

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

PROMOCIJAS DARBS

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĒŠANA

Juridiskās zinātnes
doktora studiju programmas
doktorants
Juris Juriss
Promocijas darba vadītāja:
Dr.iur., prof. V.Liholaja

Rīga, 2012

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Eiropas Sociālā fonda projekta „Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē - 2”

Vienošanās

Nr. 2011/0054/IDP/1.1.2.1.2/11/IPIA/VIAA/002

LU reģistrācijas Nr. ESS2011/131

SATURA RĀDĪTĀJS

	lpp.
Ievads	3
1.nodaļa Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziens un legalizācijas struktūras raksturojums.....	11
1.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jēdziena vēsturiskais aspekts.....	11
1.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas struktūras, modeļi un stadijas.....	19
2.nodaļa Starptautiskās organizācijas un to dokumenti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā.....	24
3.nodaļa Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāvs.....	46
3.1. Noziedzīgā nodarījuma sastāva jēdziens.....	46
3.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva objekts un priekšmets	53
3.2.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva objektīvā puse.....	75
3.3. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva subjekts	107
3.3.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva subjektīvā puse	116
3.4. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kvalificētais sastāvs	133
3.4.1. Atkārtotība.....	133
3.4.2. Personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās	134
3.4.2.1. Personu grupa bez iepriekšējās vienošanās.....	137
3.4.2.2. Dalības un līdzdalības norobežošana.....	139
3.4.3. Liels apmērs un organizēta grupa.....	144
4.nodaļa Atsevišķu ārvalstu pieredze, nosakot kriminālatbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.....	149
4.1. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Krievijas Federācijā un Ukrainā	150
4.2. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Amerikas Savienotajās Valstīs un Apvienotajā Karalistē.....	167
4.3. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Itālijā, Vācijas Federatīvajā Republikā un Šveicē	181
Kopsavilkums	193
Anotācija latviešu valodā.....	208
Anotācija angļu valodā.....	209

Anotācija vācu valodā.....	210
Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts	211
Pielikumi.....	233

Ievads

Tēmas aktualitāte

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir relatīvi jauna noziedzīgu grupu nelikumīga darbība, kas atstāj negatīvu ietekmi uz konkrētās valsts tautsaimniecību. “Netīrā” nauda, kas tiek iepludināta valsts tautsaimniecībā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas procesā, ir spējīga pakļaut valstij labvēlīgo ekonomisko stabilitāti negatīvām svārstībām. Šādas svārstības var izsaukt, piemēram, strauja organizētās noziedzības pārorientācija valsts nacionālajā tirgū. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana pēdējos gados ir kļuvusi par vienu no nopietnākajiem draudiem valstu normālai tautsaimniecības attīstībai.

Apvieno Nāciju Organizācijas X kongresā “Par noziedzības novēršanu un izturēšanos pret likumpārkāpējiem”¹, diskutējot par organizētās noziedzības apkarošanas problēmām pasaulē, delegāti īpaši uzsvēra, ka naudas atmazgāšanas novēršana ir viens no efektīviem veidiem, kā apkarot organizēto noziedzību. Latvijai, iesaistoties Eiropas politiskajos un ekonomiskajos procesos, kā arī, integrējoties dažādās starptautiskās organizācijās, ir kļuvusi aktuāla problēma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu. Lai sekmīgi integrētos un aktīvi līdzdarbotos Eiropas politisko un ekonomisko procesu aprītē, Latvija uzņēmās noteiktas saistības. Dažas no tām lielā mērā attiecas arī uz noziedzības novēršanas un apkarošanas jautājumiem. Kā viens no nozīmīgākajiem jautājumiem noziedzības novēršanas un apkarošanas ietvaros būtu jāaplūko pret darbība noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai. Šim jautājumam būtu jāpievērš īpaša uzmanība un tas jāizvirza kā prioritārs. Tādējādi, varētu teikt, ka valsts izstrādātie virzieni noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanai ir ne tikai ar nolūku pilnīgi līdzdarboties Eiropas politiskajos un ekonomiskajos procesos, bet arī sekmēt un nodrošināt valsts tautsaimniecības patstāvīgu, normālu attīstību, kas nav pakļauta svārstībām, kuras var radīt transnacionālās organizētās noziedzības pretlikumīgā rīcība. Nozīmīgi ir veikt visdažādākos pētījumus kā teorētiskajā, tā arī praktiskajā līmenī, kas atspoguļotu gan zinātnieku, gan arī praktiķu viedokli noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jautājumos. Tāpat būtiski ir veikt teorētisku un praktisku analīzi par ārvalstu normatīvo aktu bāzi un tiesu praksi, kas saistīta ar šādu jautājumu risināšanu, īpaši tagad, kad Latvijai ir pienākums mērķtiecīgi līdzdarboties Eiropas Savienībā un citās starptautiskajās organizācijās.

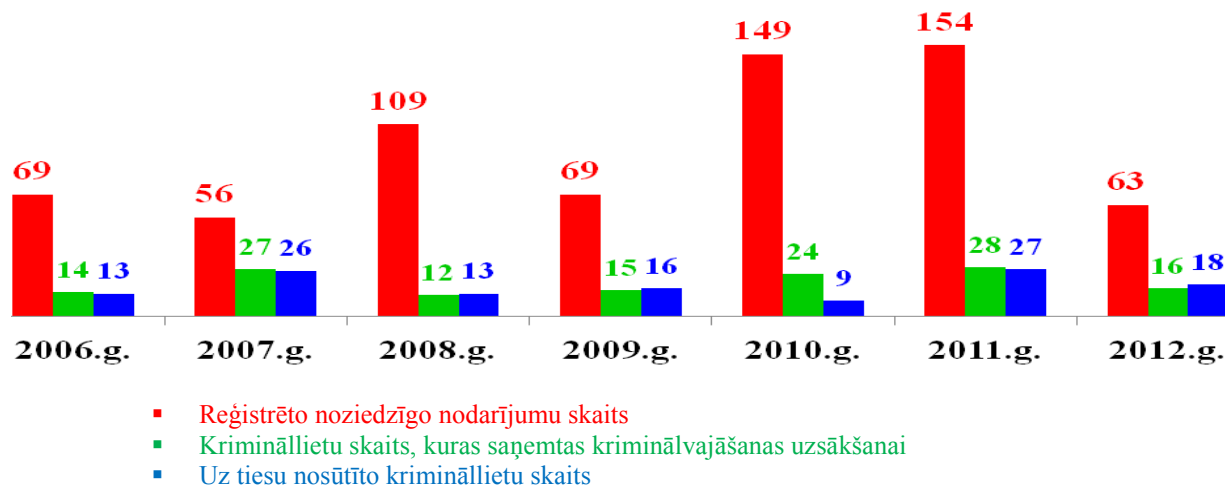
Temata aktualitāti pamato recesijas tendences un relatīvi nelielais uz tiesu nosūtīto kriminālprocesu skaits pretstatā reģistrētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas kvalificēti atbilstoši Krimināllikuma² (turpmāk - KL) 195.pantā (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana)

¹ Tenth United Nations Congress On the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. Vienna, 2000. Pieejams: <http://www.uncjin.org/Documents/10thcongress/10cDocumentation/10cdocumentation.html> [aplūkots 2012.gada 10.martā].

² Krimināllikums: Latvijas Republikas 1998.gada 17.jūnija likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.

paredzētajām noziedzīgā nodarījuma pazīmēm, uz ko norāda arī zemāk ievietotā diagramma – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija³.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana 2006. - 2012.gadā

Statistikas dati par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanu ļauj izdarīt secinājumus, ka kopš 2006.gada valstī reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits šajā jomā kopumā ir ar pieaugošu tendenci, izņemot 2012.gadu, kad vērojama recesija, tomēr uz tiesu nosūtīto lietu skaitam šādas stingri noteiktas pieauguma tendences nav. Tā, piemēram, no 2006.gada līdz 2007.gadam (ieskaitot) uz tiesu nosūtīto lietu skaitam ir konstatējams pieaugums, proti, 2006.gadā - trīspadsmit kriminālprocesi nosūtīti uz tiesu, savukārt, 2007.gadā tiek sasniegts viens no augstākajiem pieaugumiem nosūtīto kriminālprocesu skaita ziņā visā pārskata periodā, attiecīgi nosūtīti divdesmit seši kriminālprocesi. Pēc 2007.gada kriminālprocesu skaitam, kas nosūtīti uz tiesu, vairs nav vērojama stabila izaugsme. Tā, konkrēti, ja 2009.gadā, attiecībā pret 2008.gadu vēl ir vērojams pieaugums, tas ir, ja 2008.gadā uz tiesu nosūtīti trīspadsmit kriminālprocesi, tad 2009.gadā - sešpadsmit kriminālprocesi, savukārt, 2010.gadā attiecībā pret iepriekšējo gadu, bija vērojams straujš kritums. 2010.gadā uz tiesu nosūtīti tikai deviņi kriminālprocesi, savukārt, 2011.gads iezīmējas ar pieaugumu, attiecīgi, divdesmit septiņi uz tiesu nosūtītie kriminālprocesi, tomēr tieši 2012.gads raksturojams, kā jau tika minēts iepriekš, ar negatīvu tendenci, proti, uz tiesu nosūtīto kriminālprocesu skaits samazinās, turklāt arī reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaitam ir konstatējama recesijas tendence.

Lai sekmētu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas funkcijas, 2008.gada 1.janvārī tika reorganizēta Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētā prokuratūra (turpmāk - ONCNSP) un tās ietvaros izveidota desmit prokuroru atsevišķa, specializēta grupa, kas veica izmeklēšanas un kriminālvajāšanas funkcijas ekonomiska rakstura krimināllietās, tai skaitā arī tādos kriminālprocesos, kas tika uzsākti par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

³ Kalnmeiers Ē. Ģenerālprokurora pārskats par prokuratūras darbu 2012.gadā. Pieejams: <http://prokuratura.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots: 2013.gada 20.februārī].

Līdz 2009.gadam grupā tika iekļauts arī šā darba autors. Kā savā ziņojumā norādīja Latvijas Republikas ģenerālprokurors J.Maizītis⁴, pamatā prokuratūras rezultāti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanā sasniegti desmit prokuroru specializētajā grupā. Analizējot pēdējo gadu statistiku⁵, ir secināms, ka ONCNSP prokurori 2009.gadā nosūtīja uz tiesu desmit kriminālprocesus no šajā gadā kopumā nosūtītajiem sešpadsmit kriminālprocesiem, uzturot valsts apsūdzību pret divdesmit deviņām personām, 2010.gadā piecus no deviņiem kriminālprocesiem, savukārt, 2011.gadā ONCNSP nosūtīja sešpadsmit kriminālprocesus pret piecpadsmit personām, bet kopējais nosūtīto procesu skaits šajos kriminālprocesos valstī sastādīja divdesmit septiņus, kuros tika apsūdzētas septiņdesmit personas, no kurām ONCNSP pie kriminālatbildības tika saukta piecdesmit viena persona. Savukārt, 2012.gadā minēto prokuroru grupa uz tiesu nosūtīja vienpadsmit kriminālprocesus, kuros valsts apsūdzība tika uzturēta pret trīsdesmit vienu personu.

Pētījuma novitāte

Pamatojot pētījuma novitāti, jānorāda, ka tieši kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu jautājumi Latvijā faktiski iepriekš nav pētīti, izņemot dažas publikācijas⁶, tajā skaitā arī šā darba autora⁷, par atsevišķām ar kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu saistītām niansēm. Protams nevar nenorādīt A.Lieljukša promocijas darbu⁸ un no tā izrietošās viņa publikācijas⁹, taču šā pētījuma galvenais priekšmets bija noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršana (kriminālistikas un operatīvās darbības teorijas apakšnozarē). Arī nelielā tiesu prakse pamato nepieciešamību veikt kompleksu pētījumu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu krimināltiesiskajā aspektā.

⁴ Maizītis J. Ģenerālprokurora ziņojums par prokuratūras darba rezultātiem. Pieejams: <http://www.prokuratūra.gov.lv/?sadala=174> [aplūkots 2009.gada 10.aprīlī].

⁵ Ģenerālprokuratūras statistikas dati par 2010. - 2012.gadu. [nepublicēts materiāls].

⁶ Niedre A. Kā norobežot Krimināllikuma 195. un 314.pantā paredzētos noziedzīgos nodarījumus. Latvijas Vēstnesis, Jurista vārds, 2002. 9.aprīlis, Nr.7 (240).; Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507).

⁷ Juriss J. Kā atšķirt divus šķietami līdzīgus noziedzīgus nodarījumus. Latvijas Vēstnesis, pielikums „Jurista vārds”, 2002. 26.marts, Nr.6 (239).; Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, Tiesiskais regulējums Krievijā un Ukrainā. Jurista Vārds, 2010. 24.augusts, Nr.34 (629).; Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tiesiskais regulējums ASV, Apvienotajā Karalistē un Itālijā. Jurista Vārds, 2010. 31.augusts, Nr.35 (630).; Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tiesiskais regulējums Francijā, Vācijā un Šveicē. Jurista Vārds, 2010. 7.septembris, Nr.36 (631).; Krimināllikumā 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objekta noteikšanas problēmas. Starptautiski zinātniskā konference „Valsts un tiesību aktuālās problēmas. Daugavpils Universitāte: Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2011.; Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās. Jurista Vārds, 2011. 19.aprīlis, Nr.16 (663).; Naudas atmazgāšanas objekta noteikšanas problemātika. Administratīvā un krimināla justīcija, 2012, Nr.1 (58).; Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās. II. Starptautiskā zinātniski praktiskā konference: „Kriminālprocesuālo tiesību un kriminālistikas attīstības perspektīvas”. Maskava, 2012.

⁸ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Promocijas darbs, LPA, 2008.

⁹ Lieljuksis A. Lai apgrūtinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Jurista Vārds, 2004. 20.janvāris, Nr.2 (307).; Par starptautiskajām sankcijām cīņā pret terorisma finansēšanu. Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds, 2003. 15.aprīlis, Nr.15 (273).; Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 1.daļa. Institucionālā sistēma. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2001.; Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 2.daļa. Rīga: SIA P&Ko, 2002.; Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007.

Sekmīga noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošana ar krimināltiesiskiem līdzekļiem lielā mērā ir atkarīga no Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (turpmāk - Kontroles dienests) aktivitātēm, izvērtējot ziņojumus par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, un nosūtot materiālus tiesību aizsardzības iestādēm. Kaut gan šā darba uzdevums nav pētīt Kontroles dienesta darbības tiesisko bāzi un veicamās funkcijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā, tomēr nevar nepieminēt, ka šā dienesta darbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā atzinīgi novērtēja arī Eiropas Padomes Moneyval (*Committee of experts on anti-money laundering measures and the financing of terrorism* - Naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu ieviešanas novērtēšanas ekspertu komiteja) komiteja 2012.gada 2. - 6.jūlijā notikušajā 39.plenārsēdē, kuras ietvaros tika izskatīti un apstiprināti ekspertu komisiju ziņojumi par vairākām valstīm, tai skaitā arī par Latviju, vērtējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmu atbilstību starptautiskās organizācijas - Finanšu darbības uzdevumu grupa noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumos - FATF (Financial Action Task Force) 40 Rekomendāciju un 9 Speciālo rekomendāciju prasībām. Tā, atbilstoši Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2012.gada 5.jūlija ziņojuma¹⁰ 414.punktam, secināts, ka Kontroles dienests ir labi strukturēts un profesionāls.

Analizējot statistikas datus, var izdarīt secinājumus, ka Kontroles dienestā sagatavoto un tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaits ir ar pieaugošu tendenci. Tā, piemēram, 2010.gadā Kontroles dienests tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīja 270 materiālus, 2011.gadā šie rādītāji bija jau 442 materiāli¹¹, bet 2012.gadā 258 materiāli.¹² Tāpat jāatzīmē, ka katrs no nosūtītajiem materiāliem var saturēt vairākus ziņojumus, kā arī darījumus.

Tomēr, kā var secināt no prakses, tad lielākā daļa informācijas par analizējamo noziedzīgo nodarījumu tiek iegūta nevis no Kontroles dienesta, bet gan predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas rezultātā, kad procesa virzītājs, veicot pirmstiesas izmeklēšanu par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, papildus iegūst informāciju par iespējamo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas gadījumu. Līdz ar to aktualizējas jautājums par tiesību aizsardzības iestāžu spēju efektīvi apstrādāt Kontroles dienesta sniegto informāciju (materiālus).

Pētot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas pasākumu kopumu, jāsecina, ka virkne starptautisko organizāciju (par kurām darbā tiks runāts atsevišķi) vairākkārt

¹⁰ Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Report on Fourth Assessment Visit: Moneyval, 2012. Pieejams: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LTV4_MER_MONEYVAL\(2012\)_16_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LTV4_MER_MONEYVAL(2012)_16_en.pdf) [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

¹¹ 2011.gada ziņojums. Kontroles dienests. Pieejams: http://prokuratūra.gov.lv/upload_file/Faili/Kontroles_dienests/KD_zinojums_2011.pdf [aplūkots 2012.gada 6.martā].

¹² 2012.gada ziņojums. Kontroles dienests. Pieejams: http://prokuratūra.gov.lv/upload_file/Faili/Kontroles_dienests/KD%202012g.ataskaite.pdf [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

norādījušas uz mantas konfiskācijas efektivitāti kā līdzekli naudas atmazgāšanas novēršanai un apkarošanai. Tomēr Latvijas prakse šajā jomā nebūt nav spīdoša. Aplūkojot konfiskācijas efektivitāti, jāsecina, ka mantas konfiskācija kā sods piemērots relatīvi reti, proti, 2007.gadā no septiņiem kriminālprocesiem, kuros spriedums stājās spēkā, mantas konfiskācija kā **papildsods** tika piemērota tikai trīs gadījumos, 2008.gadā šis papildsods piemērots astoņos kriminālprocesos no divpadsmit, kuros spēkā stājās spriedums, 2009.gadā - četros kriminālprocesos no pieciem, 2010.gadā - piecos gadījumos no desmit kriminālprocesiem, 2011.gadā - deviņos no vienpadsmit, kuros spēkā stājās spriedums. 2012.gadā četros kriminālprocesos personai tika piemērots papildsods – mantas konfiskācija.

Neskatoties uz to, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir relatīvi jauns noziedzīga nodarījuma veids, salīdzinot ar citiem noziedzīgu nodarījumu veidiem, tomēr jau šobrīd var secināt, ka Latvijā ir izveidojusies noteikta judikatūra un tiesību aizsardzības iestādēm ir pamats analizēt to, izdarot nepieciešamos secinājumus, taču realitātē, kā jau tika minēts iepriekš, konkrēti pētījumi šajā jomā tikpat kā nav veikti. Faktiski ir tikai divi tiesu prakses apkopojumi¹³, kas ietver noteikta veida atziņas par konstatētajiem trūkumiem un nepilnībām tiesu praksē, iztiesājot doto kategoriju lietas, tajā skaitā pētījumos tiek analizētas arī kvalifikācijas problēmas. Tik neliels pētījumu skaits šajā jomā, it īpaši attiecībā uz judikatūru, ir uzskatāms par nepietiekošu, tāpēc ir būtiski turpināt šādus pētījumus, pievēršot tiesu prakses uzmanību gan kvalifikācijas, gan arī soda veida un tā barguma jautājumiem. Šobrīd tikai sāk veidoties tiesu prakse pašreizējās KL 195.panta redakcijas piemērošanai, kura savā neilgā pastāvēšanas laikā jau ir grozīta. Kā uzsvēra J.Maizītis¹⁴, izmeklēšanas iestādēm ir svarīgi savu darbu koncentrēt, izmeklējot un uzturot valsts apsūdzību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas lietās, kurās par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu ir atzīstami tādi nodarījumi kā narkotisku un psihotropo vielu nelegālā aprite, cilvēku tirdzniecība, citi nodarījumi, kas saistīti ar organizēto noziedzību. Tāpat ģenerālprokurors uzsvēra, ka cīņa ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu nav tikai specializētās prokuroru grupas uzdevums, bet attiecināms uz visām prokuratūras iestādēm, kurās paveiktais darbs šā nodarījuma apkarošanā ir vērtējams kā nepietiekams. Saskaņā ar Finanšu darbības uzdevumu grupas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumos (par kuras nozīmi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā un apkarošanā darba autors sniegs pētījumu darba iztirzājuma daļā) pētījumiem¹⁵ un izmaiņām Eiropas Savienības normatīvajos aktos, pēdējos gados īpaša uzmanība noziedzīgi

¹³ Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169498> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā]; Juriss J. Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās, Jurista vārds, 2011. 19.aprīlis, Nr.16 (663). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=228814> [aplūkots 2011.gada 20.aprīlī].

¹⁴ Maizītis J. Ģenerālprokurora ziņojums par prokuratūras darba rezultātiem 2006.gadā. Latvijas republikas Prokuratūra, 2007. Pieejams: http://prokuratura.gov.lv/upload_file/Faili/Gada_parskati/Gada_parskats_2006.pdf [aplūkots 2011.gada 20.aprīlī].

¹⁵ Financial Action Task Force. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org> [aplūkots 2011.gada 11.februārī].

iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma apkarošanas jautājumu risināšanā tiek pievērsta dažādiem subjektiem kā iespējamai saiknei starp valstu valdībām un to centieniem šīs samilzušās problēmas atrisināšanā, un pašiem noziedzīgajiem grupējumiem, kas bieži tieši kvalificētu juridisko konsultāciju saņemšanas rezultātā, ir spējīgi „iepludināt” apritē noziedzīgi iegūtus līdzekļus, padarot tos par leģitīmiem.

Ņemot vērā iepriekš minēto problemātiku, var droši apgalvot, ka tikai precīzāka un pilnīgāka izstrādāto normatīvo aktu bāze, kas regulē jautājumus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un apkarošanu, ļaus efektīvāk to savā darbā piemērot gan policijas darbiniekiem, gan prokuroriem, tiesnešiem, advokātiem un citiem juristiem. Turklāt, jāņem vērā, ka viens no krimināltiesisko līdzekļu mērķiem pret darbībā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai, tiesību aizsardzības iestāžu darbībā, iekļauj vairākus būtiskus aspektus, piemēram, tāds, kā šo iestāžu darbības taktikas optimizācija, identificējot, izstrādājot un neitralizējot īpaši bīstamas noziedzīgas grupas¹⁶. Šā mērķa sasniegšanā kā priekšnosacījumu var izvirzīt precīzu krimināltiesisko vērtējumu informācijai, kas tiek saņemta par iespējamu noziedzīgas grupas rīcību ar kapitālu, kas gūts grupas nelegālas darbības rezultātā. Ir pamatoti secināms, ka efektīva pret darbībā noziedzīgā kapitāla iepludināšanai valsts ekonomikā vai citu noziedzīgās grupas darbības atbalstīšanā, ir jāvērs jau agrīnajā informācijas saņemšanas un analizēšanas stadijā, tādējādi, nodrošinot ne tikai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, bet arī rodot nepieciešamus un vienlaikus pietiekamus priekšnosacījumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanai. Kā jau tika minēts iepriekš, tieši precīzs un pilnīgs normatīvais regulējums, īpaši krimināltiesiskais, ļaus sasniegt tiesību aizsardzības iestādēm izvirzītos uzdevumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā.

Iepriekš minēto jautājumu izpētē tika analizēti attiecīgie Latvijas normatīvie akti, īpaši vērtību pievēršot krimināltiesiskā regulējuma precizitātei un pilnīgumam, nolūkā identificēt tajos esošos trūkumus, kā arī tiks piedāvāti risinājumi šo problēmu novēršanai, ieskaitot attiecīgo tiesību normu papildināšanu vai arī grozīšanu likumdošanas procesā. Šā pētījuma neatņemamā sastāvdaļa ir tiesu prakses analīze un tās rezultātā konstatēto trūkumu identificēšana, kā arī priekšlikumu izvirzīšana. Šāda veida pētījums īpaši nepieciešams tagad, kad Latvijai ir pienākums mērķtiecīgi līdzdarboties Eiropas Savienībā un citās starptautiskajās organizācijās, kuras savu uzmanību fokusē naudas atmazgāšanas novēršanai un apkarošanai un veic daļībvalstu monitoringu, starptautisko saistību izpildes atbilstības noskaidrošanai, tāpat arī pētījums nepieciešams vienveidīgas tiesu prakses izveidei. Minētie aspekti, norāda uz izvēlēta temata novitāti un aktualitāti, kā arī uz nepieciešamību veikt šo jautājumu teorētisko un praktisko izpēti.

¹⁶ Киселев И.А. Борьба с отмыванием преступных доходов. Москва: Юриспруденция, 2010, с.6.

Promocijas darbā izvirzītā hipotēze –

Latvijas normatīvajos aktos (regulējumā), kas nosaka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un apkarošanu, vēl ir veicami uzlabojumi, lai, atbilstoši Latvijā pastāvošajiem konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādņem, pilnvērtīgāk sasniegtu Starptautisko organizāciju izdotajos dokumentos izvirzītos mērķus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā, tajā skaitā, lai rastu risinājumu atsevišķiem kriminālatbildības teorētiskiem un praktiskiem problēmjautājumiem par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Promocijas darba mērķis –

teorētiski praktisks komplekss pētījums par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminālatbildības problēmjautājumiem, kura rezultātā ir izstrādājami priekšlikumi tiesiskā regulējuma jaunradei.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi darba uzdevumi –

- 1) izpētīt starptautisko organizāciju izdotos dokumentus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā un izdarīt secinājumus, kas pamato priekšlikumus Latvijas normatīvo aktu uzlabošanai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā;
- 2) noskaidrot un izanalizēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas (KL 195.pants) sastāva objektīvās un subjektīvās pazīmes, veicot darba ietvaros pētījumu gan teorētiskajā, gan arī praktiskajā līmenī, kas atspoguļotu kā zinātnieku, tā arī praktiķu viedokli šajos jautājumos;
- 3) veikt Latvijas tiesu prakses apkopojumu par laika periodu no 2003.gada līdz 2012.gadam, identificējot ne tikai problēmjautājumus un trūkumus, bet arī sniedzot priekšlikumus tēžu veidā, kas būtu noderīgi praktiskajiem darbiniekiem, kvalificējot konkrētus gadījumus atbilstoši KL 195.pantam;
- 4) veikt teorētisko un praktisko analīzi par atsevišķu ārvalstu (Krievijas Federācijas, Ukrainas, Amerikas Savienoto Valstu, Apvienotās Karalistes, Itālijas, Vācijas Federatīvās Republikas un Šveices) normatīvo aktu bāzi un tiesu praksi, kas saistīta ar kriminālatbildības noteikšanu par naudas atmazgāšanu.

Darbā izmantotās pētījuma metodes -

- 1) *vēsturiski loģiskā analīze*, lai izpētītu naudas atmazgāšanas pamatjēdziena attīstības loģiku un līmeni;
- 2) *sistēmas strukturālā analīze* tiks izmantota, lai noskaidrotu un izvērtētu loģiskās, kvantitatīvās un kvalitatīvās attiecības, kas pastāv noziedzīga nodarījuma (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana) krimināltiesiskajā izzināšanā izmantotajiem jēdzieniem;
- 3) *formalizācija* izmantota, apkopojot pētījumā iegūtos datus;
- 4) *analītiskā metode* tiek izmantota tiesību aktu, kā arī tiesu prakses materiālu izpētei, likumdevēja pozīcijas izzināšanai, tiesību un citu zinātņu nozaru pētnieku uzskatu un viedokļu noskaidrošanai;

5) *salīdzinošās metodes* izmantošana tiek pamatota ar nepieciešamību izvērtēt dažādu autoru viedokļus par darbā izmantotajiem jēdzieniem, kā, piemēram, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva objekts, objektīvā puse, subjekts un subjektīvā puse u.c. Vienlaikus minētā metode tiks izmantota, veicot ārvalstu krimināllikumu normu analīzi.

6) Analizējot jēdzienu „noziedzīgi līdzekļi”, „manta”, „līdzekļi” saturu, kā arī tiesību normas, kurās paredzēta atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, izmantota arī *gramatiskā, teleoloģiskā un sistēmiskā* metode.

7) Ar darbā pielietoto *induktīvās* metodes palīdzību no atsevišķiem gadījumiem praksē atvasināti vispārīgi secinājumi un kopsakarības, savukārt *deduktīvā* metode palīdzējusi no plaša teorētisko atziņu un vispārīnājumu klāsta izdarīt secinājumus par individuālajiem aspektiem.

Promocijas darba normatīvi tiesisko bāzi veido – starptautiskie cilvēktiesību dokumenti, starptautisko organizāciju izdotie dokumenti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā, Latvijas Republikas Satversme, Latvijas un ārvalstu krimināllikumi, likumi un citi normatīvie akti, kas skar promocijas darbā pētāmo jautājumu.

Promocijas darba ietvaros ir apkopota plaša spektra *zinātniskā literatūra* – krimināltiesībās, kriminālprocesa tiesībās, kriminālistikā, kriminoloģijā, starptautiskajās tiesībās, psiholoģijā un filosofijā.

Promocijas darba *empīrisko pamatu* veido publicētā un npublicētā Latvijas un ārvalstu tiesu prakse par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu par laika posmu no 2003.gada līdz 2012.gadam, kā arī statistiskie materiāli.

Promocijas darba aprobācija

Iegūto pētījumu rezultāti prezentēti 10 konferencēs, 8 no tām starptautiskās, 9 publikācijās (kā arī 3 pieņemtas publicēšanai), no kurām 5 ir recenzējamās zinātniskos izdevumos. Šā darba kopsavilkumā izvirzītie priekšlikumi par Krimināllikumā 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses izpratni ir atspoguļoti tiesu praksē - Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2012.gada 8.marta spriedumā lietā Nr.PAK-67, krimināllieta Nr.11518007106, kā arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmumā lietā Nr.SKK-446/2012, krimināllieta Nr.11518007106.

Promocijas darba struktūru veido: ievads, četras nodaļas, kurām ir apakšnodaļas, aizstāvībai izvirzīto tēžu apkopojums, anotācijas, izmantotās literatūras un citu avotu saraksts, kā arī pielikumi.

Izstrādājot darbu, autors ir izteicis savu attieksmi par atsevišķām teorētiskām nostādnēm, izdarījis savus secinājumus, kas varētu tikt izmantoti arī *de lege ferenda*.

1.nodaļa

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziens un legalizācijas struktūras raksturojums

Lai arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana kā noziedzīgs nodarījums ir pazīstama relatīvi nesen un tās kriminalizēšanas nepieciešamību Eiropas valstu nacionālajos likumos var cieši saistīt ar starptautisko organizāciju izdotajiem dokumentiem un to prasībām naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā, kas, savukārt, varētu likt domāt, ka naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas reglamentācija un izpratne par legalizēšanas jēdzienu ir vienota un saprotama visās Eiropas Savienības un Eiropas Padomes dalībvalstīs, kā arī ārpus tām, tomēr praksē situācija nemaz nav tik vienošķirīga vērtējama. Starptautisko organizāciju dalībvalstīm nacionālajā līmenī ir atšķirīgas pieejas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminalizēšanā, kā arī izpratnē par legalizēšanas definēšanu, kas lielā mērā ir saistīts ar dalībvalstu tiesībām kriminalizēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu saskaņā ar konkrētās valsts konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādņiem. Taču ne vienmēr ir pamatoti uzskatīt, ka tikai atšķirīgie tiesību principi un tiesiskās sistēmas pamatnostādnes ir par pamatu dažādām pieejām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definēšanai un tās kriminalizēšanai. Kā piemēru var minēt Latvijas pieredzi naudas atmazgāšanas kriminalizēšanā un šā jēdziena izpratnes vienveidības trūkumā, ko apliecina ne tikai bieži speciālo normatīvo aktu grozījumi un papildinājumi, bet arī nevienveidīgā tiesu prakse minēto lietu kategorijā. Bieži vien Latvijas tiesību aktu jaunrades procesā jautājumi par legalizēšanas darbību kriminalizēšanu izrādās ne tik sarežģīti, cik pati izpratne par legalizēšanas jēdzienu un tā sastāvdaļām, kas, savukārt, noved pie nevienveidīgas, līdz ar to arī atsevišķos gadījumos pie kļūdainas tiesu prakses. Šā iemesla dēļ konkrētā nodaļa tiks veltīta legalizēšanas jēdziena izpratnei un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanas tiesiskajam regulējumam, aplūkojot to arī starptautisko organizāciju izdoto dokumentu, kas veltīti naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomai, kontekstā.

1.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jēdziena vēsturiskais aspekts

Jau no neatminamiem laikiem ir cilvēki, kas savus ienākumus ir guvuši, izdarot noziedzīgus nodarījumus. Šādu nelikumīgu ienākumu gūšanai pārsvarā tika izdarīti tādi klasiski noziedzīgi nodarījumi kā zādzības, krāpšanas, laupīšanas, izvairīšanās no nodokļu nomaksas u.c. Katram šā noziedzīgā nodarījuma veidam var atrast savus pirmsākumus, piemēram, izvairīšanās no nodokļu nomaksas, domājams, ir tikpat sens noziedzīgs nodarījums kā iepriekš minētie. Jau kopš agrīnajiem romiešu laikiem nodokļi tika uzskatīti par cilvēces "lāstu". Samērā droši varētu apgalvot, ka nodokļu nemaksāšana un izvairīšanās no nodokļu nomaksas tika izgudrotas jau dažu stundu laikā pēc pirmā nodokļa ieviešanas. Noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas metodes lielā mērā raksturo arī to fleksibilitāte, tās attīstās līdz laikmetam jeb pielāgojas jaunajām sabiedriski politiskajām attīstības tendencēm. Līdz ar to arī rodas jauni noziedzīgu nodarījumu veidi. Tāpat var apgalvot, ka vairāku gadsimtu laikā cilvēki izmantoja dažādas metodes un paņēmienus, lai noslēptu nelikumīgā ceļā

iegūtos finanšu līdzekļus, vai arī vienkārši slēpa savus ienākumus no pastāvošajiem valdītājiem un politiskajiem režīmiem. Vairākas minoritāšu tautības, ilgstošus gadus visā pasaulē mēģināja saglabāt savas tautības bagātības no valdniekiem vai ietekmīgiem cilvēkiem, kuri vajāja tos tikai dēļ uzskatiem vai ādas krāsas.¹⁷ Neskatoties uz to, ka literatūrā tiek piedāvāti dažādi minējumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminalizēšanas pirmsākumiem, tomēr tie ir un paliek tikai minējumi. Sastopams arī viedoklis, ka šādi pirmsākumi var tikt attiecināti jau uz 1845.gadu, kad Sodu likumu par krimināliem un pārmācīšanas sodiem¹⁸ 634.pantā tika noteikta atbildība par tādu zīmogu un citu nospiedumu viltošanu, kas bija paredzēti nolaupītā zelta, sudraba un platīna apzīmogošanai. Tādā veidā likumdevējs vēlējies pasargāt nelegāli iegūtas mantas izmantošanu darījumos.¹⁹

Sterlings Sigrēivs (*Sterling Sigrēiv*) savā grāmatā „Mala pavēlnieki” min piemērus, kā Ķīnas lieltirgotāji 2000 gadus pirms Kristus dzimšanas slēpuši un maskējuši savas bagātības no valdniekiem, kuri varēja vienkārši atņemt visu, kas pieder lieltirgotājiem un izraidīt tos no pilsētas. Lieltirgotāji bagātības pārvietoja un ieguldīja tirdzniecībā attālinātās provincēs vai ārpus Ķīnas.²⁰ Faktiski tie bija „ofšora” industrijas un izvairīšanās no nodokļu nomaksas pirmsākumi, kas ietvēra dažādus finanšu līdzekļu un citas mantas legalizēšanas paņēmienus, piemēram, kapitāla slēpšana un maskēšana, tā pārvietošana un ieguldīšana.

Relatīvi bieži termina „naudas atmazgāšana” izcelsme tiek saistīta ar laiku, kad ASV praksē un jurisprudencē tika ieviests termins „*organizētā noziedzība*”, tas ir, gangsteru organizācijas, kas darbojās ASV „aizlieguma ēra” vai tā dēvētā „Sausā likuma” laikā. Organizētā noziedzība radīja virkni mehānismu liela apjoma finanšu līdzekļu un citas mantas izcelsmes un piederības maskēšanai, kuri, pārsvarā, veidojās no nelegāla alkohola importa un pārdošanas. Kā piemēru noziedzīgu iegūtu līdzekļu un citas mantas patiesā izcelsmes avota un piederības slēpšanai var minēt azartspēles. Vienīgā problēma, ar kuru saskārās gangsteri, bija sīknauda, kuras izcelsmi bankām bija grūti pamatot. Tiek uzskatīts, ka rezultātā tika izveidoti divu veidu biznesi noziedzīgi iegūtu līdzekļu un citas mantas legalizēšanai, viens no tiem – spēļu aparāti - galdi un otrs – veļas mazgātavas, kuru patiesos apmērus bija grūti kontrolēt. Tāda veida business toreiz tika uzskatīts par kaut ko jaunu un neparastu, tāpēc lielākā daļa cilvēku, tajā skaitā arī likumsargi, nevarēja aprēķināt, cik ienesīgs ir šis business. Organizētā noziedzība radīja vizuālu iespaidu, ka šis business ir ienesīgs. Tādējādi “netīrā” nauda it kā “sajaucās” ar “tīrajiem” ienākumiem, kas tika gūti no azartspēlēm un veļas mazgātuvēm. Savukārt, kontrabandisti, krāpnieki un narkotisko un psihotropo vielu izplatītāji par šā nelegālā rūpala pamatlicēju uzskata Al’Kaponi (*angļu valodā - Alphonse Gabriel Capone*),

¹⁷ A brief history of money laundering. Pieejams: <http://www.coumtermoneylaundering.com/p08.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].

¹⁸ Sodu likumi par krimināliem un pārmācīšanas sodiem. Rīga: Dienas Lapas apgāds, 1894.

¹⁹ Жубрин Р.В., Ларииков А.Н. Профилактика легализации преступных доходов. Москва: Юрлитинформ, 2012, с. 7-8.

²⁰ A brief history of money laundering. Pieejams: <http://www.coumtermoneylaundering.com/p08.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].

kuru 1931.gadā notiesāja par izvairīšanos no nodokļu nomaksas.²¹ Spilgts piemērs vēsturē ir arī amerikāņu gangsteris Majers Lanskijs (*angļu valodā - Meyer Lansky*), dzimis Maers Sučovlikski (*angļu valodā - Majer Suchowlikskii*), kurš, pateicoties savam kriminālajam talantam, kļuvis par Amerikas vēsturē pirmo ne-itāļu izcelsmes Nacionālā Kriminālā Sindikāta (*angļu valodā - National Crime Syndicate*) barvedi. Viņš veidoja savu biznesu, izmantojot Šveices banku kontus, ofšoru jurisdikciju, tā sauktās „čaulas kompānijas” un azartspēļu priekšrocības.²² Tas kļuva iespējams, pateicoties 1934.gadā pieņemtajam Šveices banku aktam (*angļu valodā - 1934 Swiss Banking Act*).²³

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana būtu jāuztver kā relatīvi jauna noziedzīgu grupu nelikumīga aktivitāte (darbība), kas nepārprotami vairākumā gadījumu ir cieši saistīta ar organizētās noziedzības ekonomiskajām aktivitātēm. Kā atzīmēja Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Interpola biroja darbinieki, finansiālai noziedzībai un organizētai noziedzībai īpaši cieša saistība savā starpā ir vērojama tieši noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jomā.²⁴ Līdzīgi kā citiem noziedzīgiem nodarījumiem, arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai kā parādībai un procesam ir sava attīstības vēsture un šā noziedzīgā nodarījuma veicinošie apstākļi. Veiksmīgākajiem noziedzniekiem vienmēr ir izdevies atmazgāt “netīro” naudu (veikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu), kura tika gūta no nelegāliem avotiem, lai vēlāk šo naudu varētu samērā droši apgrozīt legālā aprītē, tas ir, legalizēt. Kā ir teicis Gerald Moibens, Vācijas policijas superintendants, kurš aktīvi darbojās Interpola nodaļas cīņā pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vadīšanā un koordinēšanā, tad: “*vienmēr ir pastāvējis mērķis slēpt šo ienākumu kriminālo izcelsmi un atbrīvoties no tiesību sargājošo institūciju uzmanības*”.²⁵

Neiedziļinoties šīs problēmas būtībā, rodas jautājums: vai kapitāla ieplūšana valsts ekonomikā ir negatīvi vērtējama parādība? Noziedzīgās izcelsmes līdzekļu pārvedums un to “atmazgāšana” (legalizēšana), apgrozot tos valsts ekonomiskajā sistēmā, jau sen ir radījušas bažas Eiropas Padomē, Eiropas Savienībā un citās starptautiskajās institūcijās. Tādas organizētās noziedzības aktivitātes (darbības) kā ieroču tirdzniecība, prostitūcija, ar narkotisko un psihotropo vielu nelegālo apriti saistītie noziedzīgie nodarījumi, terorisms, bērnu un jauniešu kontrabanda, sniedz organizētās noziedzības pārstāvjiem lielu peļņu.²⁶ No starptautiskās un nacionālās noziedzīgu nodarījumu apkarošanas politikas viedokļa tas ir nopietns iemesls izstrādāt tiesiska rakstura priekšrakstus, kas būtu vērsti uz šādas nelegālās peļņas identificēšanu un konfiscēšanu, kā rezultātā būtu iespējams

²¹ Жубрин Р.В., Лариков А.Н. Профилактика легализации преступных доходов. Москва: Юрлитинформ, 2012, с. 7-8.

²² Lacey Robert. Little Man: Meyer Lansky and the Gangster Life. Boston: Little, Brown and Company, 1991, 691 p. Pieejams: <http://www.organized-crime.de/revlac01.htm> [aplūkots 2011.gada 1.martā].

²³ World Wide Banking. Offshore Security – Privacy – Confidentiality. Pieejams: http://offshore-banks-service.com/money_laundering.php [aplūkots 2011.gada 1.martā].

²⁴ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Interpola biroja ziņojums. Interpola Ģenerālā sekretariāta vērtējums jautājumā par nelegālā ceļā iegūto finanšu līdzekļu legalizēšanu Latvijā, 1996, [nepublicēts].

²⁵ Фентон Бреслар. Тайны службы мира. Москва: Интерпол, Центрполиграф, 1996, с. 240-241.

²⁶ Ludoviks Aigrots. Cīņa pret naudas atmazgāšanu. Naudas atmazgāšana un korupcija: jautājumi, problēmas un apkarošanas metodes. “Eiropa 2000” Konference, 1998, [nepublicēts].

ierobežot un apkarot iepriekš minētos noziedzīgo nodarījumu veidus, jo, pirmkārt, noziedzīgās izcelsmes līdzekļi nereti tiek izmantoti turpmāko noziegumu izdarīšanā. Otrkārt, ne vienu vien reizi juridisko zinātņu speciālisti ir pierādījuši, ka tāds tradicionāls krimināltiesiska rakstura valsts piespiedu līdzeklis jeb piespiedu rakstura reakcija uz valsts, sabiedrības un indivīda tiesisko interešu aizskārums kā sods, nav pietiekami atturošs faktors noziedzīgu nodarījumu izdarītājiem. Tāpēc būtu lietderīgi izvērtēt arī cita veida pasākumus, kas krasi ierobežotu noziedzīgās pasaules pārstāvjiem iespēju slēpti, nelegālā ceļā saņemt šos lielos noziedzīgu nodarījumu rezultātā gūtos ienākumus. Treškārt, transnacionālā noziedzība rada nopietnas problēmas ne tikai tiesību sargājošajām institūcijām, bet arī valstu ekonomiskajai sistēmai, jo ievērojami finanšu līdzekļi tiek pārvesti no vienas valsts uz citu. Tā, piemēram, 1999.gada janvārī Šveices federālās policijas publicētajā ziņojumā par organizēto noziedzību ir minēts fakts, ka naudas apjoms, ko noziedzīgie grupējumi nelegāli "izveduši" ārpus Krievijas robežām, ievērojami pārsniedz Krievijas ārējo parādu. Daži eksperti apgalvo, ka šī summa ir ne mazāka par 1 triljonu ASV dolāru.²⁷ Noziedzība savās izpausmes formās ir tā, kas ierobežo zināma veida likumīgo investīciju attīstību, kā arī nopietni kavē brīvā tirgus elementu izveidi. Pārāk liela noziedzīgi iegūtu līdzekļu ietekme uz valsts brīvā tirgus attīstību un funkcionēšanu rada situāciju, ka tautsaimniecība kļūst atkarīga no nelikumīgām, nevis tiesiskajām aktivitātēm. Šāda negatīva pieredze ir vērojama virknē reģionu, piemēram, Kolumbijā un D-Itālijā.²⁸

Kas tad būtu jāsaprot ar terminu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana jeb naudas "atmazgāšana"? Termins „atmazgāt naudu” (*angļu valodā - Money laundering*) ir uzskatāms par neoloģismu. Pirmo reizi izteiciens „naudas atmazgāšana” parādījās avīzēs sakarā ar ASV Voterģeitas skandālu 1973. gadā (*angļu valodā - Watergate scandal*). Avīzē „*Britain's Guardian*” tika atmaskota nelegāla līdzekļu piesaistīšana ASV Prezidenta Ričarda Niksona dibinātajai komitejai „Pārvēlēt Prezidentu” (*angļu valodā - Committee to Re-elect the President*). Nelegālie komitejas līdzekļi tika pārvietoti uz Meksiku un vēlāk atgriezti atpakaļ, izmantojot kādu uzņēmumu Maiami štatā. Juridiskajā un tiesību aktu jaunrades kontekstā ASV šo izteicienu sāka lietot 1982.gadā. Kopš tā laika to lieto visā pasaulē.²⁹ **Naudas "atmazgāšana"** - „*būtībā ir nevainīgas naudas sajaukšana ar vainīgu naudu, lai noslēptu šo pēdējo.*”³⁰

Šāda veida secinājums par naudas "atmazgāšanu" tika izteikts ASV tiesvedības procesā konkrētas krimināllietas ietvaros, savukārt Vācijas doktrīnā ir izstrādāts šāds **naudas "atmazgāšanas"** skaidrojums: *tā ir nobeiguma stadija, kurā noziedzīgas darbības tiek pārvērstas*

²⁷ Plamše K. Dienas korespondente Briselē. Latviju saista ar krievu mafiju Šveicē. Diena, 1999, Nr.28 (2338), 1, 7.lpp.

²⁸ Šellija Lūiza I. Postpadomju organizētā noziedzība un tās ietekme uz bijušo Padomju republiku attīstību un ārvalstīm. Organizētā noziedzība un ekonomiskā attīstība. Organizētā noziedzība un korupcija pēcpadomju Krievijā. Rīga: LPA, 1995, 39.lpp.

²⁹ Энциклопедия налогов. Pieejams: <http://tax-nalog.km.ru/view/a1DACC3F1F77C4C7887AB279BE7CD1860.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].

³⁰ ASV tiesas spriedums lietā: ASV pret Vienpadsmit braucamrīkiem (U.S.v. Eleven Vehicles). F.Supp. WL 4273763 (E.D.Pa.), 1993.

*ienesīgā un efektīvā ražotnē, kuras gaitā notiek sabiedrībai kaitīga un nelikumīga ekonomiskās un politiskās varas koncentrācija nekontrolējamu personu rokās.*³¹

Lietotā kategorija “ražotne”, domājams, būtu jāsaprot pārnestā nozīmē. Autors tādējādi gribēja uzsvērt naudas “atmazgāšanas” apjomus un tās izplatību. Naudas “atmazgāšana” ir kļuvusi par sistēmu, ko uztur noziedzīgās pasaulēs elementi. Tā ir kļuvusi par sava veida ražotni. Kā atzīmē Interpola biroja darbinieki, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziens starptautiski kļuva pazīstams principā tikai 80-jos gados. Tā, piemēram, 1988.gada 19.decembra Konvencijā³² pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, tika būtībā formulēts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziens. **Naudas “atmazgāšana”** – *īpašuma konversija vai nodošana, ja ir zināms, ka šis īpašums ir gūts tiesību pārkāpuma ceļā vai arī šis īpašums tika gūts sakarā ar piedalīšanos šādā tiesību pārkāpumā, vai arī šis tiesību pārkāpums izpaudās ar mērķi slēpt vai maskēt nelikumīgos īpašuma izcelsmes avotus un īpašumu, vai ar mērķi palīdzēt jebkurai personai šāda tiesību pārkāpuma izdarīšanā, vai ar mērķi palīdzēt šādai personai izvairīties no atbildības.*

Būtībā šāds formulējums starptautiski tiesiskā aktā ļauj secināt, ka **naudas „atmazgāšana”** ir ar nodomu izdarīta īpašuma vai finanšu līdzekļu patiesā rašanās avota slēpšana, nelegālo ienākumu ieguldīšana vai to valdīšana, ieskaitot ienākumu konversiju, ar mērķi legalizēt šos ienākumus.

Lai labāk varētu izprast iepriekš minētās definīcijas, nepieciešams paskaidrot atsevišķas jēdzienā iekļautās kategorijas. Tā, piemēram, ar kategoriju „**konversija**” sapratīsim (*lat. conversio* - maiņa; pārveidošanās, pārvērtība) - *aizņēmumu sākotnējo noteikumu maiņa* (procenta, dzēšanas termiņu un dzēšanas veidu maiņa, agrāk izlaisto aizņēmumu apvienošana vai apmaiņa pret jaunu aizņēmumu u.c.).³³ Konvencijas 5.pants uzliek par pienākumu dalībvalstīm veikt pasākumus nolūkā konfiscēt narkotiskās vielas, materiālus un nelikumīgo peļņu no to aprites vai īpašuma, kura vērtība atbilst šai peļņai. Kā atzīmē Interpola Latvijas biroja darbinieki, tad ar **noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu** būtu jāsaprot - *jebkura darbība vai mēģinājums noslēpt vai izmainīt nelikumīgi iegūto naudas līdzekļu identitāti, lai piešķirtu tai legālu ieguves avota statusu.*³⁴

Analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdzienu, varētu minēt arī tādas definīcijas, kas pēc savas būtības ir aprakstošas, tas ir, apraksta darbības, kas vērtējamās kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. Šāda veida definīcijas bieži ir sastopamas nacionālo valstu normatīvo aktu sistēmā. Tā, piemēram, nelikumīgā ceļā iegūto ieņēmumu legalizācija: *- ieņēmuma, īpašuma vai īpašuma tiesību, kas iegūti nelikumīgā ceļā, pārvēršana ar mērķi slēpt vai maskēt šāda ieņēmuma, īpašuma tiesību izcelšanos, atrašanās vietu, izvietojumu, pārvešanu;*

³¹ Кернер Х.-Х., Дах. Э.Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике. Москва: Международные отношения, 1996, с.8.

³² Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti. Latvijas Republikas 1993.gada 11.maija likums: Latvijas Vēstnesis, 2003. 26.septembris, Nr.133.

³³ Latvijas Padomju Enciklopēdija. Sējums 51. Rīga: Galvenā Enciklopēdiju redakcija, 1984, 322.lpp.

³⁴ Interpola Ģenerālā sekretariāta vērtējums jautājumā par nelegālā ceļā iegūto finanšu līdzekļu legalizēšanu Latvijā. Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Interpola biroja ziņojums, 1996, [nepublicēts].

- palīdzība jebkurai personai, kura iesaistīta šāda veida noziegumā vai noziegumos, lai veicinātu tās izvairīšanos no viņas darbības sekām, kā arī šo ieņēmumu slēpšana vai maskēšana;

- darbības, kuras tieši vai netieši ir vērstas uz tiesiskuma piešķiršanu faktiskajām attiecībām, lai gūtu ieņēmumu vai īpašuma saņemšanu, lietošanu, valdīšanu, rīkošanos, kas gūti no nelikumīgas darbības vai darbības, kas slēpj to faktisko attiecību nelikumīgo izcelšanos.³⁵

Analizējot juridiskajā literatūrā, kā arī valstu likumos pieejamos noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdzienus, jāatzīmē, ka tā definējums pārsvarā aprobežojas ar legalizēšanas mērķa noteikšanu. Kā atzīmē A.Kiseļevs (*И.А.Киселев*)³⁶, tad pēc būtības ar noziedzīgo ienākumu atmazgāšanu ir jāsaprot *apzināta ziņu sagrozīšana par noziedzīgā kārtā iegūtu materiālu labumu izcelsmi, to ieguldīšanu legālajā ekonomiskajā aprītē, nolūkā slēpt ienākumu prettiesisku iegādāšanos, un nodrošinot brīvu iespēju tos valdīt, izmantot un rīkoties ar tiem.*

Autors, analizējot starptautisko organizāciju dokumentus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā, kā arī, iepazīstoties ar ārvalstu teorētiķu un praktiķu atziņām šajā jomā, vienlaikus atzīstot, ka definēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, neizmantojot samērā plašu aprakstošo definīciju, ir sarežģīti, tomēr, atbilstoši mūsu valsts krimināltiesību doktrīnas pamatnostādņem, piedāvā šādu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definīciju, proti: **Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana** – *noziedzīga kārtā iegūta īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu konversija, pārvēršana vai nodošana, zinot šāda īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu noziedzīgo izcelsmi, nolūkā slēpt vai maskēt to noziedzīgo izcelsmi, vai arī palīdzība citai personai, kura iesaistīta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, kā arī ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgās izcelsmes, atrašanās vietas, pārvietošanas vai izvietojuma, slēpšana un maskēšana, zinot šāda īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu noziedzīgo izcelsmi, nolūkā panākt, lai ieņēmumi, īpašums vai tiesības uz to tiktu atzīti kā tādi, kas ir gūti tiesiskā kārtā jeb legāli, kā arī, zinot saņemšanas brīdi ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgo izcelsmi, to iegūšana vai valdījums, nolūkā slēpt vai maskēt ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgo izcelsmi.*

Tātad, kopumā var secināt, ka persona vēlas panākt noziedzīgi iegūtu ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību legālās izmantošanas iespēju (apriti).

Norādot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definīciju, autors piedāvā iepazīties un izpētīt situāciju, kas radās 80-jos gados, kad starptautiskās organizācijas atzina par nepieciešamu pievērst uzmanību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definīcijas izstrādāšanai. Šādu nepieciešamību noteica visdažādākie faktori. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana noziedzībai un

³⁵ Jēgere S. Investīciju un kredītpolitikas valsts ministre un darba grupas "Par nelikumīgā ceļā iegūto naudas līdzekļu legalizācijas novēršanu Latvijā" koncepcijas izstrādāšanai vadītāja. Latvijas likumdošanas sistēmas un struktūras tiesisko pamatu uzlabošanas konceptuālais raksturojums cīņā pret nelikumīgā ceļā iegūto ieņēmumu legalizāciju. Koncepcija "Par nelikumīgā ceļā iegūto naudas līdzekļu un citu ieņēmumu legalizācijas novēršanu Latvijas Republikā. [B.g., nepublicēts].

³⁶ Киселев И.А. Борьба с отмыванием преступных доходов. Москва: Юриспруденция, 2010, с.6-7.

it īpaši transnacionālajai noziedzībai kļuva par nozīmīgu un ienesīgu biznesu, kas spēja nodrošināt ilgstošas noziedzības nelikumīgas aktivitātes. “Netīrā” nauda arvien lielākos apjomos ieplūda nacionālo valstu ekonomiskajā aprītē. Zināms pamats šiem procesiem bija atrodamas 80-jos gados, kad strauji uzplauka narkotisko un psihotropo vielu bizness visā pasaulē, īpaši var atzīmēt šajā laika posmā kokaīna noieta tirgus paplašināšanos Dienvidamerikā. Kā atzīmē Interpola Latvijas biroja darbinieki, tad principā ilgu laiku sabiedrība nebija saskārusies ar tik milzīgām naudas summām, kas iegūtas noziedzīgā kārtā. Tā, piemēram, 1983.gadā, realizējot policijas izstrādāto plānu, Panamas lidostā pirms lidmašīnas pacelšanās tika aizturēts kāds grāmatvedis no uzņēmuma Floridā. Tas bija Romans Milans Rodrigues, kura portfeli atradās USD 10 miljoni skaidrā naudā. Uz ASV robežām tika konfiscētas summas no USD 300 000 līdz USD 1,3 miljoniem, kas piederēja Kolumbijas mafijai. Šīs summas tika atrastas un izņemtas kolumbiešu automašīnās, kad viņi devās uz Kanādu, pārvedot šīs skaidrās naudas summas.³⁷

Kā piemēru var arī minēt tā dēvēto “Picca connexion” lietu 1984.gadā. Pēc Interpola darbinieku domām, tā ir pirmā lieta, kas guvusi pozitīvu risinājumu, izmantojot viņu kanālus. Šajā lietā parādās USD 60 miljoni, kas tika gūti no narkotisko un psihotropo vielu tirdzniecības. Šai milzīgajai summai bija jāieplūst Šveicē un Itālijā caur legālajām picērijām, kas bija izvietotas praktiski visā ASV. Vēl joprojām Itālijā daudzas picērijas ir pazīstamas kā mafijas iemīļotais tirgus. Vēl viens spilgts piemērs ir minams sakarā ar operāciju, kas tika veikta 1989.gada janvārī Losandželosā, kur FIB aģenti aizturēja Kolumbijas “narkotiku mafiozi”, kurš centās izvest no valsts USD 20 miljonu skaidrā naudā. Savukārt, 1990.gada oktobrī Ņujorkas speciālā grupa izņēma USD 13,7 miljonu skaidrā naudā, kas bija iegūti no narkotisko un psihotropo vielu tirdzniecības. Šie naudas līdzekļi bija paredzēti kādam kartelim, kurš atradās Kalē.³⁸ Īpaši lieli nelegāli ienākumi tika gūti un joprojām tos gūst, galvenokārt, no tādām noziedzīgām aktivitātēm kā, piemēram:

- *tirdzniecība ar narkotiskajām un psihotropajām vielām,*
- *ieroču, alkohola, tabakas, naftas produktu, krāsaino metālu un reto metālu kontrabanda,*
- *bērnu un jauniešu kontrabanda,*
- *zagto automašīnu, bīstamo un radioaktīvo vielu nelegāla transportēšana,*
- *nelegālo imigrantu transportēšana,*
- *prostitūcija,*
- *rekets,*
- *terorisms,*
- *izvairīšanās no nodokļu maksāšanas u.c.*³⁹

³⁷ Фентон Бреслар. Тайны службы мира. Москва: Интерпол, центр полиграф, 1996, с. 240-241.

³⁸ Ibid, с. 242-243.

³⁹ Bridžess Martins J. Saistība starp izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un naudas atmazgāšanu. Naudas atmazgāšana un korupcija: jautājumi, problēmas un apkarošanas metodes. “Eiropa 2000” konference, 1998. [nepublicēts].

Šādam uzskatam nepārprotami, ir loģisks pamats. Kā jau tika minēts iepriekš, tad ar šādām noziedzīgām aktivitātēm pārsvarā nodarbojas transnacionālā organizētā noziedzība, kuru raksturo šādas būtiskas pazīmes:

- Divu vai vairāku personu kooperatīva struktūra;
- Katras personas specifiskais uzdevums;
- Darbības ilgums (grupas stabilitātes raksturojums);
- Disciplīnas un kontroles forma;
- Aizdomas par smagiem noziegumiem;
- Starptautiskā aktivitāte;
- Vardarbība vai piespiešana;
- Komerciālo vai biznesa struktūru izmantošana;
- Iesaistīšanās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā;
- Ietekme uz politiku, mēdijiem, valsts pārvaldi, tiesībām vai ekonomiku;
- Mērķis iegūt peļņu/ varu.⁴⁰

Īpaši noziedzības pieaugošo ietekmi uz sabiedrības un tirgus attīstību var vērot pēdējos divdesmit gados. Šajā laika periodā notiek daudzu pasaules valstu attīstība. Šis laika posms iezīmējas ar tādām pozitīvām iezīmēm kā tirgus un kapitāla investīciju liberalizācija, strauja zinātniskā evolūcija, pieaugošā mobilitāte, robežu šķērsošanas noteikumu liberalizācija, kā arī dažādu jaunu tautsaimniecības sfēru rašanās, kur gan persona, gan arī preces var brīvi pārvietoties. Bet šīs pozitīvās iezīmes ir arī tās, kas ļauj “baroties” noziedzīgo struktūru pārstāvjiem. Peļņa no dažādiem noziedzīgo nodarījumu veidiem, kā minēts iepriekš, var būt milzīga. Tā, piemēram, pēc Apvienoto Nāciju Organizācijas aprēķiniem, nelegālā narkotisko un psihotropo vielu tirdzniecība sastāda aptuveni USD 300 000 miljonu gadā, 50% līdz pat 70% no šīs summas ir skaidrā naudā, savukārt, kopumā netīrās naudas atmazgāšana, ieskaitot arī citus noziedzīgus nodarījumus, tiek lēsta ap 500 miljardi ASV dolāru gadā.⁴¹ Starptautiskā valūtas fonda eksperti lēš, ka noziedzīgās organizācijas ik gadus legalizē ienākumus, kas sastāda no 500 miljardiem līdz 1,5 triljoniem ASV dolāru, kas sastāda 5% pasaules kopprodukta⁴². 1990.gada aprīlī “starptautiskā operatīvā grupa”, ko izveidoja “Lielais septītnieks”, paziņoja, ka aptuvenie nelegālie ienākumi no heroīna, kokaīna un marihuānas nelegālās tirdzniecības tikai ASV un Eiropā (ņemot vērā strauji attīstošos sintētisko narkotiku tirgu) sasniedz USD 122 miljardi gadā, no tiem USD 85 miljardi tiek “atmazgāti” caur pasaules banku sistēmām.⁴³ No tā laika, kā uzskata speciālisti, situācija pasaulē ir tikai

⁴⁰ Monica den Beoer. Organizētās noziedzības definīcija. Nīderlande Konference “Globālā organizētā noziedzība un starptautiskā drošība”, Spānija, 1997. Organizētā noziedzība Baltijas reģionā, rakstu krājums. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997, 15.lpp.

⁴¹ Nelegālās narkotiku tirdzniecības ceļā iegūtās naudas atmazgāšanas apkarošanas paraugnotikums. Rīga: LPA, 1996, 4.lpp.

⁴² Жубрин Р.В., Лариков А.Н. Профилактика легализации преступных доходов. Москва: Юрлитинформ, 2012, с.20.

⁴³ Фентон Бреслар. Тайны службы мира. Москва: Интерпол, центр полиграф, 1996, с.241-242.

pasliktinājusies. Tāpat arī tādas noziedzīgās aktivitātes, kas saistītas ar alkohola un tabakas kontrabandu, visā pasaulē noziedzīgām struktūrām ienes lielus nelegālos ienākumus.

Runājot par Baltijas reģionu, var atzīmēt, ka šis kontrabandas veids vēl pirms neilga laika tika uzskatīts par samērā neorganizētu, to lielā mērā izskaidroja, piemēram, akcīzes marku (uzlīmju) viltošana, kas var pieļaut šo darbību veikšanu tikai uz kādu īsu laika posmu,- līdz šīs darbības atklāšanai. Taču pēc pēdējo laiku noziedzīgo grupējumu aktivitātēm situācija ir mainījusies, jo muitas kontroles punktos arvien biežāk un lielākos apmēros tiek aizturētas nelegālas izcelsmes kravas ar alkohola un tabakas izstrādājumiem. Savukārt, tāds noziegums kā nelegālo imigrantu transportēšana tikai Latvijā 1993.gadā ienesa aptuveni no USD 2000 līdz USD 4000 par katru personu. Nelegālo imigrantu aptuvenais skaits Latvijā 1993.gadā svārstījās līdz 40 000 personām. Igaunijā šo personu skaits, šajā pašā laika posmā, bija apmēram 20 000. Bet tādā lielā valstī kā Vācijā nelegālo imigrantu skaits bija aprēķināms tuvu 350 000, savukārt, nelegālo bēgļu skaits bija aptuveni 300 000 cilvēku.⁴⁴ Arī šobrīd ir vērojams šo tendenču pieaugums.

1.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas struktūras, modeļi un stadijas

Pirms analizēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas struktūru, modeļus un stadijas, būtiski ir atzīmēt, ka tikai pareiza izpratne par šiem jautājumiem ļauj precīzi izziņāt un definēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdzienu. Tāpat šo jautājumu pareiza izziņāšana ir svarīga un vienlaikus nepieciešama arī pareizai konkrētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai jeb procesam, kura gaitā konkrētas situācijas pazīmes tiek salīdzinātas ar krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm, un kura rezultātā tiek izdarīts secinājums par to pilnīgu atbilstību un sakritību, fiksējot to attiecīgajā kriminālprocesuālajā dokumentā⁴⁵.

Analizējot noziedzīgās darbības finanšu un ekonomikas sfērā, var definēt šādus nelegālā kapitāla legalizācijas posmus: 1) noziedzīgi iegūtu līdzekļu uzkrāšana kriminālsodāmu darbību rezultātā; 2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu transformācija - finanšu operācijas, kas tiek īstenotas ar mērķi trešajām personām⁴⁶ radīt iespaidu - šķietamību par līdzekļu likumīgo izcelsmi; 3) noziedzīgi iegūtu ienākumu investēšana kriminālās biznesa struktūrās vai noteiktu noziedzīgu nodarījumu finansēšanā; 4) līdzekļu iepludināšana legālajā biznesā tiešo un portfeļinvestīciju veidā.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas process bieži sastāv no sarežģītas operāciju secības, kas kopumā reducējas uz trim pamatdarbībām: izvietošana (angļu valodā - *placement*), noslēgšana

⁴⁴ HEUNI Matti Joutsen. Institūta direktors. Nelegālo imigrantu transportēšana. Konference "Organizētā noziedzība Baltijas reģionā", Zviedrija, 1997. Organizētā noziedzība Baltijas reģionā, rakstu krājums. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997, 36.lpp.

⁴⁵ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 10.lpp.

⁴⁶ Ar trešajām personām darba autors šajā kontekstā saprot to personu loku, kuras tieši vai netieši nav iesaistītas noziedzīgu darbību īstenošanā.

(angļu valodā - *layering*) un integrācija (angļu valodā - *integration*).⁴⁷ Analizējot pieejamo zinātnisko literatūru pētāmajā jautājumā, kā arī balstoties uz savu profesionālo pieredzi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā, darba autors klasificē noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas procesu kā daudzfāzu modeli (divu, trīs un četru fāžu modelis). Minēto modeļu skaidrojums ir šāds: **Divu fāžu modelis** Konkrētā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas modeļa galvenie etapi (stadijas) ir naudas „atmazgāšana” un tās atgriešana aprītē (angļu valodā - *recycling*). Pirmā stadijā – noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija parasti notiek, veicot konversiju, kas var izpausties, piemēram, viena nomināla banknošu maiņā pret citām nomināla banknotēm vai cita veida valūtu. Parasti šajā stadijā vērojamas īslaicīgas finanšu operācijas, savukārt otrā stadijā paredz ilglaicīgas operācijas, ar kuru starpniecību iepriekš legalizētiem līdzekļiem tiek piešķirta likumīgi iegūto līdzekļu šķietamība, un tie tiek ievadīti legālajā ekonomiskajā aprītē. Tādējādi, noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas galvenā problēma ir lielu naudas summu pārveidošana par viegli pārvaldāmiem finanšu instrumentiem vai citiem īpašuma veidiem.

Attēls

Pirmā stadija
Finanšu līdzekļu konversija un īslaicīgas finanšu operācijas

Otrā stadija
Finanšu līdzekļu uzdošana par legāliem

Ilglaicīgas finanšu operācijas, kuru rezultāta finanšu līdzekļiem tiek piešķirta likumīgi iegūto līdzekļu šķietamība

Trīs fāžu modelis *Pirmajā stadijā* noziedznieki atbrīvojas no liela likvīdu uzkrājuma, galvenokārt, izvietojot skaidru naudu mobilos finanšu instrumentos, ar mērķi atbrīvoties no noziedzīgā ceļā iegūtiem līdzekļiem un izvietot tos pēc iespējas tālāk no nozieguma vietas, galvenokārt, uz valstīm ar samērā liberālu finanšu un banku normatīvo aktu regulējumu (tā saucamās „nodokļu ostas”, jurisdikcijas, kur aplikšana ar nodokļiem ir neliela vai arī attiecas tikai uz vietējām operācijām) vai ofšora zonām, kādu šobrīd ir ap 70.⁴⁸ Liela noziedzīgi iegūto līdzekļu apjoma izvietojuma stadija ir pats vājākais naudas legalizācijas posms, jo skaidras naudas apgrozība tiek aizvien ierobežota, līdzekļu īpašniekam to ir grūti pamatot, bet tiesībaizsardzības iestādēm un finanšu tirgus dalībniekiem - samērā viegli konstatēt skaidras naudas līdzekļu konversiju. Piemēram, akciju un nekustamo īpašumu iegāde. Izvietojuma metodes, atkarībā no izmantojamām finanšu institūcijām, var apvienot šādās kategorijās: 1) izvietojšana tradicionālajās finanšu iestādēs jeb kredītiestādēs; 2) izvietojšana netradicionālajās finanšu iestādēs - apdrošināšanas struktūrās, dažādos fondos, trastos u.c.; 3) izvietojšana caur nefinanšu sektoru - lielākoties caur mazumtirdzniecības vai pakalpojumu sniegšanas struktūrām, kurās tradicionāli notiek pietiekami liela skaidras naudas apgrozība; 4) izvietojšana ārpus valsts robežām - naudas fiziska izvešana ārpus valsts kontrabandas ceļā vai arī,

⁴⁷ Международное сотрудничество в борьбе с отмыванием денег и использованием доходов от преступной деятельности: Экспресс-информация (Зарубежный опыт). - Вып. 4., Москва: ГИЦ МВД России, 1994, с.16-22.

⁴⁸ Offshore Financial Centers IMF Background Paper. Pieejams: <http://www.imf.org/external/np/mae/offshore/2000/eng/back.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].

izmantojot pasta vai nelegālo banku sistēmu pakalpojumus. Savukārt *otrā stadijā* ir „noslāņošana”. Tās uzdevums ir ar sarežģītas finanšu operāciju virknes palīdzību atdalīt nelikumīgos ienākumus no to avota un noslēpt tā sauktās „auditoru pēdas” jeb „papīra pēdas” (izsekot darījumiem, veicot pārbaudi). Šajā stadijā pēc noziedzīgi iegūtu līdzekļu izvietojanas (pirmā stadijā), turpinot to legalizāciju, tiek veiktas darbības nolūkā norobežot, atdalīt finanšu līdzekļus no sākotnējā to izcelsmes avota, piemēram, veicot tādas turpmākās finanšu operācijas kā deponētas skaidras naudas pārskaitījumi, deponētas skaidras naudas konversija par naudas - kredīta instrumentiem (obligācijām, akcijām, ceļojumu čekiem u.c.), dārgu preču un naudas - kredīta instrumentu tālāk pārdošana, investīcijas nekustamā īpašumā un legālā biznesā, it īpaši izklaides industrijā vai arī biznesā, kura rezultātā tiek ģenerēti noziedzīgi līdzekļi. Kompānijas, kas reģistrētas ofšora zonās – tipisks instruments, ko izmanto „noslāņošanas” stadijā. Tādu kompāniju direktori bieži vien ir vietējie advokāti, kas darbojas kā uzticības personas vai finanšu starpnieki. Viņu uzdevumos ietilpst informācijas akumulēšana par reālajiem kompāniju īpašniekiem – patiesa labuma guvēju un, pateicoties striktai normatīvo aktu bāzei par bankas noslēpuma aizsardzību un par advokāta tiesībām neizpaust no klienta saņemto informāciju, viņi ar šo uzdevumu sekmīgi tiek galā.⁴⁹

Trešā stadija – integrācija. Integrācijas gaitā „atmazgātā” nauda atgriežas finanšu sistēmā it kā godīgi nopelnītu ienākumu veidā. Integrācija var aptvert diezgan lielu skaitu dažāda veida paņēmieni un veidu, piemēram, ārzonu kompāniju izmantošanu aizdevumu izsniegšanai nelikumīgo ienākumu apmērā vai ārvalstu bankās deponētu līdzekļu izmantošanu kā ķīlu par kredītiem vietējās bankās. Otra izplatīta metode sastāv no kļūdainu pavadzīmju (rēķinu) izrakstīšanas par ārzemēs pārdotām vai fiktīvi pārdotām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem. Ja „atmazgājamās” naudas pēdas netiek atklātas divās pirmajās stadijās, tad pēc tam atšķirt naudu ar legālu izcelsmi no nelegālas izcelsmes ir diezgan problemātiski. „Atmazgātas” naudas atklāšana integrācijas stadijā parasti kļūst iespējama, tikai veicot papildus padziļinātās pārbaudes, piemēram, revīzijas (audita) noteikšana vai, gūstot informāciju no aģentūras.

Attēls

Pirmā stadija (izvietojšana):

- 1) kredītiestādēs,
- 2) apdrošināšanas struktūrās, fondos, trustos u.c.,
- 3) mazumtirdzniecība vai pakalpojumu sniegšanas struktūras,
- 4) fiziska naudas līdzekļu izvešana.

Otrā stadija (noslāņošana):

Auditoru pēdu slēpšana (skaidras naudas konversija) finanšu – kredīta instrumentos.

Trešā stadija (integrācija):

- 1) Ārzonu kompāniju izmantošana aizdevumu izsniegšanai “netīrās” naudas apmērā,
- 2) Ārvalstu bankās esošo līdzekļu izmantošana kā ķīla par kredītiem iekšzemes bankās,
- 3) Kļūdainu rēķinu izrakstīšana par fiktīvajiem pakalpojumiem vai precēm.

Četru fāžu modelis Pirmā stadija – izvietojšana jeb atbrīvošanās no skaidras vai bezskaidras naudas un tās pārskaitīšana uz fiktīvu fizisku vai juridisku personu kontiem. Ar fiktīvām fiziskām personām

⁴⁹ Красников А.Ф. Теневая экономика и экономическая преступность: Электронный учебник УЦИ Омского государственного университета, 4 глава. Pieejams: <http://newasp.omskreg.ru/bekryash/ch4p1.htm> [aplūkots 2011.gada 1.martā].

jāsaprot personas, kuras tikai juridiski tiek deklarētas kā patiesā labuma guvēji⁵⁰, bet faktiski pārstāv citu personu finansiālās intereses, piemēram, noziedzīgā nodarījuma organizētāja intereses, savukārt, ar fiktīvām juridiskām personām šajā kontekstā jāsaprot personas, kuras faktiski neveic finansiāli saimniecisko darbību, bet tikai dokumentāli atspoguļo nepieciešamā darījuma norisi, kā arī tādas juridiskās personas, kuras tiek reģistrētas uz nepastāvošām fiziskām personām vai tādām fiziskām personām, kuras pašas neveic finansiāli saimniecisko darbību atbilstoši noteiktam pilnvaru apjomam, bet tikai apstiprina citu personu (piemēram, noziedzīgā nodarījuma organizētāja) interesēs sastādītus dokumentus.

Otrā stadija – naudas līdzekļu sadalīšana, kas izpaužas, piemēram, bankas maksājumu līdzekļu vai citu vērtspapīru iepirkšanā. Prakse parāda, ka skaidras naudas līdzekļu sadalīšana bieži notiek valūtas maiņas punktos, kazino vai naktsklubos.

Trešā stadija - maskēšana. Minētās stadijas mērķis ir slēpt noziedzīgi iegūtu līdzekļu izcelsmes avotu, nolūkā nodrošināt tādu darījumu secību, kuras rezultātā trešās personas darījumā izmantotos līdzekļus uzskatītu par legāliem. Vienlaikus šīs stadijas mērķis ir slēpt to personu identitāti, kuras ir veikušas noziedzīgās darbības, akumulējot noziedzīgos līdzekļus.

Šā mērķa īstenošanai parasti veic sekojošas darbības:

- kontu atvēršanai izmanto bankas, kas atrodas tālu no noziedznieka darba vai rezidences vietas;
- tiek veikti legāli ārējie pārskaitījumi no jaunajiem uzņēmumu kontiem uz rezidences valsti;
- tiek izmantotas nelegālas kontu sistēmas.

Ceturta stadija – naudas līdzekļu integrācija. Līdzīgi kā trīs fāžu modelī, integrācijas gaitā „atmazgātā” nauda atgriežas finanšu sistēmā it kā godīgi nopelnītu ienākumu veidā. Galvenokārt tas tiek darīts caur bankām un tādējādi šī nauda parādās kā normāli komercdarbības ienākumi. Integrēšanas stadijā var pielietot šādas metodes:

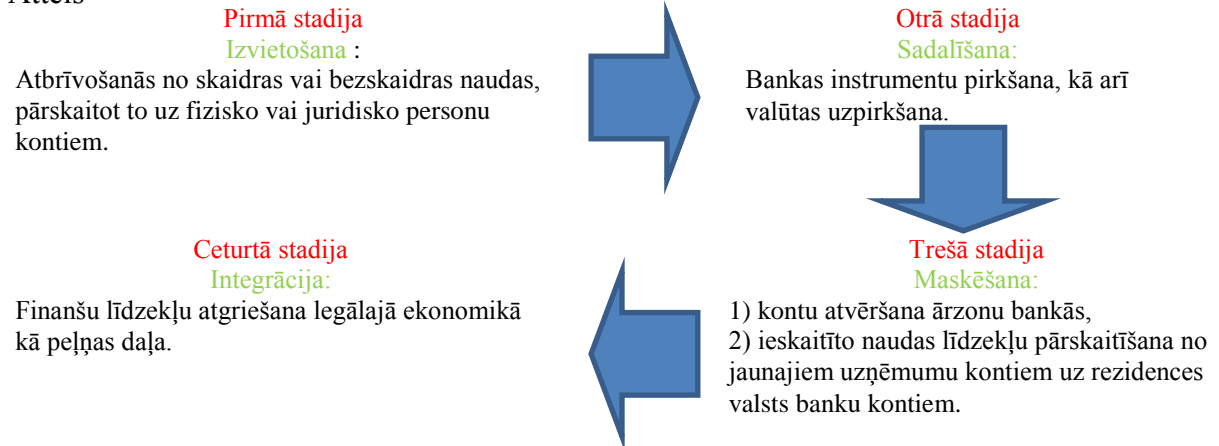
1. Darījumi ar īpašumiem, ar nolūku iepludināt līdzekļus no īpašumu pārdošanas atpakaļ ekonomikā. Naudas atmazgāšanas gadījumos šī ir bieža prakse kriminālajās aprindās. Daudzas noziedzīgās grupas šādam nolūkam izmanto „aizsegkompānijas”. Šīs kompānijas investē īpašumos un tādējādi tiek radīts šķietams priekšstats, ka ienākumi no investīcijām ir legāli.
2. "Priekšējās" kompānijas un neīsti kredīti. "Priekšējās" kompānijās, kas ir reģistrētas valstīs ar korporatīviem slepenības likumiem, noziedznieki aizdod sev savu pašu atmazgāto naudu šķietami legāla darījuma piesegā.
3. Ārvalstu banku līdzdalība. Tiek izmantota sadarbība ar ārzonu bankām, kas apņemas aizsargāt klientu no kompetento iestāžu pārbaužu veikšanas.
4. Neīsti importa/eksporta rēķini. Neīstu rēķinu izmantošana importa/eksporta kompānijās ir pierādījies kā ļoti efektīvs nelegālu līdzekļu „atgriešanas atpakaļ ekonomikā” veids. Darbība

⁵⁰ Ar patieso labuma guvēju darba autors saprot „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” 1.panta piektajā punktā ietverto skaidrojumu. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116.

sevī iekļauj ienākošo dokumentu pārvērtēšanu, lai tie sakristu ar vēlāk veiktajiem depozītiem bankās un/vai no eksporta saņemto līdzekļu vērtību.

Naudas līdzekļu integrācija praktiski vienmēr notiek tajās valstīs, kur tiek veikta šo līdzekļu iegūšana. Vairumā gadījumu tā notiek tikai vietās, kurās ir stabils finansiālais stāvoklis un garantijas par nākotni. Tādējādi, secināms, ka naudas līdzekļu legalizācijas novēršana ir ļoti internacionāls process.

Attēls

Rezumējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziena izpratni, secināms, ka teorijā nepastāv vienots šā jēdziena skaidrojums, un dažādu valstu doktrīnā pastāvošā pieeja šā jēdziena noteikšanā, dod pamatu raksturot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā *jebkuru darbību vai mēģinājumu noslēpt vai izmainīt noziedzīgi iegūtas mantas identitāti, lai piešķirtu tai legālu ieguves avotu statusu*. Starptautiski tiesiskā regulējuma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un apkarošanu ietvaros, kā arī ņemot vērā mūsu valsts krimināltiesību doktrīnas pamatnostādnes (kuras šā jēdziena sakarībā tiks analizētas turpmāk), darba autors ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdzienu piedāvā saprast – *noziedzīga kārtā iegūta īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu konversija, pārvēršana vai nodošana, zinot šāda īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu noziedzīgo izcelsmi, nolūkā slēpt vai maskēt to noziedzīgo izcelsmi, vai arī palīdzība citai personai, kura iesaistīta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, kā arī ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgās izcelsmes, atrašanās vietas, pārvietošanas vai izvietojuma, slēpšana un maskēšana, zinot šāda īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu noziedzīgo izcelsmi, nolūkā panākt, lai ieņēmumi, īpašums vai tiesības uz to tiktu atzīti kā tādi, kas ir gūti tiesiskā kārtā jeb legāli, kā arī, zinot saņemšanas brīdi ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgo izcelsmi, to iegūšana vai valdījums, nolūkā slēpt vai maskēt ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgo izcelsmi*.

Tātad, kopumā var secināt, ka persona vēlas panākt noziedzīgi iegūtu ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību legālās izmantošanas iespēju (apriti).

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas struktūras noskaidrošanas pietiekamība, līdzīgi kā legalizācijas jēdziena un legalizācijas modeļu un stadiju izzināšana, ir viens no būtiskiem priekšnosacījumiem pareizai konkrētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai.

2.nodaļa

Starptautiskās organizācijas un to dokumenti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā

Vēl nesenā pagātnē varēja uzskatīt, ka krimināltiesības principā ir tikai nacionālā tiesību nozare. Taču straujā sabiedriski ekonomisko attiecību attīstība pasaulē un virkne liberalizācijas pasākumu šajā jomā neļauj vairs ignorēt noziedzību kā parādību, kas ir spējīga apvienoties, neraugoties uz pastāvošām robežām starp valstīm. Starptautiskā noziedzība ar tās plašajām struktūrām ir tā, kas visefektīvāk spēj apvienot atsevišķās valstīs pastāvošo noziedzību. Lai veiksmīgi apkarotu starptautisko noziedzību, atsevišķu valstu tiesību sargājošajām institūcijām ir cieši jāsadarbojas šajā jomā. Diemžēl valstis starptautiskās noziedzības apkarošanā apvienojas relatīvi lēnāk, nekā to veic starptautiskās noziedzības grupējumi. Visā pasaulē demokrātija saskārās ar nopietnu izaicinājumu, kura dīglis ir mūsu pašu sabiedrībā. Demokrātija ir radījusi labvēlīgu augsni starptautiskās noziedzības aktivitātēm, kura sekmīgi izmanto dažādus liberalizācijas pasākumus pasaules sabiedriski ekonomiskajās attiecībās. Sākotnējais starptautiskās noziedzības mērķis - gūt pēc iespējas lielāku peļņu nav tikai vienīgais. Starptautiskā noziedzība ir sekmīgi pārorientējusies uz tirgu virzītā spēkā, kas ir paguvusi "iefiltrēties" gandrīz visu līmeņu pārvaldēs un mērķtiecīgi veicina valsts institūciju nespēju darboties. Transnacionālā noziedzība ir kļuvusi par multi - miljardu dolāru biznesu.

Kā jau tika atzīmēts iepriekš, tad organizētās grupas gūst milzīgus ienākumus no noziedzīgās rīcības, šādus faktus ir apliecinājušas vairākas starptautiskas organizācijas, to skaitā ir arī ANO, saskaņā ar kuras aplēsēm 2009.gadā noziedzīgi iegūtu līdzekļu kopējā summa bija apmēram 2,1 triljons ASV dolāru jeb 3,6% no pasaules IKP šajā gadā⁵¹. Vienlaikus ANO eksperti secina, ka nelegālo līdzekļu iesaldēšanas apjoms nepārsniedz 1% no noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem. Kaut gan precīzus datus par atsevišķām valstīm ir grūti iegūt, tomēr dažāda veida statistikas dati ļauj izdarīt ticamus aprēķinus par organizētās noziedzības rīcībā esošajiem nelegālajiem ienākumiem. Tā, piemēram, ANO eksperti uzskata, ka Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) organizētā noziedzība tikai no narkotisko un psihotropo vielu nelegālas aprites ik gadu gūst apmēram 100 miljardus eiro. Itālijā kopējās organizētās noziedzības nelegālo līdzekļu guvums gadā tiek lēsts apmēram 150 miljardu eiro apmērā, taču efektīvu konfiskācijas mehānismu minēto līdzekļu iesaldēšanā nevar saskatīt. Tā 2009.gadā Itālijā tika iesaldēti noziedzīgie līdzekļi aptuveni 800 miljonu eiro apmērā, Apvienotajā Karalistē, kā liecina pieejamie statistikas dati par 2006.gadu, noziedzīgo līdzekļu apmērs sastādīja 15 miljardus sterliņu mārciņu, savukārt valsts šajā gadā atguva tikai 125 miljonus. Līdzīga, neproporcionāla aina vērojama arī citās valstīs, piemēram, Vācijā, kur 2009.gadā tika

⁵¹ Noziedzība neatmaksājas: noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Eiropas Komisija, 2012. Pieejams: <http://ec.europa.eu/cgi-bin/etal.pl> [aplūkots 2012.gada 14.jūnijā].

konfiscēti tikai 113 miljoni eiro, savukārt noziedzīgo grupu nelegālie ienākumi tiek aprēķināti 903 miljonu eiro apmērā⁵².

Starptautiskā noziedzība negūtu nekādu īpašu labumu, ja tā nebūtu spējīga iekļaut legālā aprītē savus “milzīgos” finanšu līdzekļus. Tādējādi, transnacionālā organizētā noziedzība pievērš uzmanību ne tikai problēmām, kas saistītas ar ienesīgo noziedzīgo nodarījumu veidu plānošanu, īstenošanu un pasākumiem, kas nodrošina noziedzīgo nodarījumu veidu maskēšanu, bet arī realizē noziedzīgā ceļā iegūtos līdzekļus. Šādas transnacionālās organizētās noziedzības aktivitātes bija pamats, lai noziedzības apkarošanas eksperti apvienotos dažādās starptautiskās organizācijās. Tika izstrādāta virkne starptautisku dokumentu, kas norādīja uz transnacionālās organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas prioritārajiem virzieniem. Tā, jau 1980.gada 27.jūnijā Eiropas Padomes Ministru komiteja pieņēma rekomendāciju, kas pasvīturo preventīvo lomu, kāda ir banku sistēmai cīņā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.⁵³

Starptautiskajā līmenī normatīvajos aktos nostiprinātas praktiska rakstura rekomendācijas pirmo reizi izstrādāja tā sauktā “Bāzeles komiteja” jeb Tiesību un metožu kontroles komiteja par bankas operācijām. Šīs Komitejas sastāvu veido Centrālo banku pārstāvniecības (ASV, Kanāda, Japāna, Francija, Vācija, Lielbritānija, Itālija, Beļģija, Šveice un Zviedrija). 1988.gadā Komiteja pieņēma deklarāciju par “Banku sistēmu izmantošanas ierobežošanu naudas atmazgāšanas nolūkā, kas iegūta noziedzīgā ceļā”⁵⁴. Deklarācijā iekļauti tādi būtiski principi kā:

- finanšu iestādēm ir pienākums identificēt personu,
- finanšu iestādēm ir pienākums sadarboties ar konkrētās valsts nacionālajām varas institūcijām uz noteikta normatīvā akta pamata, tas ir, bankām ir pienākums ziņot attiecīgajām valsts varas institūcijām par tām zināmiem nelegālajiem ienākumiem (ieguldījumiem).

Tajā pašā laikā dažādos kongresos, kas tika veltīti jautājumiem par cīņu ar narkotisko un psihotropo vielu biznesu, sāka veidot starptautiskās organizācijas un struktūras. Kā piemēru var minēt Eiropas Komiteju cīņā ar narkotikām un 1989.gadā izveidoto finansiālo rīcības grupu pret kapitāla “atmazgāšanu” (*FDGA*). Šo, kā arī citu speciāli izveidoto starptautisko institūciju viens no pamatmērķiem ir vērsts uz normatīvo dokumentu paketes izstrādi, kuras galvenais mērķis ir kalpot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai un apkarošanai. Piemērs tam jau minētais 1988.gada 19.decembrī Vīnē parakstītais starptautiskais līgums – ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti. Konkrētais ANO izstrādātais normatīvais dokuments noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu definē kā noziegumu. Tādējādi, valstīm, kuras pievienojušās (ratificējušās) Konvencijai (šādu valstu ir vairāk ne kā simts), ir jāveic to personu krimināla rakstura

⁵² Noziedzība neatmaksājas: noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Eiropas Komisija, 2012. Pieejams: <http://ec.europa.eu/cgi-bin/etal.pl> [aplūkots 2012.gada 14.jūnijā].

⁵³ Pasākumi, kas vērsti pret noziedzīgas izcelsmes līdzekļu pārvedumiem un uzglabāšanu. Rekomendācija (R (80) 101) un Skaidrojošais memorands. Strasbūra: Eiropas Padome, 1980. 27.jūnijs [nav publicēta].

⁵⁴ Зубов В.А., Осипов С.К. Российская Федерация в международной системе противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию терроризма. 2-е изд., Москва: Спецкнига, 2007, с.46.

vajāšana, kuras nodarbojas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Konvencijā nav dots noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziens, bet tikai norādīts uz darbībām, kuras var uzskatīt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Konvencijā ir deklarēti vairāki būtiski principi, tāpēc darba autors norādīs dažus no tiem, proti:

1. Pirmo reizi tiek definēta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objektīvā un subjektīvā puse.
2. Dalībvalstīm ir uzlikts par pienākumu veikt attiecīgos nacionālajā normatīvajā aktu bāzē paredzētos pasākumus, lai konfiscētu narkotiskās un psihotropās vielas, kā arī nelikumīgo peļņu no to aprites, vai arī īpašumu, kura vērtība atbilst šai peļņai.
3. Pret noziedzīgiem līdzekļiem, kuri ir pārveidoti vai konvertēti citā īpašumā, ir jāpiemēro konfiskācija.

Vīnes Konvencijas nopelns ir saskatāms arī atsevišķu būtisku jēdzienu definēšanā, piemēram: *ienākumi* un *īpašums*. Tā, konvencija nosaka, ka ar *ienākumiem* ir jāsaprot – *jebkurš īpašums, kas saņemts vai iegādāts (iegūts) tieši vai netieši noziedzīgas rīcības rezultātā*. Savukārt, ar *īpašumu* jāsaprot – *jebkura veida aktīvi, materiālie vai nemateriālie, kustamie vai nekustamie, ķermeniskie vai bezķermeniskie, kā arī juridiski dokumenti vai akti, kas apliecina tiesības uz šiem aktīviem vai dalību tajos*.⁵⁵

Kā nākamo posmu starptautisko organizāciju cīņā pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ir jānorāda 1989.gada jūlijā izveidotā speciālā grupa FATF (*Financial Action Task Force on Money Laundering* - Finanšu darbības uzdevumu grupa noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumos). FATF darbībai tika atvēlēts pildīt, kā arī šobrīd, joprojām, tā īsteno būtisku lomu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā. FATF uzdevumos ir iekļauta arī ziņojuma sagatavošana par attiecīgo valstu gatavību cīņai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Šis ziņojums tiek izplatīts visā pasaulē un tam var būt liela loma auditējamās valsts reputācijai starpvalstu attiecībās. FATF ieteikumus ņem vērā Pasaules banka un Starptautiskais valūtas fonds, kam, savukārt, var būt nozīme, lemjot jautājumu par kredītresursu piešķiršanu konkrētai valstij. Ar FATF ziņojumu iepazīstas potenciālie investori, izvērtējot investīciju vidi konkrētajā valstī. Lai izprastu FATF lomu, ir būtiski iepazīt tās rašanās vēsturi:

1989.gadā Francijas prezidents F.Mitterans, piedaloties sarunās Augstākajā līmenī, tā sauktajā “septītniekā” (G-7), izvirzīja priekšlikumu izveidot Starptautisko finanšu rīcības grupu (*Groupe D’Action Financiere International* – GAFI, jeb uz angļu valodu tulkojot - *Financial Action Task Force and Money Laundering* - FATF⁵⁶). FATF dalībnieku skaitā ietilpa pārstāvji no dalībvalstu finanšu pārraudzības iestādēm, tiesību sargājošajām iestādēm un finanšu, tieslietu un ārlietu

⁵⁵ Жубрин Р.В., Лариков А.Н. Профилактика легализации преступных доходов. Москва: Юрлитинформ, 2012, с. 20; Plašāk par šo Konvenciju skatīt Liholaja V. Starptautiskās krimināltiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 179.-182.lpp.

⁵⁶ Leģitīmais šīs organizācijas nosaukums ir - Finanšu darbības uzdevumu grupa noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumos.

ministrijām. FATF sanāksmēs piedalījās pārstāvji no starptautiskajām un reģionālajām organizācijām, kas ir iesaistīti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā. Šīs grupas uzdevumos ietilpa sadarbības rezultātu novērtēšana jautājumos par banku un finanšu iestāžu izmantošanas iespējām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā.

FATF darbībai tika izvirzīti trīs galvenie uzdevumi, proti:

- kontrolēt dalībvalstu sasniegto progresu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā;
- definēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas paņēmienus un tās apkarošanas līdzekļus;
- sekmēt, lai valstis, kas neietilpst dalībnieku skaitā, izstrādātu un piemērotu vajadzīgos pretpasākumus naudas “atmazgāšanai”.⁵⁷

1990.gada 7.februārī FATF iesniedza četrdesmit rekomendācijas⁵⁸. Tās tika publicētas 1990.gada 19.aprīlī. “Četrdesmit rekomendācijas” kopumā aptvēra četrus galvenos virzienus:

- 1) vispārējā kontekstā mudina dalībvalstis ratificēt Vīnes Konvenciju, lai nodrošinātu, ka finanšu iestāžu likumi par konfidencialitāti netraucē šo rekomendāciju īstenošanu, un lai attīstītu starpvalstu sadarbību un palīdzību izmeklēšanas īstenošanā, iztiesājot lietas tiesā un izdodot noziedzniekus;
- 2) definē normatīvo aktu nosacījumus, kādos rekomendācijas pieprasa kriminalizēt darbības, kas saistītas ar narkotiku biznesā gūto ienākumu iekļaušanu likumīgajā finanšu sistēmā. Tāpat šīs rekomendācijas nosaka vadlīnijas visu smago noziegumu vai citu noziegumu noteikšanā (definēšanā), kuru rezultātā tiek gūti lieli nelegālie ienākumi. Normatīvajos aktos ir jāparedz pasākumi, kas ļauj iesaldēt, apķīlāt un konfiscēt īpašumu, kas saistīts ar likumīgajā sfērā iepludinātajiem nelikumīgajiem finanšu rakstura līdzekļiem;
- 3) nosaka finanšu sistēmas lomu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanā, piemēram, norādot banku, apdrošināšanas kompāniju un citu finanšu iestāžu, kā arī finanšu kontroles institūciju lomu un pienākumus. Finanšu iestādēm kā viens no galvenajiem darbības principiem, kas saistīts ar klienta piesaisti finanšu struktūrai, ir potenciālā klienta identificēšanas priekšnosacījums. Tāpat finanšu iestādēm ir uzlikts par pienākumu vest dokumentāciju tā, lai jebkurā brīdī būtu iespējams atšifrēt dažādu finansiāla rakstura darījumu operācijas, pie tam, vajadzības gadījumā šai dokumentācijai ir jābūt pieejamai īpaši šiem gadījumiem izveidotajām tiesību sargājošajām struktūrām;
- 4) starptautiskās sadarbības nostiprināšana, kur rekomendācijas mudina speciāli izveidoto struktūru darbiniekus apmainīties ar nepieciešamo informāciju par valūtas operācijām un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas paņēmieniem, kā arī par aizdomīgajām darbībām un operācijām. Šai

⁵⁷ Uzņem Latvijas Ģenerālprokurors. Finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošana: Seminārs. U.S. Department of Justice (DOJ) Criminal Division Office of Overseas Prosecutorial Development, Assistance and Training (OPDAT). Rīga, 1998, 8 - 9.lpp.[npublicēts].

⁵⁸ The FATF Recommendations, 1990. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf> [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

sadarbībai ir jābalstās uz divpusējiem un daudzpusējiem līgumiem, kuru pamatā ir vispārpieņemtie tiesiskie apsvērumi. Sadarbībai un savstarpējai palīdzībai ir jāaptver noteiktas formas finanšu dokumentācijas vešanas nosacījumi, ko veic finanšu iestādes. Tāpat sadarbībai ir jābūt vērstai uz noziedzīgā ceļā gūtu ienākumu noteikšanu, iesaldēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju, kā arī uz noziedznieku ekstrādīciju un lietu iztiesāšanu⁵⁹.

1996.gadā Četrdesmit rekomendāciju⁶⁰ prasības pirmo reizi tika pārskatītas, lai sekmīgāk novērstu un apkarotu jaunākās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas metodes un veidus, kas, galvenokārt, bija skaidrojums ar to, ka organizācija arvien plašāk sāka kontrolēt ne tikai nelegālo narkotisko un psihotropo vielu neatļautas realizācijas rezultātā iegūto līdzekļu izplatīšanas ierobežošanu, bet pievērsās arī citu kriminālo aktivitāšu rezultātā iegūto līdzekļu neitralizēšanas (kontroles) jomai. Arī turpmākajos gados rekomendācijas tika pilnveidotas. 2001.gadā, ņemot vērā notikušās teroristiskās aktivitātes Amerikas Savienotajās Valstīs, rekomendāciju mandāts tika papildināts (paplašināts), aptverot arī jautājumus, kas veltīti cīņai ar terorisma finansēšanu. Tā rezultātā tika pieņemtas astoņas Speciālās rekomendācijas, vēlāk – 2004.gādā vēl papildus viena rekomendācija, kuru mērķis bija terorisma finansēšanas novēršana. Tā, piemēram, otrajā Speciālajā rekomendācijā tika noteikts dalībvalstu pienākums paredzēt kriminālatbildību par terorisma finansēšanu un ar to saistīto naudas atmazgāšanas darbību. Ar 2005.gada 28.aprīļa likumu „Grozījumi Krimināllikumā”⁶¹, mūsu valsts Krimināllikums tika papildināts ar Krimināllikuma 88.¹ pantu (Terorisma finansēšana). 2003.gadā FATF rekomendācijas⁶² tika pārskatītas otro reizi, savukārt, 2004.gādā šajās rekomendācijās tika iekļauti atsevišķi grozījumi. Minēto rekomendāciju pilnveides darbs neapstājās, tā, piemēram, laika posmā no 2010.gada līdz 2011.gadam FATF kopā ar dalībvalstu privātā sektora pārstāvjiem veica darbu nolūkā pārskatīt un uzlabot FATF rekomendācijas, kā rezultātā 2012.gada 15.februārī⁶³ tika apstiprināti jauni standarti cīņai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā arī terorisma un masu iznīcināšanas ieroču nelikumīgās izplatīšanas finansēšanu.

Būtiski arī atzīmēt, ka visu FATF Četrdesmit rekomendāciju redakcijas (1990.gada, 1996.gada, 2003.gada un 2012.gada) satur arī būtiskus priekšrakstus, kas attiecināmi uz noziedzīgi

⁵⁹ Uzņem Latvijas Ģenerālprokurors. Finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošana: Seminārs. U.S. Department of Justice (DOJ) Criminal Division Office of Overseas Prosecutorial Development, Assistance and Training (OPDAT). Rīga, 17-19.februāris 1998, 9.lpp. [nepublicēts].

⁶⁰ The FATF Recommendations, 1996. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201996.pdf> [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

⁶¹ Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2005.gada 28.aprīļa likums, Latvijas Vēstnesis, 2005. 18.maijs, Nr.78 (3236).

⁶² The FATF Recommendations, 2003. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202003.pdf> [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

⁶³ The FATF Recommendations, 2012. Pieejams: [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20\(approved%20February%202012\)%20reprint%20May%202012%20web%20version.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20(approved%20February%202012)%20reprint%20May%202012%20web%20version.pdf) [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

iegūtu līdzekļu legalizēšanas subjektīvas puses konstrukciju un tās pierādīšanas aspektiem (minētie aspekti tiks analizēti turpmāk).

Analizējot un atzīmējot FATF kā organizācijas nozīmīgumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, kā arī terorisma un masu iznīcināšanas ieroču nelikumīgās izplatīšanas finansēšanas novēršanā, nevar nepieminēt arī citu organizāciju - Eiropas Padomes Moneyval (*Committee of experts on anti-money laundering measures and the financing of terrorism* - Naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu ieviešanas novērtēšanas ekspertu komiteja) komiteju. Kaut gan šā promocijas darba mērķis nav pētīt šīs organizācijas darbības virzienus, tomēr nevar neatzīmēt tās nozīmīgumu, izvērtējot dalībvalstu normatīvā regulējuma atbilstību FATF rekomendācijām. Tā, piemēram, Eiropas Padomes Moneyval komiteja vairakkārt (2002., 2004., 2006. un 2012.gadā)⁶⁴ ir vērtējusi Latvijas normatīvo aktu atbilstību starptautiskajām prasībām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā. Saskaņā ar 2012.gada 5.jūlija Eiropas Padomes Moneyval komitejas ziņojumu⁶⁵, Latvijā ir vērojams progress visos komitejas izvērtētajos jautājumos, tā, piemēram, Eiropas Padomes Moneyval komiteja savā 2012.gada ziņojumā kopumā uzteic Latvijas progresu ne tikai saistībā ar izveidoto ziņošanas kārtību Kontroles dienestam par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, bet arī atzīmē dienesta darbību kā labi strukturētu un profesionālu, vienlaikus ziņojumā tiek atzinīgi novērtēta Kontroles dienestā izveidotā sistēma, kas nodrošina Kontroles dienestā sagatavoto materiālu nosūtīšanu tiesību aizsardzības iestādēm. Tāpat, kopumā ziņojumā tiek atzinīgi novērtēts Kriminālprocesa likumā paredzētais regulējums, kas nodrošina mantisko jautājumu kriminālprocesā risinājumu, kā arī Novēršanas likumā⁶⁶ paredzētais noziedzīgi iegūtas mantas „iesaldēšanas” mehānisms. Vienlaikus kā atbilstošs Vīnes (Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu tirdzniecību⁶⁷) un Palermo (ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību⁶⁸) konvencijām tiek atzīmēts Novēršanas likuma⁶⁹ 5.pantā ietvertais regulējums. Te gan jāatzīmē, ka šā darba autors uzskata, ka Novēršanas likuma 5.panta (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma finansēšana) pirmajā daļā ietvertu regulējumu, tas ir, kas attiecas uz tādu

⁶⁴ Committee of experts on anti-money laundering measures and the financing of terrorism. Pieejams: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Latvia_en.asp [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

⁶⁵ Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Report on Fourth Assessment Visit: Moneyvall, 2012. Pieejams: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LTV4_MER_MONEYVAL\(2012\)_16_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LTV4_MER_MONEYVAL(2012)_16_en.pdf) [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

⁶⁶ Ar *Novēršanas likumu* darba autors saprot – likumu „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” (likums Saeimā pieņemts 1997.gada 18.decembrī, stājās spēkā 1998.gada 1.jūnijā.) un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu (likums Saeimā pieņemts 2008.gada 17.jūlijā, stājās spēkā 2008.gada 13.augustā).

⁶⁷ United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988. Pieejams: http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

⁶⁸ Pret transnacionālo organizēto noziedzību: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87.

⁶⁹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: Latvijas Republikas 2008.gada 17.jūlija likums, Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116 (3900).

darbību kriminālizēšanu kā *noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti*, var īstenot arī izsakot Novēršanas likuma 5.panta pirmo daļu atšķirīgā redakcijā no šā brīža spēkā esošās redakcijas, vienlaikus, nepārkāpjot un pilnībā izpildot iepriekš minēto, kā arī citu starptautisko organizāciju izdotos dokumentus, piemēram, Eiropas Padomes konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju⁷⁰ un Eiropas Padomes konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju⁷¹, it īpaši, ievērojot konvencijās noteikto, ka dalībvalstis iepriekš minētās darbības atzīst par kriminālsodāmām saskaņā ar savas valsts konstitucionālajiem principiem un tiesību sistēmas pamatnostādņem (šā darba autora priekšlikums šajā jautājumā tiks analizēts turpmāk, piedāvājot gan konkrētu Novēršanas likuma 5.panta eventuālo jauno redakciju, gan arī pamatojot šāda piedāvājuma atbilstību mūsu valsts tiesību sistēmas pamatnostādņem).

Eiropas līmenī tika izstrādātas gan dažādas programmas, gan arī normatīvo aktu paketes, kas risina jautājumu par noziedzīgā ceļā iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu. Kā piemēru var minēt vienošanos, kas tika panākta 1990.gada 8.novembrī Strasbūrā. Šī vienošanās tika attiecināta uz jautājumiem, kas skar noziedzīgā ceļā gūtu ienākumu iepludināšanu finanšu sistēmā, kratīšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju. Lielākā daļa jautājumu, kas tika risināti Strasbūrā, vēlāk tika iekļauti jau minētajā Konvencijā - Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju jeb tā dēvētā „Strasbūras Konvencija”⁷².

Vēlākā laika posmā, pieaugot, galvenokārt, nepieciešamībai vērsties pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju kā starptautiskā terorisma finansēšanas avotu, Eiropas Padomes Ekspertu komiteja izstrādāja un Ministru komiteja 925.sanāksmē 2005.gada 3.maijā oficiāli pieņēma jaunu, tā dēvēto „Varšavas Konvenciju” jeb Konvenciju „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, to meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju un par terorisma finansēšanas novēršanu”⁷³, paverot ceļu teksta pieņemšanai trešās augstākā līmeņa valsts un valdību vadītāju sanāksmes laikā, kas Eiropas Padomes vadībā tika organizēta 2005.gada 16. un 17.maijā Varšavā. Eiropas Padomes vienpadsmit dalībvalstis, no kurām astoņas ir Eiropas Savienības dalībvalstis (Austrija, Beļģija, Kipra, Luksemburga, Malta, Polija, Portugāle, Zviedrija), parakstīja šo konvenciju augstākā līmeņa sanāksmes laikā.

⁷⁰ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes Konvencija Latvijas Vēstnesis, 1998.23.oktobris, Nr.308.

⁷¹ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism Warsaw, 16.May of 2005. Pieejams: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].

⁷² Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes Konvencija Latvijas Vēstnesis, 1998.23.oktobris, Nr.308.

⁷³ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism Warsaw, 16.May of 2005. Pieejams: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].

Primārais Konvenciju mērķis ir definēt vienotu kriminālo politiku attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Tās iezīmē kopēji veicamo pasākumu kompleksu, kas veicinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu. Tāpat Konvencijas nosaka nepieciešamos starpvalstu sadarbības principus, tajā skaitā arī ietverot to valstu loku, kas nav Eiropas Padomes dalībvalstis. Minēto Konvenciju galvenās iezīmes un pamatnostādnes ir šādas:

Konvencijas būtībā nedod noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definīciju, bet gan cenšas izmantot aprakstošo metodi, lai izskaidrotu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdzienu, jo minētās Konvencijas satur tikai identiskas atsauces uz to darbību kopumu, kas var raksturot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Līdzīgu pieeju var vērot arī daudzu valstu nacionālajā tiesību aktu sistēma, kas regulē šo jautājumu, piemēram, ASV, Lielbritānija, Šveice u.c. Pārsvarā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas definīcija ir dota katras konkrētās valsts doktrīnā jeb kā pieņemts šāda veida definīcijas dēvēt – doktrinālais jēdziens.

Lai nodrošinātu pareizu un līdzīgu Konvenciju ieviešanu katrā tās dalībvalstī, gan „Strasbūras Konvencijā”, gan arī „Varšavas Konvencijā” tika iekļauti vairāki būtiski jēdzieni, tādi kā “noziedzīgi iegūti līdzekļi”, “rīki”, “īpašums”, “konfiskācija” un “predikatīvais noziegums” (pamatpārkāpums).

Ar *noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem* Konvenciju izpratnē ir jāsaprot jebkuru ekonomisku ieguvumu no kriminālnoziedzumiem, kā arī tie var ietvert jebkuru īpašumu, kas atbilst sekojošai izpratnei - "*īpašums*" nozīmē jebkura veida mantu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības vai cita veida tiesības uz šādu mantu. Ar *rīkiem* Konvenciju kontekstā jāsaprot jebkuru mantu, ko lieto vai kas ir domāta lietošanai - jebkurā veidā, pilnīgi vai daļēji, - lai izdarītu kriminālnoziedzumu vai kriminālnoziedzumus. Savukārt ar *konfiskāciju* Konvenciju izpratnē ir jāsaprot *sodu vai pasākumu, kuru, izskatījusi lietu attiecībā uz kriminālnoziedzumu vai kriminālnoziedzumiem, nosaka tiesa un kura rezultātā tiek atņemts īpašums*. Attiecībā uz *predikatīvā nozieguma* jēdzienu Konvencijas satur identisku skaidrojumu, norādot, ka tas ir jebkurš kriminālnoziedzums, kura rezultātā ir gūti ienākumi, kas var kļūt par Konvenciju attiecīgajos pantos definētā kriminālsodāmā nodarījuma priekšmetu.

„Varšavas Konvencija” atšķirībā no „Strasbūras Konvencijas” 1.nodaļas pirmajā pantā tika papildināta ar Finanšu izlūkošanas vienības (turpmāk tekstā - FIV)⁷⁴ definējumu, proti: Finanšu izlūkošanas vienības – centrālā valsts institūcija, kas atbildīga par tādas finanšu informācijas saņemšanu (un, ja atļauts, pieprasīšanu), analizēšanu, izplatīšanu kompetentajām institūcijām un izpaušanu:

1) kas attiecas uz aizdomām par darbībām ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem un terorisma iespējamo finansēšanu vai

⁷⁴ Tulkojums no „Varšavas Konvencijas” 1.panta f.apakšpunkta - angļu valodā „Financial intelligence unit” - FIU.

2) ko pieprasa valsts normatīvie akti.⁷⁵

„Strasbūras Konvencijas” II sadaļā ir norādīta pasākumu loma un to nozīme, kas veicami nacionālajā līmenī. Sadaļā ir uzsvērts, ka jebkuru īpašu pasākumu veikšanai attiecībā uz nelikumīgas izcelsmes īpašuma identifikāciju un izsekošanu nepieciešams nodrošināt īpašas izmeklēšanas pilnvaras un paņēmieni kopumu, piemēram, banku noslēpuma atcelšana noteiktajos gadījumos - 4.panta pirmā daļa. Puses, kas parakstījušas Konvenciju, tiek mudinātas veikt tādas likumdošanas un cita veida pasākumus, kādi nepieciešami, lai savos likumos atzītu par nodarījumu, ja tas ir izdarīts ar nodomu, tās darbības, kuras var tikt uzskatītas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (Konvencijas 6.pants).

Strasbūras Konvencijas 6.panta “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas krimināli sodāmi nodarījumi” pirmajā daļā nosauktas tās darbības, kas būtu definējamas kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. Tāda veida darbības, kā tiek minēts šajā Konvencijā, ir pavisam četras, ja tas ir izdarīts **ar nodomu**:

- a) īpašuma konversija vai nodošana, apzinoties, ka šis īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi, nolūkā slēpt vai maskēt šā īpašuma nelikumīgo izcelsmi vai palīdzēt jebkurai personai, kura ir iesaistīta predikatīvā nozieguma izdarīšanā, izvairīties no savas rīcības juridiskajām sekām;
- b) īpašuma patiesās dabas, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, ar to saistīto tiesību vai īpašumtiesību slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šis īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi, un saskaņā ar Puses konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādņēm:
 - īpašuma iegūšana, valdīšana vai lietošana, īpašuma saņemšanas brīdī apzinoties, ka šis īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi;
 - piedalīšanās, līdzdalība vai vienošanās izdarīt jebkuru saskaņā ar šo pantu noteikto krimināli sodāmo nodarījumu, vai arī šādu nodarījumu izdarīšanas mēģinājums, atbalstīšana, uzkūdišana, veicināšana vai organizēšana.⁷⁶

Vienlaikus „Strasbūras Konvencija” nosaka, ka predikatīvajam noziedzīgajam nodarījumam nav obligāti jābūt pakļautam konkrētās valsts kriminālajai jurisdikcijai, kā arī Eiropas Padomes dalībvalstīm ir paredzētas tiesības izdarīt atrunas attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma subjektu, proti, ar Konvenciju atzītos kriminālsodāmos nodarījumus var neattiecināt uz personām, kas izdarījušas predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Tāpat Konvencija paredz, ka apzināšanos, nodomu vai nolūku kā minēto noziegumu sastāva elementu, drīkst konstatēt pēc objektīvajiem faktiskajiem apstākļiem.

⁷⁵ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism Warsaw, 16.May of 2005. Pieejams: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm> [aplūkots 2012.gada 1.martā].

⁷⁶ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes Konvencija Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.

„Strasbūras Konvencijas” 6.panta trešā daļa nosaka, ka par noziedzīgām darbībām var uzskatīt tādas Konvencijas 6.panta pirmajā daļā minētās darbības, kad:

- 1) noziedzīgā nodarījuma subjektam **būtu vajadzējis zināt**, ka konkrētais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi;
- 2) noziedzīgā nodarījuma subjekts darbojies nolūkā gūt peļņu;
- 3) noziedzīgā nodarījuma subjekts darbojies nolūkā sekmēt tālākas kriminālas darbības izdarīšanu.

Līdzīgi kā „Strasbūras Konvencija”, arī „Varšavas Konvencijas” 9.pants paredz kriminalizēt tādas pašas darbības, kas ir paredzētas „Strasbūras Konvencijas” 6.panta pirmajā daļā, taču „Varšavas Konvencijas” 9.panta trešās daļas a) un b) apakšpunkti par noziedzīgām uzskata tādas Konvencijā norādītās legalizēšanas noziedzīguma darbības, kuras veicot:

- a) likumpārkāpējam ir bijušas aizdomas, ka attiecīgais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi;
- b) likumpārkāpējam būtu vajadzējis apzināties, ka attiecīgais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi.

Salīdzinot komentējamo Konvenciju normas, autors izdara secinājumu, ka „Varšavas Konvencijas” 9.panta trešās daļas a) un b) apakšpunkti attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses izpausmes momentu satur atšķirīgu pieeju no „Strasbūras Konvencijas” 6.panta pirmajā daļā noteiktā subjektīvās puses izpausmes momenta, proti, pēc autora domām, „Varšavas Konvencija” pieļauj ne tikai noziedzīgā nodarījuma (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu) izdarīšanu ar tiešu un netiešu nodomu, bet arī aiz neuzmanības, tas ir, noziedzīgās nevērtības formā attiecībā uz līdzekļu vai mantas izcelsmi.

Pētot „Varšavas Konvencijas” 9.panta trešajā daļā noteikto, A.Lieljuksis pauž uzskatu, ka „*Kā redzams, tad Varšavas konvencijā lietots jauns termins „nojautis”. Konvencijas angļu valodā ir lietots termins pagātnes formā „suspected” – bija aizdomas. Autors uzskata, ka tulkojumā lietotais termins „nojaust” ir diskutējams un precīzāk Latvijā lietotajai terminoloģijai atbilst Strasbūras konvencijā lietotais „būtu vajadzējis zināt”*”.⁷⁷

Respektējot katra autora tiesības paust savu viedokli un rosināt diskusijas kādā problēmjaucumā, šā darba autors pauž viedokli, ka spēkā esošās minētās konvencijas normas - 9.panta trešās daļas a) un b) apakšpunkti, pietiekami precīzi ir definēti un šā panta punktu spēkā esošo redakciju, arī konvencijas tulkojumu latviešu valodā –

- „a) likumpārkāpējam ir bijušas aizdomas, ka attiecīgais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi;
 - b) likumpārkāpējam būtu vajadzējis apzināties, ka attiecīgais īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi”⁷⁸
- nav nepieciešams grozīt, jo pretējā gadījumā, grozot konvencijas tulkotajā tekstā 9.panta trešās daļas a) apakšpunktu, izsakot to citā redakcijā, faktiski sanāktu izslēgt no „Varšavas Konvencijas”

⁷⁷ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, 57.lpp.

⁷⁸ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes 2005.gada 16.maija konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, Nr.205.

9.panta trešās daļas a) apakšpunktu, jo šāda veida norāde attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses izpausmes momentu jau ir paredzēta šīs pašas Konvencijas 9.panta trešās daļas b) apakšpunktā. Tādējādi, ir uzskatāms, ka „Varšavas Konvencijas” 9.panta trešās daļas a) apakšpunkts satur norādi uz pieļaujāmību izdarīt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu noziedzīgās nevērības formā, bet „Varšavas Konvencijas” 9.panta trešās daļas b) apakšpunkts pieļauj kriminalizēt noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu ar netiešu nodomu.

Turpinot analizēt „Varšavas Konvencijas” priekšrocības salīdzinājumā ar „Strasbūras Konvenciju”, ir jānorāda uz „Varšavas Konvencijas” 9.panta piektajā daļā noteikto, ka iepriekšējā vai vienlaicīga notiesāšana par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu nav priekšnoteikums, lai notiesātu personu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tomēr, pēc autora domām, analizējamā norma savā praktiskajā pielietojumā var radīt šķēršļus kriminālprocesa taisnīgam noregulējumam lietās, kas tiek iztiesātas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, īpaši gadījumos, kad tiesiskā norāde uz līdzekļu nelegālo izcelsmi citā kriminālprocesā ir tikai uz aizdomu pamata vai kāda persona tiek apsūdzēta par tāda noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, kura rezultātā aizdomās turētā vai apsūdzētā persona ir it kā ieguvusi finanšu līdzekļus vai mantu predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā. Pastāvot iespējai kriminālprocesa ietvaros negūt pietiekamus pierādījumus, kas norādītu uz kriminālprocesā izņemto vai arestēto finanšu līdzekļu vai mantas noziedzīgumu, cits kriminālprocess, kura ietvaros tiek lemts jautājums par personas vainu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā, var novest pie nepamatotiem personas tiesību un pamatbrīvību ierobežojumiem, kā arī pie kļūdaina juridiskā novērtējuma personas rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai mantu. Uzskatāmības piemēram tiek piedāvāts aplūkot šādu situāciju:

Kriminālprocesā Nr.1 persona A tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta par PVN izkrāpšanu no valsts budžeta, savukārt, kriminālprocesā Nr.2 persona B tiek apsūdzēta un nodota tiesai par finanšu līdzekļu (it kā izkrāpto PVN no valsts budžeta) legalizēšanu, tas ir, par darbībām, kas tika vērstas uz minēto finanšu līdzekļu izcelsmes un piederības slēpšanu un maskēšanu. Kriminālprocesa Nr.2 uzsākšanas pamatā kalpoja informācija, kas tika saņemta no Kontroles dienesta, ka persona B vairākkārtīgi veica aizdomīgus finanšu darījumus, izmantojot kompānijas, kuru darbības legalitāte ir apšaubāma un finanšu līdzekļu izcelsme ir saistīta ar personas A darbību un tās līdzekļiem, kas tiek saņemti no valsts budžeta PVN pārmaksas atmaksas veidā.

Līdz ar to, gadījumā, ja kriminālprocesā Nr.1 tiks noskaidrots, ka persona A ir saņēmusi no valsts budžeta tai pienākošos PVN pārmaksas atmaksu uz attaisnotu (patiesu) darījumu pamata, nevis uz nepatiesu, kā kļūdaini iepriekš uzskatīja pirmstiesas izmeklēšanu veicošās amatpersonas, tad arī kriminālprocesā Nr.2 personas B darbības nevarēs tikt uzskatītas (kvalificētas) kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, un visi piemērotie procesuālie ierobežojumi personai B sakarā ar aizdomām vai apsūdzību kriminālprocesā Nr.2 būs atceļami.

Tādējādi, autors uzskata, ka risinājums šajā gadījumā būtu situācija, kad abi nodarījumi tiek iztiesāti vienā kriminālprocesā vai arī pirmais tiek iztiesāts kriminālprocess par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.

Analizējot „Varšavas Konvenciju”, jāmin arī šīs Konvencijas 9.panta sesto daļu, kas nosaka attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu izcelsmi līdzīgu subjektīvas puses izpausmi, kā tā paredzēta mūsu valsts Krimināllikuma 314.pantā, proti, vainīgā persona var nezināt visus konkrētos predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus, paņēmienus un tā veidu, kā arī apmēru. Pietiek ar to, ka vainīgā persona, kas legalizēja noziedzīgi iegūtus līdzekļus un/vai mantu, zināja, ka līdzekļi un/vai manta iegūta noziedzīgi. Konvencija konkrētajā gadījumā nosaka, ka notiesāšanai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu nav nepieciešams precīzi pierādīt, no kura predikatīva nodarījuma ir šie līdzekļi.

Eiropas normatīvo aktu līmenī tika izstrādāta Eiropas Kopienas Padomes Direktīva „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai” (Direktīva 91/308/EEC, 1991.gada 14.febrāris)⁷⁹, kuru pieņēma Eiropas Kopienas padome, un kura tika atcelta, stājoties spēkā Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Direktīvai 2005/60/EK „Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai”⁸⁰.

Direktīva 91/308/EEC regulēja jautājumus par naudas “atmazgāšanas” novēršanu caur finanšu sistēmu. Būtībā šīs direktīvas nopelns ir faktā, ka tā noteica primāros virzienus ne tikai cīņai ar noziedzīgi gūtu līdzekļu legalizāciju, kas saistīta ar narkotiku biznesu, bet definēja arī pasākumu kompleksu cīņai ar finansiāla rakstura līdzekļiem, kas gūti no terorisma vai citiem organizētās noziedzības nelegāliem darbības veidiem. Direktīva strikti noteica dalībvalstīm nepieļaut valsts finanšu sistēmas izmantošanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nolūkos un uzsvēra, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tās apjomu dēļ, kā arī šādu līdzekļu (kapitāla) izmantošana brīvā tirgū, var nopietni apdraudēt dalībvalstu finanšu sistēmas. Direktīvas preambulā īpaši tika uzsvērts, ka savas noziedzīgās darbības atvieglināšanai naudas atmazgātāji var mēģināt izmantot kapitāla aprites brīvību un brīvību sniegt finanšu pakalpojumus, ko paredz vienotā finanšu telpa, ja Kopienas līmenī netiks ieviesti attiecīgi koordinējoši pasākumi. Tādējādi, secināms, ka Direktīva bija vērsta arī uz to, lai nepieļautu, tas ir, aizsargātu no naudas atmazgātājiem vienotā finanšu telpā pastāvošo kapitāla aprites brīvību un brīvību sniegt finanšu pakalpojumus, jo iepludinot vienotā

⁷⁹ Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienas Padomes Direktīva (91/308/EEK) 1991. 10.jūnijs. Oficiālais Vēstnesis L 166, 28/06/1991, 0077 – 0083.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2012.gada 9.februārī].

⁸⁰ Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK. 2005. 26.oktobris (Direktīvas 44.pants). Oficiālais Vēstnesis L309, 2005.25.novembris, 0015-0036.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:LV:PDF> [aplūkots 2012.gada 10.februārī].

finanšu telpā „netīro” naudu, nopietni var tikt deformēta likumīgi nopelnīto finanšu līdzekļu izmantošanas brīvība. Proti, katrā ziņā likumīgi nopelnītie finanšu līdzekļi var nesagādāt „konkurenci”, piemēram, narkotisko vielu tirdzniecības rezultātā iegūtajiem līdzekļiem, tādējādi, likumīgi finanšu līdzekļi var tikt „izspiesti” no noteiktas nišās, kas, savukārt, nopietni deformē kapitāla aprites brīvību un brīvību sniegt finanšu pakalpojumus vienotā finanšu telpa. Līdzīgi principi tika ieviesti arī Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Direktīvā 2005/60/EK, par kuru tiks analizēts turpmāk.

Kā galvenais iemesls šādas direktīvas tapšanai būtu jāmin tas, ka pasaulē arvien vairāk pavērās jaunas iespējas naudas “atmazgāšanai”. To, galvenokārt, noteica iespējas paplašināt kapitāla brīvu kustību un starptautisko finanšu pakalpojumu liberalizācija Eiropas Savienības ietvaros. Direktīva uzlika par pienākumu visām dalībvalstīm atzīt naudas “atmazgāšanu” kā noziegumu. Saskaņā ar Direktīvu, dalībvalstīm bija pienākums pieprasīt no savām finanšu iestādēm, lai tās nodibina un saglabā iekšējās sistēmas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai. Tāpat dalībvalstu pienākums bija noteikt klientu identifikāciju, ar kuru konkrētās valsts finanšu iestādes uzsāka finanšu operācijas (kuras bija vairāk kā EUR 15 000 vērtībā). Saskaņā ar Direktīvu dokumentācija par šādiem darījumiem bija saglabājama vismaz piecus gadus.⁸¹

Tāpat Direktīva dalībvalstīm uzlika par pienākumu pieprasīt no attiecīgajām finanšu iestādēm ziņojumus par aizdomīgajām operācijām, kā arī nodrošināt, lai šādu ziņu sniegšana noteiktām valsts varas iestādēm, saskaņā ar nacionālo normatīvo aktu regulējumu, nepakļauj tiesiska rakstura atbildībai attiecīgo iestādi un tās pilnvarotos darbiniekus. Direktīvas 9.pants paredzēja ieviest speciālas normas, kuru darbība būtu vērsta uz to personu loka tiesisko aizsardzību, kuru pienākumos ietilpst ziņu sniegšana attiecīgajām kontroles institūcijām par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem. Vienlaikus Eiropas Kopienas Padomes 1991.gada 10.jūnija Direktīva 91/308/EEC noteica, ka noziedzīgā darbībā gūtas peļņas legalizēšana ir tādas darbības, kas izdarītas **tiesi**⁸²:

- mantas konversija vai nodošana, zinot, ka šī manta ir iegūta ar noziedzīgu darbību vai piedaloties šādā darbībā, lai slēptu vai maskētu šīs mantas nelikumīgo izcelsmi vai palīdzētu kādai personai, kas iesaistīta šādas darbības izdarīšanā, izvairīties no savas rīcības juridiskajām sekām;

⁸¹ Uzņem Latvijas Ģenerālprokurors. Finanšu un ekonomisko noziegumu apkarošana: Seminārs. U.S. Department of Justice (DOJ) Criminal Division Office of Overseas Prosecutorial Development, Assistance and Training (OPDAT). Rīga, 17-19.februāris 1998, 8.lpp.[nepublicēts].

⁸² Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienu Padomes Direktīva (91/308/EEK) pieņemta 1991.gada 10.jūnijā. Oficiālais Vēstnesis L 166, 28/06/1991, 0077 – 0083.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

- mantas patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, aprites, kā arī faktiskā īpašnieka un ar mantu saistīto tiesību slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šī manta ir iegūta noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā;
- mantas iegūšana, valdījums vai lietošana, mantas saņemšanas brīdī zinot, ka šī manta iegūta noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā;
- piedalīšanās kādā no darbībām, kas minētas iepriekšējās trīs daļās, apvienošanās kādas iepriekš minētas darbības izdarīšanai, izdarīšanas mēģinājums, palīdzība noziedzīgas darbības veikšanā, pamudināšana uz noziedzīgu darbību, padomu došana vai noziedzīgas darbības izpildes atvieglošana⁸³.

Minētā Direktīva arī noteica, ka zināšanu, nodomu vai motīvu var konstatēt, pamatojoties uz objektīviem faktiskajiem apstākļiem.

2001.gada decembrī Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome izstrādāja un veica ar atsevišķu dokumentu plašus grozījumus Eiropas Kopienas Padomes 1991.gada 10.jūnija Direktīvā 91/308/EEC, paredzot gan plašāku predikatīvo noziedzīgo nodarījumu klāstu, gan arī nosakot lielāku to finanšu un nefinanšu institūciju loku, kurām obligāti jāsadarbojas cīņā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu.

Pamatojoties uz jaunās Eiropas Parlamenta Direktīvas 2001/97/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/308/EEK „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai”,⁸⁴ 1.panta C punktu, ar “nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu” ir jāsaprot tīši veiktas darbības, kas atbilst Eiropas Kopienas Padomes 1991.gada 10.jūnija Direktīvas 91/308/EEC formulējumam. Vienlaikus arī zināšanas, nodomu vai motīvu, kas ir paredzēto darbību elements, saskaņā ar grozīto Direktīvu var konstatēt, pamatojoties uz objektīviem faktiskiem apstākļiem. Savukārt, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu grozītā Direktīva, līdzīgi kā tās sākotnējā redakcijā, uzskata par tādu arī tad, ja darbības, kas rada mantu, kuras legalizēšana notiek, izdarītas citas dalībvalsts teritorijā vai kādas trešās valsts teritorijā. Tāpat Direktīvas (2001/97/EK) formulējums attiecībā uz jēdzienu „manta” palika iepriekšējais: “*manta*” ir jebkura veida mantiski labumi, ķermeniskas un bezķermeniskas, kustamas un nekustamas lietas, kā arī juridiski dokumenti, kas apliecina šīs mantas īpašumu vai tiesības attiecībā uz šo mantu.⁸⁵

Kā jau minēts iepriekš, būtiskākās izmaiņas (grozījumus) piedzīvoja Direktīvas - 91/308/EEC nostāja jautājumā par predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Tā, Direktīvas 2001/97/EK

⁸³ Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienas Padomes Direktīva (91/308/EEK) pieņemta 1991.gada 10.jūnijā. Oficiālais Vēstnesis L 166, 28/06/1991, 0077 – 0083.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

⁸⁴ Eiropas Parlamenta Direktīva 2001/97/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/308/EEK „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai”. 2001.gada 4.decembris. Pieejams: http://www.ttc.lv/advantagecms/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Direktiivas/32001L0097.rtf [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

⁸⁵ Turpat.

1.panta E punkts noteica, ka: “Noziedzīga darbība” ir jebkura līdzdalība smaga nozieguma izdarīšanā, bet ar smagiem noziegumiem, Direktīvas kontekstā, jāsaprot:

- jebkurš nodarījums, kas minēts Vīnes Konvencijas 3.panta pirmās daļas a) apakšpunktā;
- kriminālas organizācijas darbības, kas minētas Vienotās rīcības 98/733/TI 1. pantā;
- krāpšana lielā apmērā, kas minēta 1.panta pirmajā daļā un 2.pantā Konvencijā par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību;
- korupcija;
- nodarījums, kas var izraisīt būtiskus ieņēmumus un kas ir sodāms ar bargu brīvības atņemšanu, atbilstoši dalībvalsts sodu likumam.

Faktiski Direktīva 2001/97/EK tika papildināta ar noziedzīgās darbības jēdziena paplašinātu skaidrojumu, iekļaujot tās 1.panta E punktā papildus norādes uz kriminālās organizācijas darbību, ar ko saprot: *laika gaitā izveidojušos vismaz divu personu strukturētu apvienību, kas rīkojas ar mērķi izdarīt noziegumus, par kuriem soda ar brīvības atņemšanu vai aizturēšanu vismaz uz četriem gadiem vai smagāku sodu, neatkarīgi no tā, vai pārkāpumi ir pašmērķis vai materiālu labumu gūšanas līdzeklis un - attiecīgā gadījumā - līdzeklis valsts varas iestāžu darbības neatbilstīgai ietekmēšanai,*⁸⁶ kā arī Direktīva paplašinātajā „noziedzīgās darbības” skaidrojumā ietvēra norādes uz krāpšanu lielā apmērā, korupciju un nodarījumiem, kas var izraisīt būtiskus nelegālus ieņēmumus un kas ir sodāms ar bargu brīvības atņemšanu, atbilstoši dalībvalsts sodu likumam (Latvijas gadījumā - Krimināllikumam).

2005.gada 24.februārī Eiropas Savienības Padome pieņēma Padomes Pamatlēmumu 2005/212/TI „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju”, kam par pamatu bija Dānijas Karalistes ierosinājumi un Eiropas Parlamenta atzinumi par organizētās pārrobežu noziedzības straujo attīstību un finanšu kapitāla uzkrāšanu un vēlme Eiropas Savienības ietvaros gūt rezultātus mēģinājumiem novērst un apkarot tādu noziedzīgumu kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, nodrošinot efektīvu noziedzīgu līdzekļu meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju. Dānijas Karalistes ieteikumu pamatā bija izteiktā vēlme Eiropas Savienības ietvaros atzīt Eiropas Savienības dalībvalstīs pieņemtos lēmumus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju un iegūto aktīvu sadali. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI ietver sevī juridisku skaidrojumu „noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem”, ar ko ir jāsaprot - *jebkāds ekonomiskais izdevīgums, ko dod noziedzīgi nodarījumi, un kas var sastāvēt no jebkura īpašuma veida.*⁸⁷

Vienlaikus šā Padomes Pamatlēmuma nopelns ir arī minimālā standarta noteikšanā Eiropas Savienības dalībvalstīm attiecībā uz pasākumiem, kas vajadzīgi, lai konfiskāciju padarītu par iespējamu, proti: a) ja kādas valsts tiesa, balstoties uz konkrētiem faktiem, ir pilnīgi pārliecināta, ka

⁸⁶ Eiropas Savienības Padome, Vienotā Rīcība (98/733/TI), 1998. 21.decembris. Pieejams: <http://www.eur-lex.eiropa.eu> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

⁸⁷ Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI. 2005. 24.decembris. Pieejams: <http://www.eur-lex.eiropa.eu> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgās darbībās, ko notiesātā persona veikusi laikposmā, pirms tā notiesāta un notiesāta tā, kā tiesa uzskata par samērīgu, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus par sekojošiem likumpārkāpumiem:

1.1. kas izdarīts kādas noziedzīgas organizācijas sastāvā, kā tas definēts Padomes Vienotā rīcībā 98/733/TI (1998.gada 21.decembris) par dalības kriminālās organizācijās uzskatīšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs par noziedzīgu nodarījumu⁸⁸, ja uz nodarījumu attiecas:

- Padomes Pamatlēmums 2000/383/TI (2000.gada 29.maijs) par pastiprinātu aizsardzību, izmantojot kriminālsodus un citas sankcijas, pret naudas viltošanu saistībā ar eiro ieviešanu⁸⁹,
- Padomes Pamatlēmums 2001/500/TI (2001.gada 26.jūnijs) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu identifikāciju, meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju⁹⁰,
- Padomes Pamatlēmums 2002/629/TI (2002.gada 19.jūlijs) par cilvēku tirdzniecības apkarošanu⁹¹,
- Padomes Pamatlēmums 2002/946/TI (2002.gada 28.novembris) par krimināltiesiskās sistēmas stiprināšanu, lai novērstu neatļautas ieceļošanas, tranzīta un uzturēšanās atbalstīšanu⁹²,
- Padomes Pamatlēmums 2004/68/TI (2003. gada 22.decembris) par bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu⁹³,
- Padomes Pamatlēmums 2004/757/TI (2004. gada 25.oktobris), ar ko paredz minimuma noteikumus par noziedzīgu darbību pazīmēm un sodiem narkotisko vielu nelikumīgas tirdzniecības jomā⁹⁴;

1.2. uz ko attiecas Padomes Pamatlēmums 2002/475/TI (2002.gada 13.jūnijs) par terorisma apkarošanu⁹⁵, ar nosacījumu, ka saskaņā ar iepriekš minētajiem pamatlēmumiem noziedzīgais nodarījums: 1) attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas nav noziedzīgi iegūtu līdzekļu

⁸⁸ Par dalības kriminālās organizācijās uzskatīšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs par noziedzīgu nodarījumu. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 98/733/TI. 1998.g. 21.decembris. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 351, 1998. 29.decembris, 1.lpp.

⁸⁹ Par pastiprinātu aizsardzību, izmantojot kriminālsodus un citas sankcijas, pret naudas viltošanu saistībā ar eiro ieviešanu: Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2000/383/TI. 2000.g. 29.maijs. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 140, 2000. 14.jūnijs, 1.lpp.

⁹⁰ Par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, identifikāciju, meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2001/500/TI. 2001.g. 26.jūnijs. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:182:0001:0002:EN:PDF> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

⁹¹ Par cilvēku tirdzniecības apkarošanu. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2002/629/TI. 2002.g. 19.jūnijs. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 203, 2002. 1.augusts, 1.lpp.

⁹² Par krimināltiesiskās sistēmas stiprināšanu, lai novērstu neatļautas ieceļošanas, tranzīta un uzturēšanās atbalstīšanu: Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2002/946/TI. 2003.gada 28.novembris. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 328, 2002. 5.decembris, 1.lpp.

⁹³ Par bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2004/68/TI. 2003.g. 22.decembris. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 13, 2004. 20.janvāris, 44.lpp.

⁹⁴ Ar ko paredz minimuma noteikumus par noziedzīgu darbību pazīmēm un sodiem narkotisko vielu nelikumīgas tirdzniecības jomā. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2004/757/TI. 2004.g. 25.oktobris. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis OV L 335, 2004. 11.novembris, 8.lpp.

⁹⁵ Par terorisma apkarošanu. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2002/475/TI. 2002.gada 13.jūnijā. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 164, 2002. 22.jūnijs, 3.lpp.

legalizēšana, ir krimināli sodāms maksimāli vismaz ar pieciem līdz desmit gadiem cietumsoda, 2) attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ir krimināli sodāms maksimāli vismaz ar četriem gadiem cietumsoda, un noziedzīgais nodarījums pēc būtības ir tāds, kas var dot finansiālu peļņu, b) ja kādas valsts tiesa, balstoties uz konkrētiem faktiem, ir pilnīgi pārliecināta, ka attiecīgais īpašums ir iegūts līdzīgās noziedzīgās darbībās, ko notiesātā persona veikusi laikposmā, pirms tā notiesāta par iepriekš minētajiem likumpārkāpumiem tā, kā tiesa uzskata par samērīgu, ņemot vērā konkrētos lietas apstākļus, vai, c) ja ir noskaidrots, ka attiecīgā īpašuma vērtība nav samērīga ar notiesātās personas likumīgiem ienākumiem, un attiecīgas valsts tiesa, balstoties uz konkrētiem faktiem, ir pilnīgi pārliecināta, ka attiecīgais īpašums ir iegūts notiesātās personas noziedzīgās darbībās.

Līdz ar to Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI kā efektīvu līdzekli cīņā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju paredz iespēju pakļaut konfiskācijas procedūrām arī tādu vainīgās personas īpašumu, kura vērtība nav samērīga ar notiesātās personas likumīgiem ienākumiem, un tiesa ir guvusi pilnīgu pārliecību, ka attiecīgais īpašums ir iegūts notiesātās personas noziedzīgās darbībās. Vienlaikus Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI pieļauj arī pilnīgu vai daļēju tāda īpašuma konfiskāciju, ko ieguvuši attiecīgas personas tuvākie radnieki, kā arī īpašumu, kas nodots kādai juridiskai personai, attiecībā uz kuru attiecīgajai personai – darbojoties vienai vai saziņā ar tuvākajiem radniekiem - ir kontrolējoša ietekme.

2005.gada 26.oktobrī Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome pieņēma Direktīvu 2005/60/EK „Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai”⁹⁶, vai „Trešo direktīvu” noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā. Latvijai, lai izpildītu šīs Direktīvas prasības, tās nostājas bija jāievieš normatīvos un administratīvajos aktos līdz 2007.gada 15.decembrim. Saskaņā ar šīs Direktīvas pirmo pantu⁹⁷ par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu tiek uzskatītas tādas darbības, kas izdarītas ar nodomu, proti:

- a) īpašuma konversija vai nodošana, zinot, ka šāds īpašums ir iegūts ar noziedzīgu darbību vai piedaloties šādā darbībā, lai slēptu vai maskētu šā īpašuma nelikumīgo izcelsmi, vai palīdzētu jebkurai personai, kas ir iesaistīta šādas darbības pasūtīšanā, izvairīties no savas rīcības juridiskajām sekām;
- b) patiesās būtības, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, aprites, tiesību noslēpšana vai maskēšana attiecībā uz īpašumu vai īpašuma piederības noslēpšana vai maskēšana, zinot, ka šāds īpašums iegūts noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā;
- c) īpašuma iegūšana, valdījums vai lietošana, zinot, ka saņemšanas laikā šāds īpašums iegūts noziedzīgā darbībā vai piedaloties šādā darbībā;

⁹⁶ Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK. 2005. 26.oktobris. Oficiālais Vēstnesis L309, 2005.25.novembris, 0015-0036.lpp Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:LV:PDF> [aplūkots 2012.gada 10.februārī].

⁹⁷ Turpat, [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

d) piedalīšanās kādā no darbībām, kas minētas iepriekšējos punktos, apvienošanās minēto darbību izdarīšanai, izdarīšanas mēģinājums, palīdzība noziedzīgas darbības veikšanā, pamudināšana uz noziedzīgu darbību, padomu došana vai noziedzīgas darbības izpildes atvieglošana.

Minētās Direktīvas pirmajā pantā ietvertā definīcija bija priekšnosacījums grozījumu veikšanai Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā⁹⁸ (par kuriem detalizētāki tiks skatīts turpmāk).

Tāpat Direktīva ievieš prasības saistība ar: 1) Faktiskā līdzekļu īpašnieka identifikāciju, pirmoreiz tiek paskaidrots termins „**faktiskais īpašnieks**”, ar ko saprot - fizisku personu, kurai pilnībā pieder klients vai kura šo klientu kontrolē, un/vai fizisku personu, kuras vārdā darbojas vai veic darījumu. Faktiskais īpašnieks ir vismaz: a) attiecībā uz uzņēmumiem:

i) fiziska(-as) persona(-as), kas pilnībā ir kādas juridiskas vienības īpašnieks vai to kontrolē, jo tai tieši vai netieši pieder pietiekama akciju daļa vai balsstiesības, tostarp ar uzrādītāja akciju palīdzību, un kas nav regulētā tirgū kotēts uzņēmums, uz kuru attiecas informācijas izpaušanas prasības saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem vai līdzvērtīgiem starptautiskiem standartiem; 25 % akciju plus viena akcija ir pietiekami, lai atbilstu šim kritērijam;

ii) fiziska(- as) persona(- as), kas citādā veidā kontrolē kādas juridiskas vienības darbību;

b) attiecībā uz juridiskām vienībām, piemēram, fondiem, un juridiskiem veidojumiem, piemēram, trastiem, kas pārvalda un sadala līdzekļus:

i) ja nākamie labuma guvēji jau ir noteikti, fiziskā(-ās) persona(-as), kam pieder vismaz 25 % no juridiska veidojuma vai juridiskas vienības īpašuma;

ii) ja vēl nav noteiktas personas, kas ir labuma guvējas no juridiska veidojuma vai juridiskas vienības, personu grupa, kuru interesēs rīkojas vai ir nodibināts juridisks veidojums vai juridiska vienība;

iii) fiziska(-as) persona(-as), kurai(-ām) ir kontrole pār juridiska veidojuma vai juridiskas vienības īpašumu vismaz 25 % apmērā;

1) „**Politiski ietekmējamās personas**” noteikšanu - *fiziskas personas, kuras ieņem vai ir ieņēmušas svarīgus valsts amatus, un viņu tuvākie ģimenes locekļi vai personas, par kurām ir zināms, ka tās ar viņiem ir cieši saistītas.*

Šādu nepieciešamību radīja starptautiskie centieni apkarot korupciju un piemērot parastos klienta uzticamības pārbaudes pasākumus politiski ietekmējamai personai iekšzemē vai pastiprinātus klienta uzticamības pārbaudes pasākumus politiski ietekmējamai personai, kas uzturas

⁹⁸ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2011.gada 31.marta likums, Latvijas Vēstnesis, 2011. 15.aprīlis, Nr.60 (4458).

citā dalībvalstī vai trešā valstī. Vienlaikus tiek pieprasīta klienta uzticamības pārbaudes veikšana pirms komercdarbības attiecību nodibināšanas vai pirms darījuma veikšanas, kā arī Direktīva skaidro klienta uzticamības pārbaudes ietvarus (pasākumus);

2) Kā arī definē „**fiktīvas bankas**” pazīmes - *kredītiestāde vai iestāde, kas veic līdzvērtīgas darbības, un ir iekļauta jurisdikcijā, kurā tā fiziski neatrodas, ietverot tās faktisko vadību, un tā nav saistīta ar kādu reģistrētu finanšu grupu,*

3) Nosaka terorisma finansēšanas ierobežošanas minimālos standartus, kā arī definē „**terorisma finansēšanu**” - finanšu līdzekļu nodrošināšana vai vākšana jebkādā veidā, tieši vai netieši, ar nodomu, ka tie būtu jāizmanto, vai apzinoties, ka tos izmantos, pilnībā vai daļēji, lai veiktu jebkuru nodarījumu, kas noteikts saskaņā ar Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmuma 2002/475/TI (2002. gada 13. jūnijs) par terorisma apkarošanu.⁹⁹

Apzināšanos, nodomu vai motīvu, saskaņā ar Direktīvu, var konstatēt, pamatojoties uz objektīviem faktiskiem apstākļiem.

2005.gada 26.oktobrī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1889/2005 „Par skaidras naudas kontroli, kuru ievieš Kopienas teritorijā vai izved no tās”. Direktīvas mērķis bija papildināt Direktīvu 91/308/EEK¹⁰⁰ attiecībā uz darījumiem, ko veic ar kredītiestāžu, finanšu iestāžu un dažu profesionālo darbību starpniecību, paredzot noteikumus par kontroli, kas veicama attiecībā uz skaidras naudas ieviešanu Eiropas Savienībā vai izvešanu no tās. Regula (EK) Nr.1889/2005¹⁰¹ paredz deklarēšanas pienākumu jebkurai fiziskai personai, kura iebrauc Kopienā vai izbrauc no tās un kurai ir skaidra nauda EUR 10 000 apmērā. Gadījumā, ja informācija par deklarējamajiem finanšu līdzekļiem nav precīza vai ir nepilnīga - pienākums deklarēt uzskatāms par neizpildītu.

2006.gada 1.augustā tika pieņemta Eiropas Kopienu Komisijas Direktīva 2006/70/EK, ar kuru noteica īstenošanas pasākumus Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2005/60/EK attiecībā uz “politiski ietekmējamas personas” definīciju un tehniskajiem kritērijiem vienkāršotām klienta uzticamības pārbaudes procedūrām un atbrīvojumam sakarā ar finanšu darbību, kuru veic reti vai ļoti ierobežotos apjomos. Kopienas Direktīva, skaidrojot „**politiski ietekmējamo personu**” statusu

⁹⁹ Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK, 2005. 26.oktobris. Oficiālais Vēstnesis L309, 25/11/2005, 0015-0036.lpp Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:LV:PDF> [aplūkots 2012.gada 10.februārī].

¹⁰⁰ Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienu Padomes Direktīva (91/308/EEK), 1991. 10.jūnijs. Oficiālais Vēstnesis L 166, 1991. 28.jūnijs, 0077 – 0083.lpp. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

¹⁰¹ Par skaidras naudas kontroli, kuru ievieš Kopienas teritorijā vai izved no tās. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1889/2005., 2005. 26.oktobris. Eiropas Savienības oficiālais Vēstnesis. 2005. 25.novembris. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0009:0012:LV:PDF> [aplūkots 2012.gada 9.februārī].

nosaka, ka ar fiziskām personām, kas ieņem vai ir ieņēmušas svarīgus valsts amatus jāsaprot:

- „a) valsts vadītāji, valdības vadītāji, ministri un ministru vietnieki vai palīgi;
- b) parlamentu locekļi;
- c) augstāko tiesu, konstitucionālo tiesu vai citu augsta līmeņa tiesu institūciju locekļi, kuru lēmumus tālāk nepārsūdz, izņemot ārkārtas gadījumos;
- d) revīzijas palātu vai centrālo banku valdes locekļi;
- e) vēstnieki, pilnvarotie lietveži (*chargés d'affaires*) un augsta ranga virsnieki bruņotajos spēkos;
- f) valsts uzņēmumu administratīvo, pārvaldes vai uzraudzības institūciju locekļi.”¹⁰²

Tāpat Direktīva skaidro jēdzienus “**tuvākie ģimenes locekļi**”, ar ko jāsaprot: laulātais, jebkurš partneris, kurš saskaņā ar valsts tiesību aktiem tiek uzskatīts par līdzvērtīgu laulātajam, bērni un viņu laulātie vai partneri un vecāki, kā arī “**personas, par kurām ir zināms, ka tās ar viņām ir cieši saistītas**”¹⁰³.

Virkne starptautisko institūciju izdoto dokumentu tiešā veidā neregulē jautājumus, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, bet, regulējot kādu noteiktu jomu, piemēram, korupcijas, transnacionālās noziedzības apkarošanas jomu, pievērš uzmanību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas (apkarošanas) problēmai, galvenokārt, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu norādot kā vienu no noziedzīgu nodarījumu finanšu avotiem. Kā jau norādīts iepriekš, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir viens no galvenajiem transnacionālās organizētās noziedzības nelikumīgās darbības virzieniem, kas tiešā veidā sekmē transnacionālās organizētās noziedzības cita veida noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu, kuros “atmazgātie” (legalizētie) finanšu līdzekļi tiek izmantoti kā noziedzīgo nodarījumu finansēšanas avots.

1999.gada 27.janvāra Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija¹⁰⁴ ir viens no starptautisko institūciju pieņemtajiem dokumentiem, kas satur būtiskas norādes EP dalībvalstīm nacionālajos normatīvajos aktos ieviest adekvātus mehānismus korupcijas novēršanas jomā. Savukārt, Konvencijas 13.pantā norādīta nepieciešamība veikt adekvātus pasākumus, lai identificētu noziedzīgos nodarījumus kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ja to rezultātā iegūtie līdzekļi saistīti ar korupciju.

¹⁰² Ar ko nosaka īstenošanas pasākumus Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2005/60/EK attiecībā uz “politiski ietekmējamās personas” definīciju un tehniskajiem kritērijiem vienkāršotām klienta uzticamības pārbaudes procedūrām un atbrīvojumam sakarā ar finanšu darbību, kuru veic reti vai ļoti ierobežotos apjomos. Eiropas Savienības Komisijas Direktīva, 2006. 1.augusts. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2006.4.augusts, L 214/32 LV. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:214:0029:0034:LV:PDF> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

¹⁰³ Ar šādām personām jāsaprot - jebkura fiziska persona, par kuru ir zināms, ka viņai ir kopīgas faktiskas īpašumtiesības uz juridiskām vienībām vai juridiskiem veidojumiem vai jebkuras citas tuvas komercdarbības attiecības ar fizisko personu, kas ieņem vai ir ieņēmusi svarīgus valsts amatus; jebkura fiziska persona, kura ir vienīgā juridiskas vienības vai juridiska veidojuma faktiskā īpašniece, par kuru ir zināms, ka tas ir izveidots fiziskās personas, kas ieņem vai ir ieņēmusi svarīgus valsts amatus labā, *de facto*.

¹⁰⁴ Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija: Eiropas Padomes Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2000. 20.decembris, Nr.460/464.

Kā nākamais starptautiskais dokuments, kura darbības virziens tieši nav saistīts ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, bet kurā ietvertas svarīgas nostādnes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā, ir minama ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību¹⁰⁵. Saeimā likums "Par ANO Konvenciju pret transnacionālo noziedzību" pieņemts 2001.gada 17.maijā. ANO Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību 6.pantā "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminalizēšana" nav tieši dots noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziens, tomēr definētas tās objektīvās puses darbības, kuras var uzskatīt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Šīs Konvencijas 6.panta pirmajā daļā noteikts, ka katrai Dalībvalstij ir jāatzīst par noziedzīgu nodarījumu šādas apzināti izdarītas darbības:

- (a)(i) Īpašuma pārveidošana vai nodošana, zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā, nolūkā slēpt vai maskēt šī īpašuma noziedzīgo izcelsmi vai arī palīdzēt jebkurai personai, kas ir iesaistīta predikatīvā nodarījumā, lai izvairītos no tās rīcības tiesiskajām sekām;
- (ii) Īpašuma patiesās būtības, izcelsmes, atrašanās vietas, rīcības ar to, pārvietošanas vai tiesību uz to slēpšana vai maskēšana, zinot, ka attiecīgais īpašums iegūts noziedzīgā ceļā;
- (b)(i) Īpašuma iegāde, turēšana savā valdījumā vai lietošanā, tā saņemšanas brīdī zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā;
- (ii) Dalība (līdzdalība), apvienošanās vai sazvērestība izdarīt, mēģinājumi izdarīt, palīdzība un veicināšana, kā arī padomu sniegšana sakarā ar šajā pantā noteiktā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Konvencijā ietvertās objektīvās puses darbības ir attiecināmas uz predikatīvo noziedzīgo nodarījumu loku. Ar predikatīviem noziedzīgiem nodarījumiem šīs konvencijas Dalībvalstīm ir jāsaprot visi smagie noziedzīgie nodarījumi. Par tādiem tiek uzskatīti noziedzīgie nodarījumi, kas sodāmi ar brīvības atņemšanu vismaz uz četriem gadiem vai arī smagāku sodu. Tāpat par predikatīviem noziedzīgiem nodarījumiem Dalībvalstīm ir jāatzīst objektīvās puses darbības, kas paredzētas konvencijas 5., 8. un 23.pantā. Tomēr, ja Dalībvalstīm normatīvajos aktos ir dots konkrēts predikatīvo nodarījumu saraksts, šīm valstīm attiecīgajā sarakstā, saskaņā ar šo Konvenciju, ir jāiekļauj vismaz visaptverošs to noziedzīgo nodarījumu saraksts, kas ir saistīts ar organizētajām noziedzīgajām grupām. Predikatīviem noziedzīgiem nodarījumiem ir jāaptver arī tos noziedzīgos nodarījumus, kas izdarīti gan attiecīgo Dalībvalstu jurisdikcijā, gan arī ārpus tās.

Konvencijā tiek precizēti predikatīvie noziedzīgie nodarījumi, kas izdarīti ārpus Dalībvalsts jurisdikcijas, nosakot, ka par tādiem tiek atzīti vienīgi tie noziedzīgie nodarījumi, kas ir kriminalizēti dalībvalstu iekšējos normatīvos aktos. Līdzīgi kā citas Konvencijas, kas tieši nav attiecināmas uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, šī Konvencija definē nepieciešamību cīņā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, galvenokārt, lai panāktu citu

¹⁰⁵ Pret transnacionālo organizēto noziedzību: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87.

noziedzīgo nodarījumu finanšu avotu identificēšanu, apķīlāšanu un konfiscēšanu. Šo priekšnosacījumu ievērošana var sekmēt konkrētas valsts pozitīvu kriminālpolitikas īstenošanu.

Analizējot starptautisko organizāciju izdoto dokumentu nozīmi un pamatnostādnes cīņā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jāatzīmē, kā galvenais šo institūciju nopelns ir tādu starptautisku priekšrakstu radīšana, kas, pirmkārt, definē naudas atmazgāšanu kā konvenciālu noziegumu un identificē ar starptautiskajiem dokumentiem aizsargājamās intereses, kuras var tikt apdraudētas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, otrkārt, nosaka naudas atmazgāšanas objektīvās puses pazīmes, raksturojot darbību uzskaitījumu, kas var tikt atzītas atbilstoši valsts konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādnēm kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, treškārt, identificē subjektīvās puses pazīmes, kas atbilstoši Varšavas un Strasbūras Konvencijām var tikt izsecinātas no lietas objektīvajiem, faktiskajiem apstākļiem.

Starptautiskie dokumenti uzliek dalībvalstīm pienākumus īstenot kopējos centienus cīņā ar naudas atmazgāšanu, ko kontrolē ar atsevišķu institūciju, tādu kā, piemēram, FATF starpniecību. Vienlaikus īpaša uzmanība tiek pievērsta arī noziedzīgā nodarījuma rīku, līdzekļu un noziedzīgā kārtā iegūtas mantas konfiskācijas priekšnosacījumiem un pamatprasībām, uzliekot par pienākumu dalībvalstīm izveidot specialas finanšu izlūkošanas vienības, kurām jāspēj sekmīgi identificēt naudas atmazgāšanas gadījumus vai šādus mēģinājumus. Lai valstis varētu izpildīt izvirzītās prasības, starptautiskie tiesību akti uzliek par pienākumu dalībvalstīm piešķirt finanšu izlūkošanas vienībām noteiktas pilnvaras šajā jomā un paredzēt pietiekamu regulējumu vairākiem ziņošanas veidiem par neparastajiem un aizdomīgajiem darījumiem.

3.nodaļa Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāvs

Šajā nodaļā tiks analizēti Krimināllikumā paredzētā sastāva - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tiesiskie aspekti un problēmjautājumi, izmantojot gan teorētiskās atziņas, gan arī prakses materiālus.

Lai pilnvērtīgi analizētu KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, sākumā nepieciešams aplūkot noziedzīgā nodarījuma sastāva izpratni. Kā zināms, lai personu sauktu pie kriminālatbildības, jābūt noteiktam stingri reglamentētam juridiskajam pamatam. Šāds pamats ir norādīts KL 1.panta pirmajā daļā, kas nosaka, ka pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Tātad viens no Krimināllikuma reglamentētajiem nosacījumiem, lai personai iestātos kriminālatbildība ir tāds, ka nodarījums ir Krimināllikumā paredzēts kā atbilstošs konkrēta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm.¹⁰⁶

3.1. Noziedzīgā nodarījuma sastāva jēdziens

Atbilstoši pastāvošajām teorētiskajām atziņām, kuras ir paudis U.Krastiņš, **noziedzīgā nodarījuma sastāvs** (*corpus delicta*) ir Krimināllikumā paredzēto visu objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas ir nepieciešams un pietiekams, lai kādu darbību vai bezdarbības aktu atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.¹⁰⁷

Līdzīgi noziedzīgā nodarījuma sastāva jēdzienu definē arī V.Liholaja - **noziedzīgā nodarījuma sastāvs** ir Krimināllikuma Vispārīgās un Sevišķās daļas normās noteikto objektīvo un subjektīvo pazīmju sistēma jeb kopums, kas ir nepieciešams un pietiekams, lai krimināllikumā raksturotu noteikta veida noziedzīgu nodarījumu un personu, kura to izdarījusi.¹⁰⁸

Savukārt, kā atzīmē A.Rarogs (*A.И.Рапог*)¹⁰⁹, ar **noziedzīgā nodarījuma sastāvu** jāsaprot – Krimināllikumā paredzēto objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas raksturo *sabiedriski bīstamus* nodarījumus kā noziedzīgus nodarījumus.

Te gan jāpiebilst, ka jēdziens „*sabiedriskā bīstamība*” līdzīgi kā cits - *sabiedriskās attiecības*, ir raksturīgs padomju un pēdējā laika Krievijas krimināltiesībām. Kā atzīmē U.Krastiņš¹¹⁰, *sabiedriskā bīstamība* kā nozieguma pazīme nāk no padomju krimināltiesībām. Tā ir saglabājusies,

¹⁰⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 61.lpp.

¹⁰⁷ Turpat, 68.lpp.

¹⁰⁸ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 20.lpp.

¹⁰⁹ Рапог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.32.

¹¹⁰ Krastiņš U. Par noziedzīgā nodarījuma pazīmēm. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 42.lpp.

piemēram, Krievijas Federācijas, Ukrainas, Baltkrievijas krimināllikumos un krimināltiesību teorijā. Vienlaikus, U.Krastiņš norāda, ka Rietumeiropas krimināllikumi un krimināltiesību teorija nemin *sabiedrisko bīstamību* kā nozieguma pazīmi, tāda netika paredzēta arī Latvijas pirmskara 1933.gada Sodu likumā. U.Krastiņš un Rietumvalstu eksperti¹¹¹, kuri savulaik izteica iebildumus Krimināllikuma projekta izstrādāšanas darba grupai par apzīmējuma „*sabiedriskā bīstamība*” iekļaušanu Krimināllikumā, piedāvā lietot jēdzienu „*kaitīgums*”, kas kā noziedzīga nodarījuma pazīme ir reālāk uztverama, jo tas balstās uz konkrētām sekām reālajā vidē.

Kā precīzi atzīmē U.Krastiņš, „*kaitīgums*” ir vieglāk materializējams vai citādi individualizējams (pēc materiālā zaudējuma apmēra, miesas bojājumu smaguma pakāpes), tiesas arī morālo kaitējumu jau individualizē noteiktā atlīdzībā naudas izteiksmē, tāpat pārvaldības traucējumi ir reāli novērtējami, kaitējums tautsaimniecības interesēm arī ir izvērtējams, piemēram, kontrabanda, bankrots, nodokļu nemaksāšana u.c.

Noziedzīgā nodarījuma sastāvu var raksturot kā zināma veida „*instrumentu*”¹¹², kas ir izstrādāts krimināltiesību teorijā un iedzīvināts Krimināllikumā, un ar kura palīdzību precīzi var noteikt *kaitīgā* nodarījuma juridisko konstrukciju, kā arī izdarīt secinājums par to, ka šāds *kaitīgs* nodarījums ir noziedzīgs, un par tā izdarīšanu Krimināllikuma Sevišķa daļā ir paredzēta atbildība.

Tātad, kopumā var atzīmēt, ka *noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido Krimināllikuma Vispārīgās un Sevišķās daļas normās paredzēto objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus pietiekams, lai kādas personas darbību vai bezdarbības aktu atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu, kā arī raksturotu personu, kura to izdarījusi*. Kaut gan, kā atzīmē A.Rarogs¹¹³, noziedzīgā nodarījuma sastāvs veido vienotu un nedalāmu veselumu, tomēr, pakļaujot to teorētiskai analīzei, tas tiek sadalīts uz atsevišķiem elementiem, kas savukārt pilnīgi nepieciešams, kvalificējot noziedzīgus nodarījumus. Tātad, pareizi būtu teikt, ka noziedzīgā nodarījuma sastāvam kā *veselumam* ir sava struktūra (*lat. structura*)¹¹⁴, kas ir veselā sastāvdaļu savstarpējais izvietojums un sakarība; uzbūve, iekārtojums. Savukārt, ar noziedzīgā nodarījuma *sastāva elementiem*¹¹⁵ jāsaprot *viendabīgu* juridisku pazīmju grupu, kas raksturo noziedzīgu nodarījumu no kādas noteiktas puses.

¹¹¹ Krastiņš U. Par noziedzīgā nodarījuma pazīmēm. Krimināltiesību teorijas un prakses problēmas. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 42.lpp.

¹¹² Detalizētāki par to skat.: Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.32.

¹¹³ Ibid, с.33.

¹¹⁴ Akadēmiskā terminu datubāze „AkadTerm”. LZA Terminoloģijas komisija. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=struk%C5%ABra&list=&lang=LV> [aplūkots 2012.gada 11.oktobrī].

¹¹⁵ Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.33.

Kā atzīmē U.Krastiņš¹¹⁶, objektīvo pazīmju kopumā ietilpst ar Krimināllikumu aizsargātās valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu un indivīdu intereses, kuras apdraud noziedzīgais nodarījums. Šo pazīmju kopums ir noziedzīgā nodarījuma objekts un apstākļi, kas veido noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvo pusi – pazīmes, kuras raksturo personas nodarījuma ārējās izpausmes procesu, kaitējumu, kas radīts ar prettiesisko darbību vai bezdarbību ar likumu aizsargātajām interesēm. Savukārt, noziedzīgā nodarījuma sastāva subjektīvās pazīmes raksturo fizisko personu, kas izdarījusi nodarījumu, kā arī personas psihisko attieksmi pret pašas izdarīto darbību vai bezdarbību un nodarījuma kaitīgajām sekām - noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse (turpmāk darbā objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums tiks analizēts detalizētāki).

Precīzai izpratnei par noziedzīgā nodarījuma sastāvu ir vairākas būtiskas nozīmes, *pirmkārt*, kā jau tika atzīmēts, noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir kriminālatbildības pamats, *otrkārt*, noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas juridiskais pamats. Kā pareizi atzīmēja U.Krastiņš¹¹⁷, tad tikai gadījumā, kad noziedzīgā nodarījuma faktiskās pazīmes sakrīt ar konkrētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm, kas paredzētas Krimināllikumā, ir pamats atzīt, ka izdarīts noziedzīgs nodarījums, un to pareizi kvalificēt. Līdzīgi noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas jēdzienu definēja arī V.Liholaja¹¹⁸. Šāda definīcija ir vispāratzīta arī Krievijas Federācijas krimināltiesību doktrīnā¹¹⁹. *Treškārt*, pēc noziedzīgā nodarījuma sastāva ir iespējams norobežot līdzīgus noziedzīgus nodarījumus. Īpaši svarīgi ir precīzi izprast noziedzīgā nodarījuma sastāva nozīmi šajā kontekstā, gadījumos, kad Krimināllikuma Sevišķajā daļā ir ietvertas divas līdzīgas normas, kā piemēram, KL 195. un 314.pants. Abiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir saredzamas kopējas iezīmes - abos gadījumos sākotnēji jau ir izdarīts kāds noziedzīgs nodarījums, kura rezultātā iegūti finanšu līdzekļi vai cita manta, kā arī šādos gadījumos noziedzīgā nodarījuma subjekts apzinās mantas iegūšanas noziedzīgumu (pieminēto pantu kopīgās un atšķirīgās pazīmes tiks analizētas turpmāk). *Ceturtkārt*, pēc noziedzīgā nodarījuma sastāva iespējams norobežot noziedzīgus nodarījumus no citiem likumpārkāpumiem. Visbeidzot, no noziedzīgā nodarījuma sastāva ietvertajām pazīmēm atkarīgs Krimināllikuma Sevišķās daļas pantā vai pantu daļas sankcijā paredzētais soda veids un tā apmērs.

Tāpat, atzīmējot noziedzīgā nodarījuma sastāva izpratnes nozīmīgumu, jānorāda, ka no precīzas un pareizas noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas ir atkarīgas vairākas iespējamās tiesiskās

¹¹⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 66. - 67.lpp.

¹¹⁷ Turpat, 85.lpp.

¹¹⁸ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 10.lpp.

¹¹⁹ Skat., piemēram, Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. Москва: Юридическая литература, 1972, с.8.; Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: Закон, Теория, Практика. Москва: АО „Центр ЮрИнфоР”, 2010, с.13.

sekas, proti, personas atzīšana par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, iespēja atbrīvot personu no kriminālatbildības, soda veids un tā bargums, soda izpildes režīms u.c.¹²⁰

Analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminālatbildības aspektus, ir nepieciešams arī aplūkot tādu krimināltiesību teorijā pazīstamu jēdzienu kā *sekundārais noziedzīgais nodarījums*.

Sekundārā noziedzīgā nodarījuma apzīmējums un tā izpratne krimināltiesību teorijā nav nebūt nekas jauns, tā padomju un pēdējā laika Krievijas krimināltiesībām šo jēdzienu apzīmē kā „вторичное преступление”.¹²¹ Arī citu valstu, piemēram, Vācijas Federatīvās Republikas krimināltiesību teorijā šāds jēdziens ir pazīstams – *Die Nachtat*.¹²²

Kaut gan vienotu *sekundārā noziedzīgā nodarījuma* definīciju krimināltiesību teorijā atrast nav iespējams, tomēr jāatzīmē, ka pēdējā laika Krievijas krimināltiesībās ar *sekundāro noziedzīgo nodarījumu* pieņemts apzīmēt tādu noziedzīgu nodarījumu, kas ir saistīts ar primāro (pamatnoziedzīgo nodarījumu, predikatīvo), bet nav pamatnoziedzīgā nodarījuma sekas. Kā atzīmē M.Lapuņins (*М.М.Лапунин*) un N.Lopašenko (*Н.А.Лопашенко*)¹²³, ar *sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu* jāsaprot tāda **sabiedriski bīstama** (atbilstoši Latvijas krimināltiesību doktrīnai - kaitīga) noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru atbildība ir paredzēta krimināllikuma Sevišķajā daļā, un kuru ar nodomu izdara primārā nodarījuma (pamatnoziedzīgā nodarījuma) izdarītājs vai kāda cita persona, kas nav izdarījusi pamatnoziedzīgu nodarījumu.

Vācijas doktrīnā¹²⁴ ar *sekundāro noziedzīgo nodarījumu (die Nachtat)* apzīmē gadījumus, kad personu var atzīt par nesodāmu *turpmākā, sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā*, proti, gadījumos, ja ar jauno noziedzīgo nodarījumu (sekundāro) tiek nodrošinātas predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā iegūtās priekšrocības (labumi), piemēram, nozagtās krājgrāmatiņas iznīcināšana. Tomēr jāņem vērā, ka šāds princips ir ievērojams tikai gadījumos, ja nav pamata uzskatīt, ka tiek pārkāpts cits tiesiskais labums (intereses), piemēram, krāpšanas izdarīšana, pārdodot zagtas mantas. Vienlaikus tiek atzīts, ka predikatīvais noziedzīgais nodarījums ir nesodāms, ja tas pāriet turpmākā noziedzīgā nodarījumā, piemēram, nepārtraukts mēģinājums, kas vēlāk tiek novests līdz galam.

¹²⁰ Кругликов Л.Л. Уголовное право России. Часть особенная. Учебник. 4-е издание. Москва: „Проспект”, 2012, с.15.

¹²¹ *Sekundārais noziedzīgais nodarījums* – tulkojumu no krievu valodas *вторичное преступление*. Akadēmiskā terminu vārdnīca. Latvijas Zinātņu akadēmija. Terminoloģijas komisija. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%8BD%B9&list=&lang=RU> [aplūkots 2012.gada 14.augustā].

¹²² *Sekundārais noziedzīgais nodarījums* – tulkojumu no vācu valodas – *Die Nachtat, straflose (mitbestrafte)*. Weber K., Guntz D. *Rechswörterbuch*. München: Verlag C.H.Beck oHG, 2002, S.944.

¹²³ Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации. Науч. ред. Н.А.Лопашенко. Москва: Волтерс Клувер, 2006, с.4.

¹²⁴ Weber K., Guntz D. *Rechswörterbuch*. München: Verlag C.H.Beck oHG, 2002, S.799.

Sekundārā noziedzīgā nodarījuma izpratne tiek arī atspoguļota ārvalstu tiesu praksē. Tā, piemēram, Austrijas Augstākā tiesa¹²⁵ atzina, ka turpmākās darbības ar noziedzīgi iegūtu mantu, neveidos jaunu krimināli sodāmu noziedzīgu nodarījumu tikai gadījumā, ja nākamais nodarījums vērsts pret to pašu objektu un ar to netiek nodarīts ārpus pamatnodarījuma (*Die Haupttat* – vācu val.), resp., šā iepriekš izdarītā noziedzīgā nodarījuma izrietošs kaitējums. Minēto institūtu bieži aplūko tieši saistībā ar jautājumu par soda piemērošanu. Šādus gadījumus, kas nav krimināli sodāmi, lai gan formāli atbilst kāda noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, sauc par “*līdznosodišanu pēc nodarījuma*” (*mitbestrafte Nachtat* – vācu val.). Līdznosodišanu pēc nodarījuma veido darbības, kas ir patstāvīgas un atbilstošas Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm, prettiesiskas un vainojamas, ar kurām vainīgā persona izmanto vai aizsargā pamatnodarījuma rezultātā sasniegtās sekas vai iegūto pozīciju (*durch die der Täter den Erfolg der Vortat oder die durch diese erlangte Position sichert, ausnutzt oder verwertet* – vācu val.). Šāds nodarījums nav krimināli sodāms, ja abos nodarījumos cietušās personas ir identiskas, vēlākais nodarījums neaizskar jaunas (citas) ar likumu aizsargātās tiesības un intereses, kā arī kaitējums kvalitatīvi nepārsniedz laika ziņā pirmā noziedzīgā nodarījuma radīto kaitējumu.¹²⁶

Atbilstoši Krimināllikumam, ar *sekundāro noziedzīgo nodarījumu* veidiem jāsaprot:

- noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana (KL 195.pants),
- noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās un realizēšana (KL 314.pants),
- iepriekš neapsolīta slēpšana (KL 313.pants).

Ņemot vērā, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana kā *sekundārais noziedzīgais nodarījums* ir patstāvīgs delikts, kam piemīt konkrēts noziedzīgā nodarījuma objekts un objektīvā puse, tad, šajā gadījumā, ar *sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu* pareizāk būtu saprast tāda **kaitīga** noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru atbildība ir paredzēta Krimināllikuma Sevišķā daļā, un kuru ar tiešu nodomu izdara predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarītājs vai cita persona, kura nav izdarījusi pamatnoziedzīgu nodarījumu.

Kā jau tika pieminēts iepriekš, tad jēdziens „*predikatīvais noziedzīgais nodarījums*”, ir pazīstams arī starptautiskajos normatīvajos aktos, piemēram, *Strasbūras* un *Varšavas Konvencijā*, kuras satur identisku skaidrojumu, norādot, ka predikatīvais noziedzīgais nodarījums ir jebkurš kriminālnoziedzums, kura rezultātā ir gūti ienākumi, kas var kļūt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas priekšmetu. Tāpēc, domājams, iepriekš norādītajā kontekstā, šāda jēdziena lietošana *sekundārā noziedzīgā nodarījuma* izdarīšanas apzīmēšanai, būtu skaidrāka un pamatotāka.

Analizējot *sekundāro noziedzīgo nodarījumu* subjektu loku, tomēr jāņem vērā, ka tas var tikt ierobežots, atkarībā no sekundārā noziedzīgā nodarījuma veida vai personas, kura to izdarījusi,

¹²⁵ Austrijas Augstākās tiesas 1980.gada 19.jūnija spriedums lietā 13Os50/80. Pieejams: http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19800619_OGH0002_0130OS0005_0_8000000_000 [aplūkots 2012.gada 22.augustā].

¹²⁶ Vācijas Federālās Augstākās tiesas 2007.gada 18.jūlija spriedums lietā 2 StR 69/07. Pieejams: <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/2/07/2-69-07.php?referer=db> [aplūkots 2012.gada 22.augustā].

piemēram, saskaņā ar Krimināllikuma 22.panta otro daļu, par iepriekš neapsolītu slēpšanu un neziņošanu neatbild noziegumu izdarījušās personas saderinātais, laulātais, vecāki, bērni, brāļi un māsas, vecvecāki un mazbērni. Noteiktos gadījumos arī KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektam var būt vecuma ierobežojums, tas ir, personai ir jāsasniedz vecums, sākot ar kuru uz likuma pamata ir atļauts veikt finansiāli saimniecisko darbību (detalizētāki noziedzīgā nodarījuma objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums tiks analizēts darbā turpmāk).

Šobrīd droši var apgalvot, ka Latvijas tiesībsargājošām institūcijām bija pietiekami ilgs laiks, lai izzinātu problēmas un iegūtu nepieciešamās iemaņas naudas atmazgāšanas novēršanai un noziedzīgā nodarījuma izdarījušo personu saukšanai pie kriminālatbildības. Tāpēc retoriski jājautā: Vai esam sasnieguši savā profesionālajā darbībā pietiekamu kvalifikāciju, lai ne tikai identificētu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un tās līdzdalības gadījumus, bet arī sekmīgi sauktu personas pie kriminālatbildības, kam par mērauklu ir notiesājoši tiesas spriedumi? No brīža, kad Latvijas likumdevējs uzsāka pilnveidot normatīvo aktu bāzi, kas nosaka labvēlīgus nosacījumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai un apkarošanai, ir pagājuši vairāk nekā desmit gadi.

Diemžēl jāatzīst, ka kriminālatbildības ieviešanai un konkrētās šajā darbā turpmāk analizējamās normas juridiskās konstrukcijas uzlabošanai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu un citas mantas legalizēšanu, nebija vienotas un pārdomātas sistēmas, ko apliecina arī normas biežie grozījumi tās relatīvi neilgajā pastāvēšanas laikā. Jāatzīmē arī fakts, ka šādas normas ieviešana Latvijas KK, kas vēlāk tika pārņemta arī KL, līdzīgi kā citās valstīs, piemēram, Krievijas Federācijā, Ukrainā, Šveicē, Lielbritānijā u.c., netika pamatota ar noteiktiem sabiedriski politiskiem procesiem (valsts nacionālās kriminālpolitikas īstenošanas priekšnosacījumiem), bet gan balstījās uz starptautisko organizāciju izdoto dokumentu, konkrētajā gadījumā – Eiropas Padomes Konvencijas „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju”¹²⁷ priekšrakstu izpildes obligātumu. Arī biežos grozījumus Novēršanas likumā¹²⁸ var nosaukt par haotiskiem, līdzīgi kā sākotnējās neveiksmīgās normas ieviešanu Latvijas KK un tās turpmākos grozījumus KL. Šāds likumdošanas jaunrades process nevarēja neizpalikt bez reālām sekām tiesu spriešanā šo kategoriju lietās, un, līdzīgi kā atsevišķās ārvalstīs, kuras šādu normu ieviesa ārēju faktoru ietekmē, arī Latvijā tiesu praksi šo kategoriju lietās nevar dēvēt par viennozīmīgi vērtējamu.

Pirmie grozījumi, kā jau tika minēts iepriekš, Latvijas KK, ar kuriem tika paredzēta kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, tika izdarīti 1998.gada 2.aprīlī, kad

¹²⁷ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Eiropas Padomes Konvencija, 1990. 8.novembris. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.

¹²⁸ Ar *Novēršanas likumu* darba autors saprot – likumu „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” (likums Saeimā pieņemts 1997.gada 18.decembrī, stājās spēkā 1998.gada 1.jūnijā.) un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu (likums Saeimā pieņemts 2008.gada 17.jūlijā, stājās spēkā 2008.gada 13.augustā).

Latvijas KK tika papildināts ar 151.⁴pantu¹²⁹, kas panta pirmajā daļā paredzēja atbildību *par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanu, pārkāpjot likumā noteiktās prasības un apzinoties šo līdzekļu vai mantas iegūšanas noziedzīgumu*, bet panta otrajā daļā tika noteikta paaugstināta atbildība par norādītajām darbībām, ja tās izdarītas *lielā apmērā*.

Stājoties spēkā Krimināllikumam 1999.gada 1.aprīlī, minētā norma savu dispozīciju nemainīja un faktiski tika atkārtota Krimināllikuma 195.pantā¹³⁰. Būtiskas redakcionālās izmaiņas analizējamā tiesību norma ieguva 2005.gada 1.jūnijā¹³¹ (normas spēkā stāšanās datums), kad tika grozīta panta pirmās daļas dispozīcija, nosakot atbildību *par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanu*. Vienlaikus arī panta otrā daļa ieguva jaunu redakciju, nosakot pastiprinātu atbildību par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanu *atkārtoti* vai ja legalizēšanu *izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās*. Grozījumu rezultātā KL 195.pants tika papildināts arī ar trešo daļu, kur tika paredzēta paaugstināta atbildība par panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izdarītas *lielā apmērā* vai ja tās izdarījusi *organizēta grupa*.

2007.gada 13.decembrī (likums stājās spēkā 2008.gada 12.janvārī) tika izdarīti kārtējie grozījumi KL 195.pantā¹³², taču tie skāra tika panta trešajā daļā paredzēto sankciju, tas ir, papildinot iepriekšējās redakcijas sankciju - *soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz divpadsmit gadiem, konfiscējot mantu*, ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās. Spēkā esošā KL 195.panta redakcija nosaka, ka panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums, saskaņā ar KL 7.panta trešo daļu, ir klasificējams kā mazāk smags noziegums, otrajā daļā - smags noziegums, bet trešajā daļā - sevišķi smags noziegums.

Tātad, kopumā var atzīmēt, ka noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido Krimināllikuma Vispārīgās un Sevišķās daļas normās paredzēto objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas ir nepieciešams un vienlaikus pietiekams, lai kādas personas darbību vai bezdarbības aktu atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu, kā arī raksturotu personu, kura to izdarījusi. Ņemot vērā, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana kā *sekundārais noziedzīgais nodarījums* ir patstāvīgs delikts, kam piemīt konkrēts noziedzīgā nodarījuma objekts un objektīvā puse, tad, šajā gadījumā, ar *sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu* pareizāk būtu saprast tāda *kaitīga* noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, par kuru atbildība ir paredzēta Krimināllikuma Sevišķā daļā, un kuru ar tiešu nodomu izdara predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarītājs vai cita persona, kura nav izdarījusi pamatnoziedzīgu nodarījumu.

¹²⁹ Grozījumi Latvijas kriminālkodeksā: Latvijas Republikas 1998.gada 2.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 16.aprīlis, Nr.100/101 (1161/1162).

¹³⁰ Krimināllikums: Latvijas Republikas 1998.gada 17.jūnija likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.

¹³¹ Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2005.gada 28.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 18.maijs, Nr.78.

¹³² Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2007.gada 13.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 29.decembris, Nr.208.

3.2. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva objekts un priekšmets

Pirms aplūkot konkrēti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva objektu, jāatzīmē, ka krimināltiesību teorijā nepastāv vienota izpratne par noziedzīgā nodarījuma objekta jēdzienu. Viedokļu atšķirības pamatā ir izpratne par nodarījuma objekta jēdzienā ietveramo saturu, gan par tā veidiem.

Kā atzīmē U.Krastiņš¹³³, lai noskaidrotu, kas ir noziedzīgā nodarījuma objekts, vispirms ir jāprecizē, ko saprotam ar noziedzīgā nodarījuma objektu un kādu saturu ieliekam šādā jēdzienā. Šādam viedoklim, nepārprotami, var piekrist, jo *saturis*¹³⁴ kā visu objekta sastāvelementu, iekšējo procesu vienība vispilnīgāk atklāj jēdziena būtību un tā nozīmi. Tā, piemēram, noziedzīgā nodarījuma objekta satura atklāšanai Latvijas pēckara gadu juridiskajā literatūrā izmantoja tādu jēdzienu kā „*sabiedriskās attiecības*”, šāda nostādne tiek pausta arī pēdējā laika Krievijas doktrīnā.¹³⁵ „*Sabiedriskās attiecības*” kā noziedzīgā nodarījuma objekts pirmo reizi tika nosauktas 1919.gada TTK (krievu val. - *Наркомат юстиции* (НКЮ)) instrukcijā „Vadošie pamati Krievijas Sociālistiskās Federatīvās Padomju Republikas krimināltiesībās”, savukārt Padomju Krievijas doktrīnā šādu jēdzienu pirmo reizi 1924.gadā minēja A.Piontkovskijs (*А.А.Пионтковский*).¹³⁶ Postpadomju Krievijas krimināltiesību doktrīnā šajā jautājumā joprojām pastāv atšķirīgi viedokļi, tā, piemēram, A.Naumovs (*А.В.Наумов*)¹³⁷ pauda uzskatu, ka noziedzīgā nodarījuma objekta jēdziena skaidrojumam jāizmanto ne tikai kategorija „*sabiedriskās attiecības*”, bet arī cits apzīmējums – „*labums (intereses)*”. Kā norāda L.Gauhmans (*Л.Д.Гаухман*)¹³⁸, tad šādas koncepcijas pamatā ir uzskats, ka kategorija „*labums (intereses)*” atbilst formālam noziedzīgā nodarījuma apzīmējumam, kas ietver tādu noziedzīgā nodarījuma pazīmi kā prettiesiskums, bet izslēdz citu – „*sabiedriskā bīstamība*” (par šā jēdziena izpratni skat. iepriekšējā apakšnodaļā). Savukārt, V.Piteckijs (*В.В.Питецкий*)¹³⁹ šādu pieeju noziedzīgā nodarījuma objekta jēdziena saturam skaidro ar citu autoru uzskatu, ka ne tikai „*sabiedriskās attiecības*”, kurām ar jebkuru izdarīto noziedzīgu nodarījumu tiek nodarīts kaitējums, ir iekļaujamas nodarījuma objekta izpratnē, bet arī kategorijas - „*labums un intereses*”, turklāt pēdējās kategorijas, krimināltiesiskās

¹³³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 90.lpp.

¹³⁴ Jakubaņecs V. Tiesību jēdziens, struktūra un formas. Rīga: P&Ko, 2002, 56.lpp.

¹³⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 91.lpp.

¹³⁶ Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: Закон, Теория, Практика. Москва: АО „Центр ЮрИнфоР”, 2010, с.63.

¹³⁷ Ibid, 69.lpp.; Питецкий В.В. Уголовное право. Общая часть: учебник/ под ред. А.Н.Тарбагаева. Москва: Проспект, 2012, с.101.

¹³⁸ Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: Закон, Теория, Практика. Москва: АО „Центр ЮрИнфоР”, 2010, с.69.

¹³⁹ Питецкий В.В. Уголовное право. Общая часть: учебник/ под ред. А.Н.Тарбагаева. Москва: Проспект, 2012, с.101.

aizsardzības ietvaros, ir jāapskata primāri, jo minētajām kategorijām piemīt patstāvīga vērtība, neatkarīgi no uzskata, vai tas ir vai nav daļa no „*sabiedriskajām attiecībām*”.

Kā atzīmē U.Krastiņš¹⁴⁰, kategorija „*labums*” pietiekami pilnīgi neizsaka apdraudējuma raksturu, jo vedina domāt par pārāk materializētu nodarījuma objekta saturu, tas, savukārt, noved pie nepieciešamības meklēt citu nodarījuma objekta traktējumu. Atzīstot minēto U.Krastiņa atziņu, kā arī iepriekš aplūkotās kategorijas „*sabiedriskā bīstamība*” problemātiku, pamatoti būtu uzskatīt, ka atbilstošāka kategorija noziedzīgā nodarījuma objekta apzīmēšanai ir „*intereses*”.¹⁴¹ Līdz ar to, par **noziedzīgā nodarījuma objektu jāatzīst valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu un indivīdu noteiktas ar Krimināllikumu aizsargātās intereses, ko apdraud noziedzīgs nodarījums.**¹⁴² Jāpiekrīt U.Krastiņa paustajam,¹⁴³ ka ar noziedzīgu nodarījumu apdraudētais objekts lielā mērā var palīdzēt izdarīt nodarījuma sabiedriski politisku novērtējumu un līdz ar to noteikt nodarījuma kaitīguma smagumu. Tādējādi secināms, ka noziedzīgā nodarījuma objekta nozīmīgumam ir tiešs sakars ar attiecīgā noziedzīgā nodarījuma kaitīgumu, proti, jo nozīmīgāks nodarījuma objekts, jo kaitīgāks ir attiecīgais nodarījums. Apdraudēto interešu kaitīguma smagums raksturo likumdevēja noteikto noziedzīgo nodarījumu sastāvu daudzumu un satura apjomu, kā arī par nodarījumu paredzamo sankciju bargumu. Latvijas krimināltiesībās ir pieņemts izdalīt vairākus noziedzīgā nodarījuma objektu veidus: vispārējo, grupas un tiešo noziedzīga nodarījuma objektu.

Vispārējo noziedzīgā nodarījuma objekts ir kopīgs visiem nodarījumiem – tas ir visu interešu kopums, ko aizsargā Krimināllikums, savukārt, grupas objekts – tādas pašas vai viena veida un savstarpēji saistītas vairākas intereses, kuras apdraud vesela noziedzīgo nodarījumu grupa.¹⁴⁴ Atbilstoši spēkā esošajam Krimināllikumam, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir iekļauta Krimināllikuma XIX nodaļā – Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā. Līdzās citām ar Krimināllikumu aizsargātām interesēm, kā piemēram, Latvijas Republikas valsts drošība un neatkarība, valsts politiskā un ekonomiskā sistēma, dabas vide, personas dzīvība un veselība u.c., tautsaimniecības intereses ir uzskatāmas par svarīgām interesēm, ko aizsargā Krimināllikums. Kā precīzi atzīmē A.Niedre,¹⁴⁵ Krimināllikuma XIX nodaļā ir noteikta atbildība par tādiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas apdraud valsts tautsaimniecības intereses materiālo vērtību ražošanas, sadales, maiņas, patēriņa un citās ar ekonomisko darbību saistītās sfērās. Turklāt, jāatzīst, ka šajā nodaļā ir ietverta atbildība arī par tādiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kā piemēram,

¹⁴⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 91.lpp.

¹⁴¹ *Intereses* - vajadzības, pieredze un izvēles nosacīta aktīva attieksme pret īstenības objektiem. (Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 92.lpp.).

¹⁴² Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 32., 33.lpp.

¹⁴³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 93.lpp.

¹⁴⁴ Turpat, 97.lpp.

¹⁴⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 417.lpp.

kontrabanda, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, kas apdraud ne tikai Latvijas valsts tautsaimniecības intereses, bet arī starptautisko ekonomisko darbību kopumā (šis jautājums tiks analizēts turpmāk).

Noziedzīgā nodarījuma tiešais objekts ir tās intereses, ko apdraud konkrēta veida noziedzīgais nodarījums,¹⁴⁶ turklāt jāņem vērā, ka tiek apdraudētas tikai tādas intereses, pret kurām ir tieši vērsti konkrētais nodarījums un kuras tiek aizsargātas ar noteiktu Krimināllikuma normu. Gan noziedzīgā nodarījuma grupas objekts, gan arī nodarījuma tiešais objekts palīdz pareizi kvalificēt noziedzīgo nodarījumu. Noziedzīgā nodarījuma grupas objekts palīdz savstarpēji norobežot šķietami līdzīgus nodarījumus, kā, piemēram, nodarījumus, par kuriem atbildība paredzēta KL 195. un 314.pantā, savukārt, nodarījuma tiešais objekts dod iespēju identificēt pareizo Krimināllikuma normu vienas nodarījumu grupas ietvaros.

Krimināltiesību teorijā tiek pieņemts¹⁴⁷, ka gadījumos, ja vienlaikus tiek apdraudēti vairāki dažādi nozieguma tiešie objekti, kurus likumdevējs ietvēris vienā noziedzīgā nodarījuma sastāvā, svarīgi noskaidrot konkrētā noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu, jo tas ir priekšnosacījums nodarījuma pareizai kvalifikācijai. Savukārt, citu apdraudēto nozieguma tiešo objektu apzīmē kā papildu tiešo objektu, tā iekļaušana noziedzīgā nodarījuma sastāvā neveido jaunu noziedzīgu nodarījumu. Noziedzīgā nodarījuma papildu tiešais objekts var liecināt par nodarījuma paaugstinātu kaitīgumu.

Ne tikai Latvijas juridiskajā literatūrā pastāv viedokļu dažādība attiecībā par noziedzīgā nodarījuma - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objektu, bet arī ārvalstu juridiskā literatūra atspoguļo atšķirīgas pieejas noziedzīgā nodarījuma objekta izpratnē. Tā Vācijas juridisko zinātnju pētnieki, piemēram, E.Dahs (*Э.Дах.*) un H.- H.Kerners (*Х.-Х.Кернер*)¹⁴⁸ un citi dažādi ir definējuši šā noziedzīgā nodarījuma tiešo objektu. Vieni ar noziedzīgā nodarījuma tiešo objektu izprot aizskartās intereses *tautsaimniecības un preču apgrozījumā vai jurisdikcijas intereses un intereses, kas aizskartas ar pirmatnējā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu*, citi kā *universālos labumus iekšējā drošībā*¹⁴⁹.

Arī Krievijas Federācijas doktrīnā dažādi traktē tiešo noziedzīgā nodarījuma objektu. Lūk, daži viedokļi:

1) *sabiedrībā dibinātās konkrētās ekonomiskās attiecības, kas pamatojas uz kriminālo formu uzvedības aizlieguma principiem, kurus ietekmē negatīvas izmaiņas izskatāmā noziedzīgā nodarījuma rezultātā* (M.Lapuņins (*М.М.Лапунин*) un N.Lopašenko¹⁵⁰,

¹⁴⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 101.lpp.

¹⁴⁷ Turpat, 103.lpp.

¹⁴⁸ Кернер Х. – Х., Дах Э. Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике. Москва: Международные отношения, 1996, с. 38.

¹⁴⁹ Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации. Науч. ред. Н.А.Лопашенко. Москва: Волтерс Клувер, 2006, с.119.-120.

¹⁵⁰ Ibid.

- 2) *sabiedriskās attiecības, kas veidojas uz normatīvo aktu pamata uzņēmējdarbības (komercdarbības) vai citas saimnieciskās darbības jomā, papildu objekts – jurisdikcijas intereses, savukārt fakultatīvais objekts (intereses, kas var tikt apdraudētas, vērstoties pret galveno tiešo objektu) – cietušo (fizisko personu) un civilprasības iesniedzēju (kompensācijas pieteicēju) intereses* (V.Aļijevs (В.М.Алиев)),¹⁵¹
- 3) *sabiedriskās attiecības materiālo vērtību apgrozījumā* (N.Afanasjevs (Н.Н.Афанасьев)¹⁵² un E.Ivanovs (Э.А.Иванов)),¹⁵³
- 4) *sabiedriskās attiecības, kas nodrošina likumīgu īpašuma apgrozījumu* (J.Vasins (Ю.Г.Васин)),¹⁵⁴
- 5) *attiecības, kas regulē naudas apgrozījumu, kā arī citas īpašuma attiecības ekonomiskajā darbībā, valsts ekonomiskā drošība, finanšu sistēmas stabilitāte un jurisdikcijas intereses* (N.Vetrovs (Н.И.Ветров)),¹⁵⁵
- 6) *valsts finanšu intereses* (V.Komisarovs (В.С.Комиссаров)),¹⁵⁶
- 7) *sabiedriskās attiecības, kas ekonomiskajā darbībā pamatojas uz kriminālo formu uzvedības aizlieguma principu* (N.Lopašenko (Н.А.Лопашенко))¹⁵⁷,
- 8) *jurisdikcijas intereses, savukārt, papildu tiešais objekts – sabiedriskās attiecības, kas balstītas uz uzņēmējdarbību reglamentējošajām normām, vienlaikus apdraudot sabiedriskās attiecības ekonomikas jomā* (I.Kiseļovs (И.А.Киселев))¹⁵⁸,
- 9) *sabiedriskās attiecības operācijās ar naudas līdzekļiem vai citu īpašumu, kā arī jurisdikcijas intereses, tas ir, valsts institūciju intereses, kontrolējot operācijas ar naudas līdzekļiem vai citu īpašumu, nolūkā konstatēt un novērst nodarījumus, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu* (O.Petrosjans (О.Ш.Петросян), J.Truncevskis (Ю.В.Трунцевский), J.Barikajevs (Е.Н.Барикаев), A.Sarkisjans (А.Ж.Саркисян)).¹⁵⁹

Jāatzīmē, ka analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā sekundāro noziedzīgo nodarījumu, ir jāvērs uzmanību šā noziedzīgā nodarījuma objekta dabai. Kā norādīja A.Šebunovs (А.А.Шебунов),¹⁶⁰ uzskatot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā iepriekš neapsolitās slēpšanas speciālo veidu, šādu nodarījumu var pieskaitīt pie *divobjektu* noziedzīgiem nodarījumiem.

¹⁵¹ Алиев В.М. Легализация (отмывание) доходов, полученных незаконным путем. Москва: ИСП, 2001, с.60.

¹⁵² Афанасьев Н.Н. Глава IX. Преступления в сфере экономической деятельности. Уголовное право. Особенная часть: Учебник / Под ред. Н.И. Ветрова, Ю.И. Ляпунова. Москва: Новый Юрист, 1998, с.309.

¹⁵³ Иванов Э.А. Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним. Москва: Российский Юридический Издательский Дом, 1999, с.57.

¹⁵⁴ Васин Ю.Г. Алгоритмы 121- 122. Уголовное право: Общая и особенная части. Интенсивный полный курс. 2-е изд. Испр. и доп. / Под ред. Л.Д. Гаухмана, А.А.Энгельгардта. Москва: Центр ЮрИн-фоР, 2002, с.72.

¹⁵⁵ Ветров Н.И. Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов. Москва: Юнити - Дана, Закон и право, 2000, с.179.

¹⁵⁶ Комиссаров В.С. Раздел „Преступления в сфере экономической деятельности”. Борзенков Г.Н., Комиссаров В.С., Кузнецова Н.Ф., Тяжкова И.М. Уголовное право в вопросах и ответах. Учебное пособие/ Отв. ред. В.С. Комиссаров. Москва: „Проспект”, 2002, с.199 - 200.

¹⁵⁷ Лопашенко Н.А. Преступления в сфере экономической деятельности. Комментарий к главе 22 УК РФ. Серия „Закон и общество”. Ростов- на- Дону: Феникс, 1999, с.44.

¹⁵⁸ Киселев И.А. Борьба с отмыванием преступных доходов. Москва: Юриспруденция, 2010, с.7.

¹⁵⁹ Петросян О.Ш., Трунцевский Ю.В., Барикаев Е.Н., Саркисян А.Ж. Экономические и финансовые преступления. Москва: Закон и право, 2011, с.124.

¹⁶⁰ Шебунов А.А. Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенных незаконным путем. Москва, 1998, с.19-20.

Šāds uzskats spilgti apliecina pastāvošās diskusijas un viedokļu dažādību, analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objektu. Savukārt, Latvijas juridiskajā literatūrā rodams viedoklis, ka ar KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektu jāsaprot - *tautsaimniecības intereses finanšu - kredīta sfērā*, ko konsekvēnti, sākot ar 1999.gadu paudis A.Niedre.¹⁶¹ Šādam viedoklim oponenta V.Burkāns, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas dienesta priekšnieks, Kontroles dienesta (turpmāk - KD) izdotajā mācību līdzeklī, norādot, ka šāds nozieguma objekts - *tautsaimniecības intereses finanšu - kredīta sfērā* - ir sašaurināts, faktiski tas esot daudz plašāks, par ko, pēc V.Burkāna domām, liecinot pretrunas pašu Krimināllikuma komentāru 5.grāmatas autoru atzinumā, ka šā nozieguma (KL 195.p.) priekšmets ir arī manta.¹⁶² Jāatzīmē gan, ka KD priekšnieks, kritizējot A.Niedres viedokli par KL 195.pantā ietvertā nozieguma objektu, pēc būtības mācību līdzeklī vispār nenorāda nekādu nozieguma objektu. Tāpat, A.Niedres paustajam viedoklim par KL 195.pantā ietvertā nozieguma objektu nepiekrita A.Loskutovs un A.Judins, kuri savā darbā "Krimināllikums neformālā skatījumā"¹⁶³ kā KL 195.pantā paredzētā nozieguma objektu norāda *tautsaimniecības intereses, uzņēmējdarbības intereses un valsts intereses noziegumu novēršanā*. Vēlākā laika periodā A.Judins savu viedokli precizēja, definējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas galveno tiešo objektu kā *tautsaimniecības intereses finanšu kredīta jomā, normatīvajos aktos noteiktās finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtības*, kā arī *jurisdikcijas intereses, proti, noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses*.¹⁶⁴

A.Lieljuksis uzskata, ka noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas objekts ir ne tikai Latvijas *finanšu un kredīta joma*, bet arī *ekonomiskās darbības un jurisdikcijas intereses*.¹⁶⁵ Līdzīgu viedokli A.Lieljuksis pauda arī vēlākā savā darbā, norādot, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā saskatāms vairāku objektu apdraudējums - ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju apdraudētas tiek *tautsaimniecības, finanšu un kredīta sistēmas, ekonomiskās darbības un jurisdikcijas intereses*.¹⁶⁶

Iepriekš minētie autori, analizējot noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas objekts, norāda uz vairākām interesēm – finanšu un kredītu jomā, arī ekonomiskās darbības un jurisdikcijas intereses. Pret to nav pamata iebilst, taču teorijā tiek nodalīts, kuras no tām ir primārās un veido galveno tiešo objektu, un kuras ir vērtējamas kā papildu tiešais objekts. Analizējot ar noziedzīgo nodarījumu

¹⁶¹ Krastiņš U., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. 5. Sevišķā daļa. Rīga: Firma "AFS", 1999, 49.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs 3. Sevišķā daļa. Rīga: Firma "AFS", 2003, 90.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 434.lpp.

¹⁶² Burkāns V. KD mācību līdzeklis, 1999, [nepublicēts].

¹⁶³ Loskutovs A. un Judins A. Krimināllikums neformālā skatījumā. Rīga: Autoru redakcija un datorsalikums. Iespiests "P&K" tipogrāfijā, 2000, 99 lpp.

¹⁶⁴ Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008, Nr.3 (507).

¹⁶⁵ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 2.daļa. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu krimināltiesiskais, kriminoloģiskais un kriminālistiskais raksturojums. Rīga: SIA "P&KO", 2002, 10.lpp.

¹⁶⁶ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, 108.lpp.

apdraudētās intereses tā saucamajos vairākobjektu apdraudējumos, jānorāda gan noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu, gan arī noziedzīgā nodarījuma papildu tiešo objektu¹⁶⁷, tādējādi, nevajadzētu noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu apvienot ar papildu tiešo objektu. Lielākā daļa autoru (skat. iepriekš minēto autoru viedokļus) uzskata, ka naudas atmazgāšanas gadījumā jārunā par noziedzīgo nodarījumu ar diviem objektiem, viens, no kuriem ir noziedzīgā nodarījuma galvenais tiešais objekts, bet otrs - papildu tiešais objekts. Faktiski, pētot jautājumu par noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu un papildu tiešo objektu secināms, ka teorijā pārsvarā dominē divi uzskati, proti, lielākā daļa tiesību zinātņu pētnieku pēc būtības ar analizējamā noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu saprot valsts finanšu un ekonomiskās darbības intereses, savukārt, ar papildu tiešo objektu - jurisdikcijas intereses. Tomēr jāatzīmē, ka absolūta vienprātība šajā jautājumā nepastāv. Daži autori, piemēram: A.Vasiļjevs (*A.Васильев*)¹⁶⁸ un I.Spirins (*И.Н.Спирин*)¹⁶⁹ atšķirībā no iepriekš minētajiem autoriem uzskata, ka ar noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu jāsaprot jurisdikcijas intereses, savukārt ar papildu tiešo objektu - valsts finanšu un ekonomiskās darbības intereses. Šāda viedokļa pamatā ir vairākas atziņas, proti:

- 1) piekrītot viedoklim, ka naudas atmazgāšana ir pieskaitāma pie ekonomikas jomā izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ko apliecina starptautisko organizāciju izdotie dokumenti naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā, tomēr šā noziedzīgā nodarījuma sastāva rašanās ir kā reakcija uz cīņu ar organizēto noziedzību, nevis kā cīņa ar kaitīgajām sekām, kuras rodas netīras naudas atmazgāšanas rezultātā,
- 2) „netīras” naudas legalizēšana jeb šo līdzekļu piedāvēšana šķietami likumīgai izcelsmei, ir naudas atmazgātāja „tehniskais” mērķis, jeb varētu teikt, sekundārais mērķis. Primāri, naudas atmazgātājs vēlas, pirmkārt, slēpt netīras naudas piesaisti pie noziedzīgā nodarījuma (predikatīvā noziedzīgā nodarījuma), otrkārt, liegt iespēju tiesību aizsardzības iestādēm saskaņot pamatu noteikta veida pārbaužu veikšanām, treškārt, panākt iespēju brīvi rīkoties ar noziedzīgi iegūtajiem (atmazgātajiem) līdzekļiem un mantu.

Primāri, naudas atmazgātājs veic darbības, kas vērstas uz pret darbību noziedzīgā nodarījuma atklāšanā, novēršanā un apkarošanā. Tādējādi, varētu secināt, ka, pēc minēto autoru domām, noziedzīgā nodarījuma galvenais tiešais objekts ir jurisdikcijas intereses, nevis finanšu un ekonomiskās darbības intereses. Līdz ar to, šo autoru ieskatā, būtu nepieciešams izslēgt naudas atmazgāšanas sastāvu no Krievijas Federācijas KK nodaļas, kas apvieno noziedzīgos nodarījumus

¹⁶⁷ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 41.-42.lpp.

¹⁶⁸ Васильев А. К вопросу об объекте преступления при легализации (отмывании) денег. Pieejams: <http://www.advoc.biz/k5objekt.html> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

¹⁶⁹ Спирин И.Н. Легализация преступных доходов: некоторые теоретические проблемы состава. Pieejams: <http://law-students.net/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=231> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

ekonomikas jomā, pārnesot to uz nodaļu, kas paredzēta noziedzīgiem nodarījumiem pret jurisdikciju.

Šādam viedoklim un tā argumentācijai tomēr nevar pievienoties. Vairāki turpmāk darbā analizētie starptautiskie dokumenti naudas atmazgāšanu ierindo tieši pie ekonomikas jomā izdarītajiem noziegumiem, apliecinot, ka naudas atmazgāšana tiešā veidā apdraud ne tikai valsts ekonomiku, bet arī tās finanšu sistēmu kopumā. Būtu uzskatāms, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir atzīstama par konvenciālo noziegumu jeb tādu starptautiskās noziedzības veidu, kura sastāvu nosaka starptautiskās konvencijas.¹⁷⁰ Kā konvenciālam noziegumam, naudas „atmazgāšanas” objektam piemīt vispārkrimināls raksturs iekšējo tiesību nozarē. Analizējot viedokļu dažādību, kā arī KL 195.panta normas juridisko konstrukciju, šā darba autors atzīmē nepieciešamību pakļaut analīzei atsevišķus starptautisko organizāciju izdotos dokumentus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā tādā apjomā, kas nepārprotami (skaidri) norādītu uz minēto dokumentu pieņemšanas mērķi, tādējādi, atklājot ar normatīvajiem aktiem aizsargātās intereses, kuras tiek apdraudētas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, un kuras skaidri definē minētie starptautiskie dokumenti.

ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti¹⁷¹

ANO Konvencijas kontekstā narkotisko un psihotropo vielu nelegālā aprite un tās rezultātā gūtā nelegālā peļņa, kas raksturo organizētās noziedzības darbību, **apdraud valstu ekonomiku, stabilitāti, drošību un suverenitāti**, kā arī demoralizē un korumpē valdības, finanšu biznesa struktūras, kā arī sabiedrību visos līmeņos jeb **apdraud finanšu un biznesa struktūru stabilitāti un valsts dienestu normālu darbību, kā arī papildus apdraud personas tiesības un likumīgās intereses**.

Eiropas Padomes Rekomendācija (R(80)101)¹⁷²

Tās mērķis ir sniegt rekomendācijas banku sistēmu pret darbībai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai. Tādējādi, Rekomendācija aizsargā *banku sistēmu* pret naudas „atmazgāšanas” apdraudējumu.

Bāzeles banku uzraudzības Komitejas Deklarācija par banku sistēmu izmantošanas ierobežošanu naudas atmazgāšanas nolūkā¹⁷³

Deklarācijas mērķis ir aizsargāt *banku un citu finanšu – kredīta iestāžu* darbību, lai tās netiktu pakļautas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai.

¹⁷⁰ Liholaja V. Starptautiskās krimināltiesības. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003, 60.lpp.

¹⁷¹ ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti. 1988. 20.decembris. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1993, Nr.20./21., publicēts ar grozījumiem Latvijas Vēstnesī 2003. 26.septembrī, Nr.133.

¹⁷² Pasākumi, kas vērsti pret noziedzīgas izcelsmes līdzekļu pārvedumiem un uzglabāšanu. Rekomendācija (R (80) 101) un Skaidrojošais memorands. Strasbūra: Eiropas Padome, 1980. 27.jūnijs [nav publicēta].

¹⁷³ Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money-laundering. Deklaration of Basle Committee on Banking Supervision. December 1988. Pieejams: <http://www.imolin.org/pdf/imolin/basle98.pdf> [aplūkots 2010.gada 16.novembrī].

FATF (*Financial Action Task Force on Money Laundering - Finanšu darbības uzdevumu grupa noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumos*) **40 rekomendācijas**¹⁷⁴ (vēlāk + 9 rekomendācijas).

Rekomendācijas aizsargā *finanšu sistēmas darbības drošību*, nepieļaujot noziedzīgi iegūtu līdzekļu iepludināšanu finanšu institūcijās.¹⁷⁵

Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju jeb tā dēvētā „Strasbūras Konvencija” (ETS Nr.141)¹⁷⁶

Konvencijas kontekstā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija **apdraud** *normatīvo aktu noteiktajā kārtībā fizisku un juridisku personu intereses rīcībā ar īpašumu*¹⁷⁷ - *normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību, un noziegumu apkarošanu (novēršanu) sabiedrības interešu nodrošināšanā - jurisdikcijas intereses, proti, noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses.*

Kā arī nevar nepieminēt spēku zaudējošo **Eiropas Kopienas Padomes Direktīvu (91/308/EEC) „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai (naudas atmazgāšanai)”**¹⁷⁸, kas iedibināja jaunus standartus cīņā ar naudas atmazgāšanu.

Direktīva skaidri definēja tādas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu **apdraudētās intereses** (interesu aizskārumu) kā:

- 1) *finanšu – kredīta intereses,*
- 2) *uzņēmumu un citu profesiju darbības intereses (novēršot apdraudējumu kredītiestādēm, finanšu iestādēm, uzņēmumiem un citu profesiju pārstāvjiem),*
- 3) *finanšu sistēmas solīduma, stabilitātes, viengabalainības un uzticamības intereses,*
- 4) *brīva kapitāla aprites intereses, ar to saprotot arī intereses brīva finanšu kapitāla sniegšanai vienotā (Eiropas Kopienas) telpā,*
- 5) *dalībvalstu sabiedrības intereses organizētās noziedzības aktivitāšu (īpaši narkotirdzniecības un terorisma) novēršanā, atklāšanā un sodīšanā.*

¹⁷⁴ The FATF Recommendations, 2012. Pieejams: [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20\(approved%20February%202012\)%20reprint%20May%202012%20web%20version.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20(approved%20February%202012)%20reprint%20May%202012%20web%20version.pdf) [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

¹⁷⁵ Зубов В.А., Осипов С.К. Российская Федерация в международной системе противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию терроризма. 2.изд. Москва: Спецкнига, 2007, с.47-49, 76.

¹⁷⁶ Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 1990. 8.novembris (Latvijā spēkā no 1999. 1.aprīļa). Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.

¹⁷⁷ Konvencijas izpratnē "īpašums"- nozīmē jebkura veida mantu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus, vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības vai cita veida tiesības uz šādu mantu.

¹⁷⁸ Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienas Padomes Direktīva 91/308/EEK. 1991. 10.jūnijs. Oficiālais Vēstnesis L 166, 28/06/1991 lpp. 0077 – 0083. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/> LexUriServ.do?uri= CELEX:31991L0308:LV:HTML [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

Eiropas Parlamenta Direktīva 2001/97/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai¹⁷⁹

Direktīva 2001/97/EK papildus Direktīvai 91/308/EEC definē šādas **apdraudētās intereses** (interesešu aizskārumu):

- 1) *finanšu sistēmas vienotības intereses* (var uzskatīt kā Direktīvā 91/308/EEC lietoto terminu „viengabalainības intereses”),
- 2) *valūtas maiņas un naudas pārvedumu biroju, kā arī ieguldījumu sabiedrību darbības intereses* (var uzskatīt kā Direktīvā 2001/97/EK lietoto terminu „finanšu sistēmas intereses”),
- 3) dalībvalstu sabiedrības intereses organizētās noziedzības aktivitāšu (visi smagie noziegumi) novēršanā, atklāšanā un sodīšanā.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK „Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai¹⁸⁰

Direktīva definē šādas **apdraudētās intereses**:

- 1) Finanšu sektora stabilitāte un reputācija,
- 2) vienotā tirgus intereses,
- 3) finanšu iestāžu un kredītiestāžu drošība, integritāte, stabilitāte, reputācija un uzticamība,
- 4) sabiedrības morāle,
- 5) kā arī normatīvajiem aktiem atbilstošus kapitāla aprites un finanšu pakalpojumu sniegšanas brīvības principus, ko paredz integrētā finanšu telpa, proti, saskaņā ar Direktīvas preambulas 3.punktu, dalībvalstīm ir jānodrošina, lai integrētā finanšu telpā netiktu pieļauta ”netīras” naudas iepludināšana, kas var būtiski deformēt godīgu (atbilstošu starptautiskajiem standartiem) kapitāla aprites un finanšu pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1889/2005 „Par skaidras naudas kontroli, kuru ieved Kopienas teritorijā vai izved no tās¹⁸¹

Regulas mērķis ir aizsargāt tādas ar naudas „atmazgāšanu” apdraudētās intereses kā *brīva personu, pakalpojumu, preču un kapitāla aprite (kas iekļaujas pareizā un ilgtspējīgā ekonomikas attīstībā)*.

Ņemot vērā starptautisko organizāciju izdoto dokumentu analīzi kontekstā ar noziedzīgā nodarījuma - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, objekta analīzi, jāpiemin arī viedoklis, kas

¹⁷⁹ Eiropas Parlamenta Direktīva 2001/97/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/308/EEK „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai”. 2001. 4.decembris. Pieejams: http://www.ttc.lv/advantagecms/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Direktiivas/32001L0097.rtf [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

¹⁸⁰ Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK. 2005. 26.oktobris. Oficiālais Vēstnesis L309, 25/11/2005 lpp. 0015-0036. Pieejams: <http://eur-lex.eiropa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015 :0036:LV:PDF> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

¹⁸¹ Par skaidras naudas kontroli, kuru ieved Kopienas teritorijā vai izved no tās: Eiropas Parlamenta un Padomes Regula EK Nr.1889/2005, 2005.gada 26.oktobris. Pieejams: <http://eur-lex.eiropa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0009:0012:LV:PDF> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

noziedzīgā nodarījuma objektu raksturo kā *sabiedriskās attiecības, kas starptautiski ekonomiskajā darbībā pamatojas uz kriminālo formu uzvedības (darbības) aizlieguma principu* (O.Jakimovs (*O.Ю.Якимов*) un N.Lopašenko).¹⁸² Minētā viedokļa autori uzsver kriminālo formu darbības aizlieguma principa ievērošanas nozīmi starptautiski ekonomiskajā darbībā. Viedokļa pamatā ir atziņa par naudas atmazgāšanas pieskaitīšanu pie transnacionāla rakstura noziegumiem.

Šāda noziedzīgā nodarījuma objekta traktējuma pamatojumu un naudas atmazgāšanas pieskaitīšanu pie konvenciālajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, var saskatīt vairākos iepriekš minētajos starptautiskajos dokumentos, kā arī, piemēram: **Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā pret transnacionālo organizēto noziedzību**, kuras 3.panta otrā daļa nosaka, ka noziedzīgs nodarījums pieskaitāms pie transnacionāliem, ja:

- (a) tas tiek izdarīts vairāk nekā vienā valstī;
- (b) tas tiek izdarīts vienā valstī, bet būtiska tā sagatavošanas, plānošanas, vadības vai kontroles daļa tiek veikta kādā citā valstī;
- (c) tas tiek izdarīts vienā valstī, bet ir saistīts ar organizētu noziedzīgu grupu, kas veic noziedzīgu darbību vairāk nekā vienā valstī; vai
- (d) tas tiek izdarīts vienā valstī, bet tam ir būtiskas sekas kādā citā valstī¹⁸³.

Arī **Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju**¹⁸⁴ un **Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju**¹⁸⁵ (jeb tā sauktā Varšavas Konvencija) preambula nosaka, ka naudas atmazgāšana ir kļuvusi par arvien progresējošu un pieaugošu starptautisku problēmu, tādējādi apliecinot naudas atmazgāšanas kā noziedzīga nodarījuma starptautisko raksturu.

Jāpiekrīt V.Malkova (*В.П.Малков*)¹⁸⁶ viedoklim, ka starptautiska rakstura noziegumu specifika izpaužas apstākļī, ka cīņa ar tiem notiek uz daudzpusēju starptautiski tiesisku vienošanos pamata, un valstis, esot šo vienošanos dalībnieki, apņemas ieviest nacionālajos normatīvajos aktos atbilstošas normas un veikt cīņu ar šiem noziegumiem. O.Jakimovs un N.Lopašenko uzskata, ka naudas atmazgāšanas pieskaitīšana tikai pie „iekšējiem” (nacionālā līmeņa) ekonomiskajiem noziedzīgajiem nodarījumiem nepietiekošā pakāpē atspoguļo šā noziedzīgā nodarījuma kaitīgumu.

¹⁸² Якимов О.Ю. Легализация (отмывание) доходов приобретенных преступным путем. Под науч. ред. Н.А.Лопашенко. Санкт - Петербург: издательство Р.Асланова „Юридический центр Пресс”, 2005, с. 49.

¹⁸³ ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87., 3.pants.

¹⁸⁴ Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.

¹⁸⁵ Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. Latvijas Vēstnesis, 2009. 3.decembris, Nr.205.

¹⁸⁶ Якимов О.Ю. Легализация (отмывание) доходов приобретенных преступным путем. Под науч. ред. Н.А.Лопашенко. Санкт - Петербург: издательство Р.Асланова „Юридический центр Пресс”, 2005, с. 46.

Naudas atmazgāšanas rezultātā cieš ne tikai nacionālā ekonomika, bet arī starptautiskā ekonomiskā darbība kopumā un tajā skaitā arī starptautiskā finanšu sistēma.

Darba autors ar *noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu* piedāvā saprast *tautsaimniecības intereses finanšu kredīta jomā, normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību*.

Vienlaikus, skaidrojot *noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu*, autors vērs uzmanību uz lietoto jēdzienu saturu, proti:

- 1) ar *tautsaimniecības interesēm* jāsaprot gan starptautiskās, gan arī Latvijas intereses *finanšu kredīta jomā*. Tāpat jāsaprot, ka šīs intereses vērstas uz *finanšu sistēmas stabilitātes un uzticamības aizsardzību*,
- 2) ar *normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību* jāsaprot arī *brīva kapitāla aprites aizsardzības intereses*.

Savukārt *noziedzīgā nodarījuma papildu tiešais objekts* būs *jurisdikcijas intereses, proti, noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses*.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva priekšmets

Analizējot *noziedzīgā nodarījuma priekšmeta jēdzienu*, jāpiekrīt U.Krastiņa¹⁸⁷ paustajam viedoklim, ka *interesu* rašanās un pastāvēšanas *priekšnosacījums* ir tieši *noziedzīgā nodarījuma priekšmets*. Savukārt, attiecībā uz šāda priekšnosacījuma dabu, krimināltiesību teorijā nebūt nav viennozīmīgs skaidrojums. Tā, piemēram, U.Krastiņš¹⁸⁸, definējot *noziedzīgā nodarījuma priekšmetu* uzsver, ka ar to jāsaprot konkrētos **materiālās** pasaules priekšmetus (lietas, naudu, ieročus, narkotiskās un psihotropās vielas u.c.), pret kuriem vērstā noteikta prettiesiska darbība (bezdarbība), tādējādi, apdraudot ar krimināllikumu aizsargātās intereses. Tādējādi, U.Krastiņš uzsver šāda priekšnosacījuma **materiālo** dabu. Tomēr tas nebūt nenozīmē, ka šāds viedoklis izslēdz iespēju aplūkot šā *priekšnosacījuma* dabu arī kā tādu, kas var tikt attiecināta uz nemateriālajām vērtībām (labumiem). Proti, jāpiekrīt U.Krastiņa¹⁸⁹ viedoklim, ka **noziedzīgā nodarījuma priekšmets** ir *noziedzīgā nodarījuma objekta neatņemamā sastāvdaļa*, ja interese radusies un pastāv sakarā ar materiālām vērtībām vai citādu priekšmetisku labumu, piemēram, tiesībām uz mantu.

Arī citi autori¹⁹⁰ uzskata, ka ar *noziedzīgā nodarījuma priekšmetu* jāsaprot ne tikai materiālas pasaules priekšmetus, bet arī nemateriālās vērtības un labumi, kurām piemīt īpašības nodrošināt personas *vajadzības* (atbilstošāk būtu lietot kategoriju - *intereses*), kuras radušās vai pastāv sakarā

¹⁸⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 94.lpp.

¹⁸⁸ Krastiņš U. Mācība par nozieguma sastāvu. Rīga: Zvaigzne ABC, [B.g.], 30.lpp.

¹⁸⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 94.lpp.

¹⁹⁰ Питецкий В.В. Уголовное право. Общая часть: учебник/ под ред. А.Н.Тарбагаева. Москва: Проспект, 2012, с.106.

ar nemateriālām vērtībām (labumiem), piemēram, dažāda rakstura un veida informācija, kā arī enerģijas veidi. Kā atzīmē A.Rarogs¹⁹¹, **noziedzīgā nodarījuma priekšmets** – materiālās pasaules priekšmeti vai intelektuālās vērtības (valsts noslēpums, datorprogrammatūra u.tml.), pret kuriem, izdarot noziedzīgu nodarījumu, tieši vērsta noteikta iedarbība. Tā, piemēram, ar KL 85.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu jāsaprot neizpaužamas ziņas saistībā ar valsts drošību. Šā panta pirmajā daļā atbildība ir paredzēta par tādu neizpaužamu *ziņu* nodošanu un citām darbībām ārvalstu izlūkdienu uzdevumā, lai šīs ziņas izmantotu pretēji Latvijas Republikas interesēm, un ja šīs ziņas nav uzskatāmas par valsts noslēpumu, bet panta otrajā daļā šādas ziņas ir uzskatāmas par valsts noslēpumu. Pēc savas „dabas” minētās ziņas vai to kopumu var raksturot kā *informāciju*, kas ir realizējusies ikvienā tehniski iespējama tās fiksēšanas veidā, kura saskaņā ar likumu var tikt atzīta par valsts noslēpumu (šā panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgā nodarījuma priekšmets).

Ar **KL 195.pantā paredzēto nozieguma priekšmetu** jāsaprot finanšu līdzekļi vai cita manta. Analizējot naudas atmazgāšanu kā konvenciālo noziegumu jautājumā par noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, ir aplūkojami vairāki starptautisko organizāciju dokumenti. Tā, atbilstoši „Strasbūras Konvencijai” un „Varšavas Konvencijai” ar *noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem* jāsaprot jebkuru ekonomisku ieguvumu no kriminālnoziedzumiem, kā arī tie var ietvert jebkuru īpašumu, kas atbilst sekojošai izpratnei - "*īpašums*" nozīmē jebkura veida mantu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus, vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības vai cita veida tiesības uz šādu mantu. Faktiski identisku formulējumu attiecībā uz izpratni par mantu vai īpašumu satur arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību, Direktīva 2001/97/EK un Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI, kā arī šādu formulējumu saturēja Eiropas Kopienas Padomes Direktīva 91/308/EEK¹⁹². Paplašinātāku un konkrētāku definējumu attiecībā uz *īpašuma* izpratni nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK, kas iepriekš minēto jēdzienu attiecina arī uz tādiem juridiskiem dokumentiem vai instrumentiem, kas ir elektroniskā vai digitālā veidā, un kas liecina par īpašumtiesībām vai par daļu šādos īpašumos. Savukārt, ar *rīkiem* „Strasbūras Konvencijas” un „Varšavas Konvencijas” kontekstā jāsaprot - jebkuru mantu, ko lieto vai kas ir domāta lietošanai - jebkurā veidā, pilnīgi vai daļēji, - lai izdarītu kriminālnoziedzumu vai kriminālnoziedzumus.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas 2.panta (e) punkts nosaka, ka ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem jāsaprot jebkuru *īpašumu*, kas tieši vai netieši iegūts, izdarot kādu

¹⁹¹ Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.33.

¹⁹² Minētā Direktīva tiek norādīta vēsturiskajā aspektā.

noziedzīgu nodarījumu.¹⁹³ Par netiešā veidā iegūtiem ienākumiem (līdzekļiem) vai citu mantu jāsaprot tādi, kas iegūti, neizdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu (minētā pazīme tiks analizēta turpmāk). No Konvencijas 31.panta ceturtās daļas juridiskās konstrukcijas secināms, ka īpašums (manta), kas ir iegūts noziedzīgi iegūtu līdzekļu daļējas vai pilnīgas pārveidošanas rezultātā, faktiski tiek uzskatīts arī par noziedzīgi iegūtu un uz to ir piemērojami tādi paši iesaldēšanas, izņemšanas un konfiskācijas pasākumi, kā uz tiešā veidā iegūtajiem ienākumiem vai citu mantu.

Spēkā esošā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma izpratnē ar **līdzekļiem** saprot - finanšu līdzekļus vai citu ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu mantu (līdzīgi, kā tas ir definēts iepriekš minētajās Konvencijās), bet ar **finanšu līdzekļiem** - personas turējumā esošos finanšu instrumentus vai maksāšanas līdzekļus (skaidras vai bezskaidras naudas veidā), dokumentus (papīra vai elektroniskā veidā), kas ir personas īpašumā vai valdījumā un kas rada tiesības gūt labumu no tiem, kā arī īpašumā vai valdījumā esošos dārgmetālus. Minētā likuma izpratnē līdzekļi atzīstami par **noziedzīgi iegūtiem**, ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā un ja par tādiem tie tika atzīti Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Vienlaikus jāpiemin, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums samērā pretrunīgi definē noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Novēršanas likums pilnībā neaptver noziedzīgi iegūtu līdzekļu definējumu, par ko liecina likumā esošā atsauce uz Kriminālprocesa likumu (turpmāk – KPL). Novēršanas likums šajā gadījumā skaidro, ka ar terminu “noziedzīgi iegūti līdzekļi” saprot KPL lietoto terminu “noziedzīgi iegūta manta, arī finanšu līdzekļi”. Vienlaikus, likums paredz arī paplašinātu termina skaidrojumu, kuru, savukārt, nesatur KPL. Tādējādi, no vienas puses, izveidojās situācija, ka neviens likums neparedz pilnīgu un aptverošu šā jēdziena definējumu, bet, no otras puses, KPL minētais definējums ir sašaurināts, kaut gan tam, domājams, jābūt prioritāram attiecībā pret speciālajā likumā minēto, jo Novēršanas likums, kā tika minēts iepriekš, satur norādi, ka par noziedzīgiem līdzekļus var atzīt tikai KPL kārtībā. Rodas loģisks jautājums, uz kāda tad pamata Kontroles dienests aptur darījumu vai noteikta veida debeta operācijas klienta kontā, atzīstot līdzekļus par noziedzīgiem, ja speciālajā likumā ir norāde, ka par tādiem tie atzīstami KPL kārtībā? Domājams, ka pamatoti būtu paredzēt vienotu noziedzīgi iegūtu līdzekļu un mantas definējumu, nosakot to KPL normās.

KPL ietvaros *manta* ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu, ja personas īpašumā vai valdījumā tā tieši vai netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā vai arī, ja kriminālprocesuālajā kārtībā netiek pierādīts pretējais, par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, arī finanšu līdzekļi, kas pieder personai, kura (skat. pielikumu Nr.1):

1) ir organizētas noziedzīgas grupas dalībnieks vai atbalsta to;

¹⁹³ Pretkorupcijas konvencija: ANO konvencija. 2003. 31.oktobris. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr.191.

- 2) pati iesaistījusies teroristiskās darbībās vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta teroristiskās darbībās;
- 3) pati iesaistījusies cilvēku tirdzniecībā vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta cilvēku tirdzniecībā;
- 4) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vai psihotropām vielām vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;
- 5) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās ar viltotu naudu, valsts finanšu instrumentiem vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;
- 6) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās, lai šķērsotu valsts robežu vai sekmētu citas personas pārvietošanu pāri valsts robežai, vai nodrošinātu citām personām iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;
- 7) pati iesaistījusies noziedzīgās darbībās saistībā ar bērnu pornogrāfiju vai bērnu seksuālo izmantošanu vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās.¹⁹⁴

Ar pastāvīgu attiecību uzturēšanu ar citu personu, kura iesaistīta noteiktās noziedzīgās darbībās, KPL kontekstā jāsaprot, ka persona dzīvo kopā ar otru personu vai arī kontrolē, nosaka vai ietekmē tās uzvedību. Nolūkā pilnvērtīgi izpētīt noziedzīgi iegūtas mantas definējumu, jāaplūko atsevišķi jautājumi, kas attiecas uz šā definējuma elementiem un to izpratni. Tā, piemēram, Ā.Meikališa un K.Strada - Rozenberga veiktajā pētījumā¹⁹⁵ norāda, ka atkarībā, no nepieciešamo pierādījumu apjoma un procesa dalībniekiem uzliktā pierādīšanas pienākuma, noziedzīgi iegūtu mantu var iedalīt vairākos veidos, viens no kuriem ir: „prezumētā noziedzīgā manta, t.i., manta (KPL 355.panta otrā daļa), par kuru nav nepieciešami pierādījumi par tās noziedzīgo izcelsmi, bet kura prezumēta par tādu esam, ja vien netiek pierādīts pretējais. Pierādīšanas pienākums šādā gadījumā tiek pārnests uz personu, kura nepiekrīt prezumpcijai par mantas noziedzīgo izcelsmi.”

Minētajiem secinājumiem par pierādīšanas pienākuma pārvešanu uz personu, kura nepiekrīt prezumpcijai par mantas noziedzīgo izcelsmi, KPL 355.panta otrās daļas kontekstā, pilnīgi piekrist tomēr nevar. Faktiski, analizējot noziedzīgi iegūtas mantas definējumu, konstatējams, ka tas satur trīs elementus, proti:

- 1) mantu par noziedzīgi iegūtu jāatzīst, ja personas īpašumā vai valdījumā tā tieši vai netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā;
- 2) par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, kas pieder personai, kura ir iesaistījusies kādā no noziedzīgo nodarījumu, kas uzskaitīti 355.panta otrās daļas 1.-7.punktā izdarīšanā, vai

¹⁹⁴ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas 2005.gada 21.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74 (3232).

¹⁹⁵ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 17.lpp. Pieejams: <http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/imateriali/MantKonf.pdf> [aplūkots 2011.gada 20.oktobrī].

3) par noziedzīgi iegūtu uzskatāma manta, kas pieder personai, kura uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta kādā no noziedzīgiem nodarījumiem, kas uzskaitīti likumā, izdarīšanā.

Pirmajā gadījumā pierādīšanas smagums (nasta) gulstas uz procesa virzītāju, bet otrajā un trešajā – „vajadzētu” uz personu, kura tiek turēta aizdomās vai apsūdzēta par *iesaistīšanos* (šādu jēdzienu lieto KPL) noteikta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, vai arī kura uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta kādā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas uzskaitīti likumā. Tomēr jautājumā par pierādīšanas pienākumu nav vienprātības, kā tas varētu šķist, neiedziļinoties noziedzīgi iegūtas mantas definējumā. Pirmkārt, KPL 355.panta otrās daļas paredzētais – „ja netiek pierādīts pretējais”, precīzi un nešaubīgi neizskaidro, kam tad ir tāds pienākums pierādīt citādākus apstākļus, ne kā tos, uz kuru pamata var atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu, turklāt, šajā gadījumā pierādīšanas process var tik virzīts trijos aspektos:

- 1) jāpierāda, ka šāda manta vispār pieder konkrētai personai;
- 2) jāpierāda, ka persona iesaistījies tāda noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas atrunāts analizējamā normā, vai
- 3) jāpierāda, ka persona uztur attiecības ar personu, kura iesaistījies tāda noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kas atrunāts analizējamā normā.

Otrkārt, jautājumā par pierādīšanas pienākumu nevar ignorēt *fakta legālās prezumpcijas principu*, kas nostiprināts KPL 125.pantā un pierādīšanas subjektu un pierādīšanas pienākuma izskaidrojumu, kas, savukārt, nostiprināts KPL 126.pantā¹⁹⁶. Saskaņā ar KPL 125.panta pirmo daļu, bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītiem uzskatāmi vairāki pantā noteiktie apstākļi, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais. Par šādiem apstākļiem tiek uzskatīti: vispārzināmi fakti; ar spēkā stājušos tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu citā kriminālprocesā konstatēti fakti; likumā noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi; fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus normatīvajos aktos paredzētos pienākumus; fakts, ka persona zina vai tai vajadzēja zināt savus profesionālos un amata pienākumus un mūsdienu zinātnē, tehnikā, mākslā vai amatniecībā vispārpieņemtu izpētes metožu pareizība. Vienlaikus, saskaņā ar analizējamā panta otro daļu, ir uzskatāms par pierādītu, ka persona ir pārkāpusi tiesiskā īpašnieka autortiesības, blakustiesības vai tiesības uz preču zīmi, ja vien tā nespēj ticami izskaidrot vai pamatot šo tiesību iegūšanu vai izcelsmi.

Pētot jautājumu par *fakta legālās prezumpcijas principa* izpratni, jāvērs uzmanība arī KPL regulējumam attiecībā uz pierādīšanas subjektu un pierādīšanas pienākuma izskaidrojumu. Tā, KPL 126.panta pirmā daļa nosaka, ka par pierādīšanas subjektiem uzskatāmas visas kriminālprocesā iesaistītās personas, kurām ar KPL uzlikts pienākums vai piešķirtas tiesības veikt pierādīšanu. Vienlaikus, panta otrā daļā izskaidro, ka pierādīšanas pienākums pirmstiesas kriminālprocesā ir procesa virzītājam, bet tiesā — apsūdzības uzturētājam. Taču attiecībā uz KPL

¹⁹⁶ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74 (3232), 125., 126.pants.

125.panta pirmo daļu attiecināms KPL 126.panta trešās daļas noteiktais, ka gadījumā, ja kriminālprocesā iesaistīta persona (piemēram, aizdomās turētais, apsūdzētais) uzskata, ka kāds no šā likuma 125.pantā prezumētajiem faktiem nav patiess, pienākums norādīt uz pierādījumiem par šā fakta neatbilstību īstenībai ir tai procesā iesaistītajai personai, kura to apgalvo. Tādējādi, analizējot divas KPL normas (KPL 125.pantu un 126.pantu), un, piemērojot sistēmisko un teleoloģisko (jēgas un mērķa) tulkošanas metodi, secināms, ka KPL 125.panta pirmajā daļā minētie fakti ir uzskatāmi par pierādītiem, ja vien kriminālprocesa gaitā kriminālprocesā iesaistīta persona pati nenorāda uz pierādījumiem par šā fakta neatbilstību īstenībai. Savukārt, par pierādīšanas pienākumu attiecībā uz KPL 125.panta otrajā daļā minētajiem gadījumiem, skaidrojums ir atrodamšs šā panta otrās daļas izklāstā, proti, nav nepieciešama atsauce uz KPL 126.pantu.

Iepriekš minētā *fakta legālās prezumpcijas principa* analīze ļauj izdarīt secinājumu, ka KPL 355.pantā reglamentētā izpratne par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, ir nepilnīga, jo:

1) ne KPL 355.pantā, nedz arī citos pantos nav norādes uz kriminālprocesā iesaistītās personas pienākumu norādīt uz pierādījumiem par KPL 355.panta otrajā daļā minēto faktu neatbilstību īstenībai;

2) KPL 125.panta otrā daļa nesatur atsauci uz KPL 355.panta otrajā daļā minētajiem apstākļiem.

Lai atrisinātu minēto tiesiskā regulējuma nepilnību, būtu nepieciešami grozījumi KPL, kas attiecināmi uz definējumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Faktiski, kā jau tika norādīts, ir iespējami divi veidi, kādos var novērst šāda nepilnīga regulējuma sekas. Pirmkārt, ir iespējams izteikt KPL 355.panta trešo daļu jaunā redakcijā, nosakot, ka:

Ja persona uzskata, ka 355.panta otrās daļas 1.-7.punktā minētie gadījumi nav attiecināmi uz viņu, pienākums norādīt uz pierādījumiem ir tai kriminālprocesā iesaistītajai personai, kura to apgalvo.

Savukārt, līdzšinējo 355.panta trešo daļu būtu jāuzskata par šā panta ceturto daļu.

Otrkārt, ir iespējams papildināt KPL 125.pantu ar trešo daļu, izsakot to sekojošā redakcijā:

Ir uzskatāms par pierādītu, ka manta ir iegūta noziedzīgi, ja tā pieder personai, kura norādīta 355.panta otrās daļas 1.-7.punktā minētajos gadījumos un, ja vien persona nespēj ticami izskaidrot vai pamatot mantas vai tiesību uz to likumisko iegūšanu un izcelsmi. Personas tiesības pierādīt mantas izcelsmes un iegūšanas likumību rodas ar brīdi, kad persona ir iesaistīta kriminālprocesā kā aizdomās turētā vai apsūdzētā.

Piedāvājot minēto iespējamo redakciju, jāņem vērā, ka KPL 355.panta otrās daļas 1.-7.punktā minētie nodarījumi nebūt nesatur šobrīd pietiekošu uzskaitījumu. Šādu nodarījumu uzskaitījumu vajadzētu paplašināt ar vairākiem sastāviem, tādiem kā sutenerisms un personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai, amatnoziegumiem (kukuļošana, pilnvaru pārsniegšana, pilnvaru vai dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, valsts amatpersonas bezdarbība), neatļautas darbības ar muižošanai pakļautām precēm un citām vērtībām, izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana. Daļēji šāds papildinājums tiek

piedāvāts arī LR Tieslietu ministrijas darba grupā¹⁹⁷, kas darbā tiks analizēts turpmāk. Analizējot piedāvātos variantus, jāatzīst, ka otrais būtu atbilstošāks, jo, izvērtējot KPL 355.panta otrās daļas konstrukciju, jāņem vērā, ka norma konstruēta tādējādi, ka mantas izcelsme ir cieši saistīta ar noziedzīgo nodarījumu uzskaitījumu, ko, autora prāt, precīzāk būtu apzīmēt ar jēdzienu *piesaiste*. Var uzdot retorisku jautājumu, kādi apstākļi tad tieši pierādāmi? Vai jāpierāda, ka persona ir *piesaistīta* kādam noziedzīgam nodarījumam, vai arī tas, ka tā ieguvusi noziedzīgo mantu? Autora prāt, jāpierāda abi apstākļi - gan tas, ka personas valdījumā atrodas šāda manta vai tiesības uz mantu, kā arī tas, ka tā ir *piesaistīta* minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem. Līdz ar to var secināt, ka ziņas par faktiem, kas norāda uz personas piesaisti noziedzīgajiem nodarījumiem ir jāpierāda procesa virzītājam, bet mantas izcelsmi personai, kura apgalvo, ka tā iegūta, nepārkāpjot normatīvajos aktos noteikto kārtību - *fakta legālās prezumpcijas* gadījums. Kā jau minēts, šobrīd arī Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas izveidotā darba grupa izstrādā likumprojektu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā”¹⁹⁸, kuru mērķis ir, tajā skaitā, veikt grozījumus KPL 355.pantā, nosakot, ka pants papildināms ar 2.¹ daļu šādā redakcijā: „(2¹) *Ja persona apgalvo, ka šā panta otrajā daļā minētā manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt šīs mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Tiesības personai pierādīt mantas izcelsmes likumību rodas ar brīdi, kad kriminālprocesā personas tiesības rīkoties ar mantu tiek ierobežotas ar procesuālajām darbībām.*”

Analizējot minēto likumprojektu, jāsecina, ka darba grupa ir izvēlējusies papildināt KPL 355.pantu, nevis iekļaut attiecīgo regulējumu KPL 125.pantā, kā to norādīja šā darba autors. Kā jau tika argumentēts, tad šāds pienākums būtu paredzams (iekļaujams) normā, kas definē fakta legālo prezumpciju. Attiecībā uz likumprojektā pausto priekšlikumu reglamentēt personas tiesības uz mantas izcelsmes likumības pierādīšanu ar brīdi, kad viņas tiesības rīkoties ar mantu tiek ierobežotas ar procesuālajām darbībām, jāatzīmē, ka šāds priekšlikums ir diskutabls, jo nevajadzētu liegt personai iespēju izmantot savas tiesības, nesagaidot procesa virzītāja lēmumu, ar kuru tiek ierobežotas personas tiesības rīkoties ar mantu. Dažkārt šāds lēmums var tikt pieņemts ilgstošā laika posmā, proti, pēc tādu ziņu iegūšanas, kas apliecina noteiktas mantas piederību. Ja vien personai rodas iespēja savlaicīgi paust savu nostāju, pierādot to, tad šādas tiesības personai nevajadzētu liegt arī pirms konkrētā lēmuma pieņemšanas. Faktiski, tas tikai sekmētu objektīvāku faktu izvērtēšanu pirms eventuālā lēmuma pieņemšanas. Vienlaikus likumprojektā ir piedāvāts paplašināt to noziedzīgo nodarījumu uzskaitījumu, iesaistoties kuros vai uzturot pastāvīgas attiecības ar personu, kura ir iesaistīta šādos nodarījumos, personas manta var tikt atzīta par noziedzīgi iegūtu. Tā, konkrēti, tiek piedāvāts izteikt 355.panta otrās daļas 3.punktu jaunā redakcijā:

„3) pati iesaistījies cilvēku tirdzniecībā, sutenerismā vai personas nosūtīšanā seksuālai izmantošanai, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;”

¹⁹⁷ Šā darba autors ir izteicis arī Prokuratūras pārstāvim, kurš ņem dalību minētajā TM darba grupā, arī šajā darbā minēto viedokli.

¹⁹⁸ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Likumprojekts, TMLik_260911_NIM. Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2011, [nepublicēts].

kā arī papildināt šā panta otro daļu ar 8., 9., 10., 11. un 12. punktu šādā redakcijā:

„8) pati iesaistījies kukuļņemšanā, kukuļdošanā, kukuļa piesavināšanā, starpniecībā kukuļošanā, tirgošanā ar ietekmi, prettiesiska labuma pieprasīšanā un pieņemšanā, neatļauta labuma pieņemšanā vai komerciālā uzpirkšanā, ja šie nodarījumi izdarīti lielā apmērā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;

9) pati iesaistījies pilnvaru pārsniegšanā, pilnvaru vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgā izmantošanā vai valsts amatpersonas bezdarbībā, ja šie nodarījumi izdarīti mantkārīgā nolūkā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;

10) pati iesaistījies kontrabandā vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta kontrabandā;

11) pati iesaistījies noziedzīgās darbībās saistībā ar izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās;

12) pati iesaistījies tīšās noziedzīgās darbībās pret īpašumu, ja šie nodarījumi izdarīti lielā apmērā, vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu, kas iesaistīta šādās darbībās.”¹⁹⁹

Domājams, ka šāds piedāvājums ir atbalstāms ar tiem papildinājumiem, ko šā darba autors aplūkoja iepriekš, vienlaikus, apsverot iespēju arī papildināt Krimināllikuma Vispārīgo daļu ar speciālo konfiskācijas veidu – noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija.

Analizējot veidus, kādos kriminālprocesā mantu atzīst par noziedzīgi iegūtu, ir secināms, ka tie ir vairāki, proti, ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu, vai pirmstiesas kriminālprocesa laikā: 1) ar rajona (pilsētas) tiesas lēmumu uzsāktajā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, ja procesa virzītājam ir pietiekami pierādījumi, kas nerada šaubas par mantas noziedzīgo izcelsmi vai mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu; 2) ar procesa virzītāja lēmumu, ja pirmstiesas kriminālprocesa laikā pie aizdomās turētā, apsūdzētā vai trešās personas ir atrasta un izņemta manta, attiecībā uz kuru tās īpašnieks vai likumīgais valdītājs iepriekš bija pieteicis mantas zudumu un pēc tās atrašanas, novēršot saprātīgas šaubas, pierādījis savas tiesības.

Analizējot KL 195.panta pirmās daļas dispozīciju, secināms, ka likumdevējs, definējot noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, noteicis to kā noziedzīgi iegūtus finanšu līdzekļus vai citu mantu. Šajā sakarībā rodas divi jautājumi: Cik pamatoti ir atsevišķi izdalīt kā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu finanšu līdzekļus? Vai termins *manta* neietver sevī arī terminu *finanšu līdzekļi*?

Iedziļinoties normas juridiskajā konstrukcijā secināms, ka, pirmkārt, pats likumdevējs dispozīcijas aprakstā norāda, ka *finanšu līdzekļi*, kaut gan atzīstami par „*citu*”, bet tomēr par *mantu*. Otrkārt, gan virknē normatīvo aktu, gan arī judikatūrā, ar mantu saprot arī finanšu līdzekļus. Precizitātes labad gan jānorāda, ka starptautisko organizāciju izdotajos dokumentos pārsvarā tiek

¹⁹⁹ Grozījumi Kriminālprocesa likumā. Likumprojekts, TMLik_260911_NIM. Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2011, [npublicēts].

lietots termins – „īpašums”, ar ko saprot gan jebkāda veida *mantu*, arī *īpašumu*, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, gan arī juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai cita veida tiesības uz to. Tikai retos gadījumos tiek lietots termins – *manta*, piemēram, Eiropas Kopienas Padomes Direktīvā 91/308/EEK, kur termins *manta* tika²⁰⁰ definēts kā jebkura veida mantiski labumi, ķermeniskas un bezķermeniskas, kustamas un nekustamas lietas, kā arī juridiski dokumenti, kas apliecina šīs mantas īpašumu vai tiesības attiecībā uz šo mantu. Civillikuma Trešā daļas „Lietu tiesības” 841.pants nosaka, ka lietas ir iedalāmas ķermeniskās vai bezķermeniskās, savukārt, bezķermeniskās lietas (*res incorporales*) ir dažādas personiskas, lietu un saistību tiesības, ciktāl tās ir mantas sastāvdaļas.

Abas termina „lieta” nozīmes vieno tas, ka jebkurā gadījumā tā ir *manta*.²⁰¹ Civillikuma normās termins „ *manta*” tiek minēts: 1) kā tiesības, piemēram, dāvinājuma līgumā (1925.pants), kura priekšmets ir „visa *manta*”, 2) kā sinonīms atsevišķu ķermenisku lietu apzīmēšanai, tā, piemēram, norādot uz apslēptu mantu (925.pants).²⁰² Citiem vārdiem sakot, mantas sastāvā iekļaujas divi elementi, viens, no kuriem raksturo aktīvus, kas aptver attiecīgajai personai piederošo ekonomiska rakstura tiesību kopumu: lietu tiesības, prasījuma tiesības, nemantiskās tiesības, bet otrs, pasīvus, kas aptver pienākumu kopumu, tas ir, saistību tiesiskās attiecības, kurās attiecīgā persona ir parādnieks.²⁰³

Vērtējot KL 195.panta dispozīcijā lietotos terminus „ *finanšu līdzekļi*” un „ *vai cita manta*”, jāņem vērā 2009.gada 5.maijā Satversmes tiesas izteiktās atziņas spriedumā, ar kuru tiesa nosprieda atzīt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 32.panta trešās daļas vārdus "ne vēlāk kā 60 dienu laikā" par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam un spēkā neesošiem no 2010.gada 1.janvāra. Minētais Satversmes tiesas spriedums ir nozīmīgs jautājuma izlemšanā par termina „ *manta*” izpratni speciālā likuma kontekstā. Pieteikuma iesniedzēja Satversmes tiesai savā pieteikumā kā pārkāpuma būtību, tajā skaitā, norādīja faktu, ka kredītiestāde, balstoties uz Novēršanas likuma normām, pieņēma lēmumu par atturēšanos no viena vai vairāku savstarpēji saistītu darījumu veikšanas un no noteikta veida debeta operācijām klienta kontā. Minētajā kontā personai atradās naudas līdzekļi.

Analizējot pārkāpuma būtību, Satversmes tiesa atsaucās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas skaidrojumu, ka jēdzienam „ *īpašums*” Konvencijas Pirmā protokola 1.panta izpratnē ir patstāvīga nozīme. Satversmes tiesa, analizējot Satversmes 105.pantā ietverto jēdzienu „ *īpašums*”, secinājusi, ka *īpašuma tiesības* ietver sevī tiesības gūt no lietas visus iespējamus labumus, tostarp ienākumus un augļus, kā arī īpašnieka tiesības izmantot viņam piederošo īpašumu tā, lai gūtu pēc iespējas

²⁰⁰ Kā jau tika minēts iepriekš, šī Direktīva ir zaudējusi savu spēku.

²⁰¹ Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. (841. – 926., 1130.-1400.p.), Rīga: Mans īpašums, 1998, 9.lpp.

²⁰² Rozenfelds J. Lietu tiesības. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, a/s „Poligrāfists”, 2002, 12.lpp.

²⁰³ Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu (841. – 926., 1130.-1400.p.). Rīga: Mans īpašums, 1998, 10.lpp.

lielāku ekonomisko labumu²⁰⁴. Sprieduma secinājumu daļas 8.punktā Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētā norma attiecas uz tādu Pieteikuma iesniedzējas *mantu*, (konkrētajā gadījumā kontā esošie naudas līdzekļi), kas uzskatāma par *īpašumu* Satversmes 105.panta izpratnē. Tādējādi, secināms, ka Satversmes tiesa par *mantu* Novēršanas likuma izpratnē uzskata arī naudas līdzekļus, kas, savukārt, atbilst Satversmes 105.panta izpratnei par *īpašumu*. Šāds Satversmes tiesas vērtējums pats par sevi nav nekas unikāls, jo krimināltiesību teorijā, piemēram, par mantas nolaupīšanas **priekšmetu** tiek atzīta *manta*, ar ko saprot ķermenisku lietu – prece, citādi materiāli labumi, mantas ekvivalents – nauda, materializētas garīgas vērtības (rokkraksti, vēstules un dokumenti ar zinātnisku, literāru, vēsturisku vai citādu nozīmi, gleznas, notis, audioieraksti, videoieraksti...), dokumenti, kas dod noteikta apmēra mantiskas tiesības (braukšanas, loteriju biļetes, taloni u.tml., ja mantas īpašnieks vai valdītājs nav no tās labprātīgi atteicies lietas nevērtīguma vai citu iemeslu dēļ.²⁰⁵

Tādējādi, pamatoti var apgalvot, ka analizējamās normas ietvaros termins „ *manta*” ietver terminu „ *finanšu līdzekļi*”, un īpaši izcelt normas dispozīcijā atsevišķi noziedzīgā nodarījuma priekšmetu – *finanšu līdzekļi*, nav nepieciešams. Ievērojot vienveidīgas izpratnes veidošanas nepieciešamību par Krimināllikuma normu juridiskām konstrukcijām, domājams, ka jāseko jau esošajām nostādņēm Krimināllikuma Sevišķās daļas atsevišķu dispozīciju veidošanā, proti, KL 314.panta neparedz atsevišķa noziedzīgā nodarījuma priekšmeta – finanšu līdzekļi, izdalīšanu; līdzīgi ir konstruētas arī citas KL normas, piemēram, KL 175., 176., 177.pants un citi, kas neparedz atsevišķa noziedzīgā nodarījuma priekšmeta – finanšu līdzekļi, izdalīšanu. Šajā sakarībā autors piedāvā grozīt KL 195.panta pirmās daļas dispozīciju, izslēdzot no tās īpaši izceltu noziedzīgā nodarījuma priekšmetu – finanšu līdzekļi.

Kā jau tika minēts iepriekš, viens no teorijā un praksē diskutablajiem jautājumiem, par kuru nav vienotas izpratnes, ir attiecināms uz spēkā esošā Novēršanas likuma²⁰⁶ 4.panta pirmās daļas 1.punktā iekļauto formulējumu, ka *līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem, ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā*. Jāatzīmē, ka šāda veida (līdzīgu) formulējumu satur ne tikai spēkā esošais Novēršanas likums, bet arī vairāki starptautisko organizāciju izdotie dokumenti, piemēram, ANO Pretkorupcijas konvencijas²⁰⁷ 2.panta (e) punkts, kas nosaka, ka „ *noziedzīgi iegūti līdzekļi*” *nozīmē jebkuru īpašumu, kas tieši vai netieši iegūts, izdarot kādu noziedzīgu nodarījumu*. Tāpat ANO Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību²⁰⁸ 2.panta (e) punkts, kas paredz tādu pašu termina „ *noziedzīgi iegūti līdzekļi*” definīciju kā ANO Pretkorupcijas konvencijā, kā arī Eiropas Padomes konvencijas par

²⁰⁴ Par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 32.panta trešās daļas vārdu "ne vēlāk kā 60 dienu laikā" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam: Satversmes tiesas 2009.gada 28.maija spriedums lietā Nr.2008-47-01. Latvijas Vēstnesis, 2009. 2.jūnijs, Nr.85 (4071).

²⁰⁵ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas problēmas. Lekciju materiāli kursam. 2009, 96.lpp. Pieejams: <http://flriga.lv/KTK/Liholaja/kvalifikacija5.pdf> [aplūkots 2010.gada 2.jūnijā].

²⁰⁶ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: Latvijas Republikas 2008.gada 17.jūlija likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116 (3900).

²⁰⁷ Pretkorupcijas konvencija: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr.191 (3349).

²⁰⁸ Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87 (2474).

noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju²⁰⁹ 1.panta a) punkts, kur noteikts, ka ar terminu *"noziedzīgi iegūti līdzekļi"* jāsaprot jebkāda veida ekonomisku ieguvumu, kas tieši vai netieši rodas vai ir iegūts, izdarot noziedzīgu nodarījumu.

Aplūkojot nule minētos normatīvos aktus, jāsecina, ka termina „noziedzīgi iegūti līdzekļi” satura elementu „tieši” un „netieši” skaidrojums nav atklāts nevienā no šiem normatīvajiem aktiem. Tas var radīt neizpratni par spēkā esošā Novēršanas likuma termina „noziedzīgi iegūti līdzekļi” satura izpratni un tā praktisko pielietojumu. Lai „atvērtu” šo elementu (kategoriju) saturu, un rastu skaidrību par spēkā esošā Novēršanas likuma normas saturu, būtu nepieciešams izmantot gramatisko (filoloģisko), vēsturisko, sistēmisko un teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodes, jo tiesību normu iztulkošana nodrošina tiesību normas satura izzināšanu.

Aplūkojot spēkā esošā Novēršanas likumā lietotā termina „noziedzīgi iegūti līdzekļi” iepriekšējo skaidrojumu (attiecībā uz kategorijām „tieši” un „netieši”), ko saturēja 1997.gada 18.decembra likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu"²¹⁰ 4.panta pirmā daļa, konstatējams, ka ar terminu „noziedzīgi iegūti līdzekļi” tika saprasti tādi finanšu līdzekļi un cita manta, kas tieši vai netieši iegūta Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā. Faktiski, līdzīgi kā spēkā esošā Novēršanas likuma redakcija, arī šis likums kategoriju „tieši” un „netieši” saturu neatklāja. Tāpat šo saturu neatklāja arī analizējamā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma normas tā redakcija, kas bija spēkā līdz šā likuma grozījumiem²¹¹, kas terminu „noziedzīgi iegūti līdzekļi” skaidroja kā *noziedzīgi iegūta manta, arī finanšu līdzekļi, ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši iegūti, izdarot noziedzīgu nodarījumu*. Tomēr, sistēmiski interpretējot visas aplūkotās Novēršanas likuma (arī sākotnējā Novēršanas likuma²¹²) attiecīgās normas redakcijas, secināms, ka kategorijas „tieši” un „netieši” ir ietvertas arī citās analizējamo likumu normās, piemēram, spēkā esošā Novēršanas likuma 4.panta trešajā daļā, kas nosaka, ka *papildus Kriminālprocesa likumā noteiktajiem par noziedzīgi iegūtiem uzskatāmi arī līdzekļi, kuri pieder personai vai kurus tieši vai netieši kontrolē šajā likumā attiecīgajā pantā norādītā persona*. Šīs normas izpratnē kategorijas „tieši” un „netieši” tiek „atklātas” (skaidrotas) kā veids, kādā persona realizē kontroles mehānismu par līdzekļiem (mantu), tas ir, *nepastarpināti* vai *pastarpināti*, bet nevis pašu līdzekļu

²⁰⁹ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, Nr.205 (4191).

²¹⁰ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu: Latvijas Republikas 1997.gada 18.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 6.janvāris, Nr.3 (1064).

²¹¹ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2009.gada 10.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, Nr.205 (4191) [stājas spēkā 01.01.2010.].

²¹² Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu: Latvijas Republikas 1997.gada 18.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 6.janvāris, Nr.3 (1064).

transformēšanās mehānismu, kā to dažkārt kļūdaini²¹³ saprot attiecībā uz kategorijām „tieši” un „netieši”, skaidrojot termina „noziedzīgi iegūti līdzekļi” saturu. Aplūkojot spēkā esošā Novēršanas likuma 4.panta sākotnējo redakciju (tas ir, līdz grozījumiem, kas tika izdarīti ar 2009.gada 10.decembra likumu), izmantojot gramatisko un teleoloģisko interpretācijas metodes, secināms, ka kategorijas „tieši” un „netieši” kā termina „noziedzīgi iegūti līdzekļi” satura elementi skaidro veidu, kādā persona iegūst noziedzīgi iegūtu mantu (arī finanšu līdzekļus) savā *īpašumā vai valdījumā*, bet nevis šo līdzekļu transformēšanas (legalizēšanas) mehānismu, kura darbības rezultātā tie kļūst par noziedzīgi iegūtiem. Tāda šīs normas interpretācija noved arī pie atziņas, kuru uztur šā darba autors, ka jautājums par līdzekļu iegūšanas veidu („tieši” vai „netieši”) attiecas uz predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiku, par ko liecina normā ietvertā norāde – „*izdarot noziedzīgu nodarījumu*”.

Arī interpretējot iepriekš minētās konvencijas (ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību) 5.panta pirmā punkta (i) apakšpunktu, kas atklāj dalības (līdzdalības) kādā organizētā noziedzīgā grupā kriminalizēšanas nepieciešamību, secināms, ka analizējamās kategorijas „tieši” un „netieši” laika ziņā tiek attiecinātas uz predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, proti, konvencija nosaka, ka par noziedzīgiem nodarījumiem jāatzīst šādas apzināti izdarītas darbības: *vienošanās ar vienu vai vairākām personām izdarīt kādu smagu noziegumu nolūkā tieši vai netieši iegūt kādu finansiālu vai citu materiālu labumu un, ja to prasa iekšējie normatīvie akti, kas saistīta ar viena dalībnieka rīcību saskaņā ar šo vienošanos vai arī kura ir saistīta ar kādu organizētu noziedzīgu grupu*.

Kopumā secināms, ka spēkā esošā Novēršanas likuma²¹⁴ 4.panta pirmās daļas 1.punktā iekļautās normas, saskaņā ar kuru *līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem, ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā*, jēga ir tāda, ka attiecībā uz personu, kura tiek vainota legalizēšanā, nav izšķirošas nozīmes, kādā veidā (tieši vai netieši – personai pašai piedaloties vai arī nepiedaloties predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā) manta „nonāca” šīs personas īpašumā vai valdījumā. Kriminālatbildības noteikšanai svarīgs ir priekšnosacījums, ka persona apzinās mantas noziedzīgo izcelsmi un vēlas šo mantu legalizēt (slēpt vai maskēt). Tādējādi arī secināms, ka būtu kļūdaini uzskatīt, kā to norāda, piemēram, A.Lieljuksis²¹⁵, ka ar **netieši** iegūtiem īpašumā vai valdījumā finanšu līdzekļiem vai citu mantu, Novēršanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punktā izpratnē, ir jāsaprot, piemēram, bankas kontā noguldīto noziedzīgi iegūto līdzekļu apgrozījuma rezultātā saņemto procentu summa.

²¹³ Autors atsaucās uz savu praksē gūto priekšstatu par viedokļu dažādību un veikto tiesu prakses apkopojumu, kas ļauj izdarīt secinājumus par to, ka kategorija „netieši” (iegūti) pārsvarā tiek saprasta un izskaidrota, kā piemēram, bankas kontā noguldīto noziedzīgo līdzekļu apgrozījuma rezultātā saņemto procentu summa.

²¹⁴ Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: Latvijas Republikas 2008.gada 17.jūlija likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116 (3900).

²¹⁵ Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P & Ko”, 2007, 109.lpp.

3.2.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas sastāva objektīvā puse

Jebkurš noziedzīgs nodarījums kā sociālās uzvedības veids, ir aplūkojams ar noteiktu saturu (subjektīvo pusi) un ārējo formu – īpašība atspoguļot sevi noteiktajā veidā ārējā pasaulē (objektīvā patiesība)²¹⁶. Kā atzīmē vairāki mūsdienu Krievijas krimināltiesību pētnieki - A.Tarbagajevs (*A.H.Тарбагаев*), Vadims Piteckijs, Valērijs Piteckijs (*В.В.Питецкий*), A.Sevastjanovs (*A.П.Севастьянов*), A.Uss (*A.В.Усс*), H.Hlupina (*Г.Н.Хлупина*), A.Šeslers (*A.В.Шеслер*), N.Šedrins (*Н.В.Щедрин*), A.Mickevičs (*А.Ф.Мицкевич*)²¹⁷, kuri pievienojas V.Kudrjavcevam (*В.Н.Кудрявцев*), ar noziedzīgā nodarījuma *objektīvo pusi* jāsaprot *sabiedriski bīstams*²¹⁸ un prettiesisks apdraudējums²¹⁹, kas vērsts uz ar likumu aizsargātajām interesēm, un kas aplūkojams no tā (procesa) iekšējās puses, ņemot vērā tādu notikumu un parādību secīgu attīstību, kas sākas ar subjekta noziedzīgo darbību (bezdarbību) un beidzas ar noziedzīgā rezultāta iestāšanos.

Latvijas doktrīnā ar noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, kā norāda U.Krastiņš, jāsaprot „kaitīgā nodarījuma ārējās izpausmes pazīmju kopums, kas tiek realizēts kā prettiesiska uzvedība darbības vai bezdarbības veidā un rada kaitējumu ar Krimināllikumu aizsargātām interesēm vai rada šāda kaitējuma nodarīšanas reālas briesmas.”²²⁰

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas objektīvā puse izpaužas noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanā. Krimināllikuma 195.panta objektīvās puses konkretizējums ir izklāstīts Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 5.pantā²²¹. Tas nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir šādas darbības:

- 1) noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, un ja šīs darbības veiktas nolūkā slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības;
- 2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;
- 3) noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;
- 4) līdzdalība kādā no šā panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punktā minētajām darbībām.

Šā likuma 5.panta redakcija tika vairākkārtīgi grozīta, tomēr vislielākie strīdi un diskusijas, kā arī nevienveidīgas tiesu prakses piemērošanas pamatā, var kļūt tieši pēdējā šā panta redakcija, kurā tiek ietverts objektīvās puses konkretizējums (minētā problemātika tiks analizēta turpmāk).

²¹⁶ Питецкий В.В. Уголовное право. Общая часть: учебник/ под ред. А.Н.Тарбагаева. Москва: Проспект, 2012, с.108.

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Šā jēdziena skaidrojumu skat. iepriekšējā darba apakšnodaļā.

²¹⁹ Minētajā definījumā apdraudējuma izpausme tiek apzīmēta kā process.

²²⁰ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 53.lpp.

²²¹ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2011.gada 31.marta likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 15.aprīlis, Nr.60 (4458), 5.pants.

Vienlaikus, harmonizējot Latvijas normatīvo aktu sistēmas atbilstību starptautisko organizāciju izdotajiem dokumentiem naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā, Novēršanas likumā tika iestrādāta norma, kas nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija par tādu atzīstama arī tad, ja Krimināllikumā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kura rezultātā tieši vai netieši ir iegūti šādi līdzekļi, ticis izdarīts ārpus Latvijas Republikas teritorijas un noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietā par to ir paredzēta kriminālatbildība. Šādas prasības izvirza iepriekš analizētās „Strasbūras” un „Varšavas” Konvencijas, nosakot, ka nav būtiski, vai predikatīvais nodarījums ir bijis attiecīgās dalībvalsts kriminālajā jurisdikcijā.

Analizējot noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas objektīvās puses raksturojumu, ir jāņem vērā vairāku Novēršanas likumā lietoto terminu izpratne. Tā Novēršanas likuma 5.pantā tiek norādīti tādi termini kā: noziedzīgi iegūtu līdzekļu *pārvēršana*, to atrašanās vietas vai piederības *mainīšana*, *slēpšana* un *maskēšana* kā arī citi. Tomēr jāatzīmē, ka neviena šā likuma norma neskaidro minētos terminus, tāpēc aplūkosim būtiskākos Novēršanas likuma 5.pantā lietotos terminus. Kā vieni no būtiskākajiem terminiem ir „*slēpt*” un „*maskēt*”, jo tie ir neatraujami saistīti ar objektīvās puses izpausmes konkretizējumu, norādot speciālo nolūku. Ja aplūkojam minētos terminus vispārpieņemtajā nozīmē, tad jāatzīmē, ka terminus „*slēpt*” un „*maskēt*”, pirmkārt var raksturot kā **aktīvu darbību**, proti, viena no termina „**slēpt**”²²² nozīmēm latviešu valodā ir - likt, arī glabāt (ko) tā, lai citi (to) nevar ieraudzīt, atrast. *Piemēram: Novietojot (ko) virsū, priekšā, atrodoties (kam) virsū, priekšā, sargāt no (kā) iedarbības.* Savukārt ar terminu „**maskēt**”²²³ šādā vispārpieņemtajā nozīmē jāsaprot - slēpt, padarīt neredzamu, neievērojamu, nemanāmu (*piemēram: aizsedzot, pārklājot ar ko*).

Tātad, kā jau tika minēts, minētos terminus vispārpieņemtajā aspektā var aplūkot kā aktīvu darbību. Otrkārt, jānorāda, ka minētos terminus var izprast arī kā attieksmes izpausmes veidus, kas var raksturoties pasīvā darbībā, proti, ar terminu „**slēpt**”²²⁴ latviešu valodā ir saprotama arī tāda rīcība kā - apzināti neizpaust, neatklāt. *Piemēram: Ar savu izturēšanos, rīcību un runu censties neizpaust un nerādīt psihisku stāvokli, domas, attieksmi, arī rakstura, personības īpašības utt.* Savukārt ar terminu „**maskēt**”²²⁵ šādā nozīmē var saprast - maldinošu izturēšanos, rīkošanos, vai arī runāt tā, lai slēptu ko (*piemēram, savu būtību, psihisko stāvokli, attieksmi pret ko*).

Treškārt, vispārpieņemtajā nozīmē šos terminus var saprast arī kā sinonīmus, tieši šāda izpratne var radīt arī šķēršļus termina juridiskās nozīmes noskaidrošanai. Tā, piemēram, ar terminu „**slēpt**”²²⁶ saprot arī tādu rīcību kā *darīt neredzamu, nemanāmu, maskēt.* *Piemēram: Slēpt pēdas - censties likvidēt pārkāpuma, nozieguma pierādījumus, arī kādas paveiktas darbības pazīmes.*

²²² Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.latvianforyou.com/cgi-bin/l.pl> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].; Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].

²²³ Turpat.

²²⁴ Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.latvianforyou.com/cgi-bin/l.pl> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].; Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].

²²⁵ Turpat.

²²⁶ Turpat.

Savukārt, ar terminu „**slēpšana**”²²⁷ saprot (krimināltiesībās) *kaitīgu darbību, kas dod iespēju noziegumu izdarījušām personām izvairīties no atbildības; tā var izpausties noziedznieka, nozieguma izdarīšanas rīku un līdzdalībnieku, nozieguma pēdu vai noziedzīgā kārtā iegūtu priekšmetu tīšā noslēpšanā.*

Termins „**slēpt**” ir pazīstams arī saistībā ar citiem Krimināllikuma Sevišķās daļas sastāviem, piemēram, KL 218.panta pirmajā daļā ir paredzēta atbildība par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu, ja šīs darbības izdarītas atkārtoti gada laikā. *Slēpšana*²²⁸ var izpausties kā nodokļu vai nodevu maksātāja deklarācijās vai nodokļu aprēķinos noslēpta vai samazināta nodokļu bāze (ar nodokli apliekams objekts) un no tās aprēķinātā nodokļu summa.

Jāatzīmē, ka, analizējot Latvijas tiesu praksi²²⁹, minēto terminu savstarpējās norobežošanas kritēriji nav atrodami. Savukārt, aplūkot ārvalstu tiesu praksi, kā piemēru var norādīt ASV apelācijas instances tiesas spriedumu²³⁰, ar kuru par naudas atmazgāšanu bija notiesāts U.Kueljars (Cuellar) par to, ka viņš no marihuānas tirdzniecības ASV gūtos naudas ienākumus 81000 dolāru apmērā bija **paslēpis** mašīnas korpusa apakšējā daļā un tika notverts, mēģinot šķērsot ASV un Meksikas robežu. Ar spriedumu konstatēts, ka noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas fakts nevar tikt pierādīts vienīgi ar šo līdzekļu *noslēpšanas* slepenā nodalījumā faktu. Tāpat tiesa atzina, ka apsūdzības uzturētājiem ir jāpierāda, ka naudas pārvietošanas nolūks bija **noslēpt** to piederību, izcelsmi vai kontroli. Naudas fiziskai **slēpšanai** ir jābūt tikai daļai no lielāka plāna slēpt vai maskēt līdzekļu izcelsmi vai to patieso raksturu. Vienlaikus tiesa norādīja, ka par legalizāciju ir atzīstama arī noziedzīgi iegūtu līdzekļu atrašanās vietas **slēpšana** vai maskēšana.

Aplūkojot šajā jautājumā ārvalstu normatīvo regulējumu, jāsecina, ka arī tajos nav atrodams pilnīgs šo terminu skaidrojums, tomēr šādu skaidrojumu var iegūt ar normas teleoloģisko interpretācijas metodi. Tā, piemēram, Apvienotajā Karalistē²³¹ kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var iestāties, cita starpā, par noziedzīgi iegūtu līdzekļu izcelsmes **slēpšanu**, kas var izpausties kā līdzekļu **maskēšana**, nobēdzināšana vai nodošana, vai arī par **neziņošanu**, ja pastāv aizdomas par naudas atmazgāšanu un ja šādas ziņas persona ieguvusi savas profesionālās darbības rezultātā. Kā secināms, tad Apvienotajā Karalistē kategoriju „**maskēšana**” aplūko kā termina „**slēpšana**” satura elementu, līdzīgi kā tas tiek definēts vispārpieņemtajā nozīmē latviešu valodā, proti, **maskēt** nozīmē - maldinošu izturēšanos un rīkošanos, lai slēptu ko (*piemēram, savu būtību, psihisko stāvokli, attieksmi pret ko*).

²²⁷ Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.latvianforyou.com/cgi-bin/l.pl> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].; Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].

²²⁸ Krastiņš U. Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski - praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 3. Rīga: „AFS”, 2003, 148.lpp.

²²⁹ Juriss J. Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās. Jurista vārds, 2011. 19.aprīlis, Nr.16 (663).

²³⁰ Cuellar v. United States. U.S. Supreme Court (06-1456). (Feb. 2, 2007.) Oral argument. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/supct/cert/06-1456> [aplūkots 2012.gada 28.septembrī].

²³¹ Steel B. Money laundering. Offences. Pieejams: http://www.laundryman.u-net.com/page11_offences.html [aplūkots 2012.gada 20.oktobrī].

Analizējot starptautisko organizāciju izdotos dokumentus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā, piemēram, iepriekš aplūkoto 1988.gada Vīnes konvencijas oficiālā tulkojuma 3.panta (b)(i) daļu, jākonstatē, ka termini „*slēpt*” un „*maskēt*” (*conceal or disguise* - angļu valodā) ir tulkoti kā “noklusēt vai slēpt”. Identiski minētie jēdzieni latviešu valodā ir tulkoti 2005.gada Varšavas konvencijas 9.panta (a) un (b) daļās. Savukārt Strasbūras 1990.gada konvencijā un Palermo 1998.gada konvenciju oficiālajos tulkojumos tiek lietoti termini “slēpt un maskēt”. Jāatzīst, ka pats fakts, ka angļu valodā jēdziens „*disguise*” vienā gadījumā tiek tulkots kā *slēpt*, bet citā – kā *maskēt*, norāda uz to, ka abi jēdzieni satur ziņā ir ļoti tuvi. Minēto terminu lietošana likuma normā vienlaikus, neatklājot terminu skaidrojumu, var radīt neizpratni par terminu patieso saturu, kopīgām un atšķirīgiem elementiem.

Novēršanas likuma kontekstā ar terminu „**maskēšana**” būtu jāsaprot nozieguma priekšmeta īpašību pārveidošana un uzdošana par citu īpašumu ar nolūku, lai to nevarētu atrast un identificēt. Analizējamās Novēršanas likuma normas kontekstā ar finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgās izcelsmes *slēpšanu* vai *maskēšanu* jāsaprot noziedzīgā nodarījuma subjekta rīcība, kuras rezultātā tam ir izdevies radīt šķietamu priekšstatu noziedzīgā nodarījumā neiesaistītajām personām par minētās mantas legālo izcelsmi.

Analizējot noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, jāatzīmē, ka noziedzīgā kārtā iegūtas mantas slēpšana un maskēšana var izpausties darbībās, kas norādītas Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumos Nr.1071 „Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”²³². Noteikumi nosaka neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem, taču minētie noteikumi nenosaka, ka neparastie un aizdomīgie darījumi, kuru pazīmes minētas noteikumos, identificē legalizēšanas faktu. Tie Novēršanas likuma subjektiem uzliek par pienākumu ziņot par neparastu vai aizdomīgu darījumu un ir uzskatāmi par tādiem, kas var liecināt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai tās mēģinājumu. Kā jau norādīts, noteikumi paredz darījuma pazīmes, sakarā ar kurām darījumu var uzskatīt par neparastu, šāds darījums var liecināt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Vienlaikus būtu atzīmējams, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kā sekundārā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, raksturo predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas nošķirtība laikā no sekundārā nodarījuma, savukārt, sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas faktiskās pazīmes var sakrist ar iepriekš minēto neparasta finanšu darījuma pazīmēm. Likumdevējs, nosakot neparasta finanšu darījuma pazīmes, faktiski norādīja uz tādām darbībām, kas pie noteiktiem apstākļiem var tikt atzītas (kvalificētas) kā legalizēšanas nodarījuma objektīvā puse. Šā iemesla dēļ turpmāk darbā tiks aplūkotas neparasta finanšu darījuma pazīmes kā eventuālā noziedzīgā nodarījuma (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas) objektīvā puse.

²³² Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem: Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1071. Latvijas Vēstnesis, 2008. 29.decebris, Nr.201.

Kā jaut tika minēts iepriekš, spēkā esošajos MK noteikumos Nr.1071 paredzētais regulējums attiecībā uz neparasta finanšu darījuma pazīmēm, nebija pirmais. 1998.gada 7.jūlijā Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr.246 “Noteikumi par neparasta finanšu darījuma pazīmēm”²³³, kuri noteica, kādos gadījumos kredīta un finanšu iestādēm jāsniedz ziņojumi Kontroles dienestam par šādiem darījumiem. Kopā tika izdoti četri MK noteikumi (bez jau minētajiem, vēl MK noteikumi Nr.437 un Nr.127, kas tika atrunāti darbā iepriekš), kas identificēja neparasta un aizdomīga finanšu darījuma pazīmes, kā arī regulēja kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem. Aplūkojot minēto MK noteikumu regulējumu ir secināms, ka būtiska atšķirība starp tiem ir tikai pēdējiem MK noteikumiem Nr.1071, kuri tika konstruēti, ņemot vērā Novēršanas likuma subjektu iedalījumu (Turpmāk darbā tiks aplūkotas būtiskākās neparasta un aizdomīga darījuma pazīmes, savstarpēji salīdzinot minēto MK regulējumu). Tā, MK noteikumi Nr.1071 nosaka, ka par neparastu darījumu uzskatāms darījums, ja tas atbilst vismaz vienai no šādām pazīmēm - attiecībā uz **kredītiestādēm**:

1. Darījums, kurā izmantota **skaidra nauda**, kuras summa ir 40 000 latu un vairāk (izņemot algu, pensiju un sociālo pabalstu izmaksu, kredītus, starpbanku norēķinus). Iepriekšējie MK noteikumi Nr.246, Nr.437 un Nr.127 neizdalīja pazīmes darījumiem skaidrā naudā attiecībā tieši uz kredītiestādēm, bet gan attiecināja skaidras naudas darījumus uz visu veida darījumiem (arī ārpus kredītiestādēm). Faktiski, jaunu MK noteikumu pieņemšanas būtību raksturoja vēlme aktivizēt ziņošanu par neparastajiem un aizdomīgajiem darījumiem, kā arī precizēt tās kārtību un mazināt sliekšni naudas summas izteiksmē, ar kuru sākot Novēršanas likuma subjektiem ir pienākums ziņot par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem. Šā iemesla dēļ vairākās iepriekšējās MK pozīcijās ietvertais naudas sliekšnis, ar kuru sākot jāsniedz ziņas, tika samazināts, tā piemēram, darījumos, kuros tika izmantota **skaidra nauda** šāds sliekšnis tika samazināts no pirmajos MK noteikumos Nr.246 paredzētajiem 50 000 latu līdz 40 000 latu MK noteikumos Nr.437. Turpmāk šī summa palika nemainīga, bet kā jau tika minēts, spēkā esošie MK noteikumi Nr.1071 šādu pazīmi attiecina konkrēti uz darījumiem kredītiestādēs.

2. Līdzīgi, stājoties spēkā otrajiem MK noteikumiem Nr.437 tika samazināts sliekšnis naudas izteiksmē, sākot ar kuru jāsniedz ziņas Kontroles dienestam, par darījumiem, ja klients, **izmantojot kredītkartes vai citas norēķinu kartes, mēneša laikā izņem skaidru naudu**. No sākotnējiem 50 000 latu un vairāk, tas tika samazināts uz 40 000 latu un vairāk. Šāds naudas summas sliekšnis ir iestrādāts arī spēkā esošajos MK noteikumos, taču attiecinot tos tikai attiecībā uz tādu Novēršanas likuma subjektu kā kredītiestāde.

3. Toties nemainīgs palika sliekšnis darījumiem ar skaidru naudu, kuros **monētas vai banknotes ar mazu nominālu apmainītas pret banknotēm ar lielāku nominālu (vai otrādi) vai pret citām**

²³³ Noteikumi par neparasta finanšu darījuma pazīmēm: Ministru kabineta 1998.gada 07.jūlija noteikumi Nr.246. Latvijas Vēstnesis, 1998. 10.jūlijs, Nr.205/207 (1266/1268).

banknotēm ar tādu pašu nominālu. Jau sākotnēji summa, ar kuru jāsniedz ziņojums, bija noteikta 1000 latu un vairāk.

4. Savukārt, ziņojumu sliexnis par darījumiem, ja **klients, kuram nav konta attiecīgajā kredītiestādē, pērk vai pārdod ārvalstu valūtu skaidrā naudā**, tika ieviests tikai ar MK noteikumu Nr.127 spēkā stāšanos, nosakot, ka šāda summa, par kuru jāsniedz ziņojums ir ekvivalenta 5000 latu un vairāk.

Attiecībā uz **apdrošināšanas komersantiem, privātajiem pensiju fondiem un apdrošināšanas starpniekiem:** darījums, ja **apdrošināšanas prēmijas iemaksu vai iemaksu pensiju plānā veikusi juridiskā persona, personu apvienība vai cita vienība** (piemēram, nodibinājumi, ieguldījumu fondi, trasti, saskaņā ar līgumu vai norunu izveidotas fizisko un juridisko personu grupas vai to pārstāvji), **kas atrodas, ir izveidota vai nodibināta beznodokļu vai zemu nodokļu valstī vai teritorijā, kuru par tādu noteicis Ministru kabinets.** Minētā darījuma sliexnis spēkā esošajos MK noteikumos Nr.1071 ir noteikts 25 000 latu un vairāk, kas faktiski palika nemainīgs, sākot ar MK noteikumu Nr.437 izdošanu.

Attiecībā uz **izložu un azartspēļu organizētājiem:**

1. Klienta **laimests.** Šajā gadījuma ziņojums jāsniedz par laimestu, kas sasniedz 5000 latu un vairāk. Sākotnēji, pirmajos MK noteikumos Nr.246, summa ar kuru jāsniedz ziņojums, sastādīja 10 000 latu un vairāk. Faktiski, ziņošanas sliexnis tika tuvināts Latvijas tautsaimniecības izaugsmei un ekonomiskai aktivitātei tajā, taču joprojām paliek diskutabls jautājums par šāda apmēra sliexņa noteikšanas atbilstību tautsaimniecībā apgrozībā esošajiem naudas līdzekļiem un veiktajiem darījumiem. Tā piemēram, ASV sliexnis, sasniedzot kuru tiek ziņots attiecībā uz darījumiem ar skaidru naudu, sastāda USD 5000, bet tādā jomā kā azartspēle, ASV šāds sliexnis ir USD 3000²³⁴, bet Latvijā sākotnēji tas bija 10 000 latu un vairāk, bet otrie MK noteikumi šo sliexni samazināja līdz 5000 latu.

2. Klients **pērk spēles dalības līdzekļus** par summu 5000 latu un vairāk. Minētais darījuma sliexnis tika ieviests, stājoties spēkā MK noteikumiem Nr.437, un palika nemainīgs, stājoties spēkā arī esošajiem MK noteikumiem.

3. Klients, **pērkot spēles dalības līdzekļus, maina valūtu** par summu, kuras ekvivalents ir 5000 latu un vairāk. Sākotnēji MK noteikumi Nr.246 šo sliexni paredzēja lielāku – 10 000 latu un vairāk, bet stājoties spēkā otrajiem MK noteikumiem Nr.437 tas tika samazināts līdz 5000 latu un palika nemainīgs un saglabāts arī spēkā esošajos MK noteikumos.

Attiecībā uz **kapitālsabiedrībām, kas nodarbojas ar ārvalstu valūtas skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu.** Šāda veida darījums, attiecinot to uz klientu, kurš pērk vai pārdod ārvalstu valūtu par summu, kuras ekvivalents ir 5000 latu un vairāk, tika noteikts tikai spēkā

²³⁴ Жубрин Р.В. Борьба с легализацией преступных доходов: теоретические и практические аспекты. Москва: Волтерс Клувер, 2010, с.24.

esošajos MK noteikumos. Iepriekš **ārvalstu valūtas pirkšana un pārdošana, izmantojot skaidru naudu**, tika attiecināta tikai uz darījumu veikšanu valūtas maiņas punktos.

Attiecībā uz **naudas pārvedumu un pārskaitījumu pakalpojumu sniedzēju, kuram ir tiesības sniegt šādus pakalpojumus** (izņemot kredītiestādes). Darījuma sliekšnis tika noteikts tika spēkā esošajos MK noteikumos, proti, ja tiek veikts darījums par summu 25 000 latu un vairāk, veicot pārskaitījumu vai pārvedumu.

Attiecībā uz **zvērinātiem revidentiem, zvērinātu revidentu komercsabiedrībām (revīzijas apjoma un izlases ietvaros), nodokļu konsultantiem, ārpakalpojumu grāmatvežiem** – klienta no fiziskām personām (tajā skaitā no kapitālsabiedrības īpašnieka) saņemto skaidras naudas aizņēmumu kopsumma pārskata periodā ir 40 000 latu vai vairāk (kapitālsabiedrības īpašniekam – kapitālsabiedrībai sniegto skaidras naudas aizdevumu kopsumma pārsniedz dividendēs izmaksāto summu par 40 000 latu vai vairāk);

Attiecībā uz **zvērinātiem notāriem**:

1. Klients **nodod glabājumā skaidru naudu** par summu 10 000 latu un vairāk;
2. Pildot Notariāta likumā noteiktos amata pienākumus, **sniegta konsultācija vai veikts apliecinājums** darījumam, kura pazīmes atbilst vismaz vienai no noteikumos minētajām neparasta darījuma pazīmēm un kurš attiecas uz zvērinātu notāru, kad tas, darbojoties savu klientu vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības sava klienta labā attiecībā uz, piemēram, nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu, klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu u.c. Minētie darījumi tika noteikti tikai spēkā esošajos MK noteikumos Nr.1071, vienlaikus reglamentējot arī ziņošanu par darījumiem, kurus veikuši citi Novēršanas likuma subjekti: zvērināti advokāti un citi neatkarīgie juridisko pakalpojumu sniedzēji.

Attiecībā uz **zvērinātiem advokātiem un citiem neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem** gadījumos, ja klients **nodod vai saņem skaidru naudu** par summu 10 000 latu un vairāk, pilnvarojot veikt finanšu starpniecību vai arī sniedz **konsultācija par darījumu**, kura pazīmes atbilst vismaz vienai no noteikumos minētajām neparasta darījuma pazīmēm un kurš attiecas uz zvērinātiem advokātiem, citiem neatkarīgo juridisko pakalpojumu sniedzējiem, kad tie, darbojoties savu klientu vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības sava klienta labā attiecībā uz, piemēram, nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu, klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu u.c.

Attiecībā uz **komersantiem, kas nodarbojas ar nekustamo īpašumu tirdzniecību vai tās starpniecību**: 1) Klients, iegādājoties nekustamo īpašumu, **slēdz līgumu**, kas paredz samaksu vienā vai vairākās reizēs **skaidrā naudā** par summu 15 000 latu un vairāk; 2) Klients, **slēdzot sadarbības līgumu par nekustamā īpašuma iegādi**, veic **skaidras naudas iemaksu** komersanta kasē par summu 20 000 latu un vairāk.

Minētie darījumi tika noteikti tikai spēkā esošajos MK noteikumos Nr.1071, piesaistot tos pie Novēršanas likuma subjektu pienākumiem ziņot par neparastu un aizdomīgu darījumu.

Attiecībā uz **komersantiem, kas nodarbojas ar transportlīdzekļu tirdzniecību vai tās starpniecību**, piemēram, klients, **iegādājoties transportlīdzekli**, vienā vai vairākās reizēs norēķinās **skaidrā naudā** par summu 20 000 latu un vairāk. Savukārt, attiecībā uz **komersantiem, kas nodarbojas ar dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu tirdzniecību**, gadījumos, ja klients, **pērkot dārgmetālus, dārgakmeņus vai to izstrādājumus**, norēķinās **skaidrā naudā** par summu 10 000 latu un vairāk vai arī klients **pārdod vai piedāvā iegādāties dārgmetālus, dārgakmeņus vai to izstrādājumus** par cenu, kas nepārsniedz 50 % no to tirgus vērtības, kura nosakāma pēc Latvijas Bankas noteiktā kursa.

Vienlaikus, spēkā esošie MK noteikumi Nr.1071 attiecībā uz **visiem likuma subjektiem** ieviesa prasību ziņot par tādiem darījumiem, kurā piedalās klients, kas tiek turēts aizdomās par terora akta izdarīšanu vai līdzdalību tajā un ir iekļauts to personu sarakstā, par kuru likuma subjektus un to uzraudzības un kontroles institūcijas informējis Kontroles dienests. (skat. pielikumu Nr.2). Izdarīto grozījumu rezultātā ne tikai uzlabojās ziņošanas rezultāti, proti, tie pieauga - 2000.gadā sasniedzot 4014 ziņojumus, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem - 1111 (par 1999.gadu) un 327 (par 1998.gadu)²³⁵, bet arī ziņošanas sliksnis par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem tika tuvināts Latvijas tautsaimniecības izaugsmei un ekonomiskai aktivitātei, tomēr, domājams, ka tas joprojām ir par augstu, īpaši darījumos ar skaidru naudu.

Analizējot noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanas objektīvo pusi, jāsecina, ka tā var izpausties kā noziedzīgi iegūtas mantas (ķermeniskas vai bezķermeniskas, kustamas vai nekustamas, kā arī juridiski dokumenti vai instrumenti, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai cita veida tiesības uz to) „iepludināšana” legālajā biznesā (noziedzīgā nodarījuma izdarītājs darbojies nolūkā gūt peļņu) vai noziedzīgo darbību turpināšanai (noziedzīgā nodarījuma izdarītājs darbojies nolūkā sekmēt tālākas kriminālas darbības izdarīšanu). Jāņem vērā, ka legalizēšanas process var būt samērā komplicēts, iekļaujot gan dažādu finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iepriekš iegūta nelikumīgā veidā, kā arī līdzekļu vai citas mantas izmantošana, lai nodrošinātu komercdarbību vai citu ekonomisku darbību. Legalizēšana var izpausties kā darījumu veikšana ar kustamu vai nekustamu mantu, piemēram: monētu vai banknošu ar mazu nominālu apmaiņa pret banknotēm ar lielāku nominālu (vai otrādi) vai pret citām banknotēm ar tādu pašu nominālu, ārvalstu valūtas pirkšana vai pārdošana, akciju (balsstiesīgas, bezbalsstiesībām, prioritārās, rezerves u.c.) iegāde vai pārdošana, finanšu līdzekļu ieguldīšana fondos (ieguldījumu, nekustamā īpašuma u.c. fondos), trastos, nodibinājumos, nekustamo īpašumu, transportlīdzekļu tirdzniecība, dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu tirdzniecība u.c. Persona, kura legalizē noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai citu mantu, faktiski veic

²³⁵ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta ziņojums par 2010.gada. Pieejams: http://www.lrp.gov.lv/doc_upl/NILLND_2010g_zinojums%282%29.pdf [aplūkots 2011.gada 15.februārī].

tiesisku attiecību nodibināšanu, pārgrozīšanu vai izbeigšanu, bet ar noteiktu nolūku, tas ir, slēpt vai maskēt finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Pamatoti var secināt, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšana, izpaūzoties kā tiesisks darījums, var arī nesaturēt, Civillikuma izpratnē, visas tiesiska darījuma pazīmes. Kaut gan Civillikuma izpratnē ar tiesisku darījumu saprot *atļautā kārtā izdarītu darbību tiesisku attiecību nodibināšanai, pārgrozīšanai vai izbeigšanai*²³⁶, tomēr visbiežāk, legalizējot noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, var tikt īstenoti faktiskajiem apstākļiem neatbilstoši darījumi, piemēram, preču vai pakalpojumu apliecināšie dokumenti neatspoguļo faktisko preču daudzumu vai preču un pakalpojumu faktiskās izmaksas. Arī darījuma puse var būt „fiktīva” juridiska persona utt. Minētie apstākļi, krimināltiesiskajā izpratnē, nav šķērslis, lai atzītu kādu no aplūkotajiem tiesiskajiem darījumiem kā legalizēšanas shēmas sastāvdaļu. Būtiski ir konstatēt, ka šādā veidā veikto tiesisko darījumu nolūks ir rast šķietamību ar noziedzīgo nodarījumu nesaistītajām personām par darījuma un tajā izmantoto līdzekļu legalitāti.

Kā atzīmē U.Krastiņš,²³⁷ samērā bieži Krimināllikuma Sevišķās daļas vienā normā atrodams viens un tā paša nodarījuma gan formāls, gan materiāls sastāvs. Šādos gadījumos noziedzīgā nodarījuma pamatsastāva, kas pieskaitāms pie formāliem sastāviem, pazīmes neietver kādas konkrētas kaitīgas sekas, un tas tiek uzskatīts kā pabeigts ar darbības izdarīšanu. Savukārt, ja šādas normas (panta) cita daļā likumdevējs ir paredzējis norādi uz kaitīgām sekām, piemēram, būtisks kaitējums, citas smagas sekas, lieli apmēri, šādos gadījumos nodarījums ir pabeigts ar brīdi, kad iestājās kaitīgās sekas.

Tiek pieņemts, ka KL 195.pantā paredzētajam noziegumam ir formāls sastāvs, tas ir, noziegums tiek uzskatīts par pabeigtu ar brīdi, kad izdarītas kādas no iepriekš uzskaitītajām darbībām (no noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanas brīža), bet panta trešajā daļā, attiecībā uz sekām, materiāls. Šāda atziņa nostiprinājusies ne tikai teorijā, bet arī tiesu praksē, piemēram, krimināllietā Nr.15830113805²³⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments, izskatot rakstveida procesā lietu sakarā ar prokurora kasācijas protestu, secina, ka KL 195.pantā ietvertā nozieguma sastāvs ir formāls, tas ir, nav nepieciešams, lai iestātos kaitīgās sekas. Minētās atziņas ir nostiprinātas arī citos tiesu nolēmumos, piemēram krimināllietā Nr.1815005102²³⁹ un krimināllietā Nr.11810016907.²⁴⁰

Analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objektīvo pusi, vēlreiz jāatgriežas pie krimināltiesību teorijā diskutablā jautājuma par predikatīvā un sekundārā noziedzīgā nodarījuma savstarpējās norobežošanas pēc izdarīšanas laika kritērija. Kā konstatējams no veiktā pētījuma „Par

²³⁶ Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Ziņotājs, 1992. 30.janvāris, Nr.4, 1403.p.

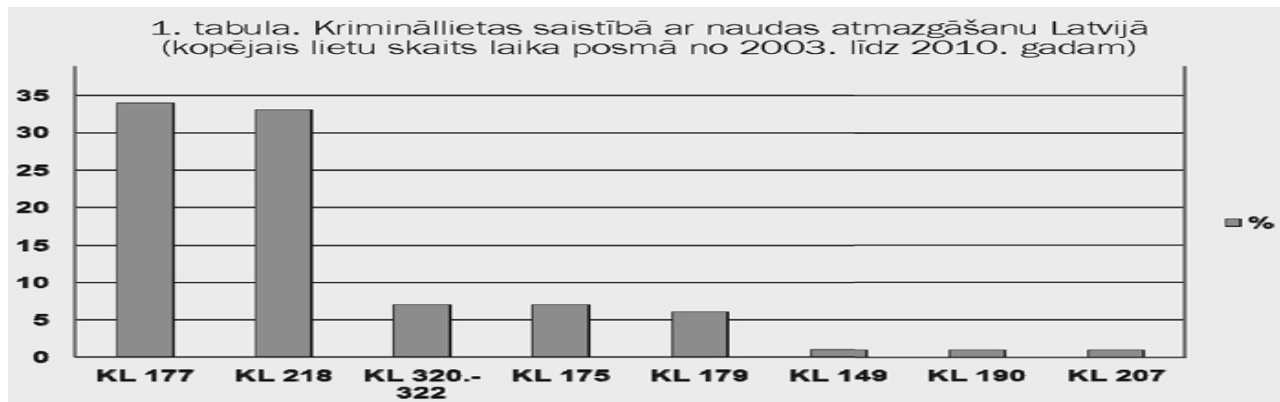
²³⁷ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 66-67.lpp.

²³⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 31.maija lēmums lietā Nr.SKK 55/12, krimināllietā Nr.15830113805.

²³⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.SKK 455/09, krimināllietā Nr.1815005102.

²⁴⁰ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 13.augusta spriedums lietā Nr.KA04-395-08/27, krimināllietā Nr.11810016907.

tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās”²⁴¹, minētā jautājuma neizpratne praksē ir bijusi par vienu no priekšnosacījumiem kļūdainu nolēmumu pieņemšanai. Kā jau tika atzīmēts iepriekš, predikatīvais noziedzīgais nodarījums vienmēr notiek (tiek izdarīts) pirms sekundārā nodarījuma. Šāda likumsakarība labi saskatāma tieši pabeigtos nodarījumos. Savukārt gadījumos, kad predikatīvais noziedzīgais nodarījums vēl nav pabeigts, bet, vienlaikus, jau tiek veikta sagatavošanās sekundārajam noziedzīgajam nodarījumam, jāņem vērā, ka predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas sākuma moments ir agrāks nekā brīdis, ar kuru tiek uzsākta sagatavošanās sekundārajam nodarījumam. Veicot pētījumu „Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās”²⁴², un analizējot noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, secināms, ka tiesu nolēmumos²⁴³ par laika periodu no 2003.- 2010.gadam pārsvarā tikai atsevišķi KL Sevišķajā daļā ietvertie noziedzīgo nodarījumu sastāvi tika atzīti par predikatīvajiem. Tā 24 krimināllietās (34%) 69 apsūdzētajiem kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēta krāpšana (KL 177.pants vai Latvijas KK 142.pants), 23 krimināllietās (33%) - izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (KL 218.pants), piecās krimināllietās (7%) - KL 320., 321. un 322. pantā paredzētā kukuļošana un piecās (7%) krimināllietās - KL 175. pantā paredzētā zādzība, četrās krimināllietās (6%) par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu tika atzīta piesavināšanās (KL 179.pants vai Latvijas KK 144.pants), savukārt KL 149., 190. un 207.pantā paredzētie noziedzīgie nodarījumi kā predikatīvie tika inkriminēti trīs krimināllietās (katrā lietā viens no minētajiem sastāviem). (Sk.1.tabulu.)

Savukārt, pētot tiesu praksi par laika periodu no 2011.gada līdz 2012.gadam²⁴⁴, secināms, ka faktiski ir vērojama relatīvi līdzīga tendence, proti, izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums, līdzīgi kā iepriekšējos pētījuma periodos, skaita ziņa ierindojas kā viens no biežāk inkriminētajiem. Tā, piecās krimināllietās, kurās stājās spēkā spriedums 2011.gadā, kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums apsūdzētajiem tika inkriminēts KL 218.pantā ietvertais noziedzīgais nodarījums, KL 177.pants apsūdzētajiem netika

²⁴¹ Juriss J. Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās. Jurista Vārds, 2011. 19.aprīlis, Nr.16 (663).

²⁴² Turpat.

²⁴³ Pētījumā tika analizēti tiesu nolēmumi, kas tika pieņemti, balstoties uz Novēršanas likumu redakciju līdz 2011.gada 31.martam.

²⁴⁴ Pētījums tika veikts par laika periodu no 2011.gada 3.janvāra līdz 2012.gada 13.jūnijam.

inkriminēts nevienā krimināllietā, savukārt pārējie KL Sevišķajā daļā ietvertie noziedzīgo nodarījumu sastāvi – KL 179., 275. un 326.pants, par predikatīvajiem tika atzīti vienā gadījumā. 2012.gadā (pētījuma robežās) spēkā stājās trīs spriedumi, kuros tiesa personas atzina par vainīgām KL 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, no tiem divās krimināllietās kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums apsūdzētajiem tika inkriminēts KL 218.pantā ietvertais noziedzīgais nodarījums, savukārt, vienā gadījumā KL 177.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums.

Tā kā tiesu prakse ir relatīvi vienveidīga, izņemot atsevišķus tiesu nolēmumus, kopumā var izdarīt secinājumus, kas raksturo tiesu prakses tendences minēto kategoriju lietās. Tomēr arī jāpiezīmē, ka laika periodā no 2011.gada līdz 2012.gadam tiesu prakse skaidrāk iezīmē arī citas tendences, proti, tiesas attaisnojošu spriedumu motivācijā un pamatošanā balstās uz atziņām, ka personai inkriminētās darbības - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana vienlaikus nav atzīstamas arī par tādām pašām darbībām, kuras personai bija inkriminētas kā izvairīšanās no nodokļu nomaksas. Tāpat atsevišķos gadījumos tiesas uzskata, ka līdzekļu iztērēšana savām personiskajām vajadzībām nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, ja tās veiktas bez speciāla nolūka (turpmāk tiks aplūkoti atsevišķi, konkrēti tiesu nolēmumi, kas ilustrē noteiktas tendences, uz kuru pamata var izdarīt secinājumus).

Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 218.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, jāsecina, ka 18 krimināllietās no 23 analizētajām apsūdzētajiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tika inkriminēta nepamatoti, vienas un tās pašas personas darbības norādot gan KL 218.pantā, gan arī KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses aprakstā, savukārt tiesas ir pieļāvušas kļūdu, notiesājot šīs personas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Tā krimināllietā Nr.15830110905²⁴⁵ M.K. tika atzīts par vainīgu un notiesāts par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, par ko atbildība paredzēta KL 218.panta otrajā daļā un 195.panta trešajā daļā, tas ir, par to, ka viņš Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk - VID) nedeklarēja individuālā komersanta "M Pakalpojumi" AS "SEB Latvijas Unibanka" atvērtos trīs norēķinu kontus, kā arī AS "Parex banka" atvērto norēķinu kontu un AS "Trasta komercbanka" atvērto norēķinu kontu, kurus laikā no 2005.gada 1.februāra līdz 2005.gada 31.augustam izmantoja darījumu veikšanai un slēptai ienākumu gūšanai. Lai izvairītos no PVN nomaksas valsts budžetā, M.K. apzināti sastādīja un parakstīja individuālā komersanta "M Pakalpojumi" PVN deklarācijas un tās pielikumus par

²⁴⁵ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2008. gada 30. maija spriedums lietā Nr.K 30-351/7/2008, krimināllietā Nr.15830110905.

taksācijas periodu 2005.gada februāris, marts, aprīlis, maijs un jūnijs, neuzrādot visus ar PVN apliekamos darījumus. Minētās deklarācijas M.K. iesniedza VID un tajās:

- 1) par 2005.gada februārī veiktajiem un ar PVN apliekamajiem darījumiem Ls 69 442,44 apmērā norādīts, ka priekšnodoklis sastāda Ls 12 437,26,
- 2) par 2005.gada martā veiktajiem un ar PVN apliekamajiem darījumiem Ls 92 020,26 apmērā norādīts, ka priekšnodoklis sastāda Ls 16 531,21,
- 3) par 2005.gada aprīli uzrādīti ar PVN 18% likmi apliekamie darījumi Ls 119 704,11 apmērā, bet faktiski ar PVN nodokli apliekami darījumi veikti Ls 140 863,43 apmērā, tādējādi M.K. apzināti slēpa un samazināja ar PVN apliekamo summu par Ls 21 159,32 un izvairījās no valsts budžetā maksājamā PVN nomaksas Ls 3808,66 apmērā.

Līdzīgi spriedumā ir norādīti arī citi veiktie darījumi, kuru rezultātā M.K. laikā no 2005.gada 11.februāra līdz 2005.gada 31.augustam valstij nodarīja mantisku zaudējumu lielā apmērā, nenomaksājot PVN Ls 164 307,96 apmērā. Šādas M.K. darbības tiesa kvalificēja atbilstoši **KL 218.panta otrajai daļai**.

Turklāt tiesa M.K. atzina par vainīgu arī noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanā, kas izdarīta atkārtoti un lielā apmērā, proti, tiesa konstatēja, ka M.K. ieguva savā **valdījumā** un **lietošanā** nenomaksāto PVN Ls 164 307,96 apmērā. Minētās summas iegūšanu valdījumā un lietošanā tiesa konstatēja ar identiskām darbībām, ar kurām M.K. izvairījās no nodokļu nomaksas, tas ir, spriedumā atkārtoti uzskaitot darbības, kas tika kvalificētas saskaņā ar KL 218.panta otro daļu. Tāpat tiesa, pamatojot spriedumu šajā daļā, papildināja to ar šādu motivāciju: summa Ls 164 307,96 apmērā netika iemaksāta valsts budžetā - tā vietā laika periodā no 2005.gada 1.februāra līdz 2005.gada 20.septembrim M.K. patstāvīgi, kā arī izmantojot I.I. un N.A. starpniecību, no individuālā komersanta "M Pakalpojumi" VID deklarētā AS "Hansabanka" norēķinu konta un VID nedeklarētajiem (iepriekš norādītajiem) "M Pakalpojumi" norēķinu kontiem atkārtoti saņēma un ieguva savā **valdījumā**, kā arī **lietošanā** skaidru naudu Ls 941 133,90 apmērā, tai skaitā vienlaikus nelikumīgi iegūstot individuālā komersanta "M Pakalpojumi" valsts budžetā PVN veidā maksājamās Ls 164 307,96, kurus M.K. iztērēja **savām personiskajām vajadzībām**.

Tiesa šādas darbības atzina par tādām, kas saskaņā ar likuma "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu" 5.panta pirmās daļas 1.punkta un 3.punkta nosacījumiem ir atzīstamas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

No konkrētā sprieduma izriet, ka M.K. darbības - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana - ir izpaušās kā valsts budžetā PVN veidā maksājamo līdzekļu Ls 164 307,96:

- 1) iegūšana savā valdījumā un to lietošana;
- 2) iztērēšana savām personiskajām vajadzībām.

Analizējot minēto tiesas spriedumu, var izdarīt vairākus secinājumus. **Pirmkārt**, tiesa kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir atzinusi tās pašas darbības, kuras personai bija inkriminētas kā izvairīšanās no nodokļu nomaksas. No sprieduma nepārprotami ir secināms, ka persona ir izmantojusi nedeklarētos kontus, lai veiktu darījumus, kurus izmantoja par pamatu, lai VID iesniegtu faktiskajiem apstākļiem neatbilstošas PVN deklarācijas, tādējādi izdarot KL 218.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, taču tiesa minētās darbības kļūdaini kvalificēja arī kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Kļūdaina ir tiesas atziņa, ka līdzekļu saņemšana valdījumā, kuru izmantošana darījumos bija primārais nosacījums, lai realizētu KL 218.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, ir uzskatāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, proti, šo līdzekļu izmantošana (pārskaitīšana) bija kā priekšnosacījums, lai realizētu KL 218.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Konkrētajā gadījumā, ja M.K. neveiktu darbības, kas kļūdaini inkriminētas kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, ar minētajiem līdzekļiem, tad M.K. nemaz nevarētu izvairīties no nodokļu nomaksas.

Otrkārt, neraugoties uz to, ka tiesa M.K. darbībās ir saskatījusi atbilstību Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1.punktā un 3.punktā noteiktajam, minētā likuma normas tā spriedumā nav atklājuši, turklāt ir nonākusi pie nepareiza secinājuma, jo, kaut gan Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1.punkts noteica, ka par legalizāciju jāuzskata finanšu līdzekļu vai mantas pārvēršanu citās vērtībās, to **atrašanās vietas** vai **piederības mainīšanu**, bet 3.punkts - finanšu līdzekļu vai citas mantas iegūšanu īpašumā, **valdījumā** vai **lietošanā**, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi vai manta ir noziedzīgi iegūta, tomēr jāņem vērā **obligāts** nosacījums, kas bija noteikts Novēršanas likuma 5.panta pirmajā daļā²⁴⁶, tas ir, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir 5.panta attiecīgajā daļā noteiktās darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Līdz ar to tiesas atziņa, ka līdzekļu iztērēšana savām personiskajām vajadzībām konkrētajā gadījumā ir uzskatāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas sastāvdaļu, ir nepareiza. Ja konkrētās darbības nav izdarītas ar mērķi radīt iespaidu (priekšstatu) citām personām, ka legalizējamie līdzekļi ir iegūti likumīgi, tad šādas darbības neveido KL 195. pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Turklāt jāņem vērā, ka KL 195. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir manta, kas tieši vai netieši iegūta KL paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā, līdz ar to mantas iegūšanu, izvairoties no nodokļu nomaksas, vienlaikus nevar atzīt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Te gan jāpiebilst, ka nedeklarēto kontu turpmāka izmantošana vispār var būt saistīta ar legalizēšanu, ja vien minētie konti pēc līdzekļu iegūšanas savā valdījumā vai īpašumā, zinot, ka tie iegūti noziedzīgā kārtā,

²⁴⁶ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116 (3900), ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 2011. 31.martam.

konkrētajā gadījumā - pēc izvairīšanās no nodokļu nomaksas, tiek izmantoti **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi.

Līdzīgos gadījumos būtu secināms, ka **vieni un tie paši deklarētie, kā arī nedeklarētie konti var tikt izmantoti gan nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas, gan arī nolūkā legalizēt finanšu līdzekļus**, tomēr šīs darbības **savstarpēji norobežo laika intervāls**, proti, sākotnēji predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā tiek iegūti finanšu līdzekļi, bet vēlākā laika posmā minētie finanšu līdzekļi tiek legalizēti, izmantojot šos kontus.

Krimināllietā Nr.15830101607²⁴⁷ E.S. tika atzīts par vainīgu un notiesāts par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, par kuriem atbildība paredzēta KL 218.panta otrajā daļā un 195.panta trešajā daļā. Saskaņā ar spriedumā norādīto, E.S. noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu atkārtoti un lielā apmērā izdarīja šādos apstākļos: 2005.gadā E.S. pie pirmstiesas izmeklēšanā nenoskaidrotiem apstākļiem nolūkā noziedzīgi iegūt un legalizēt finanšu līdzekļus, kuri maksājami valsts budžetā PVN veidā, būdams SIA "Trenif" (turpmāk - arī Sabiedrība) vienīgais dalībnieks un valdes loceklis ar paraksta tiesībām un tiesībām pārstāvēt Sabiedrību atsevišķi, ar mērķi apzināti izveidot SIA "Trenif" faktiski neesošu PVN priekšnodokli Ls 42 635,59 apmērā par nepastāvošu darījumu, nepamatoti to iekļaujot ikmēneša PVN deklarācijā un tādējādi veicot darbības, kas vērstas uz SIA "Trenif" izvairīšanos no PVN Ls 17 729,86 nomaksas valsts budžetā par 2005. gada oktobri, ieguva savā rīcībā SIA "Zodus" VID izsniegtu preču pavadzīmes rēķinu, kurā tika fiksēts un atspoguļots faktiski neesošs Sabiedrības darījums ar SIA "Zodus" par kopējo summu Ls 279 499,99, tai skaitā PVN Ls 42 635,59. Nolūkā ar viltu radīt šķietamu iespaidu par Sabiedrības it kā veikto darījumu ar SIA "Zodus", kā arī nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas, E.S. iepriekš minēto preču pavadzīmes rēķinu apstiprināja ar savu parakstu un iekļāva to Sabiedrības grāmatvedībā kā darījumu apliecinošu dokumentu. Turpinot realizēt savu noziedzīgo nodomu par izvairīšanos no nodokļu nomaksas un nenomaksātās summas nelikumīgu **iegūšanu savā lietošanā un valdīšanā**, E.S. pretēji likuma "Par PVN" 12. panta nosacījumiem neiemaksāja valsts budžetā Ls 17 729,86, bet gan skaidrā naudā no Sabiedrības norēķinu konta izņēma attiecīgi Ls 9000, Ls 15 000, Ls 11 000, savukārt Ls 5000 pēc E.S. kā Sabiedrības amatpersonas rīkojuma no Sabiedrības konta izņēma P.J.-K.

Saskaņā ar spriedumā norādīto E.S. līdzīgā veidā turpināja izņemt no Sabiedrības norēķinu konta naudas līdzekļus, kopā izņemot Ls 142 561, kuru skaitā bija arī valsts budžetam nenomaksātie līdzekļi - Ls 17 729,86. Minētos līdzekļus, kā norādīts spriedumā, E.S. **iztērēja savām vajadzībām** spriedumā nenorādītā veidā. Arī turpmākās epizodes izdarītas līdzīgi, tas ir, valsts budžetam

²⁴⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 15. augusta spriedums lietā Nr.K 30-648/7/2007, krimināllietā Nr.15830101607.

nenomaksātos līdzekļus E.S. izņēma no Sabiedrības norēķinu konta, tādējādi iegūstot tos savā **lietošanā un valdīšanā**, pēc tam tos **iztērēja savām vajadzībām** spriedumā nenorādītā veidā.

Tiesa šādas darbības atzina par tādām, kas saskaņā ar Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1. punkta un 3.punkta nosacījumiem ir atzīstamas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Arī konkrētajā gadījumā tiesa kļūdaini kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir atzinusi tās pašas darbības, kuras personai bija inkriminētas kā izvairīšanās no nodokļu nomaksas, turklāt kļūdaina ir arī tiesas atziņa, ka tādu līdzekļu saņemšana valdījumā, kuru izmantošana darījumos bija primārais nosacījums, lai realizētu KL 218.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, ir uzskatāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, proti, šo līdzekļu izmantošana (pārskaitīšana) bija kā priekšnosacījums, lai realizētu KL 218.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Tiesa arī šajā gadījumā nav ņēmusi vērā nosacījumu, ka ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju bija jāsaprot Novēršanas likuma 5.panta attiecīgajā daļā noteiktās darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt vai maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Līdzīgi arī, piemēram, kriminālprocesā Nr.12130000211²⁴⁸ tiesa atzina J.C. par vainīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, par kuriem atbildība paredzēta KL 20.panta trešajā, ceturtajā daļā un 217.panta otrajā daļā, 20.panta trešajā, ceturtajā daļā un 218.panta otrajā daļā, 195.panta trešajā daļā, apstiprinot prokurora noslēgto vienošanos ar apsūdzēto. Saskaņā ar apsūdzību, J.C. predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izdarīja šādos apstākļos:

J.C., būdams SIA „Ozolaines Kokogles” juridiski atbildīgā amatpersona, vienojās ar savu paziņu V.S., - SIA „Kalējs” valdes priekšsēdētāju, ka viņa vadītais uzņēmums SIA „Kalējs” juridiski kļūst par ģenerāluzņēmēju SIA „Ozolaines Kokogles” saimnieciskajā projektā – kokogļu ražotnes modernizēšana. Atbilstoši savstarpējai norunai, J.C. personīgi uzņēmās veikt visu ar šā projekta saistīto dokumentācijas kārtošānu, tai skaitā arī tās dokumentācijas kārtošānu, kas attiecās un bija saistīta ar SIA „Kalējs” un SIA „Tehnorm” fiktīvajiem darījumiem, savukārt, V.S. kā SIA „Kalējs” juridiski atbildīgā amatpersona, parakstīja sagatavotos viltotos dokumentus un tos iekļāva SIA „Kalējs” grāmatvedībā, kā arī veica konkrētus tehniskos darbus: metināja retortes, remontēja daļu retoršu vāku, kā veica citus darbus.

SIA „Ozolaines kokogles” projektam nepieciešamie retoršu vāki faktiski netika iegādāti, bet gan J.C. ar V.S. palīdzību atjaunoja un saremontēja jau esošos retoršu vākus, kas veica savas funkcijas SIA „Ozolaines Kokogles” kokogļu ražošanas cehā vēl pirms ceha modernizēšanas 2008.gadā. Fasēšanas iekārtu ar diviem atsijātājiem, ar V.S. palīdzību, izgatavoja pats J.C. SIA „Kalējs” telpās, vēlāk to nogādājot SIA „Ozolaines kokogles” kokogļu ražošanas cehā. Fasēšanas iekārtu ar diviem atsijātājiem uzstādīšanu, noregulēšanu un personāla apmācību veica J. C. dēls A.C. kopā ar SIA „Ozolaines Kokogles” citiem darbiniekiem, J.C. savstarpēji vienojās ar savu dēlu

²⁴⁸ Valmieras rajons tiesas 2012.gada 4.janvāra spriedums lietā Nr.K39-0063/12, krimināllietā Nr.12130000211.

R.C., ka viņš sagādās apzināti nepatiesas ziņas saturošus (viltotus) darījumu dokumentus par to, ka iepriekšminētos pakalpojumus un preces sniegusi kāda cita firma.

Turpmāk, balstoties uz savstarpējo vienošanos ar J.C. un viņa sniegto informāciju par fiktīvajiem darījumiem, R.C. vienojās ar A.Z.-S., kura piekrita iesaistīt SIA „Kalējs” viņa organizētajā un kontrolētajā fiktīvo darījumu ķēdē, un SIA „Tehnorm” vārdā noformēja apzināti nepatiesas ziņas saturošus darījumus apliecinošus dokumentus par šā uzņēmuma it kā sniegtajiem pakalpojumiem SIA „Kalējs”, saistībā ar SIA „Ozolaines Kokogles” projektu – kokogļu ražotnes modernizēšana - par retoršu vāku izgatavošanu, piegādi un par fasēšanas iekārtas ar diviem atsijātājiem uzstādīšanu un noregulēšanu, personāla apmācību, ko SIA „Tehnorm” faktiski netika veikusi, kā arī atspoguļoja šos fiktīvos darījumus SIA „Tehnorm” grāmatvedībā un atskaitēs, radot šķietamu saimniecisko darbību.

J.C. nodeva V.S. šādus noformētos viltotos darījumu dokumentus starp SIA „Kalējs” un SIA „Tehnorm” par SIA „Tehnorm” it kā sniegtajiem pakalpojumiem un piegādātajām precēm SIA „Kalējs”, saistībā ar SIA „Ozolaines Kokogles” projektu – kokogļu ražotnes modernizēšanā:

- 1) SIA „Tehnorm” rēķinu, datētu ar 2008.gada 6.maiju, summa apmaksai – Ls 46 399,96;
- 2) SIA „Tehnorm” pavadzīmi, datētu ar 2008.gada 6.jūniju, summa apmaksai – Ls 46 399,96;
- 3) SIA „Tehnorm” rēķinu, datētu ar 2008.gada 5.jūniju, summa apmaksai – Ls 42 384,50.

V.S. iepriekšminētos SIA „Tehnorm” vārdā noformētos dokumentus nodeva SIA „Kalējs” grāmatvedei I.S., kura, neapzinādamās to noziedzīgo raksturu, tos reģistrēja uzņēmuma grāmatvedībā un atspoguļoja SIA „Kalējs” PVN deklarācijās par 2008.gada maiju un 2008.gada jūniju, kas elektroniski tika iesniegtas Valsts ieņēmumu dienestā. 2008.gadā, V.S., J.C. uzkūdīts un atbalstīts, parakstīja J.C. piegādātos viltotos dokumentus un 2008.gada 15.jūnijā un 2008.gada 13.jūlijā elektroniski iesniedza Valsts ieņēmumu dienestā nepatiesu informāciju saturošas, SIA „Kalējs” PVN deklarācijas un to pielikumus par 2008.gada maiju un jūniju, kurās kā priekšnodoklis no budžetā maksājamās nodokļa summas nelikumīgi atskaitīti kopā Ls 13 543,39 par faktiski nenotikušiem darījumiem. Kā arī V.S. Uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācijā par 2008.gadu samazināja ar nodokli apliekamo ienākumu vērtību par Ls 35 919, tādējādi, samazinot aprēķināmo maksājamo nodokli Ls 5388,00 apmērā, līdz ar ko SIA „Kalējs” izvairījās no PVN Ls 13 543,39 (taksācijas periodi: 2008.gada maijs un jūnijs) un uzņēmumu ienākuma nodokļa Ls 5388,00 (taksācijas periods: 2008.gads), kopā Ls 18 931,39, nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā šādā sadalījumā:

Nodoklis vai maksājums	Taksācijas periods	Valstij nodarītā zaudējuma summa (Ls)
Pievienotās vērtības nodoklis	2008.gada maijs	7077,96
	2008.gada jūnijs	6465,43

Nodoklis vai maksājums	Taksācijas periods	Valstij nodarītā zaudējuma summa (Ls)
	Kopā	13 543,39
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	2008.gads	5388,00
	Kopā:	5388,00
Pavisam kopā:		18 931,39

Savukārt, J.C. darbība - **noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, lielā apmērā**, saskaņā ar apsūdzību izpaudās šādi:

V.S. un J.C., darbojoties personu grupā, realizējot savu vienoto noziedzīgo nodomu ar mērķi slēpt finanšu līdzekļu patieso izcelsmi, mainīt to atrašanās vietu un piederību (t.i., slēpt, ka pārskaitītie finanšu līdzekļi faktiski ir piederīgi un atrodas J.C. rīcībā) un, izmantojot noziedzīgās organizētas personu grupas radīto fiktīvo darījumu ķēdi, to kontrolē un valdījumā esošos fiktīvos uzņēmumus, legalizēja noziedzīgi iegūtus finanšu līdzekļus lielā, t.i. Ls 88 784,46 apmērā, proti, 2008.gada 28.maijā J.C., no SIA „Ozolaines Kokogles” AS „Hansabanka” norēķinu konta, uz SIA „Kalējs” norēķinu kontu, pārskaitīja finanšu līdzekļus Ls 46 410,00 apmērā, atsaucoties uz SIA „Kalējs” piedādītajiem rēķiniem Nr.P3 un Nr.P4, savukārt, V.S. 2008.gada 28.maijā no SIA „Kalējs” AS „SEB banka” norēķinu konta, uz SIA „Tehnorm” AS „Parex bankā” norēķinu kontu, pārskaitīja finanšu līdzekļus Ls 46 399,96 apmērā, balstoties uz SIA „Tehnorm” vārdā 2008.gada 6.maija izrakstīto rēķinu Nr.12.

2008.gada 29.maijā SIA „Kalējs” uz SIA „Tehnorm” norēķinu kontu pārskaitītie finanšu līdzekļi Ls 46 399,96 apmērā tika saņemti iepriekšminētajā norēķinu kontā un no SIA „Tehnorm” norēķinu konta tie tika tālāk pārskaitīti uz SIA „KSET” norēķinu kontu, balstoties uz šādiem viltotiem darījumu dokumentiem - Invoice Nr.x; Invoice Nr.xx, un Invoice Nr.xxx, un uz SIA „KSET” norēķinu kontu, akciju sabiedrībā „Parex bank”, balstoties uz viltotiem darījumu dokumentiem - rēķins Nr.31, rēķins Nr.34.

No SIA „Tehnorm” norēķinu konta uz SIA „KSET”, norēķinu kontu pārskaitītie finanšu līdzekļi Ls 29 613,40 tālāk tika pārskaitīti uz OU „Latwinger” norēķinu kontu, no kura tos skaidrā naudā izņēma izmeklēšanas gaitā pagaidām precīzi nenoskaidrotas personas un nodeva tālāk A.Z.-S. un T.S. No SIA „Tehnorm” norēķinu konta uz SIA „KSET” norēķinu kontu pārskaitītos finanšu līdzekļus Ls 11 103,23 apmērā skaidrā naudā izņēma SIA „KSET” juridiski atbildīgā amatpersona E.B., kurš tos, savukārt, nodeva A.Z.-S, kas saņemtos naudas līdzekļus, ieturot iepriekš nolīgtos procentus par noziedzīgo darbību veikšanu, nodeva R.C. un tie nonāca tā valdījumā.

Turpinot vienoto noziedzīgo nodomu nolūkā iegūt noziedzīgā veidā iegūto mantu, legalizējot tās izcelsmi, 2008.gada 9.jūnijā J.C., no SIA „Ozolaines Kokogles” AS „Hansabanka” norēķinu konta uz SIA „Kalējs” norēķinu kontu, pārskaitīja finanšu līdzekļus Ls 11 800,00 apmērā, balstoties

uz SIA „Kalējs” vārdā noformēto rēķinu Nr.P59 un 2008.gada 10.jūnijā J.C., no SIA „Ozolaines Kokogles” AS „Hansabanka”, norēķinu konta uz SIA „Kalējs” norēķinu kontu, pārskaitīja finanšu līdzekļus Ls 41 000,00 apmērā, balstoties uz SIA „Kalējs” vārdā noformēto rēķinu Nr.P6. 2008.gada 10.jūnijā V.S. no SIA „Kalējs” norēķinu konta uz SIA „Tehnorm” norēķinu kontu, pārskaitīja finanšu līdzekļus Ls 42 384,50 apmērā, balstoties uz SIA „Tehnorm” vārdā izrakstīto rēķinu Nr.14A. No SIA „Kalējs” norēķinu konta uz SIA „Tehnorm” norēķinu kontu pārskaitītie finanšu līdzekļi Ls 42 384,50 tālāk tika pārskaitīti uz OU „Alaska” norēķinu kontu:

- 1) 2008.gada 11.jūnijā, samaksa saskaņā ar līgumu – Ls 10 000,00;
- 2) 2008.gada 11.jūnijā, samaksa saskaņā ar līgumu – Ls 9958,90;
- 3) 2008.gada 11.jūnijā, samaksa saskaņā ar līgumu – Ls 9896,98.

2008.gada 12.jūnijā, no OU „Alaska” norēķinu konta šie iepriekšminētie finanšu līdzekļi tālāk tika pārskaitīti uz uzņēmuma „REBUS RECEPT” OÜ norēķinu kontu, no kura tos skaidrā naudā izņēma izmeklēšanas gaitā pagaidām precīzi nenoskaidrotas personas un nodeva tālāk A.Z.-S. un T.S., kuri minētos naudas līdzekļus, ieturot iepriekš nolīgtos procentus par noziedzīgo darbību veikšanu, nodeva R.C. un tie nonāca J.C. valdījumā.

Laika posmā no 2008.gada 19.jūnija līdz 2008.gada 25.jūnijam, J.C. vēl vairākkārtīgi veica finanšu līdzekļu pārskaitīšanu no SIA „Ozolaines Kokogles” norēķinu konta uz SIA „Kalējs” norēķinu kontu, balstoties uz SIA „Kalējs” vārdā noformēto rēķinu Nr.P3:

- 1) 2008.gada 19.jūnijā - Ls 27011,91 apmērā;
- 2) 2008.gada 20.jūnijā – Ls 19 000,00 apmērā;

un, balstoties uz SIA „Kalējs” vārdā noformēto rēķinu Nr.P6:

- 1) 2008.gada 20.jūnijā – Ls 7267,20;
- 2) 2008.gada 25.jūnijā – Ls 6332,76.

Vienlaikus, 2008.gada 25.jūnijā, balstoties uz fiktīvu aizdevuma līgumu Nr.2, no SIA „Kalējs” norēķinu konta uz J.C. privāto norēķinu kontu tika pārskaitīti finanšu līdzekļi Ls 29 000,00 kopsummā.

Līdzīgi kā iepriekš analizētajos gadījumos, jāsecina, ka nedeklarēto vai deklarēto kontu turpmāka izmantošana vispār var būt saistīta ar legalizēšanu, ja vien minētie konti pēc līdzekļu iegūšanas savā valdījumā vai īpašumā, zinot, ka tie iegūti noziedzīgā kārtā, konkrētajā gadījumā - pēc izvairīšanās no nodokļu nomaksas, tiek izmantoti **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, nevis to izmantošana ir priekšnosacījums, lai vispār būtu iespējams realizēt noziedzīgo nodomu – izvairīšanos no nodokļu nomaksas, proti, neveicot minētās darbības vispār, nebūtu iespējams realizēt noziedzīgo nodomu, kas vērsts uz izvairīšanos no nodokļu nomaksas.

Tās pašas iepriekš analizētās kļūdas tika pieļautas arī citos tiesas nolēmumos, piemēram,

krimināllietā Nr.15830110604/15830106205,²⁴⁹ 5830201203,²⁵⁰ 12507000307/158301108904,²⁵¹ 15830111505,²⁵² 15830104405,²⁵³ 15830113306,²⁵⁴ 15830104508,²⁵⁵ 15830104006,²⁵⁶ ar kuriem personas tika atzītas par vainīgām noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, par ko atbildība paredzēta KL 218.panta un 195.panta attiecīgajā daļā.

Savukārt, krimināllietā Nr.15830113805²⁵⁷ A.G. tika atzīts par vainīgu par to, ka viņš, sākot no 2004.gada novembra, ar nodomu izvairīties no nodokļu nomaksas, būdams SIA „AG G” vienīgais dalībnieks un amatpersona, veica noziedzīgas darbības, lai SIA „AG G” noslēgtu neesošus darījumus un uz neesošu darījumu pamata iekļautu uzņēmuma priekšnodoklī darījumus ar „fiktīviem” uzņēmumiem, tādā veidā samazinot SIA „AG G” ar PVN apliekamo objektu un izvairītos no nodokļu nomaksas. Realizējot iepriekšminēto noziedzīgo nodarījumu, A.G. veica nelikumīgas darbības, slēdzot neesošus ar PVN apliekamus darījumus ar SIA „E”, SIA „A”, SIA „L”, SIA „W” un SIA „T”, noformējot un parakstot pavadzīmes un rēķinus no SIA „AG G” puses, apzinoties, ka minētie darījumi faktiski nenotiek un nenotiks. Tādējādi A.G. SIA „AG G” grāmatvedības dokumentos un VID ik mēnesi iesniegtajās PVN deklarācijās, atkārtoti, nepamatoti iekļāva priekšnodokli, kas faktiski uzņēmumam SIA „AG G” bija jānomaksā valstij, taču to nenomaksāja un konkrēti:

1. Par 2004.gada novembri PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 5765,44, kas sastāda lielu apmēru, sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „E”, pamatojoties uz fiktīvu faktūrrēķinu.
2. Par 2004.gada decembri PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 1638,00 sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „A”, pamatojoties uz fiktīviem faktūrrēķiniem, un nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 23 456,31 sakarā ar neesošiem darījumiem ar SIA „L”, pamatojoties uz fiktīviem faktūrrēķiniem, kopā par 2004.gada decembri Ls 25 094,31, kas sastāda lielus apmērus.

²⁴⁹ Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 2007.gada 11.decembra spriedums lietā Nr.K 04-322-07/18, krimināllietā Nr.15830110604/ 15830106205.

²⁵⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 29.februāra spriedums lietā Nr.K 29-186-08/7, krimināllietā Nr.5830201203.

²⁵¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2008.gada 5.marta spriedums lietā Nr.K 30-093/11-2008, krimināllietā Nr.12507000307/ 158301108904.

²⁵² Jūrmalas pilsētas tiesas 2008. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr.K 17-0105-08, krimināllietā Nr.15830111505.

²⁵³ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 3.aprīļa spriedums lietā Nr.K 31-210/08, krimināllietā Nr.15830104405.

²⁵⁴ Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 2009.gada 9.janvāra spriedums lietā Nr.K 04-80-09/18, krimināllietā Nr.15830113306.

²⁵⁵ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2009.gada 30.aprīļa spriedums lietā Nr.K 30-486/18-2009, krimināllietā Nr.15830104508.

²⁵⁶ Rīgas pilsētas Kurzemes tiesas 2010.gada 1.februāra spriedums lietā Nr.K 28-15/10-7, krimināllietā Nr.15830104006.

²⁵⁷ Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesu kolēģijas 2011.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.KA04-0888-11/17, krimināllietā Nr.15830113805.

3. Atkārtoti par 2005.gada februāri PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 1073,90, sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „W”, pamatojoties uz fiktīvu faktūrrēķinu.
4. Atkārtoti par 2005.gada aprīlī PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 21 355,71, kas sastāda lielu apmēru, sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „T”, pamatojoties uz fiktīvu faktūrrēķinu.

Kopumā laika periodā no 2004.gada novembra līdz 2005.gada maijam A.G., būdams SIA „AG G” vienīgais dalībnieks un amatpersona, nepamatoti priekšnodoklī iekļāva PVN Ls 53 289,36 apmērā. Vienlaikus, saskaņā ar apsūdzību, A.G. tika apsūdzēts arī par to, ka viņš legalizēja noziedzīgi iegūtus finanšu līdzekļus lielā apmērā, pārkāpjot likumā noteiktās prasības un apzinoties šo līdzekļu iegūšanas noziedzīgumu:

Sākot no 2004.gada novembra A.G. ar nodomu izvairīties no nodokļu nomaksas, būdams SIA „AG G” vienīgais dalībnieks un amatpersona, veica noziedzīgas darbības, lai SIA „AG G” noslēgtu neesošus darījumus un uz neesošu darījumu pamata iekļautu uzņēmuma priekšnodoklī darījumus ar „fiktīviem” uzņēmumiem, tādā veidā samazinot SIA „AG G” ar PVN apliekamo objektu un izvairītos no nodokļu nomaksas. Realizējot iepriekšminēto noziedzīgo nodarījumu, veica nelikumīgas darbības, slēdzot neesošus ar PVN apliekamus darījumus ar SIA „E”, SIA „A”, SIA „L”, SIA „W” un SIA „T”, noformējot un parakstot pavadzīmes un rēķinus no SIA „AG G” puses, apzinoties, ka minētie darījumi faktiski nenotiek un nenotiks. Tādējādi A.G. SIA „AG G” grāmatvedības dokumentos un VID ik mēnesi iesniegtajās PVN deklarācijās, atkārtoti, nepamatoti iekļāva priekšnodokli, kas faktiski uzņēmumam SIA „AG G” bija jānomaksā valstij, taču to nenomaksāja, kā arī veica pārskaitījumus uz uzņēmumu kontiem, tādējādi radot iespaidu par faktiski nenotikuša darījuma esamību, un konkrēti:

1. Par 2004.gada novembri PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 5765,44, kas sastāda lielu apmēru, sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „E”, pamatojoties uz fiktīvu faktūrrēķinu, un, sakarā ar minēto faktūrrēķinu radot iespaidu par it kā notikušu darījumu, pārskaitot no SIA „E” norēķinu konta AS „Parex Banka” 2004.gada 01.novembrī Ls 18 799,50 un 2004.gada 03.novembrī Ls 18 500,10, tai skaitā PVN.
2. Atkārtoti, par 2004.gada decembri PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 1638,00 sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „A”, pamatojoties uz fiktīvu preču pavadzīmi - rēķinu, un sakarā ar minēto preču pavadzīmi - rēķinu radot iespaidu par it kā notikušu darījumu, 2005.gada 23.februārī pārskaitīja uz SIA „A” rēķinu AS „Parex Banka” Ls 10 738,00, tai skaitā PVN. Tāpat nepamatoti iekļāva priekšnodoklī PVN Ls 23 456,31 sakarā ar nenotikušu darījumu ar SIA „L”, pamatojoties uz fiktīviem faktūrrēķiniem, un, sakarā ar minētajiem faktūrrēķiniem radot iespaidu par it kā notikušiem darījumiem, pārskaitīja uz SIA „L” rēķinu AS „Parex Banka” 2004.gada

27.decembrī Ls 11 100, 2004.gada 29.decembrī 6400 Ls, 2005.gada 17.janvārī Ls 6541,29, 2005.gada 17.janvārī Ls 11 800, tai skaitā PVN.

3. Atkārtoti par 2005.gada februāri PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodokli PVN Ls 1073,90 sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „W”, pamatojoties uz minēto fiktīvo fakturrēķinu radot iespaidu par it kā notikušiem darījumiem, 2004.gada 04.aprīlī pārskaitīja uz SIA „W” rēķinu AS „Parex Banka” Ls 6511, 48, tai skaitā PVN.

4. Atkārtoti par 2005.gada maiju PVN deklarācijā nepamatoti iekļāva priekšnodokli PVN Ls 2376,00, sakarā ar neesošu darījumu ar SIA „T”, pamatojoties uz fiktīvu preču pavadzīmi - rēķinu un pamatojoties uz minēto preču pavadzīmi - rēķinu, radot iespaidu par it kā notikušu darījumu, pārskaitīja uz SIA „T” rēķinu AS „Parex Banka” 2005.gada 10.jūnijā Ls 15 576,00, tai skaitā PVN.

No apsūdzības izriet, ka A.G. būdams, SIA „AG G” vienīgais dalībnieks un amatpersona, izdarot KL 218.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, nolūkā slēpt un maskēt finanšu līdzekļus noziedzīgo izcelsmi laika periodā no 2004.gada novembra līdz 2005.gada jūnijam, veica pārskaitījumus par kopējo summu Ls 226 482, tas ir, lielā apmērā, uz iepriekš minēto uzņēmumu kontiem, mainot finanšu līdzekļu piederību, tādā veidā, saskaņā ar LR likumu „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” 5.panta pirmās daļas 1.punkta nosacījumiem, izdarīja noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Tiesa, izvērtējot inkriminētos faktiskos apstākļus, kā arī noteikto kvalifikāciju, nolēma A.G. atzīt par nevainīgu un attaisnot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā (KL 195.panta otrās daļa - likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2005.gada 1.jūnijam). Tiesa atzina, ka saskaņā ar likumu „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” 4.panta pirmo daļu par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem tiek atzīti finanšu līdzekļi un manta, kas tieši vai netieši iegūta KL paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā. Atbilstoši minētā likuma 5.panta pirmajai daļai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir darbības, ja tās izdarītas **nolūkā** slēpt un maskēt finanšu līdzekļu vai citas manas noziedzīgo izcelsmi:

1. Finanšu līdzekļu vai mantas pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana;
2. Finanšu līdzekļu vai citas mantas patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības, slēpšana vai maskēšana;
3. Finanšu līdzekļu vai mantas iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietošanā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi vai manta ir noziedzīgi iegūta;
4. Līdzdalība minētā likuma panta 1.- 3.punktā minēto darbību veikšanā.

Atbilstoši šiem likuma noteikumiem, tiesas ieskatā, personu var saukt pie kriminālatbildības, ja tiesas izmeklēšanā pierādīts, ka līdzekļiem vai mantai ir neapšaubāmi noziedzīga izcelsme un persona, **nolūkā** slēpt vai maskēt to noziedzīgo izcelsmi, pārvērš šo mantu vai līdzekļus citās vērtībās, maina, slēpj vai maskē to atrašanās vietu, izvietojumu, kustību vai piederību u.tml.. Pirmās

instances tiesa pamatoti konstatējusi, ka A.G. apsūdzībā saskaņā ar KL 218.panta otro daļu un KL195.panta otru daļu objektīvās puses aprakstu faktiski veido vienas un tās pašas darbības, kaut arī apsūdzības formulējums saskaņā ar KL 195.panta otro daļu ir papildināts.

Tiesas kolēģija nosprieda, ka nav pamata atzīt, ka visa apsūdzībā norādītā un saskaņā ar apsūdzību pārskaitītā naudas summa būtu noziedzīgi iegūta, vienlaikus tiesa atzina, ka lietā nav gūti pierādījumi par to, ka minētos naudas pārskaitījumus apsūdzētais veicis, lai tādā veidā slēptu finanšu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi. Tiesas kolēģija konstatēja, ka par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu nevar atzīt tās pašas darbības, kuras A.G. inkriminētas kā izvairīšanās no nodokļu nomaksas. Naudas līdzekļu pārskaitīšana veikta, lai kontrolējošām iestādēm apstiprinātu PVN deklarācijā pievienotajos dokumentos atspoguļoto fiktīvo darījumu esamību, iegūtu tiesības priekšnodokļa atskaitīšanai, līdz ar to tiesa neatzina minētās, apsūdzībā inkriminētās darbības kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 177.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, secināms, ka atsevišķās lietās tiesas tāpat vienas un tās pašas personas darbības ir atzinušas gan kā KL 177.pantā, gan arī kā KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi.

Krimināllietā Nr.15830035900²⁵⁸ M.K. un I.P. tika atzīti par vainīgiem un notiesāti par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, atbildība par ko paredzēta KL 177.panta trešajā daļā un 195.panta otrajā daļā un ko viņi izdarīja šādos apstākļos: M.K. un I.P., nolūkā izkrāpt no valsts budžeta PVN pārmaksu laika posmā no 1999.gada oktobra līdz 2000.gada martam, veica fiktīvu uzņēmējdarbību. Kopumā M.K. un I.P. personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās no valsts budžeta izkrāpa PVN pārmaksu Ls 25 348,24, tas ir, lielā apmērā. Lai maskētu iepriekš izkrāpto līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, M.K., apzinoties, ka tie iegūti noziedzīgi, 1999.gada 17.decembrī sagatavoja čeku skaidras naudas izmaksai un atbilstoši šim čekam bankā izņēma skaidru naudu Ls 66 400 apmērā un rīkojās ar to pēc saviem ieskatiem.

Kā norādīts spriedumā, tad līdzīgā veidā M.K. izņēma skaidru naudu gan 2000.gada 7.februārī, gan 2000.gada 13.martā, attiecīgi Ls 7082,00 un Ls 11 500,00 apmērā, un rīkojās ar to pēc saviem ieskatiem. Kā tieši izpaudās šī turpmākā rīcība ar naudas līdzekļiem pēc saviem ieskatiem, spriedumā nav norādīts. Savukārt par atbilstošām Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 4.punkta nosacījumiem tiesa atzina I.P. darbības, kas izpaudās, organizējot un veicot darbības, lai radītu priekšstatu par deklarētās uzņēmējdarbības reālu norisi un tādā veidā maldinātu VID amatpersonas, organizējot fiktīvu darījumu slēgšanu, sniedzot M.K. padomus darbībās, kas saistītas ar fiktīvās uzņēmējdarbības nodrošināšanu, kā arī veicot citas nepieciešamās darbības, kas vērstas uz PVN pārmaksas izkrāpšanu no valsts budžeta, **līdzdarbojoties** noziedzīgi iegūtu līdzekļu **iegūšanā** īpašumā.

²⁵⁸ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedums lietā Nr.K 04-318/07-2, krimināllietā Nr.15830035900.

Arī minētajā gadījumā tiesa kļūdaini kvalificēja M.K. un I.P. darbības kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka KL 195.panta dispozīcijā aprakstītās darbības tiek veiktas, lai legalizētu šos līdzekļus, proti, persona apzinās, ka viņas darbību rezultātā tiks slēpta šo līdzekļu noziedzīgā izcelsme, un vēlas to panākt. Pamatoti ir secināms, ka līdzekļu patērēšana savām vajadzībām, kas nav izdarīta ar mērķi radīt iespaidu, ka legalizējamie līdzekļi iegūti tiesiski, neveido KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Tāpat jāņem vērā, ka mantas iegūšanu, izdarot krāpšanu, nevar vienlaikus atzīt arī par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jo KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir manta, kas tieši vai netieši iegūta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā.

Krimināllietā Nr.12507004406²⁵⁹ L.Z. tika atzīta par vainīgu un notiesāta par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, par kuriem atbildība paredzēta KL 218.panta otrajā daļā, 275.panta otrajā daļā, kā arī 177.panta trešajā daļā un 195.panta otrajā daļā. Saskaņā ar tiesas konstatēto, predikatīvo noziegumu, par kuru atbildība paredzēta 177.panta trešajā daļā, un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu viņa izdarīja šādos apstākļos: SIA "DT Centrs" direktore L.Z. līdz 2004.gada 15.maijam parakstīja pavadzīmes par fiktīviem, reāli neeksistējošiem darījumiem ar SIA "V un J" un SIA "Imerlan", no kuriem SIA "DT Centrs" it kā iegādājās precis un pēc tam VID atskaitēs uzrādīja lielāku PVN priekšnodokļa samaksu, tādējādi izveidojās PVN pārmaxsa, kuru L.Z. atprasīja atpakaļ no VID. Tālāk, lai iegūtu PVN pārmaxsu no valsts budžeta par SIA "DT Centrs" veiktajiem darījumiem, laika posmā no 2004.gada 19.maija līdz 2004.gada 15.jūlijam L.Z. veica darbības, iesniedzot pieprasījumus VID Rīgas reģionālās iestādes Kurzemes priekšpilsētas nodaļai no SIA "DT Centrs" it kā izveidojošās PVN pārmaxsas novirzīt citu nodokļu, nodevu vai obligāto maksājumu segšanai.

Kā norādīts spriedumā, šādā veidā tika izkrāpti no valsts budžeta finanšu līdzekļi. Savukārt to legalizēšana izpaudusies kā izkrāpto līdzekļu novirzīšana citu nodokļu, nodevu vai obligāto maksājumu segšanai no valsts budžeta.

Arī šajā tiesas spriedumā nav atrunāts, kā tieši izpaudās Novēršanas likuma 5.pantā norādītais speciālais nolūks - **slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Tiesas spriedumā norādītās darbības - izveidojošās PVN pārmaxsas novirzīšana citu nodokļu, nodevu vai obligāto maksājumu segšanai - kļūdaini atzītas par KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvo pusi.

Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 320.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, jāsecina, ka apsūdzības uzturēšanā ir konstatējamās līdzīgas kļūdas, kādas ir pieļāvušas tiesas, iztiesājot kriminālprocesus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums apsūdzētajai personai tika inkriminēts KL 218. vai 177. pantā ietvertais noziedzīgais nodarījums.

²⁵⁹ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.aprīļa spriedums lietā Nr.K 04-159/07-3, krimināllietā Nr.12507004406.

Tā, piemēram, krimināllietā Nr.13870001704²⁶⁰ J.S. tika apsūdzēts par to, ka viņš kā predikatīvo noziegumu izdarīja KL 320.panta trešajā daļā paredzēto noziegumu un organizēja iegūto līdzekļu legalizēšanu. Saskaņā ar apsūdzību un pirmās instances spriedumu, apsūdzētais J.S. saņēma izspiestos kukuļus uz iepriekš fiktīvi reģistrētajiem komersantu kontiem, izmantojot viltotus dokumentus. Vienlaikus kukuļa saņemšana uz šiem kontiem, apsūdzības un pirmās instances ieskatā, uzskatāma arī par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Viena no vairākām līdzīgām epizodēm izpaudās šādi: lai legalizētu no O.P. izspiesto kukuli, J.S. uzdeva O.P. izspiesto, rēķinā-faktūrā minēto naudas summu Ls 1985,00 iemaksāt SIA "Enerkom centrs" bankas kontā, tādējādi, organizējot kukuļa izspiešanas rezultātā iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanu, slēpjot un maskējot noziedzīgi iegūto finanšu līdzekļu patieso izcelsmi un mainot to piederību, pārkāpa Novēršanas likuma 5.pantu, kas šādas darbības atzīst par noziedzīgām, turklāt J.S. atļāva O.P. izspiesto kukuli iemaksāt bankā un legalizēt pa daļām. O.P., apzinoties, ka no viņas tiek izspiests kukulis un ka viņa izspiesto kukuli legalizē, kā arī apzinoties, ka viņa viltojusi SIA "Enerkom centrs" oficiālus dokumentus un vilto un izmanto bankas maksājuma dokumentu, izpildot J.S. prasību, ar viltotu kases ieņēmumu orderi, kurā bija norādītas nepatiesas ziņas par Sabiedrības it kā sniegtajiem pakalpojumiem O.P. Ls 1000,00 apmērā un norādīts viltotais rēķins - faktūra, iemaksāja daļu no J.S. izspiestās naudas summas Ls 1000,00 Sabiedrības norēķinu kontā, tādējādi minēto naudas summu legalizēja. No apelācijas instances tiesas spriedumā atreferētā pirmās instances sprieduma secināms, ka izspiestā kukuļa ieskaitīšana Sabiedrības, kaut arī fiktīvas, kontā ar pirmās instances spriedumu tika atzīta par noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu legalizēšanas organizēšanu, turklāt identiskas darbības apsūdzētajam tika inkriminētas arī kā kukuļa izspiešana.

Arī konkrētajā gadījumā jākonstatē, ka apsūdzētā nodoms iegūt izspiesto kukuli varēja realizēties, tikai ieskaitot naudas līdzekļus viņa norādītajā fiktīvajā Sabiedrībā, pretējā gadījumā apsūdzētajam nebūtu iespējams vispār saņemt izspiesto kukuli atbilstoši viņa nodomam un tā realizācijai.

Apelācijas instances tiesa pamatoti secināja, ka J.S. vienas un tās pašas darbības ir inkriminētas gan kā kukuļa izspiešana, gan kā dokumentu viltošana un to izmantošana, gan arī kā finanšu līdzekļu legalizēšanas lielā apmērā, apzinoties šo līdzekļu iegūšanas noziedzīgumu, organizēšana. Apelācijas instances tiesa atzina, ka J.S. inkriminētās darbības ir vērstas uz naudas līdzekļu noziedzīgu iegūšanu, nevis noziedzīgā veidā jau iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Par minēto apelācijas instances spriedumu tika iesniegts kasācijas protests un kasācijas sūdzība. Protestā prokurors cita starpā norāda, ka J.S. darbības daļā, kas tika vērstas uz izspiestā kukuļa saņemšanu, izmantojot firmu banku kontus, esot ideālajā kopībā ar darbībām, kas vērstas uz izspiestā kukuļa legalizēšanu, un reizē ar izspiestā kukuļa iemaksu kontā, lai to saņemtu, esot jau pabeigta viena no noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizācijas stadijām.

²⁶⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2009.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.PAK-119/2009, krimināllietā Nr.13870001704.

Šāds prokurora apgalvojums ir pretrunā ar vairākām starptautisko konvenciju izvirzītajām prasībām. Konkrēti, Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencijas 2.panta (e) punkts nosaka, ka ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem jāsaprot jebkurš īpašums, kas tieši vai netieši **iegūts, izdarot kādu noziedzīgu nodarījumu.**²⁶¹ Saskaņā ar Strasbūras Konvenciju²⁶² un Varšavas Konvenciju²⁶³ ar **noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem** jāsaprot jebkurš ekonomisks **ieguvums no kriminālnoziedzumiem.** Attiecībā uz **predikatīvā nozieguma** jēdzienu konvencijas satur identisku skaidrojumu, norādot, ka tas ir jebkurš kriminālnoziedzums, **kura rezultātā ir gūti ienākumi,** kas var kļūt par konvenciju attiecīgajos pantos definētā kriminālsodāmā nodarījuma priekšmetu. Tādējādi jāsecina, ka **legalizēt ir iespējams tikai tādu mantu, kas jau iegūta predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā,** bet ne mantu, kas vēl nav iegūta, jo predikatīvais noziedzīgais nodarījums vēl nav izdarīts.

Izskatot minēto lietu, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments pamatoti nolēma atstāt negrozītu Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas spriedumu, vienlaikus Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments secināja, ka J.S. inkriminēto noziedzīgo nodarījumu juridiskā kvalifikācija atbilst tiesas konstatētajiem lietas faktiskajiem apstākļiem.²⁶⁴

Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 175.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, secināms, ka tiesas tāpat nepareizi izprata Novēršanas likuma 5.panta prasības, konkrēti, tiesas nav ņēmušas vērā nosacījumu, ka ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju bija jāsaprot Novēršanas likuma 5.panta attiecīgajā daļā noteiktās darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Tā, piemēram, krimināllietā Nr.11300046606/ 11300061606²⁶⁵ ar pirmās instances un apelācijas instances tiesas nolēmumiem A.Z., V.B. un K.A. atzīti par vainīgiem un notiesāti par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, par kuru atbildība paredzēta KL 175.panta ceturtajā daļā, tas ir, par to, ka atkārtoti izdarīja svešas kustamas mantas slepenu nolaupīšanu personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, kas saistīta ar iekļūšanu telpā (zādzību), izdarot to lielā apmērā.

Ar tiesas nolēmumiem konstatēts, ka 2006.gadā naktī uz 22.augustu ap plkst.01.00, pirmstiesas izmeklēšanā precīzi nenoskaidrotā laikā, K.A., V.B. un A.Z., personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, mantkārīgu motīvu vadīti, izsitot loga stiklu Ls 4,40 vērtībā, iekļuva AS

²⁶¹ Pretkorupcijas konvencija. Apvienoto Nāciju Organizācija, 2003. 31.oktobris. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr.191.

²⁶² Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 1990. 08.novembris. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.

²⁶³ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism Warsaw, 2005. 16.maijs. Pieejams: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm>. [aplūkots 2011.gada 20.jūnijā].

²⁶⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 7.septembra lēmums lietā Nr.SKK-310/2009, krimināllietā Nr.13870001704.

²⁶⁵ Madonas rajona tiesas 2006.gada 7.decembra spriedums lietā Nr.K 23-127/06-2, krimināllietā Nr.11300046606/ 11300061606; Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.KA 05-36/07-13, krimināllietā Nr.11300046606/ 11300061606.

"Preses apvienība" Rēzeknes reģiona kioskā Varakļānos, Rīgas ielā 4, kur slepeni nozaga AS "Preses apvienība" piederošo īpašumu Ls 150,46 vērtībā, bet pavisam nodarīja cietušajam materiālo kaitējumu Ls 181,86 apmērā. Turklāt līdzīgā veidā nolēmumos minētajos apstākļos K.A. ar nolēmumā norādītajām personām grupā pēc iepriekšējas vienošanās, atkārtoti, iepriekš izdarot īpašuma zādzību, mantkārīgu motīvu vadīts, slepeni nozaga citus AS "Preses apvienība" piederošos īpašumus, attiecīgi: Ls 5230,32, Ls 1818,67 un Ls 77,92 apmērā. Turklāt 2006.gada naktī uz 29.augustu, pirmstiesas izmeklēšanā precīzi nenoskaidrotā laikā, K.A. ar nolēmumā norādītajām personām grupā pēc iepriekšējas vienošanās un norādītajos apstākļos, atkārtoti, mantkārīgu motīvu vadīts, nolaupīja mantas no U.N. piederošās automašīnas "VW Passat" Ls 300,00 vērtībā. Kopā K.A. nozaga īpašumu par summu Ls 7577,37.

Bez tam K.A. atzīts par vainīgu un notiesāts par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, par kuru atbildība paredzēta KL 195.panta pirmajā daļā, izdarot noziegumu šādos apstākļos: 2006.gada 8.septembrī K.A. par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem, un tieši par naudu, kuru ieguva, pārdodot iepriekš minēto zādzību laikā iegūto īpašumu, t.i., apzinoties šo līdzekļu noziedzīgumu, par Ls 500,00 iegādājās un uz sava vārda reģistrēja automašīnu "Mazda", tādējādi legalizēja noziedzīgi iegūtos līdzekļus Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē, kas nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir darbība: finanšu līdzekļu vai citas mantas iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietošanā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi vai manta ir noziedzīgi iegūta.

Pirmās un apelācijas instances tiesas kļūdaini izvērtēja un atzina kā KL 195.panta ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvo pusi mantas iegūšanu savā **lietošanā** un **valdīšanā**, kā arī tās **iztērēšanu savām vajadzībām** (nolēmumos norādītajā veidā).

Faktiski identiskas kļūdas ir konstatējamās izskatītajā krimināllietā Nr.11170018105.²⁶⁶

Ar spriedumu konstatēts, ka T.M. un E.R. tiesai tika nodoti par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, par ko atbildība paredzēta KL 175.panta trešajā daļā un KL 195.panta otrajā daļā.

Saskaņā ar apsūdzību, minētās personas legalizēja noziedzīgā kārtā iegūtos naudas līdzekļus, iegādājoties par Ls 160 automašīnu "Ford Sierra", apzinoties, ka minētie naudas līdzekļi iegūti no dažādu zagto mantu (dīzeļdegvielas, CD atskaņotāja, magnetolas, pārnēsājamā ledusskapja, rokas urbjmašīnas, darbarīku kastes) pārdošanas. Šajā gadījumā valsts apsūdzības uzturētājs nepareizi izprata Novēršanas likuma 5.panta prasības, konkrēti, apsūdzot personas, bez ievēribas palicis nosacījums, ka ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju bija jāsaprot Novēršanas likuma 5.panta attiecīgajā daļā noteiktās darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Jāpiezīmē, ka tiesas sēdē prokurors apsūdzību daļā par mantas legalizēšanu atteicās uzturēt noziedzīgā nodarījuma sastāva trūkuma dēļ.

²⁶⁶ Gulbenes rajona tiesas 2006.gada 8.decembra spriedums lietā Nr.K 14-141/06/3, krimināllietā Nr.1117001805.

Savukārt krimināllietā Nr.11140008307²⁶⁷ tiesa atzina par vainīgu un notiesāja L.Z. par to, ka viņa 2007.gada 11.februārī savā dzīvesvietā slepeni nolaupīja tur atstāto A.B. piederošo mobilo telefonu Ls 159,99 vērtībā, zinot, ka minētais telefons pieder A.B., kā arī par to, ka, būdama 2007.gada 11.februārī izdarījusi A.B. piederošā mobilā telefona zādzību, 2007.gada 12.februārī, lai slēptu telefona noziedzīgo izcelsmi, pārdeva to lombardā strādājošajai R.K. par Ls 50,00, tādējādi nozagto telefonu legalizēja, pārvēršot to skaidrā naudā. Šādas darbības tiesa kvalificēja atbilstoši KL 195.panta pirmajai daļai.

Nenoliedzami, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana var izpausties mantas iegūšanā savā **lietošanā** un **valdīšanā**, kā arī tās **iztērēšanā savām vajadzībām**, tomēr jāņem vērā, ka minētās darbības, kaut arī dažreiz var būt visai komplicētas, atzīstamas par legalizēšanu tikai gadījumos, ja persona tās izdarījusi **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Taču autora izpētītajā tiesu praksē nav konstatēti tādi gadījumi, kad pareizi būtu kvalificēta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, kas izpaudusies mantas iegūšanā savā **lietošanā** un **valdīšanā**, kā arī tās **iztērēšanā savām vajadzībām**. Kā jau tika minēts iepriekš, aplūkotajos tiesu prakses gadījumos, pirmstiesas kriminālprocesā nepamatoti netika pievērsta uzmanība speciālā nolūka konstatēšanas nepieciešamībai, arī šādā legalizēšanas gadījumā.

Praksē, tāpat (teorētiski) var būt gadījumi, kad manta tiek legalizēta vienkāršotā veidā, piemēram, iegādājoties kustamo vai nekustamo mantu, tomēr nemainīgs un paliekošs ir personas nolūks, proti, **slēpt** vai **maskēt** mantas noziedzīgo izcelsmi, uz ko gan relatīvi vienkāršotajos, gan arī komplicētajos legalizācijas gadījumos norāda konkrētās personas rīcība, liekot šķēršļus citām personām gūt priekšstatu par mantas noziedzīgo izcelsmi. Šādu šķēršļu likšana var izpausties gan kā patiesībai neatbilstošu darījumu veikšana, izmantojot ārvalstu (arī ofšoru) kompānijas un kredītiestādes vai finanšu iestādes - komplicētākos gadījumos, gan arī kā mantas piederības mainīšana, izmantojot noziedzīgo vienošanos par mantas iegādāšanos uz citu personu vārda, tomēr nebūs lieki atkārtoti uzsvērt, ka personas rīcība izpaužas **speciālajā nolūkā**. Šāds paustais šā darba autora viedoklis ir nostiprināts arī tiesu prakse, proti, autora viedoklis ir atspoguļots tiesu praksē - Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2012.gada 8.marta spriedumā lietā Nr.PAK-67, krimināllieta Nr.11518007106, kā arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmumā lietā Nr.SKK-446/2012, krimināllieta Nr.11518007106.

Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika atzīti citi KL Sevišķās daļas pantos ietvertie noziedzīgie nodarījumi, ka piemēru jāmīn krimināllietu Nr.16870002609²⁶⁸, kurā kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika atzīts KL 326.panta pirmajā daļā ietvertais noziedzīgais nodarījums. Tā tiesa, apstiprinot starp prokuroru un apsūdzēto noslēgto vienošanos, nosprieda N.O. atzīt par vainīgu noziedzīgo nodarījumu, kas paredzēti Krimināllikuma

²⁶⁷ Valkas rajona tiesas 2007.gada 7.maija spriedums lietā Nr.K 38-62/07, krimināllietā Nr.11140008307.

²⁶⁸ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2011.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.K29-1540/11, krimināllietā Nr.16870002609.

326.panta pirmajā daļā, 15.panta ceturtajā daļā un 193.panta otrajā daļā, 195.panta trešajā daļā, izdarīšanā šādos apstākļos:

N.O. no 1994.gada 6.oktobra līdz 1997.gada 24.septembrim bija SIA „TP” dalībniece. No 1995.gada 20.marta N.O. bija A/S „RCT” valdes locekle, no 1998.gada 12.marta A/S „RCT” ieņēma valdes priekšsēdētāja vietnieces amatu, no 2005.gada 8.jūnija līdz 2008.gada 16.decembrim A/S „RCT” ieņēma amatu - valdes priekšsēdētāja. N.O., būdama SIA „TP” īpašniece un vienlaikus arī valsts amatpersona, apzinoties "Korupcijas novēršanas likumā" valsts amatpersonām uzliktos ierobežojumus, nolūkā nodrošināt savu piedalīšanos mantiskos darījumos starp A/S „RCT” un SIA „TP” un to veicināšanu, lai turpinātu gūt sev ienākumus no SIA „TP”, kas viņai kā valsts amatpersonai aizliegts, nolūkā slēpt savu nelikumīgo ietekmējamo stāvokli un interešu konflikta situāciju, 1997.gada 24.septembrī nodrošināja sev piederošo SIA „TP” kapitāla daļu - 40 daļas reģistrēšanu uz A.J. vārda. Taču N.O. faktiski pilnībā saglabāja ietekmi un kontroli SIA „TP”, kā arī faktiski turpināja būt patiesā labuma guvēja SIA „TP”. Tādā pašā veidā un nolūkā, 2007.gada 14.novembrī N.O. nodrošināja sev faktiski piederošo SIA „TP” kapitāla daļu - 40 daļas pārreģistrēšanu uz A.D. vārda.

N.O., būdama faktiskā labuma guvēja SIA „TP”, kā A/S „RCT” priekšsēdētāja, t.i., valsts amatpersona, izmantojot savu dienesta stāvokli A/S „RCT” mantkārīgā nolūkā un personiskas ieinteresētības dēļ, veicināja un piedalījās mantiskos darījumos starp A/S „RCT” un SIA „TP”, kuri viņai sakarā ar dienesta stāvokli ar likumu aizliegti, un tieši:

- 2006.gada 6.janvārī N.O., būdama A/S „RCT” valdes priekšsēdētāja, tās vārdā parakstīja pielikumu 2004.gada 7.janvāra līgumam, pagarinot termiņu noslēgtajam līgumam starp „RCT” un SIA „TP” par telpu nomu;
- 2006.gada 13.jūlijā A/S „RCT” valdes sēdē tika izskatīts jautājums par zemes gabala nomu un SIA „TP” iesniegums par minētā zemes gabala nomu, lai varētu realizēt jaunbūves projektu. SIA iesnieguma izskatīšanas rezultātā, valde nolēma lūgt Rīgas domi izskatīt jautājumu par zemes gabala nodošanu nomā „RCT” un nolēma, ka lēmuma izpildi kontrolēs N.O., kura piedalījās balsojumā un balsoja „par”. Šādā veidā N.O., būdama „RCT” valdes priekšsēdētāja, mantkārīgā nolūkā un personiskas ieinteresētības dēļ veicināja mantiska darījuma noslēgšanu starp „RCT” un SIA „TP”, būdama faktiskā patiesā labuma guvēja SIA;
- 2007.gada 19.decembrī N.O., būdama A/S „RCT” valdes priekšsēdētāja, parakstīja ar SIA „TP” pielikumu 2004.gada 7.janvāra telpu nomas līgumam, saskaņā ar kuru noteica nomas maksu par iznomātajiem objektiem;
- u.c.

Kā arī, N.O., būdama SIA „TP” faktiskā patiesā labuma guvēja, nodrošināja, ka SIA ienākumus, kas saņemti no A/S „RCT” piederošo tirdzniecības vietu iznomāšanas un to tālākas apakšnomas, tiktu novirzīti kā dividendes to izmaksai SIA „TP” dalībniekiem, t.i., līdz 2007.gada

14.novembrim A.J., pēc 2007.gada 14.novembra A.D., kuras izpildot faktiskās SIA patiesā labuma guvējas N.O. norādījumus, dividendēs saņemtās naudas līdzekļus nodeva atpakaļ N.O.

Iepriekš minēto N.O. interešu konflikta situācijā noslēgto mantisko darījumu starp A/S „RCT” un SIA „TP” rezultātā, N.O. noziedzīgi ieguva materiālu labumu Ls 192 358.00 apmērā. Saskaņā ar tiesas spriedumu, N.O. līdzīgos veidos, būdama personiski ieinteresēta SIA „Lo” un „KA” saimnieciskajā darbībā, nolūkā nodrošināt neatļautu piedalīšanos mantiskos darījumos starp „RCT”, SIA „Lo” un SIA „KA”, nodrošināja sev neatļautu ienākumu gūšanu. Savukārt, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu N.O. izdarīja šādos apstākļos:

Izdarot Krimināllikuma 326.panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, t.i., neatļauti piedaloties mantiskos darījumos starp A/S „RCT” un SIA „TP”, un veicinot tos, kas viņai kā valsts amatpersonai sakarā ar dienesta stāvokli aizliegts ar likumu „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”, izdarot to mantkārīgā nolūkā, noziedzīgi ieguva finanšu līdzekļus Ls 192 358.00 apmērā, t.i., lielā apmērā, un apzinoties šo līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, legalizēja tos.

N.O., lai nodrošinātu SIA „TP” ienākumu, kas iegūti, viņai nelikumīgi iesaistoties mantiskos darījumos starp A/S „RCT” un SIA, nonākšanu vīra rīcībā (īpašumā), nolūkā maskēt to noziedzīgo raksturu, izcelsmi un piederību, vienojās ar SIA dalībnieci A.J., ka uz viņas personīgo norēķinu kontu A/S „Parex banka” tiks pārskaitīti naudas līdzekļi no SIA. Tādā pašā nolūkā N.O. vienojās ar SIA dalībnieci A.D., ka viņa atvērs uz sava vārda norēķinu kontu A/S „Parex banka”, uz kuru no SIA tiks pārskaitīti naudas līdzekļi. Vienojoties par šādu kontu izmantošanu, N.O. neinformēja A.J. un A.D. par pārskaitāmo naudas līdzekļu noziedzīgo izcelsmi. N.O., būdama persona, kas faktiski vadīja un kontrolēja SIA saimniecisko darbību un, būdama faktiskā SIA labuma guvēja, nodrošināja, lai SIA ienākumi, kas saņemti no „RCT” piederošo tirdzniecības vietu iznomāšanas un to tālākas apakšnomas, t.i., kas saņemti viņas noziedzīgās darbības rezultātā, tiktu novirzīti kā dividendes no SIA konta uz SIA „TP” dalībnieču, t.i., uz A.J. un A.D. personīgajiem norēķinu kontiem. Minētās darbības N.O. veica nolūkā slēpt un maskēt patieso līdzekļu izcelsmi, kustību un piederību, lai ar šādu naudas līdzekļu piederības mainīšanu radītu priekšstatu par it kā legālu SIA „TP” naudas līdzekļu kustību - dividenžu izmaksu uzņēmuma dalībniekiem.

Turpinot realizēt savu noziedzīgo nodomu, nolūkā iegūt šos noziedzīgā ceļā iegūtos naudas līdzekļus savā rīcībā (īpašumā), N.O. organizēja šo naudas līdzekļu noņemšanu no SIA „TP” dalībnieču kontiem skaidrā naudā un nodošanu viņai. Turklāt, N.O., lai iegūtu šos noziedzīgi iegūtos naudas līdzekļus savā īpašumā, izmantoja arī savā rīcībā esošās uz A.D. vārda reģistrētās maksājumu kartes. Pēc N.O. norādījumiem A.J. kontā A/S „Parex banka”, laika posmā no 2007.gada 8.marta līdz 2007.gada 19.oktobrim, no SIA „TP” tika ieskaitīti naudas līdzekļi Ls 85 450.00 apmērā, kurus A.J. skaidrā naudā no sava konta izņēma un pēc N.O. norādījuma nodeva viņai. Laika posmā no 2007.gada 5.decembra līdz 2008.gada 14.novembrim uz A.D. kontu A/S „Parex banka” no SIA „TP” tika pārskaitīti Ls 106 908.45, no kuriem Ls 92 536,00 A.D. laika

posmā no 2007.gada 5.decembra līdz 2008.gada 17.oktobrim pēc N.O. norādījuma no konta noņēma skaidrā naudā un pēc N.O. norādījuma nodeva viņai. Savukārt Ls 13 735.00 no A.D. konta izņemti skaidrā naudā ar uz A.D. vārda reģistrētām maksājumu kartēm, t.i., laika posmā no 2008.gada 17.oktobra līdz 2008.gada 26.oktobrim ar maksājumu karti Nr.1, un laika posmā no 2008.gada 27.oktobra līdz 2008.gada 14.novembrim ar maksājumu karti Nr.2, kuras atradās N.O. rīcībā. Tādējādi noziedzīgā ceļā iegūtie naudas līdzekļi nonāca N.O. īpašumā. Šāda veida darbības tiesa pamatoti atzina kā atbilstošas likuma „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” (spēkā līdz 2008.gada 13.augustam) 5.panta pirmās daļas 1., 2., 3.punktā un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1., 2., 3.punktā paredzētajām. Kopumā N.O. legalizēja noziedzīgi iegūtus naudas līdzekļus Ls 192 358.00 apmērā, t.i., lielā apmērā.

Izanalizējot tiesas nolēmumus krimināllietās, kuru ietvaros personas tika sauktas pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jāatzīmē, ka tikai daži no tiem tika skatīti Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta krimināllieta departamentā, jo, kā secināms, par laika periodu no 2003.gada līdz 2010.gadam, līdzīgi kā laika periodā no 2011.gada līdz 2012.gadam, minētajos procesos iztiesāšanā dominēja vainas atzīšana.

(Sk. 2.tabulu.)

Analizējot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, jāsecina, ka līdzšinējā tiesu prakse objektīvās puses konkretizējumu saskaņā ar Novēršanas likuma 5.panta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2011.gada 29.aprīlim, kad spēkā stājās likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā"²⁶⁹, kas ienesa būtiskas, reizē jāatzīst, arī nepārdomātas, izmaiņas Novēršanas likuma 5.pantā. Faktiski, spēkā esošā Novēršanas likuma 5.panta redakcija radīja ne tikai teorētisku diskusiju, vismaz tās izstrādāšanas gaitā LR Tieslietu ministrijas darba grupā, bet arī negatīvi var ietekmēt turpmāko tiesu praksi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kvalificēšanā.

Spēkā esošā likuma 5.panta pirmās daļas redakcija, atšķirībā no iepriekšējās, kas noteica, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir 5.panta 1., 2., 3. un 4.punktā minētās darbības, ja tās

²⁶⁹ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2011.gada 31.marta likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 15.aprīlis, Nr.60 (4458).

izdarītas **nolūkā slēpt** vai **maskēt** līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, neparedz attiecināt speciālo nolūku - **slēpt** vai **maskēt** uz visām 5.panta 1., 2., 3. un 4.punktā minētām darbībām. Šāds nolūks - **slēpt** vai **maskēt** turpmāk ir attiecināms tikai uz 5.panta pirmo punktu, kas nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, un ja šīs darbības veiktas nolūkā **slēpt** vai **maskēt** līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības.

Savukārt, analizējamā spēkā esošā 5.panta otrais punkts nosaka, ka legalizācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti. Kaut gan atšķirībā no iepriekšējās redakcijas, kas noteica, ka legalizācija ir darbības, ja tās izdarītas nolūkā slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, kas var izpausties kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, spēkā esošā redakcija nesatur tiešu atsauci uz speciālo nolūku, tomēr jāatzīst, ka arī tās formulējums ietver speciālo nolūku - **slēpt** vai **maskēt**, jo persona apzinoties, ka tā rīkojas ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem, slēpjot vai maskējot to patieso raksturu, izcelsmi, atrašanās vietu, izvietojumu, kustību un piederību, savu rīcību vada ar noteiktu nolūku. Grūtības praksē var sagādāt tieši spēkā esošā 5.panta trešā punkta redakcija, kas pēc grozījumiem Novēršanas likumā nesatur atsauci uz speciālo nolūku, proti, tā nosaka, ka legalizācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti. Retoriski var jautāt, vai pirmstiesas kriminālprocesā vispār būtu nepieciešams vākt pierādījumus objektīvās puses konkretizējumam, kas ietverts Novēršanas likuma 5.panta pirmajā un otrajā punktā, ja ar legalizāciju ir saprotama - noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti? Kļūdaini var šķist, ka nav nepieciešams noskaidrot un pierādīt personas nolūku, kā arī vispār nav nepieciešams pierādīt personas rīcību, kas izpaudās Novēršanas likuma 5.panta pirmajā un otrajā punktā aprakstītajā veidā, jo pietiek vien noskaidrot un pierādīt faktu, ka persona noziedzīgo mantu ir ieguvusi savā īpašumā, valdījumā vai lietojumā un zinājusi, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti (5.panta trešais punkts). Kā tad varēja izveidoties tāda absurda situācija, ka likums konkrēti definē trīs veidus, kādos var izpausties legalizēšana, bet piemērojams būtu tikai viens no tiem? Kā jau tika minēts iepriekš, ratificējot konvencijas,²⁷⁰ Latvija uzņēmās noteiktas saistības naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā. Izpildot minēto konvenciju prasības, tika kriminalizēta noziedzīgi

²⁷⁰ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes Konvencijas. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308; Pret transnacionālo organizēto noziedzību: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87; Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2009. 3.decembris, Nr.205.

iegūtu līdzekļu legalizēšana. Minēto konvenciju kontekstā, dalībvalstīm ir jākriminalizē tādas darbības kā:

- 1) īpašuma pārveidošana vai nodošana, zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā, **nolūkā** noslēpt vai maskēt šā īpašuma noziedzīgo izcelsmi vai arī palīdzēt jebkurai personai, kas ir iesaistīta predikatīvajā nodarījumā, lai izvairītos no tās rīcības tiesiskajām sekām;
- 2) īpašuma patiesās būtības, izcelsmes, atrašanās vietas, rīcības ar to, pārvietošanas vai tiesību uz to **slēpšana** vai **maskēšana**, zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā, *kā arī saskaņā ar savas tiesību sistēmas pamatprincipiem*;
- 3) īpašuma iegāde, turēšana savā valdījumā vai lietošana, tā saņemšanas brīdī zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā.

Saskaņā ar Latvijas tiesību sistēmas pamatprincipiem trešā punktā minētās darbības tika atzītas par kriminālsodāmām divos veidos:

- 1) ja tās izdarītas nolūkā **slēpt** vai **maskēt** līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības – iestrādājot Krimināllikumā 195.pantu, kas šīs konvencijā minētās darbības paredzēja kā pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi;
- 2) ja tās izdarītas bez speciālā nolūka - attiecinot tās uz KL 314.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi (mantas iegādāšanās vai realizācija, zinot, ka tā iegūta noziedzīgā kārtā).

Šāda nostāja atbilst arī doktrīnā atzītam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definējumam, saskaņā ar kuru legalizēšana ir saprotama kā process, kura ietvaros mantai tiek radīta šķietami legāla izcelsme, proti, persona veic apzinātas darbības nolūkā panākt trešajām personām (tām kuras nav iesaistītas noziedzīga nodarījuma izdarīšanā) maldīgu priekšstatu par līdzekļu legālo izcelsmi.

Tomēr, vēlme it kā "burtiski" pildīt konvenciju prasības, neiedziļinoties konvenciju izvirzītajos nosacījumos normas ieviešanā, proti, ka darbības: *īpašuma iegāde, turēšana savā valdījumā vai lietošana, tā saņemšanas brīdī zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā*, ir atzīstamas par noziedzīgiem nodarījumiem atbilstoši savas iekšējās tiesību sistēmas pamatprincipiem, ir guvusi virsroku.

Šā darba autora ieskatā, Novēršanas likuma 5.panta pirmajā daļā ietverto regulējumu, tas ir, kas attiecas uz tādu darbību kriminālizēšanu kā *noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti*, var īstenot arī izsakot Novēršanas likuma 5.panta pirmo daļu atšķirīgā redakcijā no šā brīža spēkā esošās redakcijas, vienlaikus, nepārkāpjot un pilnībā izpildot iepriekš minēto, kā arī citu starptautisko organizāciju izdotos dokumentus, uz kuriem atsauce tika izdarīta iepriekš. (Speciālā nolūka problemātika un iespējamie piedāvājumi grozījumiem Novēršanas likumā, tiks skatīti turpmākajā darba sadaļā).

3.3. KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts

Atzīmējot šajā apakšnodaļā analizējamo jautājumu kopumu, nepieciešams norādīt, ka šajā iztirzājuma daļā netiks aplūkota juridisko personu kriminālatbildība, kaut gan atsevišķos starptautisko organizāciju izdotajos dokumentos, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību²⁷¹ 10.pantā un Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 10.pantā ir paredzēta kā viena no *iespēja* dalībvalstīm noteikt juridisko personu kriminālatbildību saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Šajā jautājumā būtiski atzīmēt dr.habil.iur. U.Krastiņa vairākkārt pausto viedokli un atziņas²⁷², ka 2005.gadā pēc vairākām nopietnām diskusijām un izstrādātā likumprojekta atkārtotas apspriešanas Latvijas Republikas Saeima 2005.gada 5.maijā Krimināllikuma vispārējo daļu papildināja ar jaunu VIII¹ nodaļu „Juridiskajām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi”, kā arī papildināja KL 12.pantu „Fiziskās personas kā juridiskās personas pārstāvja atbildība”. Šajā sakarā, 2005.gada 21.aprīlī Saeima pieņēma arī Latvijas kriminālprocesa likumā attiecīgu normatīvo regulējumu „Tiesvedības īpatnības procesos par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskajai personai” (atbilstoši Kriminālprocesa likuma 51.nodaļa) un citas normas. Kā atzīmē U.Krastiņš, „pieņemot šos likumu grozījumus, Latvijas likumdevējs nepārprotami ir pateicis, ka juridiska persona nav noziedzīgu nodarījumu subjekts un piespiedu ietekmēšanas līdzekļi nav kriminālsods. Tāda nostādne izriet no Latvijas krimināltiesību tradīcijām (1933.gada Sodu likuma 51.pants ir analogs KL 12.pantam) un no vainas regulējuma spēkā esošā Krimināllikuma vispārīgajā daļā”²⁷³. Kā pareizi un precīzi atzīmē U.Krastiņš²⁷⁴, visos legālajos vainas formas veidos ietverti fiziskas personas psihiskās darbības veidi, tāpēc atbilstoši Latvijas krimināltiesībām par noziedzīga nodarījuma subjektu var būt tikai cilvēks, kuram piemīt vainas formās ietvertā psihiskā darbība. Juridiska persona ir cilvēka radīta materializēta abstrakcija un tai nepiemīt nekāda psihiska darbība.

Ar noziedzīgā nodarījuma subjektu krimināltiesības tiek apzīmēta prettiesisku darbību izdarītusī vai bezdarbību pieļāvusī fiziska un pieskaitāma persona, kas uz noziedzīgā nodarījuma

²⁷¹ Pret transnacionālo organizēto noziedzību: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87., 3.pants.

²⁷² Krastiņš U. Juridiskajām personām piemērojamo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu reglamentācijas aktualitātes. KNAB konference: „Korupcijas novēršana un apkarošana – 10 gadi”, 2012. Pieejams: http://www.knab.lv/uploads/free/uldis_krastins_juridiskajam_personam_piemerojamo_piespiedu_ietekmesanas_lidzeklu_reglamentacijas.pdf [aplūkots 2013.gada 25.februārī].; Krastiņš U. Kriminālsods un citi kriminālie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. Jurista vārds, 2007.gada 13.marts, Nr.11 (464). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=154290> [aplūkots 2013.gada 25.februārī].

²⁷³ Turpat.

²⁷⁴ Turpat.

izdarīšanas dienu ir sasniegusi Krimināllikumā paredzētu vecumu, un līdz ar to viņu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir pamats saukt pie kriminālatbildības.²⁷⁵

Kā jau tika atzīmēts, sekundārajos noziedzīgajos nodarījumos, atkarībā no to nodarījuma veida, subjekts var būt gan persona, kura pati izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, gan arī tāda, kura izdarījusi citu noziedzīgu nodarījumu. Krimināltiesību teorijā, aplūkojot tādu sekundāro noziedzīgo nodarījumu kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, jau ilgāku laiku pastāv diskusija par to, kas tad tieši var tikt atzīts par šā noziedzīgā nodarījuma subjektu. Tā, piemēram, A.Žalinskis (*А.Э.Жалинский*)²⁷⁶ uzskata, ka persona, kura nelikumīgi ieguvusi īpašumu, nevar nest atbildību par šāda īpašuma atmazgāšanu, jo šāda nostāja būtu pretrunā Krievijas Federācijas Konstitūcijai, saskaņā ar kuru nevienu personu nevar atkārtoti sodīt par vienu un to pašu noziedzīgu nodarījumu.

Analizējot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu, var atzīmēt, ka krimināltiesību teorijā šajā jautājumā arī Latvijā pastāv atšķirīgi viedokļi. Tā, piemēram, A.Niedre, savulaik komentējot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, atzina, ka par šajā pantā norādītā noziedzīgā nodarījuma subjektu nevar būt jebkura persona.²⁷⁷ Minētā viedokļa pamatā bija uzskats, ka Novēršanas likuma 2.pants²⁷⁸ noteica to personu loku, uz kurām bija attiecināmas minētā likuma prasības, proti, uz fiziskām personām, kuru **profesionālā** darbība ietver finanšu darījumu veikšanu, ar tiem saistīto konsultāciju sniegšanu vai šo darījumu apstiprināšanu. Savu viedokli attiecībā uz KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekta izpratni A.Niedre mainīja no brīža, kad likumdevējs pieņēma Novēršanas likumu jaunajā redakcijā, proti, pat laban A.Niedre uzskata, ka minētajā pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt ikviena fiziska, pieskaitāma un kriminālatbildības vecumu sasniegusi persona, kas izdara noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.²⁷⁹ Sākotnējam, A.Niedres paustajam viedoklim nepiekrīta A.Loskutovs un A.Judins, kuri par KL 195.pantā ietverto noziedzīgā nodarījuma subjektu uzskatīja fizisku, pieskaitāmu personu, kas līdz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu (vispārīgais subjekts).²⁸⁰ Oponējot A.Niedrem, A.Judins skaidroja, ka šāda nostāja neatbilda Krimināllikumā noteiktajam, jo Novēršanas likuma 2.pants neietvēra noziedzīgi iegūtu līdzekļu

²⁷⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 138.lpp.

²⁷⁶ Жалинский А.Э. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией Ю.И. Скуратова, Москва: Издательство „ИНФРА-М:НОРМА”, 1996. с.175-177.

²⁷⁷ Krastiņš U., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. 5. Sevišķā daļa. Rīga: Firma “AFS”, 1999, 49.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs. 3. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2003, 94.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2007, 105.lpp.

²⁷⁸ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 6.janvāris, Nr.3 (1064).

²⁷⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 436.lpp.

²⁸⁰ Loskutovs A., Judins A. Krimināllikums neformālā skatījumā. Rīga: „P&K”, 2000, 99.lpp.

legalizēšanas nozieguma subjekta definīciju, bet gan definēja to personu loku, uz kurām bija attiecināmas Novēršanas likuma speciālās prasības.²⁸¹

Veicot pētījumu par tiesu praksi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietās, par laika periodu no 2003.gada līdz 2010.gadam, attiecībā uz KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu secināms, ka tiesas pieņemtajos nolēmumos par KL 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektu konsekventi atzina fizisku, pieskaitāmu personu, kas līdz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu (vispārīgais subjekts).

Tā krimināllietā Nr.140003302²⁸², analizējot apelācijas sūdzības motīvus daļā par KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu, tiesa atzina, ka par to var būt jebkura pieskaitāma persona, kas sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. Vienlaikus tiesa skaidroja arī Novēršanas likuma 2.panta²⁸³ juridisko konstrukciju, atzīstot, ka minētā likuma 2.panta otrajā daļā bija minētas tikai likumā noteikto personu un to uzraudzības un kontroles institūciju pienākumi un tiesības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā, kā arī Kontroles dienesta un Konsultatīvās padomes izveidošanas kārtība, šo institūciju tiesības un pienākumi. Tādējādi, faktiski tiesa secināja, ka minētā likuma norma neierobežoja subjektu loku, bet uzskaitīja tās personas, kurām ar likumu bija uzlikts, tajā skaitā, ziņošanas pienākums. Tāpat tiesa secināja, ka KL nesatur tādu normu, kas noteiktu, ka kādā citā likumā tiek uzskaitīti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas noziedzīgā nodarījuma subjekti.

Tiesas secinājumam jāpievienojas daļā par to, ka tik tiešām Novēršanas likuma 2.pantā savulaik minētās personas šā likuma izpratnē bija īpaši subjekti, kuriem likums uzlika noteikta veida ziņošanas pienākumus un minētā norma nenoteica KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu, tādējādi, nebija pamata sašaurināt to personu loku, kuras bija saucamas pie kriminālatbildības saskaņā ar KL 195.pantu. Vienlaikus arī jāatzīst, ka konkrētā likuma normā uzskaitītās personas varēja saukt pie kriminālatbildības par nozieguma izdarīšanu, atbildība par kuru paredzēta KL 195.pantā, tomēr būtiski, ka normā minēto personu loks nebija izsmeļošs.

Runājot par KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekta izpratni, pieminams vienprātības trūkums jautājumā par to, vai pie kriminālatbildības var saukt personu, kura legalizē noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, ko pati ieguvusi, izdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Tā, piemēram, A.Judins pauž viedokli, ka, neskatoties uz to, ka mūsu valsts Krimināllikumā saistībā ar KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu nav paredzētas nekādas īpatnības, kuras pieļauj vairāki starptautisko organizāciju dokumenti, kas veltīti cīņai ar naudas atmazgāšanu, tomēr

²⁸¹ Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169498> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].

²⁸² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2004.gada 25.marta spriedums lietā Nr.PAK - 49, krimināllietā Nr.140003302.

²⁸³ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 6.janvāris, Nr.3 (1064).

šādu pieeju, saskaņā ar kuru pie kriminālatbildības par legalizēšanu saucama arī tā persona, kura pati izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, viņaprāt, ir grūti atzīt par konsekventu.²⁸⁴

Savu viedokli A.Judins argumentē ar to, ka Krimināllikuma 314.pantā paredzēta atbildība par mantas realizēšanu, zinot, ka tā iegūta noziedzīgā kārtā, un, pamatojoties uz krimināltiesību teorijas atziņām un tiesu praksi šajā jautājumā – pie atbildības saucama ir tikai tāda persona, kura realizē mantu, ko pati nav ieguvusi noziedzīgā kārtā. Fakts, ka persona ieguvusi svešu mantu, lai rīkotos ar to pēc saviem ieskatiem, pats par sevi ir saprotams un nedodot pamatu papildus kriminalizēt šo darbību. Analizējot KL 195.panta un 314.panta dispozīciju, A.Judins izdara secinājumu, ka nekas nenorāda, ka atšķirīga pieeja attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma subjektu būtu atbildusi likumdevēja gribai, turklāt, arī likumdevējs par šādām niansēm vispār neesot domājis, jo Saeimas plenārsēdes stenogramma un Krimināllikuma grozījuma projekta anotācija neatspoguļo diskusiju šajā jautājumā. Līdz ar to A.Judins piedāvā precizēt likumu, skaidri norādot, ka par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu sodāmas arī personas, kuras pašas izdarījušas predikatīvos noziedzīgos nodarījumus.

Analizējot tiesu praksi, konstatējams spriedums, ar kuru tiesa, attaisnojot personu, atzina, ka tā nav KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts, jo pati ir izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.

Tā krimināllietā Nr.11350005905/ 82502003905²⁸⁵ tiesa, attaisnojot personas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, skaidro, ka, atbilstoši starptautiskām tiesību normām, tiesu praksei un tiesību teorijai pie kriminālatbildības nevar saukt personu, kura legalizē finanšu līdzekļus vai citu mantu, ko viņa pati ieguvusi noziedzīgā ceļā. Atbilstoši Eiropas Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 6.panta otrā punkta „b” apakšpunktā noteiktajam, dalībvalstis nacionālajos normatīvajos aktos var paredzēt, ka pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju nav saucamas personas, kuras izdarījušas predikatīvos noziegumus. Turpinot motivāciju, tiesa konstatē, ka, burtiski interpretējot KL 195.pantā noteikto, pie kriminālatbildības saskaņā ar minēto pantu varētu saukt ikvienu personu, tai skaitā tādu, kura pati izdarījusi predikatīvo noziegumu, taču tiesa, pievienojoties līdzšinējai krimināltiesību teorijai un tiesu praksei, nodrošinot vienveidīgu normu tulkošanu un piemērošanu, uzskatīja, ka pie kriminālatbildības saskaņā ar KL 195.pantu saucami tikai tie, kuri legalizē līdzekļus, ko noziedzīgā kārtā ieguvušas citas personas.

Autors oponē A.Judina paustajam viedoklim un tiesas konstatācijai par to, ka KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt tikai persona, kura pati nav izdarījusi predikatīvo

²⁸⁴ Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169498> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].

²⁸⁵ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2008.gada 29.augusta spriedums lietā Nr.K04-120-08/23, krimināllietā Nr.11350005905/ 82502003905.

noziedzīgo nodarījumu. Analizējot Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju²⁸⁶ 6.panta otrā punkta „b” apakšpunktā, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību²⁸⁷ 6.panta otrā punkta „e” apakšpunktā un Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju²⁸⁸ 9.panta otrā punkta „b” apakšpunktā noteikto, proti, ka ikviena Konvencijas dalībvalsts var atrunāt, ka attiecīgajos punktos norādītie nodarījumi neattiecas uz tām personām, kas ir izdarījušas predikatīvo nodarījumu, jāatzīmē, ka Latvijas valsts ar *īpašiem likumiem*²⁸⁹, pieņemot un apstiprinot Konvencijas, nav izdarījusi atrunas, ka kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu neattiecas uz tām personām, kuras ir izdarījušas predikatīvo nodarījumu. Turklāt, nepārprotami var piekrist arī A.Judina paustajam viedoklim daļā, ka mūsu valsts Krimināllikumā saistībā ar KL 195.pantā paredzētā nozieguma subjektu nav paredzētas nekādas īpatnības. Arī Novēršanas likuma normas nesatur nekādu regulējumu, kas ļautu sašaurināt noziedzīgā nodarījuma subjektu, kvalificējot personas darbības kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Ņemot vērā Novēršanas likuma un KL 195.panta normas „*ratio legis*” būtību, nonākam pie secinājuma, ka KL 195.panta juridiskā konstrukcija ir veidota tā, lai tā atbilstu starptautisko organizāciju izdoto dokumentu naudas atmazgāšanas novēršanas jomā jēgai, gan arī, lai veidotu saskaņotību ar Novēršanas likuma normām. Oponējot A.Judina viedoklim par likumdevēja gribas nenoteiktību šajā jautājumā, jāatzīmē, ka tieši *īpašo likumu* redakcijas skaidri ļauj izprast likumdevēja gribu, proti, ievērojot iepriekš minēto Konvenciju pieņemšanas un apstiprināšanas procedūru, Latvijas valsts neizdarīja nekādas atrunas, tādējādi, paužot savu nostāju arī jautājumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nozieguma subjekta izpratni – to nesašaurinot.

Nevar piekrist arī tiesas motivācijai krimināllietā Nr.11350005905/ 82502003905, attaisnojot personas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un uzskatot, ka par KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu nevar būt persona, kura pati ir izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, jo, kā spriedumā norādījusi tiesa, tādas esot krimināltiesību teorijas un tiesu prakses

²⁸⁶ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.

²⁸⁷ Pret transnacionālo organizēto noziedzību: ANO Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87., 3.pants.

²⁸⁸ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2009. 3.decembris, Nr.205.

²⁸⁹ Par Konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Latvijas Republikas 1998.gada 15.oktobra likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308/312 (1369/1373); Par Eiropas Padomes konvenciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Latvijas Republikas 2009.gada 17.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, Nr.205 (4191); Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību: Latvijas Republikas 2001.gada 17.maija likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87 (2474).

nostādnes, kas nodrošina vienvēidīgu normu tulkošanu un to piemērošanu. Autors jau puda savu viedokli attiecībā par krimināltiesību teorijas nostādnēm šajā jautājumā, bet, turpinot analizēt noziedzīgā nodarījuma subjekta problemātiku, jāatzīst, ka tiesu prakse par laika periodu no 2003.gada līdz 2010.gadam neatspoguļo nevienā citā tiesas nolēmumā krimināllietā Nr.11350005905/ 82502003905 pausto tiesas motivāciju par noziedzīgā nodarījuma subjekta sašaurināto izpratni. Līdz ar to, tiesas motivācija šajā konkrētajā jautājumā paliek tikai un vienīgi nepamatots apgalvojums.

Skaidrības labad jāsecina, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var izdarīt gan persona, kura šos noziedzīgos līdzekļus pati ieguvusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā, gan persona, kura, zinot līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, tos legalizējusi, pati neizdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Jāatceras, ka šī pazīme līdz brīdim, kad tika grozīts Novēršanas likuma 5.pants (spēkā esošā redakcijā), ļāva arī skaidri norobežot atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu no noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās un realizēšanas (KL 314.pants). Piemēram, KL 314.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts nevar nolaupīšanas ceļā iegūt mantu, gan arī vienlaikus pats no sevis šo mantu iegādāties. Tādējādi, KL 314.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir persona, kura iegādājusies vai realizējusi citas personas noziedzīgi iegūtu mantu.

Analizējot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu, jāvērs uzmanība arī Novēršanas likuma 40.pantā „Likuma subjekta atbrīvošana no atbildības” ietvertajam nosacījumam, proti, saskaņā ar šo normu gadījumos, ja Novēršanas likuma subjekts pilda likumā noteiktās prasības, tā rīcību nevar uzskatīt par profesionālo darbību reglamentējošo normu vai uzraudzības un kontroles institūciju prasību pārkāpumu. Ņemot vērā, ka šī norma iekļauta VI nodaļā „Lietvedība un likuma subjektu atbrīvošana no atbildības”, iepriekš minēto personu loks ir saistīts ar tādām, kuru pienākumos ietilpst ziņošana par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem, un tās savas profesionālās darbības rezultātā varējušas apstiprināt kādu aizdomīgu vai neparastu finanšu darījumu. Un tikai gadījumos, ja minētās personas darbojas ārpus ar Novēršanas likuma normām uzlikto pilnvaru apjoma, tās var tikt sauktas pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanu.

Kā nākamo diskutablu jautājumu jāmin teorētiska atziņa, ka noteiktos gadījumos KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektam var būt vecuma ierobežojums, tas ir, personai ir jāsasniedz vecums, sākot ar kuru uz likuma pamata ir atļauts veikt finansiāli saimniecisko darbību. Šādam viedoklim nevar piekrist, jo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, ja pat tā izpaudās kā finanšu darījumu veikšana, ir nelikumīga (noziedzīga) aktivitāte (rīcība), tādējādi nav pamata uzskatīt, ka legalizācijas nodarījumu var izdarīt tikai tāda persona, kura likumīgi var veikt finanšu darījumus.

Pētot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekta īpatnības, kontekstā ar šā darba iepriekšējā nodaļā jau analizētajiem Novēršanas likuma grozījumiem²⁹⁰, nepieciešams vērst uzmanību problēmjautājumiem, kas var radīt nopietnas negatīvas sekas tiesu praksē, apgrūtinot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas noziedzīguma subjekta nošķiršanu no KL 314.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekta. Kā jau tika minēts šā darba iepriekšējā nodaļā, tad Novēršanas likums tika grozīts, izsakot jaunā redakcijā likuma 5.pantu, konkrēti, jaunās redakcijas 5.panta pirmās daļas trešais punkts nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti. Būtisks apstāklis ir tas, ka *speciālais nolūks* - slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, minēto darbību atzīšanai par mantas legalizēšanu, netiek prasīts. Tādējādi izveidojusies situācija, ka persona, kura bez nolūka *slēpt vai maskēt* mantas noziedzīgo izcelsmi iegūst īpašumā, valdījumā vai lietošanā iepriekš noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtu mantu un zinot tās izcelsmi, tiek saukta pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (KL 195.pants), turklāt, atbildības pakāpe likuma priekšā šādai personai ir identiska ar tādu persona, kura:

- 1) noziedzīgi iegūtu līdzekļus pārvērš citās vērtībās, maina to atrašanās vietu vai piederību, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti, un, veicot darbības nolūkā slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības;
- 2) slēpj vai maskē noziedzīgi iegūtu līdzekļu patieso raksturu, izcelsmi, atrašanās vietu, izvietojumu, kustību, piederību, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti.

Minētajos likuma grozījumos nevar saskatīt konsekvenci, uz ko arī, piedaloties LR Tieslietu ministrijas darba grupas sēdēs, kas bija veltītas minēto grozījumu izstrādei, autors norādīja. Var nešaubīgi apgalvot, ka minētie likuma grozījumi apgrūtinās vienvērtīgas normu tulkošanas un to piemērošanas nodrošināšanu, jo radīs neizpratni jautājumā par KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma nošķiršanu no KL 314.pantā paredzētā. Šāds konsekvences trūkums nerastos, ja pirms grozījumu izdarīšanas Novēršanas likumā tiktu ņemts vērā Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 6.panta pirmā punkta „c” apakšpunkta, Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 9.panta pirmā punkta „c” apakšpunkta piemērošanai paredzētā atruna, kas nosaka, ka

²⁹⁰ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 15.aprīlis, Nr.60 (4458).

dalībvalstīm ir tiesības kriminalizēt saskaņā ar konkrētās valsts konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādņēm tādas darbības kā *īpašuma iegūšanu, valdīšanu vai lietošanu, īpašuma saņemšanas brīdī apzinoties, ka šis īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi.*

Identisku atrunu satur arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību 6.panta pirmā punkta „b” apakšpunkts, kas nosaka, ka *īpašuma iegāde, turēšana savā valdījumā vai lietošana, tā saņemšanas brīdī zinot, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā ceļā,* ir kriminalizējamas darbības saskaņā ar valsts tiesību sistēmas pamatprincipiem.

Īstenojot Konvencijās noteikto atrunu par kriminalizējamām darbībām, tiktu izslēgta situācija, ka par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var uzskatīt personas darbības, kuras izpaudušās kā citas personas iepriekš no lielveikala nolaupītās mantas – alkohola pudeles iegūšana savā valdījumā un lietošanā, tas ir, izdzerot tās saturu. Nešaubīgi var apgalvot, ka visu šajā darbā analizēto starptautisko organizāciju izdoto dokumentu naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā mērķis ir daudz nozīmīgāks, nekā vienkāršota noziedzīgā kārtā iegūtas mantas lietošana savām personiskajām vajadzībām. Der atcerēties, ka tādi starptautisko organizāciju izdotie dokumenti, kā piemēram, *ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, Eiropas Padomes Rekomendācija (R(80)101), Bāzeles banku uzraudzības Komitejas Deklarācija par banku sistēmu izmantošanas ierobežošanu naudas atmazgāšanas nolūkā, FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering - Finanšu darbības uzdevumu grupas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumos) 40 rekomendācijas (vēlāk vēl 9 rekomendācijas), Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju jeb tā dēvētā „Strasbūras Konvencija”, Eiropas Kopienas Padomes Direktīva (91/308/EEC) „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai (naudas atmazgāšanai)”²⁹¹, Eiropas Parlamenta Direktīva 2001/97/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/308/EEK par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK „Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai”, Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr.1889/2005 „Par skaidras naudas kontroli, kuru ieved Kopienas teritorijā vai izved no tās” un citi, pasvītro cīņas nepieciešamību ar naudas atmazgāšanu, saskatot to kā draudu valstu ekonomiskām interesēm, to stabilitātei, drošībai un suverenitātei, finanšu un biznesa struktūru stabilitātei un valsts dienestu normālai darbībai. Atsevišķi tiek uzsvērtā nepieciešamība aizsargāt banku sistēmu pret naudas atmazgāšanas apdraudējumu, lai nepieļautu finanšu sistēmas solīduma, stabilitātes, viengabalainības un uzticamības interešu apdraudējumu. Vienlaikus, starptautisko organizāciju izdotie dokumenti uzsver nepieciešamību aizsargāt brīva kapitāla aprites intereses, ar to saprotot arī intereses brīva finanšu*

²⁹¹ Šobrīd direktīva nav spēkā.

kapitāla sniegšanai vienotā (Eiropas Savienības) telpā, dalībvalstu sabiedrības intereses organizētās noziedzības aktivitāšu (īpaši narkotirdzniecības un terorisma) novēršanā, atklāšanā un sodīšanā. Tādējādi, starptautiskās organizācijas tiešā veidā dalībvalstīm norāda uz ar likumu apdraudētajām interesēm, izslēdzot nepieciešamību kriminalizēt „*spirtoto dzērienu izlietošanu savām vajadzībām*” kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas veidu, turpretī neapdomīgi izdarītie Novēršanas likuma grozījumi noziedzīgi iegūtas mantas legalizēšanu ļauj saskatīt arī gadījumos, kas neatbilst starptautisko organizāciju priekšstatam par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Turklāt būtu jāatzīmē, ka šādu darbību kriminalizēšana bez speciālā nolūka ir principa *non bis in idem* pārkāpšana, faktiski, persona tiktu saukta pie kriminālatbildības par to, ka viņa vēlas izmantot nozieguma augļus, nevēloties tiem piešķirt legālu izcelsmi.

Kopumā jāsecina, ka jautājumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nodarījuma subjektu Krimināltiesību teorijā (ārvalstīs) pastāv atšķirīgi viedokļi, proti, vieni uzskata, ka noziedzīgā nodarījuma subjektu nevar būt jebkura persona, bet citi pretēji. Savukārt, Latvijas tiesību eksperti, kuriem pievienojas arī šā darba autors, ir vienisprātīgi, ka KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt jebkura fiziska, pieskaitāma un kriminālatbildības vecumu sasniegusi persona, kas izdara noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Tāpat secināms, ka arī Latvijas tiesu prakse šajā jautājumā nav atšķirīga.

Analizējot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekta izpratni, pieminams vienprātības trūkums jautājumā par to, vai pie kriminālatbildības var saukt personu, kura legalizē noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, ko pati ieguvusi, izdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Atsevišķi pētnieki, piemēram, A.Judins šādu viedokli aizstāv, piedāvājot precizēt likumu, skaidri norādot, ka par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu sodāmas arī personas, kuras pašas izdarījušas predikatīvos noziedzīgos nodarījumus. Arī tiesu praksē ir gadījums, kad tiesa, attaisnojot personu, atzina, ka tā nav KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts, jo pati ir izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Šā darba autors uzskata, ka šādai nostādnei nav pamata, jo, pirmkārt, jāatzīmē, ka Latvijas valsts ar *īpašiem likumiem*, pieņemot un apstiprinot iepriekš analizētās Konvencijas, nav izdarījusi atrunas, ka kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu neattiecas uz tām personām, kuras ir izdarījušas predikatīvo nodarījumu. Otrkārt, ņemot vērā Novēršanas likuma un KL 195.panta normas „*ratio legis*” būtību, secināms, ka KL 195.panta juridiskā konstrukcija ir veidota tā, lai tā atbilstu starptautisko organizāciju izdoto dokumentu naudas atmazgāšanas novēršanas jomā jēgai, gan arī, lai veidotu saskaņotību ar Novēršanas likuma normām.

3.3.1. KL 195.panta nozieguma subjektīvā puse

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse atspoguļo saistību starp personas (nodarījuma subjekta) apziņu un gribu un viņas izdarīto nodarījumu (nodarījuma objektu un objektīvo pusi).²⁹² Subjektīvajā pusē izpaužas vainīgās personas psihiskā attieksme pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu un pret kaitīgajām sekām un cēloņsakarību starp tām. Kā atzīmē U.Krastiņš²⁹³, **noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse** ir vainīgās personas (nodarījuma subjekta) psihiskā darbība, kas tieši saistīta ar izdarīto (nodarījuma objektu un objektīvo pusi), un tā apvieno vienotā veselā personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus. Līdzīgi uzskata arī citi autori, piemēram, A.Rarogs²⁹⁴, A.Tarbagajevs, Vadims Piteckijs, Valērijs Piteckijs, A.Sevastjanovs, A.Uss, H.Hlupina, A.Šeslers, N.Šedriņš, A.Mickevičs²⁹⁵ u.c., kuri norāda, ka ar **noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi** krimināltiesībās jāsaprot – personas psihiskā darbība (rīcība), kas nepastarpināti saistīta ar noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. L.Gauhmans²⁹⁶ **noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi** raksturo kā vainīgās personas psihisko attieksmi pret izdarāmo „*sabiedriski bīstamo*” (kaitīgo) nodarījumu, kas paredzēts krimināllikumā kā noziedzīgs.

Jautājumā par sekundāro noziedzīgo nodarījumu subjektīvo pusi teorijā var atrast dažādas pieejas. Tā, piemēram, I.Goreļiks (*И.Горелик*) un I.Sapožņikovs (*И.Сапожников*)²⁹⁷ uzskatīja, ka sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarītāja rīcības apzināšanās pakāpes (nodoma) noskaidrošanai ir jākonstatē, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir **precīzi zinājis** par predikatīvā nodarījuma apstākļiem – par izdarīšanas laiku, vietu un noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas paņēmieni.

Savukārt, G.Aleksandrovs (*Г.Александров*)²⁹⁸ šādu nodoma izzināšanas pakāpi raksturoja kā „ideālā ticamība” (krievu valodā - *идеальная достоверность*), kas sekundārajos noziedzīgajos nodarījumos nav nepieciešama, pieturoties pie viedokļa, ka sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarītājam nav jāzina par nodarījuma izdarīšanas vietu un laiku, kā arī par visiem tā dalībniekiem.

Līdzīgi arī V.Kuzņecovs (*В.А.Кузнецов*)²⁹⁹ atzīmē, ka subjektīvās puses noskaidrošanai nav nepieciešams precīzi konstatēt, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir zinājis, kādā tieši veidā

²⁹² Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: “Tiesu namu aģentūra”, 2000, 88.lpp.

²⁹³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 151.lpp.

²⁹⁴ Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.40.

²⁹⁵ Питецкий В.В. Уголовное право. Общая часть: учебник/ под ред. А.Н.Тарбагаева. Москва: Проспект, 2012, с.155.

²⁹⁶ Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: Закон, Теория, Практика. Москва: АО „Центр ЮрИнфоР”, 2010, с.133.

²⁹⁷ Горелик И., Сапожников И. Ответственность недоносителей по указам Президиума Верховного Совета СССР от 4 июня 1947 г. Социалистическая законность. 1950. №12, с.28-34.

²⁹⁸ Александров Г. Ответственность недоносителей по указам Президиума Верховного Совета СССР от 4 июня 1947 г. Социалистическая законность. 1950. №7, с.26-33.

²⁹⁹ Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации/ науч. ред. Лопашенко Н.А. Москва: Волтерс Клувер, 2006, с.28.

(zādības, krāpšanas, kontrabandas u.tml.) bija iegūta noziedzīgā manta. V.Kuzņecovs uzsver, ka pietiekami noskaidrot, ka persona zināja, ka manta iegūta noziedzīgā kārtā.

Analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas subjektīvo pusi, jāatzīmē, ka, papildinot Latvijas Kriminālkodeksu ar jaunu normu - 151.⁴pantu³⁰⁰, kas stājās spēkā 1998.gada 2.aprīlī, tā dispozīcijā tika iekļauta norāde uz noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, proti, Latvijas Kriminālkodeksa 151.⁴panta pirmā daļa paredzēja atbildību *par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanu, pārkāpjot likumā noteiktās prasības un **apzinoties** šo līdzekļu vai mantas iegūšanas noziedzīgumu*. Kā jau tika minēts iepriekš, tad, pieņemot Krimināllikumu, minētā norma savu dispozīciju nemainīja un faktiski tika atkārtota KL 195.pantā³⁰¹, un tikai stājoties spēkā grozījumiem³⁰², kas tika izdarīti ar 2005.gada 28.aprīļa likumu, panta pirmās daļas dispozīcija tika mainīta, neiekļaujot tajā norādi - **apzinoties** šo līdzekļu vai mantas iegūšanas noziedzīgumu. Arī šā brīža aktuālā KL 195.panta dispozīcijā nesatur tādu norādi.

Krimināltiesību teorijā un tiesu praksē dominē uzskats, ka KL 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturo tiešs nodoms. Tā, piemēram, vairāki krimināltiesību teorētiķi, tādi kā A.Niedre³⁰³, A.Judins³⁰⁴, A.Loskutovs³⁰⁵ u.c. pieturas pie viedokļa, ka KL 195.pantā ietvertā noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu. A.Niedre, analizējot noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, secina, ka vainīgais apzinās, ka viņš veic finanšu operācijas vai citus darījumus ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem vai citu mantu un vēlas to darīt. Līdzīgi arī A.Judins, skaidrojot noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, secina, ka tiešs nodoms nozīmē to, ka persona apzinās, ka viņas darbības rezultātā tiks slēpta šo līdzekļu noziedzīgā izcelsme un tieši to viņa vēlas panākt. Minēto viedokļu pamatā ir ne tikai sākotnējās normas redakcija, kas noteica atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, bet arī Novēršanas likuma 5.panta juridiskā konstrukcija (līdz pēdējām tās redakcionālajām izmaiņām). Kā jau tika minēts iepriekš, Novēršanas likuma 5.pantā bija norādīta sastāva pazīme – nolūks slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās

³⁰⁰ Grozījumi Latvijas Kriminālkodeksā: Latvijas Republikas 1998.gada 2.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 16.aprīlis, Nr.100/101 (1161/1162).

³⁰¹ Krimināllikums: Latvijas Republikas 1998.gada 17.jūnija likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.

³⁰² Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2005.gada 28.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 18.maijs, Nr.78 (3236).

³⁰³ Krastiņš U., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. 5. Sevišķā daļa. Rīga: Firma "AFS", 1999, 49.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski – praktiskais komentārs. 3. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2003, 94.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2007, 105.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 436.lpp.

³⁰⁴ Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169498> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā]; Loskutovs A., Judins A. Krimināllikums neformālā skatījumā. Rīga: „P&K”, 2000, 99.lpp.

³⁰⁵ Loskutovs A., Judins A. Krimināllikums neformālā skatījumā. Rīga: „P&K”, 2000, 99.lpp.

atbildības”³⁰⁶, līdz ar to bija uzskatāms, ka noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu, savukārt, attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma pabeigšanas brīdi varēja secināt, ka legalizēšana ir pabeigta ar jebkuras Novēršanas likuma 5.pantā norādītās darbības izdarīšanu (formāls sastāvs), bet attiecībā uz KL 195.panta trešajā daļā ietvertā noziedzīgā nodarījuma pabeigšanas brīdi, jāņem vērā kvalificējošo pazīmi – lielā apmērā, tātad, šajā gadījumā noziegums pabeigts ar brīdi, kad tiek legalizēta manta, kuras kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdi nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsommu.

Izdarot grozījumus Novēršanas likumā, kā jau tika minēts iepriekš, likumdevējs 5.panta pirmās daļas trešo punktu izteica redakcijā, kas nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti. Līdz ar to *speciālais nolūks* - slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, minēto darbību atzīšanai par mantas legalizēšanu, netiek prasīts, bet nemainīgs ir palicis apstāklis, ka personai ir jābūt zināmam faktam, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti. Tomēr, kā jau tika norādīts iepriekš, nepareizi būtu domāt, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, zinot, ka tie ir iegūti noziedzīgā kārtā, varētu definēt kā legalizēšanu bez *speciālā nolūka*. Šā darba autors pieturas pie iepriekšējās nodaļas paustā uzskata, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana kā definīcija ietver vairākas būtiskas pazīmes, kurām izpildoties var izdarīt secinājumu par legalizēšanas nolūku. Legalizācija ir process, kas var būt vienkāršāks vai komplikētāks, taču nemainīgi šajā procesā pastāv mērķis, pirmkārt, slēpt šo ienākumu kriminālo izcelsmi un, otrkārt, atbrīvoties no tiesību sargājošo institūciju uzmanības. Tātad, pats jēdziens legalizācija jau norāda uz personas vēlmi – nolūku radīt maldīgu priekšstatu par legalizējamo līdzekļu izcelsmi jeb padarīt legalizējamus līdzekļus par šķietami legāliem. Jāpiekrīt A.Judina paustajam, ka tieši šā mērķa esamība ļauj norobežot analizējamo noziegumu no noziedzīgā kārtā iegūtā patērēšanas, kas nav krimināli sodāma, un Krimināllikuma 314. pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma (noziedzīgā kārtā iegūtās mantas iegādāšanās un realizēšana). Nozieguma nosaukums un panta dispozīcijā lietotais vārds "legalizācija" skaidri norāda uz personas mērķi panākt, lai nelikumīgais kļūtu par likumīgu (legālu).

Lai atrisinātu minēto problēmu, ko ir radījuši izdarītie Novēršanas likuma grozījumi, būtu jāizsver iespēja izdarīt citus grozījumus Novēršanas likumā. Analizējot iepriekš minētās problēmas, var nonākt pie secinājuma, ka, izstrādājot jaunu šā likuma normas redakciju, būtu nepieciešams, pirmkārt, grozīt KL 314.pantu, izsakot to jaunā redakcijā, otrkārt - izdarīt kārtējos grozījumus arī Novēršanas likumā. Minēto priekšlikumu būtu jāskata kopsakarībā ar 2012.gada 13.decembra

³⁰⁶ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: Latvijas Republikas 2008.gada 17.jūlija likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116 (3900).

likumu „Grozījumi Krimināllikumā”³⁰⁷, (kas tika balstīti uz Kriminālsodu politikas koncepciju³⁰⁸), un kas paredz samazināt brīvības atņemšanas sodu maksimālās un minimālās robežas, kas, savukārt, nozīmē, ka no jauna tiek pārvērtēti KL 7.pantā paredzētie noziedzīgu nodarījumu klasifikācijas kritēriji. Saskaņā ar minēto likumu, KL Sevišķās daļas pantu sankcijās daudziem noziedzīgiem nodarījumiem klasifikācija mainījiesies no smagāka uz vieglāku, piemēram, noziegumi, kas līdz šim bija smagi, kļuva par mazāk smagiem, savukārt, sevišķi smagi noziegumi kļuva par smagiem noziegumiem, u.tml. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu nepieciešams:

1) grozīt KL 314.pantu, izsakot to jaunā redakcijā. Šāda gadījumā būtu nepieciešams KL 314.panta dispozīciju precizēt, nosakot, ka:

314.pants. Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās

(1) Par mantas iegūšanu īpašumā, valdījumā, lietojumā vai tās realizēšanu, ja šo tiesību rašanās brīdī zināms, ka manta ir noziedzīgi iegūta.

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas lielā apmērā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi organizēta grupa, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

2) izdarīt kārtējos grozījumus Novēršanas likumā, izslēdzot analizējamos (pieņemtos) grozījumus, tas ir, atjaunojot iepriekšējo Novēršanas likuma 5.panta redakciju vai

3) grozot Novēršanas likuma 5.pantu, izteikt to iepriekšējā redakcijā, bet papildinot Novēršanas likumu ar jaunu 5¹.pantu, proti:

5.pants. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma finansēšana

(1) Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir šādas darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt vai maskēt** līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības:

1) noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;

2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;

³⁰⁷ Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2013. gada 13.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2012. 27.decembris, Nr.202 (4805).

³⁰⁸ Par Kriminālsodu politikas koncepciju: Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojums Nr.6. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.janvāris, Nr.6 (3992).

3) noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;

4) līdzdalība kādā no šā panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punktā minētajām darbībām.

(2) Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija par tādu atzīstama arī tad, ja Krimināllikumā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kura rezultātā tieši vai netieši ir iegūti šādi līdzekļi, ticis izdarīts ārpus Latvijas Republikas teritorijas un noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietā par to ir paredzēta kriminālatbildība.

(3) Terorisma finansēšana ir darbības, kas par tādām noteiktas Krimināllikumā.

5¹.pants. Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās

Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās un realizēšana ir šādas darbības, ja tās izdarītas bez nolūka slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības: mantas iegūšana īpašumā, valdījumā, lietojumā vai tās realizēšana, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka manta ir noziedzīgi iegūta.

Autors aizstāv viedokli par tāda varianta lietderīgumu, kura rezultātā tiktu grozīts ne vien KL 314.pants, izsakot to jaunā redakcijā, bet arī grozīts Novēršanas likuma 5.pants un likums papildināts ar **5¹.pantu** – „**Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās**”. Tādējādi tiktu nodrošināta starptautisko organizāciju izdoto dokumentu īstenošana, kā arī tiktu ņemta vērā to piemērošanai paredzētā atruna, kas nosaka, ka dalībvalstīm ir tiesības kriminalizēt saskaņā ar konkrētās valsts konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādņēm tādas darbības kā *īpašuma iegūšanu, valdīšanu vai lietošanu, īpašuma saņemšanas brīdī zinot, ka šis īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi*. Turklāt, šāda veida grozījumi ļautu skaidri norobežot KL 195.pantā un KL 314.pantā ietvertos noziedzīgos nodarījumus, kas, savukārt, arī sekmētu vienveidīgas tiesu prakses izveidi.

Zinātniskajās publikācijās tiek pausts viedoklis, ka sekundāros noziedzīgos nodarījumus var izdarīt ne tikai ar tiešu nodomu, bet pieļaujams arī netiešs nodoms un pat neuzmanība.³⁰⁹ Šāds uzskats pats par sevi nav nekas jauns, ko apstiprina arī pētījums salīdzināmajās krimināltiesībās, no kura izriet, ka bez tieša nodoma atsevišķās valstīs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var izdarīt arī ar netiešu nodomu, bet 13 valstīs, kuru starpā minēta arī Vācija un Šveice, likumdevējs esot norādījis uz neuzmanīgu vainas formu.³¹⁰ Lai noskaidrotu Vācijas un Šveices likumdevēja gribu, nepieciešams aplūkot attiecīgās krimināltiesību normas.

³⁰⁹ Skat., piemēram, Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, 99., 128.lpp.; Макаров А.Д. Уголовная ответственность за прикосновение к преступлению. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2004, с.15.

³¹⁰ Додонов В.Н., Капинус О.С., Щерба С.П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть: Монография. Москва: Юрлитинформ, 2010, с.263.

Vācijas Federatīvās Republikas kriminālkodeksa³¹¹ 261.§ piektā daļa nosaka: *kurš pirmajā vai otrajā daļā norādītajos gadījumos aiz vieglprātības neatpazīst³¹², ka priekšmets iegūts pirmajā daļā norādītā prettiesiskā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar naudas sodu*. Savukārt, Šveices kriminālkodeksa³¹³ 305.bis panta pirmajā daļā ir paredzēta atbildība par darbībām, kas vērstas uz tādu mantisko vērtību slēpšanu, par kurām persona zina vai **viņai bija jāparedz**, ka tās ir radušās nozieguma izdarīšanas rezultātā (Vācijas un Šveices pieredze detalizētāki tiks analizēta turpmāk).

Tas nav pretrunā arī ar Strasbūras konvenciju, kurā ir ietverta norāde uz neuzmanību, nosakot, ka noziedzīgu līdzekļu legalizācija var būt: "Tikai tādas darbības, kas veiktas, apzinoties mantas vai līdzekļu izcelsmi vai pieļaujot noziedzīgu nevērību, kad personai vajadzēja un tā varēja apzināties līdzekļu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, bet tā neveica nepieciešamās darbības, lai noskaidrotu izcelsmi."³¹⁴

Analizējot minētās normas, jāatzīmē, ka Strasbūras konvencija, Šveices un Vācijas likumdevējs runā **par personas attieksmi pret līdzekļu izcelsmi**, pieļaujot atbildību arī tad, ja persona aiz vieglprātības neatpazīst, ka priekšmets iegūts prettiesiskā nodarījuma izdarīšanas rezultātā (Vācija); darbības vērstas uz tādām vērtībām, par kurām persona zina vai viņai bija jāparedz, ka tās ir radušās nozieguma izdarīšanas rezultātā (Šveice); darbības, kas veiktas, apzinoties mantas vai līdzekļu izcelsmi (pēc mūsu valsts doktrīnas iznāk tiešs un netiešs nodoms) vai pieļaujot noziedzīgu nevērību, kad personai vajadzēja un tā varēja apzināties līdzekļu vai mantas noziedzīgo izcelsmi (Strasbūras konvencija).

Taču gan Strasbūras konvencija, gan arī Vācijas un Šveices likumdevējs attiecīgajās tiesību normās norāda arī uz rīcības ar šiem līdzekļiem nolūku (mērķi) – un tas ir slēpt, vai maskēt. Šādos gadījumos vainīgā psihiskā attieksme var izpausties tikai tieša nodoma veidā.

Par dažādu psihisko attieksmi pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm tiek diskutēts arī citu noziedzīgu nodarījumu sakarībā, un jāpiekrīt to autoru domām³¹⁵, ka tā ir

³¹¹ Strafgesetzbuch. § 261 Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte. Pieejams: <http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

³¹² Atbilstoši mūsu valsts krimināltiesību teorijas izpratnei - noziedzīgā nevērība.

³¹³ Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2013), Art. 305bis. Pieejams: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

³¹⁴ Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes Konvencija Latvijas Vēstnesis, 1998.23.oktobris, Nr.308.

³¹⁵ Skat. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 166.lpp. – „Vainīgā nodoms aptver visus tos noziedzīgā nodarījuma faktiskos apstākļus, kas veido nodarījuma objektīvo pusi, bet visu vienādā mērā viņš tos var neapzināties. [...] Tomēr ir atsevišķi gadījumi, kad nepieciešams, lai kāda no konkrēta noziedzīga nodarījuma objektīvās puses sastāva pazīmēm būtu bijusi skaidri apzināta. Tāpēc gadījumā, ja Krimināllikuma Sevišķās daļas kādā panta dispozīcijā likumdevējs ir ietvēris norādi uz konkrētu apstākļu apzināšanos vai kāda fakta zināšanu, tad šāda psihiskā attieksme ir jākonstatē. [...] Prasība par noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses kādas pazīmes apzināšanos norāda uz tiešu nodomu.

pieļaujama un kopumā nemaina noziedzīgā nodarījuma subjektīvas puses izvērtējumu – tīšs nodarījums, ko raksturo tiešs nodoms.

Atgriežoties pie mūsu valsts Krimināllikuma, jāatzīmē, ka tā 8.panta otrā daļa paredz, ka, *nosakot noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas vainas formu, jākonstatē šīs personas psihiskā attieksme pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm*, un analizējamajā gadījumā tā ir vainīgās personas psihiskā attieksme kā pret līdzekļu izcelsmi, tā arī pret turpmāko rīcību ar šiem līdzekļiem.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas objektīvā puse izpaužas noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanā, savukārt, Krimināllikuma 195.panta objektīvās puses konkretizējums, kā jau tika norādīts iepriekš, ir izklāstīts Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 5.pantā³¹⁶. Aplūkojot spēkā esošā Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 3.punktu, secināms, ka tā redakcija – *„noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti”* satur norādi uz personas psihisko attieksmi pret izcelsmi. Saskaņā ar mūsu valsts doktrīnu, šāda norāde uz konkrētu fakta zināšanu kā psihiskā attieksme ir jākonstatē. Vienlaikus, pilnībā jāpiekrīt U.Krastiņa paustajai atziņai³¹⁷, ka prasība par noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses kādas pazīmes zināšanu norāda uz tiešu nodomu.

Tādējādi jāsecina, ka mūsu valsts likumdevējs izvirza prasību par tieša nodoma konstatēšanu gan attieksmē pret līdzekļiem, kas ir legalizēšanas priekšmets, gan arī pret pašu legalizēšanas faktu, jo, kā jau konstatēts iepriekš, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir noziedzīgs nodarījums ar formālu sastāvu, kas pilnībā atbilst krimināltiesību doktrīnā nostiprinātajam, ka **„personas psihiskā attieksme pret viņas darbību vai bezdarbību, kas noziedzīgo nodarījumu formālajos sastāvos ir nodarījuma objektīvās puses pazīme, var izpausties vienīgi tieša nodoma veidā, jo nav iespējams, ka persona apzināti izdara kādu darbību, nevēloties to darīt.”**³¹⁸

Analizējot sekundāros noziedzīgos nodarījums tāpat ir jāatzīmē, ka, izdarot jebkuru sekundāro noziedzīgo nodarījumu, persona apzinās savas rīcības kaitīgumu. Kā atzīmē M.Habibuļins³¹⁹ (*М.Х.Хабидуллин*), rīcība, ja vien tā ir saistīta ar personas gribas izpausmi, vienmēr ir vēlama. Noziedzīgajos nodarījumos ar formālo sastāvu, šāda personas griba (vēlme) ir attiecināma arī uz noteiktu rīcību, proti, personas rīcība ir vēlama (gribēta). Attiecinot to uz analizējamo noziedzīgo nodarījumu, jāsecina, ka persona nevar ar nolūku un vienlaikus aiz neuzmanības veikt noziedzīgi

³¹⁶ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2011.gada 31.marta likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 15.aprīlis, Nr.60 (4458), 5.pants.

³¹⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 166.lpp.

³¹⁸ Turpat, 165.lpp.

³¹⁹ Хабибуллин М.Х. Ответственность за укрывательство преступлений и недоносительство по советскому уголовному праву. Казань: Издательство Казанского университета, 1984, с.68.

iegūtu līdzekļu legalizēšanu, proti, nevar vēlēties panākt noziedzīgi iegūtu līdzekļu slēpšanu vai maskēšanu, padarot tos par šķietami legāliem, aiz neuzmanības, neatkarīgi no tā, vai persona pati ieguva šos līdzekļus, izdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, vai arī to izdarīja cita persona, kura nav izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.

Kvalifikācijas jautājumi par personas saukšanu pie kriminālatbildības par darbībām, kas veiktas ar noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, taču neapzinoties tās noziedzīgo izcelsmi un nevēloties panākt šīs mantas izcelsmes šķietamo legalitāti, ir risināmi ārpus KL 195.panta sastāva.

Viss iepriekš minētais ļauj izdarīt secinājumu, ka **KL 195.pantā ietvertā nozieguma subjektīvo pusi** raksturo tiešs nodoms.

Kā jau autors norādīja iepriekš, tad Latvija ir pievienojusies virknei starptautisko organizāciju dokumentu, veicot to ratificēšanu, līdz ar to, uzņemoties arī tās saistības, kas noteiktas starptautisko organizāciju dokumentos. Kā jau iepriekš tika norādīts, tad visu iepriekš minēto FATF Četrdesmit rekomendāciju redakcijas (1990.gada, 1996.gada, 2003.gada un 2012.gada) satur arī būtiskus priekšrakstus, kas attiecināmi uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas subjektīvas puses konstrukciju un tās pierādīšanas aspektiem. Tā, piemēram, gan 1990.gada, gan arī 1996.gada FATF Četrdesmit rekomendāciju redakcijas (attiecīgi – 6.rekomendācija un 5.rekomendācija) noteica, ka saskaņā ar Vīnes konvenciju (1988.gada 19.decembra ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti) apsūdzībai par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu jāietver vismaz apstākļi, ka apsūdzētais zinājis par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā arī to, ka viņa zināšanas var izrietēt no objektīviem faktiskajiem apstākļiem. Arī 2003.gada FATF Četrdesmit rekomendāciju 2.rekomendācijas a.punkts noteica, ka saskaņā ar Vīnes konvenciju (1988.gada 19.decembra ANO Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti) un Palermo konvenciju (2000.gada 11.maija ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību) noziedzīgā nodarījuma nodoms un zināšana, kas ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva konstatējamie apstākļi, ir pierādāmi ar objektīviem faktiskajiem apstākļiem. Savukārt, analizējot 2012.gada FATF Četrdesmit rekomendācijas, proti, 3.rekomendāciju³²⁰, jāsecina, ka tās saturs ir atklājams ar 3.rekomendācijas skaidrojošo aprakstu, kurš nosaka šajā jautājumā līdzīgu skaidrojumu kā 2003.gada FATF 2.rekomendācija.

Analizējot KL 195.pantā ietvertā nozieguma subjektīvo pusi ir jāatzīmē, ka konkrētās krimināllietas ietvaros subjektīvo pusi ir iespējams pierādīt ar objektīvās puses darbībām, jeb objektīviem faktiskajiem apstākļiem.

³²⁰ The FATF Recommendations, 2013. Pieejams: [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20\(approved%20February%202012\)%20reprint%20Feb%202013%20web%20version.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20(approved%20February%202012)%20reprint%20Feb%202013%20web%20version.pdf) [aplūkots 2013.gada 20.februārī].

Lai norādītu KL 195.panta nozieguma subjektīvās puses raksturojumu, autors piedāvā šādu piemēru:

Persona C, būdama SIA "RUNN" direktore un vienīgā dibinātāja, nolūkā atkārtoti izkrāpt no valsts budžeta SIA "RUNN" nepienākošos PVN pārmaksas atmaksu, kas pamatota ar patiesībā neesošu SIA "RUNN" eksportu uz Krievijas Federāciju, noslēdz fiktīva rakstura līgumu ar SIA "Neiba" direktoru un vienīgo īpašnieku personu D par preču - dator detaļu piegādi SIA "RUNN".

Patiesībā dator detaļas netiek piegādātas, bet SIA "Neiba" direktoram un vienīgajam īpašniekam personai D par šāda veida pakalpojumu tiek pārskaitīta SIA "Neiba" norēķinu rēķinā no SIA "RUNN" personas C naudas summu Ls 7000,-. Tāpat persona C dara zināmu personai D, ka šī summa ir iegūta PVN pārmaksas atmaksas izkrāpšanas rezultātā no valsts budžeta.

Persona D patieso noziedzīgā nodarījuma mehānismu un tā realizēšanas paņēmienus nezina, tāpat persona D nezina, ka fiktīva līguma noslēgšana kalpos par paņēmieni vērāk izkrāpt no valsts budžeta PVN pārmaksas atmaksu, taču persona ir pārliecināta, ka naudas summu saņēma par iepriekš personas C veikto PVN pārmaksas izkrāpšanu no valsts budžeta. Persona D kļūdaini pieļauj, ka persona C šo fiktīva rakstura preču piegādi un līgumiska rakstura attiecības ar SIA "Neiba" izmantos, lai izvairītos no nodokļu nomaksas. Persona D iegūtos līdzekļus izmanto SIA "Neiba" uzņēmējdarbības attīstībai. Pēc neilga laika posma persona C noslēdz fiktīva rakstura līgumu ar Krievijas Federācijā neesošo uzņēmumu "Moskva 1" par preču - datora detaļu eksportu uz iepriekš minēto uzņēmumu. Darījuma summa sastāda ~ Ls 500 000,-. Sakarā ar veikto fiktīva rakstura darījumu (eksportu) persona C LR Valsts ieņēmumu dienesta (VID) attiecīgajā teritoriālajā nodaļā pieprasa it kā radušos PVN pārmaksas atmaksu. No valsts budžeta personai C, kā SIA "RUNN" direktorei un īpašniecei, tiek izmaksāta PVN pārmaksas atmaksa ~ Ls 90 000 apmērā.

Ar saņemtajiem naudas līdzekļiem ~Ls 90 000 persona C palielina SIA "RUNN" konta atlikumu. Daļu no šiem līdzekļiem ~Ls 8 000 persona C izmanto SIA "RUNN" uzņēmējdarbībai, iepērkot patiesībā no dažādiem Latvijas Republikas uzņēmumiem dator detaļas un vēlāk tās eksportē uz Krievijā esošajiem uzņēmumiem, tādējādi atkal pieprasot un saņemot no VID PVN pārmaksas atmaksu, līdz ar to radot iespaidu par SIA "RUNN" veikto uzņēmējdarbību, kas atbilst Latvijas Republikas pastāvošajam normatīvajam regulējumam, kā rezultātā finanšu līdzekļus pārvērš citās vērtības, maskē to patieso izcelsmes raksturu, zinot no šo līdzekļu iegūšanas brīža, ka tie ir noziedzīgi iegūti. Atlikušo daļu noziedzīgi iegūto līdzekļu daļu vairākkārtīgi, pēc iepriekš norādītās nozieguma shēmas, iegulda iepriekš aprakstītā noziedzīgo nodarījumu izdarīšanai - PVN pārmaksas atmaksas izkrāpšanai no valsts budžeta.

No iepriekš izklāstītā piemēra izriet, ka persona C ir izdarījusi predikatīvu noziedzīgu nodarījumu, par kuru atbildība paredzēta KL 179.panta trešajā daļā (krāpšana lielā apmērā), kā arī KL 195.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.

Persona C apzinājās, ka viņa veic finanšu operācijas un citus darījumus ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem un vēlējas to izdarīt. Personas C noziedzīgais nodoms (subjektīvā puse) *konkretizējas apstākļi*, ka persona vēlējas sasniegt *mērķi* - uzņēmējdarbības veikšana vai citāda ekonomiska rakstura darbība, noziedzīgas peļņas gūšanas nolūkā, radot priekšstatu citām personām par līdzekļu legālo izcelsmi.

Arī personas D darbībās ir saskatāmas KL 195.panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmes, neraugoties uz to, ka persona pati nav izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, bet zināja, ka naudas līdzekļi no to iegūšanas brīža ir noziedzīgi iegūti. Arī personas D noziedzīgais nodoms (subjektīvā puse) *konkretizējas ar to*, ka persona vēlējas sasniegt *mērķi* - uzņēmējdarbības veikšana vai citāda ekonomiska rakstura darbība, izmantojot noziedzīgi iegūtus līdzekļus, zinot no to iegūšanas brīža to izcelsmes noziedzīgumu.

Analizējot noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi, jāatzīmē, ka nodarījuma subjektīvās puses saturu palīdz atklāt vairākas juridiskas pazīmes, un viena no tām ir vaina. *Vaina* kā viens no obligātajiem kriminālatbildības nosacījumiem ir diskusiju cēlonis ne tikai krimināltiesību teorijā, bet arī tiesu praksē. Vainas konstatēšanas nepieciešamību noteic Latvijas Republikas Satversmes³²¹ 92.pants - *ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu*. Šis konstitucionālais kriminālatbildības noteikšanas princips ir paredzēts arī Krimināllikuma 1.pantā, saskaņā ar kuru pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Vainas jēdziens Krimināllikumā nav dots, bet atsevišķos Krimināllikuma Vispārīgās daļas pantos, KL 9. un 10.pantā, kas satur divu vainas formu – nodoma un neuzmanības jēdzienus, var noskaidrot vainas formu veidus un tos raksturojošās pazīmes. Līdzīga pieeja, nedefinējot vainas jēdzienu Krimināllikumā (kodeksā) ir arī vairākām citām valstīm, piemēram, Vācijā, Dānijā, Spānijā, Polijā, Šveicē.³²² Nule minēto valstu krimināllikumi (kodeksi) satur tikai norādi uz jēdzieniem *nodoms* un *neuzmanība*, savukārt angloamerikāņu tiesību saimes valstīs, kur nepazīst tādus terminus kā noziedzīgā nodarījuma objektīvās un subjektīvās pazīmes, kā arī netiek definēta vainas izpratne, tiek izmantota atšķirīga pieeja noziedzīgā nodarījuma psiholoģisko aspektu apzīmēšanai. Piemēram, Angļu krimināltiesību doktrīnā pazīst tādus jēdzienus kā *actus reus*³²³ (angļu val. arī „*deed of crime*” – cilvēka uzvedības fiziskais rezultāts; angļu val. tulkojums no latīņu val. „*guilty act*” - noziedzīga rīcība; noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse), ar

³²¹ Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas 1922.gada 15.februāra pamatlikums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43.

³²² Рапог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.50.

³²³ Black`s Law Dictionary. United States of America: Thomson business, 2007, p.39.; Мамулян А.С., Кашкин С.Ю. Англо-русский полный юридический словарь. Москва: Эксмо, 2006, с.26-27.

ko saprot nodarījuma (notikuma) objektīvo pusi un *mens rea*³²⁴ (angļu val. tulkojums no latīņu val. „*guilty mind*” - noziedzīgs nodoms, noziedzīgs prāts; noziedzīgs nodoms, griba; vaina), kas apzīmē „prāta” (psihe) stāvokli. Anglijas krimināltiesību doktrīna pazīst trīs nozieguma psihiskā elementa pamatformas: nodoms (*intentional*), neapdomība (*recklessness*), nevērība (*negligence*)³²⁵. Lai konstatētu *mens rea* esamību konkrēta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, tiek noskaidrota personas (psihiskā) attieksme pret tās izdarīto noziedzīgo nodarījumu, proti, vai persona to izdarīja apzināti (ar nodomu) (angļu val. *intentionally*) vai vieglprātīgas paļāvības rezultātā (angļu val. *recklessness*), vai arī noziedzīgās nevērības (angļu val. *negligence*) rezultātā³²⁶. Angļu krimināltiesību doktrīna pazīst virkni noziedzīgu nodarījumu (atsevišķās lietu kategorijās), tā dēvētie – „stingras atbildības” (*strict liability*) un absolūtās apsūdzības (aizlieguma) (*absolute prohibition*) noziedzīgi nodarījumi, kuros nav nepieciešams pierādīt (konstatēt) *mens rea* esamību attiecībā pret *actus reus*. Piemēram, persona tiks atzīta par vainīgu informācijas „neatklāšanā” (nenovērtēšanā) vai naudas atmazgāšanā, ja tā zināja vai pieļāva (nojauta) vai arī tai bija saprātīgs pamats zināt vai pieļaut, ka cita persona nodarbojas ar naudas atmazgāšanu. Minētajā gadījumā jākonstatē, ka informācija vai citi apstākļi, kas veido personas zināšanas vai pieļāvumu ir saistīti ar likumā regulēto šīs personas ekonomiskās darbības sfēru, savukārt persona neizvērtēja minēto informāciju vai apstākļus saprātīgā laikā no brīža, kad tā ieguva šādu informāciju vai uzzināja par konkrētiem apstākļiem³²⁷.

Tikai atsevišķu valstu (piemēram, Baltkrievijas un Ukrainas) krimināllikumos ir vainas definīcija. Tā, Baltkrievijas kriminālkodeksa 21.panta pirmā daļa nosaka, ka „*vaina ir personas psihiskā attieksme pret izdarīto sabiedriski bīstamo nodarījumu, kas izpaužas nodoma vai neuzmanības formās.*”³²⁸ Savukārt Ukrainas kriminālkodeksa 23.pants noteic, ka „*vaina ir personas psihiskā attieksme pret izdarīto darbību vai bezdarbību, kas paredzēta ar šo Kodeksu un tās sekām, un kas izpaužas nodoma vai neuzmanības formās.*”³²⁹

Krievijas krimināltiesību teorijā pieņemts uzskatīt, ka ar **vainu** (tās psiholoģiskajā aspektā) saprot *personas psihisko attieksmi pret izdarīto kaitīgo nodarījumu, par kuru atbildība ir paredzēta krimināllikumā un pret nodarījuma kaitīgām sekām*³³⁰. Pēc būtības līdzīgam vainas formulējumam

³²⁴ Black's Law Dictionary. United States of America: Thomson business, 2007, p.1006.; Мамулян А.С., Кашкин С.Ю. Англо-русский полный юридический словарь. Москва: Эксмо, 2006, с.488.

³²⁵ Beļska A. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse. ASV un Latvijas krimināltiesības. Jurista Vārds, 2008. 9.septembris, Nr.34, 14.lpp.

³²⁶ Чупрова Е. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии. Москва: Волтерс Клувер, 2007, с.55.

³²⁷ Ibid, с.56-57.

³²⁸ Уголовный кодекс Республики Беларусь. Национальный центр правовой информации Республики Беларусь. Pieejams: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk9900275&p2={NRPA}> [aplūkots 2012.gada 6.novembrī].

³²⁹ Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/23.php> [aplūkots 2012.gada 6.novembrī].

³³⁰ Рагог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.50-51.

pieturas arī Latvijas krimināltiesību doktrīnā, tā, piemēram, kā norāda U.Krastiņš,³³¹ *vaina ir personas psihiskā attieksme nodoma vai neuzmanības formā pret tās izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to saistītajām kaitīgajām sekām.*

Analizējot vainu kā obligāto kriminālatbildības nosacījumu, nevar neminēt krimināltiesību doktrīnā pastāvošās diskusijas par tās saistību (attiecināmību) ar citu krimināltiesību teorijā būtisku institūtu – *noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi*. Šādā aspektā būtiski ir pieminēt vairākus doktrīnā pastāvošos uzskatus, saskaņā ar kuriem, pirmkārt, izpratne par vainu tiek pielīdzināta termina - *noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse* izpratnei. Šādas teorijas piekritēji³³² abus terminus vaina un noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse lieto kā sinonīmus, norādot, ka cilvēka intelektuālā un gribas rīcība ir nesaraujami saistīta ar tā rīcības motivāciju un emocijām. Otrkārt, pastāv uzskats³³³, ka *vainas* jēdziens ir plašāks nekā izpratne par noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi. Šāda uzskata piekritēji neatzīst vainu kā vienu no noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses pazīmēm³³⁴, bet gluži pretēji atzīst, ka vaina ietver kā objektīvo, tā arī subjektīvo noziedzīgā nodarījuma pusi, turklāt tā ietver arī citas kriminālatbildības noteikšanai būtiskas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas pazīmes, kurās izpaužas noziedzīgā nodarījuma subjekta negatīvā attieksme pret ar likumu aizsargātajām interesēm. Treškārt, jautājumā par *vainas* un *noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses* izpratni, pastāv uzskats³³⁵, ka psiholoģiskais noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses saturs tiek atklāts ar tādu juridisku pazīmju palīdzību kā vaina, motīvs un mērķis (nolūks), kas raksturo personas dažādās psihiskās aktivitātes formas. Šāda uzskatam jāpiekrīt, jo minētās pazīmes savstarpēji ir saistītas, tomēr vienlaikus tās patstāvīgi raksturo psiholoģiskās parādības un neviena no pazīmēm neaptver citu.

Tomēr doktrīnā rodami arī citi vainas apzīmējumi, tā piemēram, D.Podprigora³³⁶, primāri piešķirot *vainas* jēdzienam psiholoģisko saturu, apzīmē to kā *personas apziņas stāvokli noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas gaitā, kas nepieciešams un pietiekams personas saukšanai pie kriminālatbildības un kas izpaužas darbības brīvā izvēlē un noteiktā attieksmē pret nodarījumu, tā izdarīšanas gaitā pastāvošajām realitātes parādībām un to savienojuma rezultātā izraisītajām kaitīgajām sekām*. Kā izriet no nule aplūkotās definīcijas, vaina tiek apzīmēta kā personas *apziņas stāvoklis*, nevis kā tradicionāli tā tiek saistīta ar personas *psihisko attieksmi*. Ņemot vērā šādu atšķirīgu krimināltiesībās tik būtiska institūta kā vaina apzīmējumu, nepieciešams detalizētāki

³³¹ Krastiņš U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 68.lpp.

³³² Дагель П. Содержание, форма и сущность вины в советском уголовном праве. Правоведение, 1969, №1, с.78.; Лекшас И. Вина как субъективная сторона преступления. Москва, 1958, с.50.

³³³ Демидов Ю. Социальная ценность и оценка в уголовном праве. Москва, 1975, с.114.

³³⁴ Рапог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.43.

³³⁵ Ibid, с.44.

³³⁶ Podprigora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: „Biznesa augstskola Turība” SIA, 2006, 25.lpp.

aplūkot minēto koncepciju. Kopumā šāda uzskata pamatā ir tēze, ka „vainas noteikšanai krimināltiesības interesē tikai personas apziņa, ko nedrīkst identificēt ar psihi, jo *psihe* iekļauj arī neapzināto – pirmsapziņu un zemapziņu”³³⁷. No minētās tēzes, acīmredzami, šā viedokļa autors izdarījis pieņēmumu, ka personas apziņa nav identificējama ar cilvēka *psihi* (krimināltiesību ietvaros), jo nevar inkriminēt personai to, kas netika atspoguļots personas apziņā.

Šāda paustā viedokļa sakarībā būtu jāatzīmē, ka, analizējot cilvēka psiholoģiskās un uzvedības īpatnības, cilvēks, primāri, ir raksturojams kā „biosociāla būtne”, kas viņu atšķir no dzīvnieku pasaules, tas ir, uz cilvēku attiecināmi vienādā veidā kā bioloģiskie dabas likumi, tā arī sabiedrības sociālie likumi (noteiktas uzvedības normas), savukārt, krimināltiesību doktrīnas ietvaros, aplūkojot vainas institūtu, primāri tiek vērtēta tieši personas **attieksme** (psihiskā) *pret izdarīto kaitīgo nodarījumu un tā sekām*, bet nevis *apziņas stāvoklis* pret izdarīto kaitīgo nodarījumu un tā sekām. *Vainas* jēdziens ir tik intriģējošs, ka tā izpratnes pielietojumu var saskatīt cilvēka ikdienā, galvenokārt, tas ir saistīts ar *vainas* jēdziena skaidrojumu ne tikai jurisprudencē, bet arī reliģijā, filozofijā, psiholoģijā un arī mācībā par ētiku. Tā piemēram, *vaina* mācībā par ētiku tiek apzīmēta kā *taisnībai pretējs stāvoklis, kādā atrodas cilvēks, kas ir pārkāpis tikumiskās vai tiesiskās normas, izdarījis pārkāpumu vai noziegumu*³³⁸. Biežāk sastopamie mēģinājumi atrast *vainas* jēdziena „pareizāko” traktējumu krimināltiesībās, ir skaidrojami ar šā jēdziena attiecināmību uz krimināltiesību doktrīnā vispārzināmām un nostiprinātām atziņām par to, ka *vaina* ir jurisprudences jēdziens un kā jau tika minēts iepriekš, vainas konstatēšanu kā kriminālatbildības obligāto pamatnosacījumu nosaka ne tikai valstu krimināllikumi, bet arī citi normatīvie akti, mūsu valstī arī Satversme. Tomēr, līdzīgi kā iepriekš aplūkotajā D.Podprigora piedāvātajā vainas traktējumā, krimināltiesību doktrīnā pastāvēja un arī joprojām pastāv mēģinājumi *vainas jēdziena* satura atklāšanā par pamatu izmantot zināšanas psiholoģijā par personas *psihiskajiem procesiem* (šo procesu saturs tiks atklāts turpmāk). Turklāt, lai cik tas nešķistu pārsteidzoši, psiholoģija šādā aspektā vainu nepēta, reducējoties uz nepieciešamību primāri aplūkot „*vainīguma jūtas*” (*vainas izjūtu*) (piemēram, *vaina* kā psihiskās izpausmes veids – bīkluma sastāvelements)³³⁹, turklāt, psihoanalīzē vainīguma jūtas aplūko caur divām prizmām, gan kā sabiedrības principiem atbilstošu faktoru, gan arī kā personai negatīvu.

Tāpat būtu jāatzīmē, ka psiholoģija nerod atbildes uz tādu krimināltiesību doktrīnā aktuālu jautājumu kā izpratne par vainas formām – nodomu un neuzmanību. Izmantojot par pamatu vainas jēdziena atklāšanā tikai psiholoģijā pieejamos apzīmējumus – apziņa un mērķtiecīgā uzvedība,

³³⁷ Podprigora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: „Biznesa augstskola Turība” SIA, 2006, 11.lpp.

³³⁸ Ētikas vārdnīca. Rīga: Avots, 1987, 253.lpp.

³³⁹ Dako P. Psiholoģijas brīnumainās uzvaras. Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 1999, 69., 70.lpp.

jāatzīst, ka tas ir nepietiekoši, lai pilnībā atklātu personas noziedzīgo rīcību it īpaši, lai nošķirtu *nodomu no neuzmanības*.

Aplūkojot detalizētāki D.Podprigoras piedāvāto vainas definīciju, jāatzīmē, ka tā rosina izvirzīt vairākus jautājumus, atbildot uz kuriem ir iespējams izvērtēt šādas koncepcijas pamatojumu, proti, minēsim tikai dažus: *Kas ir apziņa, un kādi ir tās stāvokļi? Kādi apziņas stāvokļi ir pietiekami un vienlaikus nepieciešami personas saukšanai pie kriminālatbildības? Kas tieši nosaka (doktrīna) vai reglamentē (normatīvie akti) šādas apziņas stāvokļa noskaidrošanas nepieciešamību, kā priekšnosacījumu personas saukšanai pie kriminālatbildības? Kāds ir apziņas stāvoklis, kas izpaužas darbības brīvā izvēlē, u.tml.?* Kā secināms, uzdodamo jautājumu loks ir pārāk plašs, un pats autors savā koncepcijā uz tiem visiem nav devis atbildes, tāpēc aplūkosim tikai dažus no nosauktajiem.

Sākotnēji noskaidrosim, ko jāsaprot ar *apziņu un tās stāvokļiem, apzināto un neapzināto, psihi*, un kāds ir minēto jēdzienu apzīmējums.

Kā atzīmē O.Nikiforofs³⁴⁰, analizējot apziņas fenomenu un tās tipus, priekšstats par apziņu radās filozofijā, un tas ir viens no filozofijas pamatjēdzieniem un apzīmē *cilvēka kā sociālas būtnes psihiskās aktivitātes augstāko līmeni*. Šādā aspektā apziņu saprot kā psihiskās aktivitātes sastāvdaļu. Savukārt, aplūkojot psiholoģijas doktrīnas priekšmetu un metodes³⁴¹, jāatzīst, ka ar cilvēka pamatpsihiskajām parādībām, kuras tiek pētītas, saprot: psihiskos procesus (izzināšanas un kognitīvos), psihisko stāvokli, *psihiskās īpašības*³⁴², u.c., savukārt cilvēka uzvedība tiek pētīta, balstoties uz psihisko parādību pamata, tas ir, pētot cilvēka reakciju, darbību, darbošanos u.c. Z.Freids³⁴³, pētot *neapzināto*, atzīmēja, ka *neapzinātais* (kā psihs saturs), kas neietilps *apziņā*, būtiski ietekmē cilvēka uzvedību.

D.Podprigoras piedāvātās definīcijas pamatā ir atziņa, ka vainu raksturo noteikts apziņas stāvoklis. Psiholoģijā ir pieņemts uzskatīt, ka ar *apziņas stāvokļiem* jāsaprot, *neapziņas stāvokli, miegu, nomodu*³⁴⁴, kā arī citus stāvokļus, piemēram, izmainīto apziņas stāvokli. Psihologi atzīst, ka nepastāv stingras un ciešas robežas starp šiem stāvokļiem, jo tie ar noteiktām pārejām mainās no viena uz citu un otrādi, savukārt, *apziņu* šādā aspektā var aprakstīt kā *stāvokli*, kas sniedzas no

³⁴⁰ Nikiforovs O. Psiholoģija - pedagogam. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2007, 93.lpp.

³⁴¹ Немов Р.С. Общая психология. Санкт - Петербург: Питер, 2006, с.22-23.

³⁴² Psihiskās īpašības – cilvēka psihiskās parādības, kas nosaka cilvēka uzvedību (rīcību), piemēram, spējas, temperaments, raksturs, griba, vajadzības, jūtas u.c. (detalizētāki skat.: Немов Р.С. Общая психология. Санкт - Петербург: Питер, 2006, с.22-23.).

³⁴³ Немов Р.С. Общая психология. Санкт - Петербург: Питер, 2006, с.22-23.

³⁴⁴ neapziņas stāvoklis – ekstremāls stāvoklis, kad tiek reģistrētas tikai psihoveģetatīvās reakcijas. Izziņas un emocionālo procesu izpausmju nav; miegs – stāvoklis, kas paredz sapņu pārdzīvošanu, kuri atšķiras pēc saistības pakāpes; nomods – sevis un apkārtējās pasaules apzināšanas stāvoklis, ko iespējams pašnovērot. Tas ietver visu psihisko parādību spektru apzināšanās moda: uztveri, atcerēšanos, uzmanību, domāšanu un pašregulāciju. Izmānītie apziņas stāvokļi - hipnoze un stāvokļi, kuri rodas psihoaktīvu vielu (alkohols, narkotiskas u.c. vielas) iedarbībā (detalizētāki skat.: Nikiforovs O. Psiholoģija - pedagogam. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2007, 94.lpp.).

miega līdz modrai aktivitātei (nomodam), bet „nomods” izsaka parasto ikdienas *apziņas stāvokli* un ietver arī citas *apziņas formas*.

Savukārt, atklājot *neapzinātā* saturu, jākonstatē, ka sapratnes psiholoģijas pieejas ietvaros, mūsdienās neapzinātais tiek pētīts psihodinamiskajā personības teorijā, un tas tiek traktēts kā *slēpta psihiska struktūra*, ko pētīja – *bioloģiski* Zigmunds Freids un *sociāli* Karena Hornija, Harijs Steks Salivans, kā *nosacītus motīvus*, motivējošas gaidas (Alfreds Adlers), bet kā *kompleksas organizētas apspiestās atmiņas un pārdzīvojumus* - Karl Gustavs Jungs. Minētie kritērija ir atzīstami par *psihiskās enerģijas* avotiem, kas, būdami šifrēti cilvēka apziņa, atklājas uzvedībā un sapņu saturos semiotiski pārdēvētā formā³⁴⁵. Tāpēc būtu pareizi uzskatīt, ka *psihe* saturu piepilda bioloģiski, sociāli pētāmie aspekti, kā arī motīvi un tā gaidas, un atmiņu veidi un pārdzīvojumi. *Psihe* aptver psihisko parādību kopumu, savukārt *apziņa* – augstākais cilvēka psihiskais stāvoklis (līmenis), vai arī augstākais cilvēka apkārtējās realitātes un paša sevis izzināšanas līmenis³⁴⁶.

Iepriekš minētais ļauj izdarīt secinājumu, ka personas *apziņas stāvokļa* noteikšanas izvirzīšana priekšplānā, definējot vainas jēdzienu, ir nepietiekami pamatota, jo tādu apziņas stāvokļu kā *neapziņas stāvoklis*, *miegs*, *nomods*, *izmainītie apziņas stāvokļi* iekļaušana vainas jēdziena saturā nevar precīzi un pietiekami raksturot personas **attieksmi pret izdarīto kaitīgo nodarījumu un tā sekām**, turklāt atsevišķi no tiem atrodas ārpus krimināltiesiskā vērtējuma vai izslēdz personas atbildību par rīcību, atrodoties kādā no šiem stāvokļiem, piemēram, *somnambulismā*³⁴⁷.

Pilnībā jāpievienojas A.Raroga³⁴⁸ viedoklim, ka *vaina* ir juridiskas dabas jēdziens, tādēļ tam nevajadzētu lieki piedēvēt tikai psiholoģisko nozīmi („psiholoģiskot”), tas ir, par katru „cenu” izteikt šo jēdzienu ar psiholoģisko terminu palīdzību, kurus nav izmantojis likumdevējs, definējot vainu kā kriminālatbildības obligāto pamatnosacījumu. Par centrālo pamatkategoriju, kas raksturo *vainu*, pieņemts uzskatīt tās *saturu*. Ar vainas satura elementiem ir jāsaprot *inteleks* un *griba*. Vainas intelektuālais moments pēc savas psiholoģiskās un tiesiskās būtības var tikt raksturots kā personas rīcības izzinošs aspekts, tas raksturo personas apzināšanās līmeni attiecībā pret kaitīgo rīcību un spēju paredzēt kaitīgās sekas (noziedzīgajos nodarījumos ar materiālu sastāvu). Tādējādi vainas intelektuālā momenta saturs ir atkarīgs no veida, kādā likumdevējs apraksta noziedzīgu nodarījumu. Ir pieņemts³⁴⁹ uzskatīt, ka gadījumos, ja likumdevējs noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēs ietver kādu papildu pazīmi, kas raksturo vietu, laiku, paņēmieni u.tml., tad minēto pazīmju apzināšanās arī tiek ietverta vainas satura intelektuālajā momentā. Arī vainas gribas elementa saturu

³⁴⁵ Nikiforovs O. Psiholoģija - pedagogam. Rīga: SIA „Izglītības solis”, 2007, 94.lpp.

³⁴⁶ Немов Р. Общая психология. Санкт - Петербург: Петер, 2006, с.300.

³⁴⁷ lat. somnus miegs + ambulare staigāt; īpatnēji apziņas traucējumi, kam raksturīga sarežģīta automātiska darbība miegā; apziņas krēslas paveids. Skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=somnambulisms> [aplūkots 2012.gada 20.novembrī].

³⁴⁸ Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.51.

³⁴⁹ Ibid, c.52.-53.

raksturo noziedzīgā nodarījuma sastāva konstrukcija, tomēr, kā atzīmē A.Rarogs³⁵⁰, nepieciešams atzīmēt *gribas izpausmi* attiecībā pret galveno noziedzīgā nodarījuma objektīvo pazīmi, kas raksturojas ar noziedzīgā nodarījuma kaitīgumu. Vainas formas noteikšanas priekšnosacījums ir konstatējams personas attieksmē pret minēto pazīmi.

Analizējot noziedzīgā nodarījuma *subjektīvo pusi*, kopumā var izdarīt vairākus secinājumus, *pirmkārt*, krimināltiesību doktrīnā pastāv uzskatu dažādība jautājuma par tās saistību (attiecināmību) ar citu krimināltiesību teorijā būtisku institūtu – *vainu*, kas ir kriminālatbildības obligāts nosacījums. Daži krimināltiesību teorijas pētnieki šajos jēdzienos saskata sinonīmus, citi mēģina sašaurināt kādu no šiem jēdzieniem, tomēr dominējošais uzskats nosaka, ka psiholoģiskais noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses saturs tiek atklāts ar tādu juridisku pazīmju palīdzību kā vaina, motīvs un mērķis (nolūks), kas raksturo personas dažādās psihiskās aktivitātes formas. Būtu jāpiebilst, ka arī *vainas* jēdziens teorijā nav viennozīmīgi vērtēts, tā piemēram, šā darba autors oponē D.Podprigoras paustajam uzskatam, ka *vaina* ir *personas apziņas stāvoklis noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas gaitā, kas nepieciešams un pietiekams personas saukšanai pie kriminālatbildības un kas izpaužas darbības brīvā izvēlē un noteiktā attieksmē pret nodarījumu, tā izdarīšanas gaitā pastāvošajām realitātes parādībām un to savienojuma rezultātā izraisītajām kaitīgajām sekām*. Atklājot izpratni par *apziņas stāvokļiem*, secināms, ka to iekļaušanai vainas saturā (aizstājot vainas saturā norādi uz *personas psihisko attieksmi* pret izdarīto kaitīgo nodarījumu un tā sekām) nav pamata.

Otrkārt, jāatzīst, ka arī jautājumā par sekundāro noziedzīgo nodarījumu subjektīvās puses izpratni teorijā ir dažādas pieejas. Vieni uzskata, ka sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarītāja rīcības apzināšanās pakāpes (nodoma) noskaidrošanai ir jākonstatē, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir *precīzi zinājis* par predikatīvā nodarījuma apstākļiem, bet citi, ka šādu nodoma izzināšanas pakāpe sekundārajos noziedzīgajos nodarījumos nav nepieciešama, pieturoties pie atziņas, ka sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarītājam nav jāzina par nodarījuma izdarīšanas vietu un laiku, kā arī par visiem tā dalībniekiem.

Treškārt, zinātniskajās publikācijās tiek pausts viedoklis, ka sekundāros noziedzīgos nodarījumus var izdarīt ne tikai ar tiešu nodomu, bet pieļaujams arī netiešs nodoms un pat neuzmanība. Tāpat šajā sakarībā tiek atzīmēts, ka atsevišķās valstīs, piemēram, Vācija un Šveice, likumdevējs esot norādījis uz neuzmanīgu vainas formu.

Analizējot Strasbūras konvenciju, kā arī Šveices un Vācijas likumdevēja gribu, kas izteikta šo valstu krimināllikumos, jāsecina, ka aplūkotās normas runā **par personas attieksmi pret līdzekļu izcelsmi**.

³⁵⁰ Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, с.52.-53.

Gan Strasbūras konvencija, gan arī Vācijas un Šveices likumdevējs attiecīgajās tiesību normās norāda arī uz rīcības ar šiem līdzekļiem nolūku (mērķi) – un tas ir slēpt, vai maskēt. Šādos gadījumos vainīgā psihiskā attieksme var izpausties tikai tieša nodoma veidā.

Tāpat ir secināms, ka par dažādu psihisko attieksmi pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm tiek diskutēts arī citu noziedzīgu nodarījumu sakarībā, un šajā sakarībā jāpiekrīt to autoru domām, kas uzskata, ka tā ir pieļaujama un kopumā nemaina noziedzīgā nodarījuma subjektīvas puses izvērtējumu – tīšs nodarījums, ko raksturo tiešs nodoms.

Analizējot mūsu valsts Krimināllikuma 8.panta otro daļu, un aplūkojamo gadījumu, jāsecina, ka vainīgās personas psihiskā attieksme jākonstatē kā pret līdzekļu izcelsmi, tā arī pret turpmāko rīcību ar šiem līdzekļiem.

Aplūkojot spēkā esošā Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 3.punktu, secināms, ka tā redakcija satur norādi uz personas psihisko attieksmi pret izcelsmi. Saskaņā ar mūsu valsts doktrīnu, šāda norāde uz konkrētu fakta zināšanu kā psihiskā attieksme ir jākonstatē. Vienlaikus, pilnībā jāpiekrīt U.Krastiņa paustajai atziņai, ka prasība par noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses kādas pazīmes zināšanu norāda uz tiešu nodomu.

Tādējādi jāsecina, ka mūsu valsts likumdevējs izvērza prasību par tieša nodoma konstatēšanu gan attieksmē pret līdzekļiem, kas ir legalizēšanas priekšmets, gan arī pret pašu legalizēšanas faktu, jo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir noziedzīgs nodarījums ar formālu sastāvu, kas pilnībā atbilst krimināltiesību doktrīnā nostiprinātajam, ka „**personas psihiskā attieksme pret viņas darbību vai bezdarbību, kas noziedzīgo nodarījumu formālajos sastāvos ir nodarījuma objektīvās puses pazīme, var izpausties vienīgi tieša nodoma veidā, jo nav iespējams, ka persona apzināti izdara kādu darbību, nevēloties to darīt.**”³⁵¹

Kvalifikācijas jautājumi par personas saukšanu pie kriminālatbildības par darbībām, kas veiktas ar noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, taču neapzinoties tās noziedzīgo izcelsmi un nevēloties panākt šīs mantas izcelsmes šķietamo legalitāti, ir risināmi ārpus KL 195.panta sastāva.

Viss iepriekš minētais ļauj izdarīt secinājumu, ka **KL 195.pantā ietvertā nozieguma subjektīvo pusi** raksturo tiešs nodoms.

Ceturkārt, izdarot grozījumus Novēršanas likumā, likumdevējs 5.panta pirmās daļas trešo punktu izteica redakcijā, saskaņā ar kuru *speciālais nolūks* - slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, minēto darbību atzīšanai par mantas legalizēšanu, netiek prasīts. Atzīstot šādu pieeju par nepamatotu, kā jaut tika minēts iepriekš, autors rosina izdarīt grozījumus gan Krimināllikumā, gan arī Novēršanas likumā (piedāvātie grozījumi tika aplūkoti iepriekš).

³⁵¹ Krastiņš U., liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 165.lpp.

3.4. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kvalificētais sastāvs

Kā jau tika minēts iepriekš, KL 195.panta otrajā daļā ir noteikta pastiprināta atbildība par noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanu *atkārtoti*³⁵² vai ja legalizēšanu *izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās*, savukārt panta trešajā daļā ir paredzēta paaugstināta atbildība par panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izdarītas *lielā apmērā* vai ja tās izdarījusi *organizēta grupa*.

3.4.1. Atkārtotība

Saskaņā ar vēl līdz 2013.gada 1.aprīlim spēkā esošo KL 25.panta pirmās daļas redakciju, noziedzīgu nodarījumu atkārtotība ir tad, kad viena persona izdara divus vai vairākus noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti vienā un tajā pašā KL pantā, vai arī divus vai vairākus noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti dažādos KL pantos, ja atbildība par šādu atkārtotību paredzēta KL. Krimināltiesību teorijā izšķir noziedzīgā nodarījuma vispārīgo un speciālo atkārtotību. Kā norāda U.Krastiņš³⁵³, vispārīgā atkārtotība ir gadījumos, kad persona izdarījusi vismaz divus *citū citam sekojošus laika ziņā nošķirtus* jebkādus patstāvīgus nodarījumus un ja ir saglabājušās juridiskās sekas, savukārt, ar noziedzīgu nodarījumu speciālo atkārtotību saprot likumā īpaši paredzētu cits citam sekojošu divu vai vairāku tādu pašu vai arī viena veida patstāvīgu nodarījumu izdarīšanu.³⁵⁴

Jāatzīmē arī, ka šobrīd juristu vidū joprojām turpinās diskusijas par 2012.gada 13.decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā” (Latvijas Vēstnesis, 2012. 27.decembris, Nr.202 (4805)), saskaņā ar kuru paredzētas vairākas izmaiņas KL vispārīgajā un sevišķajā daļā, tajā skaitā arī atkārtotības izslēgšana no KL, kas juristu vidū netiek vērtēti viennozīmīgi. Minētais likums - „Grozījumi Krimināllikumā” tika izstrādāts, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojumu Nr.6, ar kuru akceptēta Kriminālsodu politikas koncepcija.³⁵⁵ Noziedzīgu nodarījumu atkārtotība netiek paredzēta vairāku valstu krimināllikumos, piemēram: Vācijas, Polijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Dānijas, Beļģijas, Spānijas, Austrijas, Francijas un citu Eiropas Savienības valstu krimināllikumos.

Kā atzīmēts likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" anotācijā³⁵⁶, KL paredzētajai reglamentācijai saistībā ar noziedzīgu nodarījumu atkārtotību ir vairāki trūkumi un nepilnības,

³⁵² Ar 2013.gada 1.aprīli spēkā stājas 2012.gada 13.decembra likums „Grozījumi Krimināllikumā” (Latvijas Vēstnesis, 2012. 27.decembris, Nr.202 (4805)), saskaņā ar kuru no Krimināllikuma tiek izslēgta atkārtotība.

³⁵³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 288.-289.lpp.

³⁵⁴ Vairāk par to skatīt – Krastiņš U. Noziedzīgu nodarījumu atkārtotības un kopības teorētiski praktiskie risinājumi. Jurista Vārds, 2010. 30.novembris, Nr.48 (643). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=221831> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī]; Krastiņš U. Non bis in idem vai ne bis in idem. Jurista Vārds, 2012. 21.februāris, Nr.8 (707). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=244222> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī]

³⁵⁵ Par Kriminālsodu politikas koncepciju: Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojums Nr.6. Latvijas Vēstnesis, 2009. 9.janvāris, Nr.6 (3992).

³⁵⁶ Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument#b> [aplūkots 2012.gada 1.septembrī].

minēsīm tikai atsevišķas, proti:

- 1) tiek pārkāpts princips *non bis in idem* (personu par vienu un to pašu noziedzīgo nodarījumu nedrīkst atkārtoti sodīt) gadījumā, ja noziedzīgu nodarījumu atkārtotību veido speciālais noziedzīgu nodarījumu recidīvs;
- 2) speciālais noziedzīgu nodarījumu recidīvs vienlaikus atzīstams par noziedzīgu nodarījumu atkārtotību, t. i., viens noziedzīgs nodarījums vienlaikus veido divus noziedzīgu nodarījumu daudzējādības veidus;
- 3) iekļaujot noziedzīgu nodarījumu atkārtotību KL Sevišķās daļas pantos kā kvalificējošo pazīmi un paredzot sodu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem, nav iespējams ievērot izdarīto noziedzīgu nodarījumu skaitu – nosakot maksimālu sodu par atkārtoti izdarītu noziedzīgu nodarījumu, jārēķinās ar to, ka attiecīgo sodu atļauts piemērot gan par vienu atkārtoti izdarītu noziedzīgu nodarījumu, gan arī par diviem, trim, 10 vai 30 nodarījumiem;
- 4) noziedzīgu nodarījumu atkārtotība, objektīvi to vērtējot, ir pamats bargāka soda piemērošanai salīdzinājumā ar gadījumu, kad persona pirmo reizi izdarījusi vienu noziedzīgu nodarījumu. Tomēr gadījumos, kad noziedzīgu nodarījumu atkārtotība ir atzīta par kvalificējošo apstākli, šo apstākli, ievērojot KL 48. panta ceturto daļu, nedrīkst vērtēt kā atbildību pastiprinošu apstākli. To ievērojot, personai, kura izdarījusi vairākus noziedzīgus nodarījumus, piemēro panta sankcijā paredzēto minimālo sodu, kas nebūtu iespējams, ja atkārtotība būtu atzīta par atbildību pastiprinošu apstākli.

Jāpiekrīt U.Krastiņa viedoklim, ka administratīvo tiesībpārkāpumu atkārtota izdarīšana gada laikā kā noziedzīga nodarījuma veids no KL ir izslēdzams, jo tas pārkāpj principu - *non bis in idem*. Tāpat arī gadījumos, kad viena un tā pati persona izdara divus vai vairākus noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti KL Sevišķās daļas vienā un tai pašā pantā vai arī divus vai vairākus tādus noziedzīgus nodarījumus, kas īpaši paredzēti dažādos KL Sevišķās daļas pantos (viena veida nodarījumi), atkārtotība kā kvalificējošā pazīme būtu izslēdzama.

KL 195.panta otrajā daļā atbildība ir paredzēta par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kam viena no obligātām kvalificējošām pazīmēm ir *atkārtotība* (speciālās atkārtotības veids - līdz minētā likuma spēkā stāšanās brīdim), bet otra *personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās*.

3.4.2. Personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās

Krimināltiesību teorijā, kvalificējošā pazīme - *grupa pēc iepriekšējas vienošanās*, tiek uzskatīta par *dalības formu*.³⁵⁷ *Grupa pēc iepriekšējas vienošanās* pietiekoši plaši tiek paredzēta Krimināllikuma Sevišķās daļas konkrētos sastāvos kā kvalificējošā pazīme, piemēram, KL 84.panta otrā daļa - starptautisko organizāciju noteikto sankciju pārkāpšana, ja šādas darbības izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās; 88.¹ panta otrā daļa - terorisma finansēšana, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, 154.¹ panta otrā daļa - cilvēku tirdzniecība, ja šādas darbības izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, u.c. Šādas dalības formas viens no priekšnosacījumiem ir vienošanās esamība (pastāvēšana) starp grupas dalībniekiem, kas sevī

³⁵⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 229.lpp.

ietver tādus apstākļus kā, piemēram, noziedzīgā nodarījuma realizēšanas plāna esamība, noteiktu lomu atvēlēšana grupas dalībniekiem (līdzizdarītājiem), noziedzīgā nodarījuma vietas un laika izvēles faktors u.tml. Vienlaikus jāatzīmē, ka *vienošanās* esamība ir priekšnosacījums arī citos noziedzīgos grupējumos (organizēta grupa, banda, noziedzīgā organizācija (apvienība)).

Kā precīzi un konsekventi norādīja U.Krastiņš³⁵⁸, ar **grupu pēc iepriekšējas vienošanās** jāsaprot *vismaz divu personu vienošanās par kopīgi izdarāmo nodarījumu pirms prettiesisko darbību uzsākšanas, kas tieši vērstas uz noziedzīgā nodoma realizēšanu.*

Kā atzīmē U.Krastiņš³⁵⁹, tad *grupai pēc iepriekšējās vienošanās* ir vairākas pazīmes:

- pastāv vienošanās pirms noziedzīgā nodarījuma sastāva realizācijas tiešas uzsākšanas;
- tiek realizēts tīšs noziedzīgs nodarījums (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā tiešs nodoms);
- nodarījumu izdarījušas divas vai vairākas personas (grupa);
- vismaz divas personas tieši realizē noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses pazīmes;
- visi grupas dalībnieki, kuri tieši realizē kopīgi noziedzīgo nodomu, atrodas nodarījuma izdarīšanas vietā un laikā (noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietās personas var sazināties un koordinēt savas darbības arī attālināti, lai, piemēram, veiktu vienu vai vairākas finanšu operācijas);
- nodarījums tiek realizēts ar kopīgām darbībām;
- nodarījumu izdarījušās personas apzinās, ka tas tiek kopīgi izdarīts vēl ar vismaz vienu personu;
- pastāv nepieciešamā cēloņsakarība starp vairāku personu kopīgajām darbībām un iestājušos kaitīgo rezultātu.

Līdzīgu viedokli šajā jautājumā pauda arī Krievijas juristi, piemēram, P.Grišajevs³⁶⁰, tomēr jāatzīst, ka šajā jautājumā pastāv arī atšķirīgi viedokļi, piemēram, A.Kozlovs³⁶¹, kurš šāda veida grupu raksturoja kā *stihiski izveidotu, bez nozieguma detaļu plānošanas un līdzdalībnieku lomu konkretizācijas*. Turpinot izklāstīt savu koncepciju šajā jautājumā A.Kozlovs norāda³⁶², ka šāda grupa vienmēr ir *izveidojusies* (šā darba autors lieto šo formulējumu, nevis formulējumu – tulkojumu „izveidota”, jo šādas koncepcijas pamatā ir pieņēmums, ka šāda grupa tiek izveidota stihiski) viena konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanai. Šādai koncepcija piekrist nevar, jo, pirmkārt, grupas dalībnieki apzinās, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā bez viņa piedalās vismaz vēl viena persona, otrkārt, personas apzinās, ka viņu darbības veido vienotu prettiesisku aktu, lai sasniegtu viņiem vēlamās kopīgās kaitīgās sekas, treškārt, šāda apzināšanas personām radās pirms konkrētā noziedzīgā nodarījuma objektīvas puses izpildīšanas uzsākšanas.

³⁵⁸ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 160.lpp.; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 230.lpp.

³⁵⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 231.lpp.

³⁶⁰ Гришаев П.И., Кригер Г.А. Соучастие по уголовному праву. Москва: Госюриздат, 1959, с.68.

³⁶¹ Козлов А.П. Соучастие: традиции и реальность. Санкт - Петербург: издательство „Юридический центр Пресс”, 2001, с.246.

³⁶² Ibid, с.246.

Tā, piemēram, krimināllietā Nr.12507004106³⁶³, L.M. tika notiesāts un atzīts par vainīgu vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, tajā skaitā, arī par to, ka viņš pēc PVN pārmaksas atmaksas izkrāpšanas no valsts budžeta, kas tika izdarīta personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, kas pastāvēja starp viņu (L.M.), G.B. un R.B., kā arī, kas tika izdarīta atkārtoti un lielā apmērā, un pēc šo līdzekļu iegūšanas R.B. valdījumā, zinot, par to noziedzīgo izcelsmi iegūšanas brīdī, nolūkā nodrošināt izkrāpto no Valsts budžeta līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes piederības slēpšanu un maskēšanu un nolūkā mainīt to piederību, kā arī, lai iegūtu legalizētos līdzekļus savā valdījumā, laika posmā no 2003.gada februāra līdz 2004.gada marta mēnesim apzināti legalizēja, *personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās* ar R.B. daļu izkrāpto no Valsts budžeta PVN pārmaksas atmaksu kopsummā Ls 441 964,36, tas ir, lielā apmērā un atkārtoti pie šādiem apstākļiem:

Saskaņā ar iepriekšējo *vienošanos* un *lomu sadali grupā*, R.B. nodrošināja uz SIA „INT Latvija” norēķinu kontu AS „Hansabanka” saņemto noziedzīgi iegūto līdzekļu turpmāko pārskaitīšanu uz dažādām kompānijām, kuru skaitā bija arī L.M. faktiski piederošās kompānijas. Šādas darbības tika izdarītas ar L.M. piekrišanu un aktīvu līdzdarbību, nolūkā slēpt un maskēt noziedzīgo līdzekļu patiesās izcelsmes avotu un mainīt to piederību. Lai nodrošinātu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu, tika atvērti vairāki konti, konkrēti:

2002.gada 13.maijā, pirmstiesas izmeklēšanas laikā precīzi nenoskaidrotos apstākļos, noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas nolūkā, a/s „VEF banka” tika atvērts norēķinu konts kompānijai „Hasten Trade LTD.Co”, par kuras pilnvaroto personu, saskaņā ar R.B. un L.M. noziedzīgo nodomu, tika iecelta cita persona, viņai nezinot par konta izmantošanas patiesajiem mērķiem (saskaņā ar apsūdzību, līdzīgā veidā līdz 2004.gada 7.janvārim tika atvērti vēl vairāki citu kompāniju – „Lamar Trade LLC” un „Tolman Group LTD.Co” konti). Saskaņā ar apsūdzību viena no apsūdzības epizodēm izpaudās šādi:

Lai realizētu *grupas pēc iepriekšējas vienošanās* noziedzīgo nodomu par izkrāpto no valsts budžeta līdzekļu legalizēšanu, R.B., pirmstiesas izmeklēšanas laikā precīzi nenoskaidrotos apstākļos, pamatojoties uz faktiskajiem apstākļiem neatbilstošu kontraktu, 2003.gada 20.februārī izkrāptos līdzekļus - Ls 81 227,94 apmērā pārskaitīja kompānijai „DTEP INTERTRANS”, izmantojot jeb piesaistot SIA „INT Latvija” brīvos naudas līdzekļus Ls 34 419,42 apmērā, kas uz to brīdī atradās SIA “INT Latvija” norēķina kontā, kopā tika pārskaitīti Ls 115 647,36, tādējādi, mainīja izkrāpto līdzekļu piederību, kā arī slēpa un maskēja līdzekļu izcelsmi, lielā apmērā.

Savukārt citā apsūdzības epizodē tika norādīti šādi faktiskie apstākļi: Lai realizētu *grupas pēc iepriekšējas vienošanās* noziedzīgo nodomu par izkrāpto no valsts budžeta līdzekļu legalizēšanu, R.B., darbojoties saskaņoti ar L.M., atkārtoti, pirmstiesas izmeklēšanas laikā precīzi nenoskaidrotos apstākļos, 2003.gada 3.septembrī naudas līdzekļus - Ls 121 077,52 un, piesaistot uz to brīdī SIA „INT Latvija” kontā esošos brīvos līdzekļus - Ls 26 922.48 apmērā, nolūkā maskēt un mainīt izkrāpto

³⁶³ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas 2009.gada 24.novembra spriedums lietā Nr.K04-0019-09/8, krimināllietā Nr.12507004106.

līdzekļu izcelsmes avotu, pārskaitīja no SIA „INT Latvija” konta uz SIA „Centra Ekspedīcija” kontu, kuras direktors netika informēts par noziedzīgo nodomu, jo faktiski SIA „Centra Ekspedīcija” finansiāli saimniecisko darbību kontrolēja L.M. Tajā pašā dienā, 2003.gada 3.septembrī, no SIA „Centra Ekspedīcija” konta Ls 144 243,2, kuru skaitā bija izkrāptie līdzekļi Ls 121 077,52 apmērā tika pārskaitīti SIA „Vikars un Ko” kontā, savukārt no SIA „Vikars un Ko” konta izkrāptie naudas līdzekļi Ls 121 077,52 apmērā un piesaistītie SIA „Centra Ekspedīcijas” līdzekļi - Ls 22 038,78 apmērā, nolūkā maskēt un mainīt līdzekļu izcelsmes avotu, tika pārskaitīti SIA „Lisa M” kontā, no kura, savukārt, daļu izkrāpto līdzekļu, 2003.gada 4.septembrī, attiecīgi Ls 15 644,40 un Ls 70 000 tika pārskaitīti SIA „Soboss” kontā. 2003.gada 4.septembrī no SIA „Soboss” konta Ls 27 500 apmērā kā daļa no izkrāptajiem līdzekļiem, tika pārskaitīti kompānijas „Hasten Trade LLC” kontā, bet no kompānijas „Hasten Trade LLC” konta, saskaņā ar R.B. un L.M. noziedzīgo vienošanos par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, cita pirmstiesas kriminālprocesā nenoskaidrota persona, nebūdama informēta par noziedzīgo nodomu, skaidrā naudā noņēma daļu izkrāpto līdzekļu - Ls 27 000, kurus nodeva SIA „Centra Ekspedīcijas” direktoram, kurš, savukārt, daļu izkrāpto naudas līdzekļu tālāk nodeva SIA „INT Latvija” grāmatvedei, lai tos nodotu R.B.

SIA „Vikars un Ko”, SIA „Lisa M” un SIA „Soboss”, saskaņā ar noziedzīgo vienošanos, bija iesaistītas kā starpnieku uzņēmumi PVN izkrāpšanas shēmā no valsts budžeta, savukārt naudas pārskaitīšanas pamatojums šādām sabiedrībām bija faktiskiem apstākļiem neatbilstošs.

L.M. peronu grupā pēc iepriekšējās vienošanās ar R.B. atkārtoti veica likumā “Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu” 4. un 5.pantā noteiktās darbības, tas ir, legalizēja krāpšanas rezultātā noziedzīgi iegūtus līdzekļus Ls 441 964,36, tas ir, lielā apmērā. Šādas L.M. izdarītās darbības tika kvalificētās atbilstoši Krimināllikuma 195.panta otrajai daļai.

Kaut gan arī minētajā krimināllietā personai tika inkriminēta piedalīšanās grupā pēc iepriekšējās vienošanās, tomēr secināms, ka spriedumā nav pietiekoši konkretizēts, kā tieši izpaudās *vienošanās* pirms noziedzīgā nodarījuma sastāva realizācijas tiešas uzsākšanas, spriedumā ir tikai norādē uz šāda vienošanās esamību, bet ne uz tās izpausmi.

Turpinot analizēt vairāku personu piedalīšanos noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā institūtu, būtiski ir noskaidrot personu grupas pēc iepriekšējās vienošanas nošķiršanas no citiem dalību veidiem pazīmes.

3.4.2.1. Personu grupa bez iepriekšējās vienošanās

Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu personu grupā bez iepriekšējās vienošanās, ja vismaz divas personas kopīgi, to apzinoties, tieši izdara tīšu noziedzīgu nodarījumu. Krimināllikuma Sevišķajā daļā atbildības par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu personu grupā bez iepriekšējās vienošanās paredzēta vairākos pantos: KL 78.panta otrā daļa - nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana, ja to izdarījusi personu grupa; 125.panta otrās daļas 5.punkts - tīšs smags miesas bojājums, ja to izdarījusi personu grupa; 117.panta 10.punkts – slepkavība, ja to izdarījusi personu grupa; 159.panta otrā daļa – izvarošana, ja to izdarījusi personu grupa, u.c..

Dalība bez iepriekšējās vienošanas jānorobežo no divu vai vairāku personu vienlaikus izdarītiem atsevišķiem noziedzīgiem nodarījumiem. Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka persona ir informēta par citas izdarīto nodarījumu un otrādi, tomēr veiktās darbības nav bijušas kopīgas un saskaņotas, tad dalība neveidojas. Šādā sakarā būtu jāatzīmē, ka personu grupu bez iepriekšējās vienošanās atšķir no citiem noziedzīgajiem grupējumiem ar tādu pazīmi kā saskaņotās darbības rašanās laiks, proti, jau pats apzīmējums „personu grupa bez iepriekšējās vienošanās” norāda uz apstākli, ka vienošanās nav pastāvējusi pirms noziedzīgā nodarījuma realizācijas. Kā atzīmē U.Krastiņš³⁶⁴, skaidrojot **personu grupas bez iepriekšējas vienošanās** jēdzienu, ar to būtu jāsaprot – *divu vai vairāku personu apzināta kopīga tieša piedalīšanās tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā*. Savukārt A.Kazlovs (*A.П.Козлов*)³⁶⁵ jautājumā par **personu grupas bez iepriekšējas vienošanās** definēšanu, atzīmē, ka ar to jāsaprot *noziedznieku grupas apvienību, kurā vienošanās ārējā izpausme var būt mutiski, rakstiski vai ar žestiem, un ko nozieguma izpildes stadijā realizē vismaz viena persona*. Kā jau tika norādīts iepriekš, tad viens no būtiskākajiem nosacījumiem, lai personu grupu bez iepriekšējās vienošanās nošķirtu no citiem noziedzīgiem grupējumu veidiem, ir precīza vienošanās **laika momenta** konstatēšana, proti, vienošanās esamība jākonstatē tieši kopīgu (vienotu) noziedzīgu darbību uzsākšanas brīdī. Tāpēc jāpiekrīt A.Kozlovam³⁶⁶, kurš uzsvēra, ka tieši noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpildīšanas uzsākšanas momenta noskaidrošanai jāklūst par pamatjautājumu mūsdienu krimināltiesībās. Šeit der tikai atgādināt, ka šādas vienošanās laika momenta konstatēšanai ir svarīgi noskaidrot personu rīcības faktiskos apstākļus. Varētu teikt, ka objektīvās puses noskaidrošana atklāj šāda momenta rašanās priekšnosacījumus. Vienlaikus jāpiezīmē, ka gadījumos, ja noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses izpildīšana vēl nav uzsākta, nav konstatējama arī personu dalība grupā bez iepriekšējas vienošanās. Kā pareizi atzīme P.Grišajevs (*П.И.Гришаев*)³⁶⁷, informāciju par šādu noziedzīgā nodarījuma uzsākšanu (svarīgi, lai konstatētu vienošanās momentu – *autora piezīme*) persona, kura pievienojās noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai, var saņemt gan no notikuma apstākļiem, gan no paša izdarītāja.

Analizējot vēsturiskajā aspektā personu grupas bez iepriekšējas vienošanās pazīmes, jākonstatē, ka padomju krimināltiesību doktrīnā sākotnēji par līdzdalību bez iepriekšējās vienošanās tika uzskatīta tāda līdzdalības, kurā viens līdzdalībnieks uzzina par otras personas, kura pievienojās noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā darbību, *tieši pirms* noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas.³⁶⁸ Savukārt vēlākā laikā, šāda koncepcija tika papildināta ar norādi, ka līdzdalībnieku kopīgā piedalīšanās ir raksturojama ar saskaņotību³⁶⁹.

³⁶⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 229.lpp.

³⁶⁵ Козлов А.П. Соучастие: традиции и реальность. Санкт - Петербург: издательство „Юридический центр Пресс”, 2001, с.236.

³⁶⁶ Ibid, с.204.

³⁶⁷ Гришаев П.И., Кригер Г.А. Соучастие по уголовному праву. Москва: Госюриздат, 1959, с.63.-64.

³⁶⁸ Криминāлтесības. Vispārējā daļa. Rīga: VAPP Grāmatu apgāds, 1946, 177.lpp.

³⁶⁹ Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J.Dzenīša un A.Niedre redakcijā. Rīga: Avots, 1982, 91.-92.lpp.

Apkopojot iepriekš norādīto, jāpiebilst, ka vienošanās var būt gan par vienu, gan par vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu un tā var saturēt norunu vispārējās robežās par kopīgi izdarāmo noziedzīgo nodarījumu, bet neizslēdz, ka iepriekšējās vienošanās laikā var tikt panākts kopīgs priekšstats arī par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas konkrētiem (detalizētiem) apstākļiem - vietu, laiku, izmantojamiem rīkiem un līdzekļiem, kā arī paņēmieniem u.tml. Visi grupas dalībnieki atrodas vienā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietā un laikā, un vienoti realizē darbības, kas veido iecerēto noziedzīgo nodarījumu, tomēr jāpiebilst, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietās personas var sazināties un koordinēt savas darbības arī attālināti, lai, piemēram, veiktu vienu vai vairākas finanšu operācijas. Būtiskākā atšķirība starp grupu bez iepriekšējās vienošanās un grupu pēc iepriekšējās vienošanās ir apstākļi – vai pirms noziedzīgā nodarījuma sastāva realizācijas uzsākšanas, starp grupas dalībniekiem ir bijusi *vienošanās* par kopīgi izdarāmo noziedzīgo nodarījumu.

Kā vēl viens aktuāls jautājums, kas ir jāapskata, analizējot noziedzīgu grupējumu atbildības jautājumus, ir dalības norobežošana no līdzdalības, īpaši jau tāpēc, ka dalības norobežošana no līdzdalības ir aktuāla gadījumos, kad nepieciešams precīzi kvalificēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

3.4.2.2. Dalības un līdzdalības norobežošana

Kā atzīmē U.Krastiņš³⁷⁰, gan 1926.gada KPFSR Kriminālkodeksā, gan arī LPSR KK, dalība no līdzdalības nebija norobežota, līdzīgi arī daudzās rietumvalstīs - Austrijā, Šveicē, Francijā u.c.) un citur pasaulē, piemēram, Japānā, dalība no līdzdalības netiek stingri norobežota. Tāpat vairāku valstu krimināllikumos nav ne tikai stingri nodalīta dalība no līdzdalības, bet arī nav paredzēts minēto jēdzienu definējums, kā piemēru papildu iepriekš minētajām valstīm var minēt arī Spāniju un Itāliju³⁷¹. Arī Latvijas Kriminālkodeksā³⁷² divu vai vairāku personu tieša piedalīšanās nozieguma izdarīšanā netika dēvēta par dalību. Līdzīgi kā mūsu valsts Krimināllikumā, arī Igaunijas Sodukodeksā³⁷³ atsevišķā normā tiek izdalīts nodarījuma izdarītājs (izpildītājs), savukārt Lietuvas Kriminālkodeksā³⁷⁴ (turpmāk – Lietuvas KK) noziedzīgā nodarījuma izdarītājs tiek iekļauts pie līdzdalībnieku institūta, atbilstoši Lietuvas KK 24.panta trešajai daļai, noziedzīgā nodarījuma līdzdalībnieki ir izpildītājs, organizators, uzkūditājs un atbalstītājs.

Saskaņā ar mūsu valsts Krimināllikumā nostiprinātajām teorētiskajām atziņām, par divu vai vairāku personu kopīgu apzinātu piedalīšanos tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā jāuzskata *dalība* vai *līdzdalība* (KL 18.pants). Savukārt Krimināllikuma Vispārīgajā daļā ir nostiprināts dalības jēdziens - *par dalību (līdzizdarīšanu) uzskatāma apzināta noziedzīga darbība, ar kuru tīšu*

³⁷⁰ Krastiņš U. Dalības un līdzdalības jēdzieni. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 136.lpp.

³⁷¹ Liholaja V. Kriminālatbildība Latvijā un Spānijā. Spānijas Kriminālkodekss. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, 109.lpp.

³⁷² Latvijas Kriminālkodekss un komentāri par atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. A.Niedres redakcijā. Rīga: Valsts SIA „TIC”, 1997, 88.lpp.

³⁷³ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2004, 35.lpp.

³⁷⁴ Turpat, 36.lpp.

noziedzīgu nodarījumu kopīgi, to apzinoties, tieši izdarījušas divas vai vairākas personas (tas ir, grupa). Katra no šīm personām ir noziedzīgā nodarījuma dalībnieks (līdzizdarītājs) (KL 19.pants). Atbilstoši KL 20.pantam, ar līdzdalību jāsaprot - *apzināta darbība vai bezdarbība, ar kuru persona (līdzdalībnieks) kopīgi ar citu personu (izdarītāju) piedalījusies tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet pati nav bijusi tā tiešā izdarītāja. Noziedzīga nodarījuma līdzdalībnieki ir organizētāji, uzkūditāji, atbalstītāji.* Analizējot iepriekš minētās normas, jāatzīst, ka tās kopīgi norāda uz tādu pazīmi kā vairāku personu piedalīšanos vienīgi *tīši* izdarītos noziedzīgos nodarījumos, tādējādi, izslēdzot vairāku personu piedalīšanās noziedzīga nodarījuma izdarīšanā institūta piemērošanu noziedzīgos nodarījumos aiz neuzmanības. Tomēr vienlaikus jāpiemin, ka vairāku personu rīcība vispār var būt saistīta ar tādu darbību, kuras rezultātā citas personas neuzmanības dēļ ir iestājušās kaitīgās (kriminālsodāmās) sekas³⁷⁵, piemēram, personas pamudināšana uz rīcību, kuras rezultāts izpaudīsies kaitīgā darbībā un ar kaitīgām sekām aiz neuzmanības. Mūsu valsts Krimināllikumā iepriekš minētajās normās ietvertais vairāku personu dalījums kopīgi izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā, jāatzīst, ir pietiekoši skaidrs, un tādējādi, ļauj precīzi nošķirt grupveida noziegumus no līdzdalības gadījumiem, kad noziedzīgi grupējumi neveidojas, tas ir, gadījumos, kad persona, kopīgi līdzdarbojoties ar citiem grupas dalībniekiem, izdarot noziedzīgu nodarījumu, paliek tikai līdzdalībnieka statusā. Analizējot iepriekš minētās Krimināllikuma normas, var izdarīt secinājumu, ka nodarījums ir atzīstams par izdarītu dalībā vai līdzdalībā (kopīgās iezīmes), ja tiek ievēroti šādi nosacījumi:

- 1) noziedzīgā nodarījumā piedalās divas vai vairākas personas;
- 2) piedalīšanās noziedzīga nodarījuma izdarīšanā ir kopīga;
- 3) pastāv cēloņsakarība un savstarpēja saikne starp atsevišķu personu kopīgajām darbībām un iecerēto rezultātu;
- 4) kopīgās darbības ir tīšas;
- 5) dalība un līdzdalība iespējama tikai tīši (ar nodomu) izdarāmos noziedzīgos nodarījumos.³⁷⁶

Būtiski ir atzīmēt, ka kriminālatbildība par vairāku personu kopīgi izdarītiem noziegumiem paredzēta KL Sevišķās daļas atsevišķos pantos vai pantu daļās, kur tā noteikta kā attiecīgā sastāva kvalificējošā pazīme, piemēram, likumdevējs norādījis uz paaugstinātu kaitīgumu tādā īpašā pamatsastāva konstrukcijā kā KL 224.pantā – bandītisms, vienlaikus likumdevējs šo apstākli ietvēris arī nodarījuma kvalificējošo apstākļu skaitā, piemēram, KL 78.panta otrā daļa - nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana, ja to izdarījusi personu grupa; 125.panta otrās daļas 5.punkts - tīšs smags miesas bojājums, ja to izdarījusi personu grupa; 117.panta 10.punkts – slepkavība, ja to izdarījusi personu grupa; 159.panta otrā daļa – izvarošana, ja to izdarījusi personu grupa, u.c..

³⁷⁵ Krastiņš U. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Jurista Vārds, 2005. 12.aprīlis, Nr.13.; 2005. 19.aprīlis, Nr.14. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=105541>; <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=106082> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].

³⁷⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 220.lpp.

Dalības gadījumā vainīgo personu darbības ir kvalificējamās tikai pēc grupas pazīmes, ar nosacījumu, ja tā paredzēta KL Sevišķās daļas normā, savukārt līdzdalības gadījumā, bez tā panta vai panta daļas, ko inkriminē izdarītājam, jāatsaucas arī uz KL Vispārīgās daļas normu, ievērojot līdzdalībnieka lomu kopīgi izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā. Analizējot dalības un līdzdalības jēdzienisko saturu, jāsecina, ka šādos gadījumos kriminālatbildības jautājumu risināšanā, jāievēro vairāki Krimināllikumā reglamentētie objektīvie un subjektīvie nosacījumi. Piemēram, dalības un līdzdalības norobežošanas iespējai, būtiska ir personas subjektīvā gatavība izdarīt noziedzīgā nodarījuma sastāvam raksturīgās darbības vai veikt tikai līdzdalībai raksturīgas funkcijas. Krimināltiesību teorijā pastāv arī viedoklis³⁷⁷, ka norobežošanas problēmjautājumus varētu atrisināt, papildinot Krimināllikuma Vispārīgo daļu ar normu, kas definētu personu grupas pazīmes, proti, iekļaujot Krimināllikumā 20.¹pantu, kas noteiktu, ka: 1)Personu grupa ir vismaz divu personu apvienība, kuras dalībnieki apzināti kopīgi tīši izdara noziedzīgu nodarījumu; 2)Personu grupas pēc iepriekšējās vienošanās dalībnieki ir arī tās personas, kuras, darbojoties grupas sastāvā, saskaņā ar iepriekšēju vienošanos tieši atvieglojušas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu.

Tādējādi par grupas dalībniekiem tiktu atzītas arī tās personas, kuras iekļāvušās grupā jebkādu noziedzīgo pienākumu pildīšanas nolūkā, tomēr, saskaņā ar norunu noziedzīgā nodarījumā izdarīšanā, veikušas tikai palīgloku. Šādam priekšlikumam, domājams, nevarētu piekrist, jo tiktu zaudēta šobrīd pastāvošā koncepcija par dalības un līdzdalības institūtu nošķiršanu.

Turpinot analizēt dalības institūtu, jānorāda uz dalības objektīvajām pazīmēm, pirmkārt, skaitliskā – *nodarījumā piedalās vismaz divas personas*, otrkārt, katra dalībnieka (līdzizdarītāja) *aktīva rīcība*, treškārt, prettiesisko darbību raksturo personu *kopīgās* pūles, ceturtkārt, pastāv *cēloņsakarība* starp atsevišķu personu kopīgām darbībām un iecerēto *rezultātu*.

Atbilstoši Krimināllikuma Vispārīgajai un Sevišķajai daļai, tiek atzīti šādi personu grupu veidi: 1)grupa bez iepriekšējās vienošanās; 2)grupa pēc iepriekšējās vienošanās; 3)organizēta grupa; 4)banda; 5)noziedzīgā organizācija (apvienība).

Būtiskākā noziedzīgo grupējumu norobežošanas no līdzdalības pazīme ir tāda, ka grupveida noziedzīgajos nodarījumos kā tas īpaši norādīts KL 19.pantā, ir jākonstatē divu vai vairāku personu *tieši* kopīga piedalīšanās noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmju realizēšanā. Ar tiešu piedalīšanos jāsaprot gadījums, kad personas atrodas tajā vietā un tajā pašā laikā, kad tiek izdarītas darbības, kas tieši vērstas uz noziedzīgā nodarījuma rezultāta sasniegšanu un to izraisīja kopīgas darbības.

Savukārt, kā atzīmē U.Krastiņš³⁷⁸, gadījumos, kad persona, piemēram, stāvējusi sardzē nodarījuma izdarīšanas laikā vai citādi atbalstījusi tā izdarīšanu vai organizējusi nodarījuma izdarīšanu, bet pati nav bijusi nodarījuma izdarīšanas vietā, kad tas izdarīts, viņa nav noziedzīgo grupējumu dalībniece (izdarītāja) un tai jāatbild vienīgi par līdzdalību nodarījumā (atbalstītājs, organizētājs), atsaucoties uz KL 20.panta attiecīgo daļu. Šādos gadījumos būtu secināms, ka visiem

³⁷⁷ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 316.-317.lpp.

³⁷⁸ Krastiņš U. Dalības formas. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 138.-139.lpp.

grupas dalībniekiem ir jāveic viena un tā pati darbība, kas vienlaikus veido noziedzīgā nodarījuma sastāvu un noved pie kopīga noziedzīgā nodarījuma rezultāta, turklāt, neizslēdzot konstatāciju, ka starp personām pastāv lomu sadalījums kopīgi uzsāktā nodarījuma realizācijas laikā. Kā pareizi norādīja U.Krastiņš³⁷⁹, ar šādu rīcību tiek atvieglota nodarījuma izdarīšana un var tikt radīts smagāks kaitējums.

Kā nākamo būtisko dalības pazīmi ir jānorāda katra dalībnieka darbība kā kopīgi veiktā noziedzīgā nodarījuma priekšnosacījums, ja tā ir cēloniski saistīta ar iestājušos kaitīgo rezultātu, kas izpaužas tajā apstākļi, ka vairāku personu savstarpējais atbalsts nostiprina viņos pārliecību par sekmīgu kopīgi iecerētā nodarījuma izdarīšanu, jo ar kopīgām (saskaņotām) pūlēm iespējams sasniegt lielāku ieguvumu (labumu), tas ir, nodarīt smagāku kaitējumu ar likumu aizsargātām interesēm (materiāls, fizisks u.tml. kaitējums). Raksturojot subjektīvo pusi dalībā, jāatzīmē, ka, pirmkārt, tā ir iespējama tikai ar nodomu (tiešs un netiešs), uz kura konstatēšanas nepieciešamību norāda KL 19.panta saturs, otrkārt, jākonstatē arī noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas motīvs un mērķis.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmumā Nr.1 „Par krimināllikuma piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām”³⁸⁰ 22.punktā nostiprināta atziņa, ka par nozieguma izpildītājiem (atbilstoši Krimināllikumam – izdarītājiem, *autora piezīme*) slepkavības izdarīšanā grupā, atzīstamas tikai tās personas, kuras rīkojušās kopīgi ar vienotu nodomu, kas bija vērsts uz slepkavības izdarīšanu, un kuras tieši piedalījušās dzīvības atņemšanas procesā, stingri norobežojot slepkavības izpildītājus (izdarītājus) no šādu noziegumu organizētājiem, uzkūditājiem un atbalstītājiem. Savukārt, Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1992.gada 19.oktobra lēmumā Nr.6 „Par tiesu praksi, piemērojot likumus, kas nosaka kriminālatbildību par dzimumnoziegumiem”³⁸¹ 7.punktā tika norādīti tādi būtiski teorētiskie dalības problēmjaudājumu risināšanas nosacījumi kā, pirmkārt, par līdzizpildītājiem (atbilstoši Krimināllikumam – līdzizdarītājiem, *autora piezīme*) izvarošanā, ko izdarījusi personu grupa, atzīstamas arī tās vīriešu dzimuma personas, kuras, kaut arī pašas ar cietušo dzimumaktu nav izdarījušas, tomēr pielietojušas pret cietušo vardarbību vai draudus vai arī citādi ietekmējušas viņu nolūkā pārvarēt cietušās pretošanos, atvieglojot dzimumakta izdarīšanu ar viņu citiem. Otrkārt, to personu darbības, kuras bijušas līdzizpildītāji (atbilstoši Krimināllikumam – izdarītāji, *autora piezīme*) noziegumā, jākvalificē kā šā nozieguma izdarīšana grupā, neatkarīgi no tā, vai visi viņi ir šā nozieguma subjekti (kāda persona nepieskaitāma) un viņi visi saukti pie kriminālatbildības (kāds nav sasniedzis

³⁷⁹ Krastiņš U. Dalības formas. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009,139.lpp.

³⁸⁰ Par krimināllikuma piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums. 1991.-1992. Rīga: P&K”, 2002, 25.lpp.

³⁸¹ Par tiesu praksi, piemērojot likumus, kas nosaka kriminālatbildību par dzimumnoziegumiem. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1992.gada 19.oktobra lēmums Nr.6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums. 1991.-1992. Rīga: P&K”, 2002, 28.-29.lpp.

kriminālatbildības vecumu). Šādos gadījumos, lai kvalificētu nodarījuma izdarīšanu personu grupā, jākonstatē, ka persona ir uzskatījusi (apzinājās), ka viņa noziedzīgu nodarījumu izdara kopīgi ar citu personu un vienlaikus neapzinājās, ka cita persona nav noziedzīgā nodarījuma subjekts, savukārt, ja persona apzinās, ka viņa izmanto otru, viņas darbībās nav grupas pazīmes un šādā gadījumā personai papildu jāatbild par nepilngadīgā iesaistīšanu noziedzīgā nodarījumā (KL 172.pants) vai par psihiski slimu personu iesaistīšanu noziedzīgā nodarījumā (KL 232.pants). Tāpat jāatzīmē, ka personu grupa neveidojas gadījumā, ja divas vai vairākas personas nedarbojas kopīgi, kaut gan viņas darbojas vienlaikus un pat vienā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietā.

Pētot noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, secināms, ka personas uzvedības ārējā izpausme, kura noris objektīvajā pasaulē un izpaužas kaitējuma nodarīšanā šim objektam vai radot draudus nodarīt tam kaitējumu, nav vērtējama viennozīmīgi. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšana visbiežāk izpaužas kā komplicēts process, kura ietvaros var tikt tieši iesaistītas divas vai vairākas personas (līdzdarītāji), turklāt, minēto personu rīcība izpaužas kā apzināta, kopīga noziedzīga darbība, ar nolūku slēpt vai maskēt mantas noziedzīgo izcelsmi, raksturu un piederību, tāpat, noziedzīgu nodarījumu var izdarīt persona (līdzdalībnieks) kopīgi ar citu personu (izdarītāju), piedaloties tīšās darbības, kuru rezultātā cita persona var panākt mantas noziedzīgās izcelsmes, rakstura un piederība slēpšanu vai maskēšanu, bet pašai neesot tiešajam izdarītājam. Šāda persona atzīstama par uzskatītāju vai atbalstītāju. Piemēram, persona A ir nodibinājusi kontaktu ar citu personu B, kurai pieder fiktīvs uzņēmums, un citu personu (izdarītāju) C interesēs ir vienojusies ar personu B par vairāku fiktīvu darījumu veikšanas iespējamību, nolūkā slēpt vai maskēt mantas noziedzīgo izcelsmi, raksturu un piederību, bet pati neiesaistoties minēto darbību veikšanā. Persona A būtu uzskatāma par atbalstītāju.

Atbilstoši “Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju” 6.panta pirmās daļas „d” sadaļas formulējumam par kriminālsodāmu jāatzīst: *piedalīšanos, līdzdalību vai vienošanos izdarīt jebkuru 6.pantā noteikto krimināli sodāmo nodarījumu, vai arī šādu nodarījumu izdarīšanas mēģinājumu, atbalstīšanu, uzskatīšanu, veicināšanu vai organizēšanu*. Savukārt, Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 9.panta pirmās daļas „d” sadaļa nosaka, ka par noziedzīgiem nodarījumiem ir atzīstamas tādas tīšās darbības kā līdzdalība kādā no nodarījumiem, kas minēti konvencijas 9.pantā, vai jebkāda veida iesaistīšanās šādos nodarījumos, slepena vienošanās vai mēģinājums izdarīt šādu nodarījumu vai līdzzināšana, sniedzot atbalstu, palīdzību vai padomu saistībā ar šādu nodarījumu izdarīšanu. Dažkārt, kvalificējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, var rasties grūtības nošķirt līdzdalību no dalības. A.Judins uzskata, ka atšķirībā no vairākiem citiem noziedzīgiem nodarījumiem, persona, kura organizē vai vada noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu, atzīstama nevis par nozieguma organizētāju, bet gan par tā izdarītāju, jo minētās darbības atbilst KL 195.pantā paredzētā nozieguma objektīvās puses pazīmēm. Tāpēc izdarītais kvalificējams saskaņā ar KL

195.panta otro vai trešo daļu, neatsaucoties uz KL 20.panta otro daļu. Fakts, ka persona ir organizējusi, ir vērā ņemams, nosakot viņai sodu par izdarīto. Savukārt persona, kura tīši sniedz citiem cilvēkiem palīdzību noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanā, tieši neiesaistoties nozieguma izdarīšanā, atzīstama par nozieguma atbalstītāju un saucama pie kriminālatbildības atbilstoši KL 20.panta ceturtajai daļai, ievērojot, ka nozieguma atbalstīšana var izpausties gan kā darbība, gan arī kā bezdarbība. Noziedzīga bezdarbība, piemēram, var tikt konstatēta, ja persona tīši neveic viņai uzlikto pienākumu un neveic kontroli vai uzraudzību pār citas personas veiktajiem darījumiem, tā nodrošinot iespēju legalizēt noziedzīgi iegūtos līdzekļus. Uzkūdišana noziedzīga nodarījuma izdarīšanā izpaužas personas ietekmēšanā ar nolūku panākt, lai cita persona legalizētu noziedzīgi iegūtos līdzekļus. Ja persona tikai veic darbības, lai pamudinātu citu cilvēku izdarīt šo noziedzīgo nodarījumu, izdarītais kvalificējams saskaņā ar KL 195.panta pirmo, otro vai trešo daļu, atsaucoties uz KL 20.panta trešo daļu.³⁸²

Kopumā jāsecina, ka kopīgā pazīme gan dalībai, gan arī līdzdalībai ir tāda, ka abos minētajos gadījumos nodarījumā piedalās vismaz divas personas, taču līdzdalībnieks nav tiešais noziedzīgā nodarījuma izdarītājs. Savukārt, būtiskākā noziedzīgo grupējumu norobežošanas no līdzdalības pazīme ir tāda, ka grupveida noziedzīgajos nodarījumos, ir jākonstatē divu vai vairāku personu *tieši* kopīga piedalīšanās noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmju realizēšanā.

3.4.3. Liels apmērs un organizēta grupa

KL 195.panta trešajā daļā atbildība ir paredzēta par tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kam obligātas kvalificējošās pazīmes ir *liels apmērs* un *organizēta grupa*.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”³⁸³ 20.pantu, atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziegumu, kas izdarīts *lielā apmērā*, iestājas, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Priekšmetu vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā. Tā, piemēram, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumiem Nr.791 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi”³⁸⁴, sākot ar 2009.gada 1.janvārī Latvijas Republikas Valdības noteiktā minimālā mēneša darba alga normālā darba laika ietvaros bija 180 latu, bet sākot ar 2011.gada 1.janvāri minimālā mēneša ir noteikta 200 latu³⁸⁵.

³⁸² Judins A. Kriminālatbildība par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu. Latvijas Vēstnesis, Jurista vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169498> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].

³⁸³ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību: Latvijas Republikas 1998.gada 15.oktobra likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 4.novembris, Nr.331/332 (1392/1393).

³⁸⁴ Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi: Ministru kabineta 2008.gada 23.septembra noteikumi Nr.791. Latvijas Vēstnesis, 2008. 26.septembris, Nr.150 (3934).

³⁸⁵ Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi: Ministru kabineta 2010.gada 30.novembra noteikumi Nr.1096. Latvijas Vēstnesis, 2010. 7.decembris, Nr.193 (4385).

Dalības formas – **organizēta grupa**, skaidrojums ir atrodams KL 21.pantā, kas nosaka, ka *organizēta grupa ir vairāk nekā divu personu izveidota apvienība, kura radīta nolūkā kopīgi izdarīt noziedzīgus nodarījumus vai smagu vai sevišķi smagu noziegumu un kuras dalībnieki saskaņā ar iepriekšēju vienošanos sadalījuši pienākumus*. Šā panta otrā daļa paredz, ka atbildība par nozieguma izdarīšanu organizētā grupā personai iestājas KL Sevišķās daļas paredzētajos gadījumos par grupas izveidošanu un vadīšanu, piedalīšanos smaga vai sevišķi smaga nozieguma sagatavošanā vai noziedzīga nodarījuma izdarīšanā neatkarīgi no personas lomas kopīgi izdarītajā nodarījumā. Analizējot dalības formu – *organizēta grupa*, jāpiemin arī jēdzienu *organizētā noziedzība*. Šo jēdzienu sakarā jākonstatē, ka dažkārt tos neizprot ne tikai praktiķi, bet arī likumdevējs. Ja pirmais jēdziens ir krimināltiesisks, tad otrs – kriminoloģisks. Var rasties jautājums, kas ir kopīgs un atšķirīgs šiem jēdzieniem un kādēļ rodas nepietiekama izpratne par šiem jēdzieniem? Kā, piemēram, var skaidrot likumdevēja gribu, Kriminālprocesa likuma 390.panta otrajā daļā nosakot, ka vienā lietvedībā jāapvieno kriminālprocesi par vienu un to pašu vai savstarpēji saistītu personu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem, kam ir **organizētās noziedzības** pazīmes?

Kā jau tika norādīts iepriekš, *organizēto noziedzību* (jāpiezīmē kā parādību), raksturo vairākas būtiskas pazīmes, minēsim tikai dažas:

- divu vai vairāku personu kooperatīva struktūra;
- katras personas specifiskais uzdevums;
- darbības ilgums (grupas stabilitātes raksturojums);
- disciplīnas un kontroles forma;
- aizdomas par smagiem noziegumiem;
- vardarbība vai piespiešana;
- iesaistīšanās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā;
- ietekme uz politiku, mēdijiem, valsts pārvaldi, tiesībām vai ekonomiku;
- Mērķis iegūt peļņu/ varu, u.c.

Šo pazīmju visaptverošu un izsmeļošu uzskaitījumu sniegt nav iespējams, jo organizētai noziedzībai kā nelabvēlīgai noziedzīgai parādībai (kriminoloģijas nozīmē), pastāv vairāki mainīgi faktori (pazīmes), proti, atsevišķi no tiem ir obligāti, citi, pretēji – fakultatīvi, piemēram, starptautiskā aktivitāte, vardarbība vai piespiešana ir tikai fakultatīvās pazīmes. Tieši organizētās noziedzības jēdziens visbiežāk tiek pieminēts virknē iepriekš aplūkotajos starptautiskajos dokumentos, kas norāda uz transnacionālās organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas prioritārajiem virzieniem. Tā, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību jau Konvencijas virsrakstā ietver jēdzienu *organizētā noziedzība*, tomēr zīmīgi, ka Konvencijas otrais pants skaidro jēdzienu - *organizēta noziedzīga grupa*, nosakot, ka ar to jāsaprot strukturētu grupu, kas sastāv no trim vai vairāk personām un kas pastāv kādu laika posmu un darbojas saskaņoti nolūkā izdarīt vienu vai vairākus smagus noziegumus vai noziedzīgus nodarījumus, kas norādīti Konvencijā, lai tieši vai netieši gūtu

finansiālu vai citādu materiālu labumu. Minētais organizētās grupas definējums ir līdzīgs ar mūsu KL paredzēto, tomēr arī satur atsevišķas atšķirības.

Kopumā, pētot *organizētās noziedzības* jēdziena satura daudzšķautnību, kā arī ņemot vērā šādas antisociālas parādības definēšanas grūtības, jāpiekrīt E.Topiļskajai (*Е.Топильская*)³⁸⁶, kura organizēto noziedzību definēja kā *sistēmu, kas izveidojas kriminogēno darbību un viktimgēno determinantu rezultāta, un kas izpaužas grupas indivīdu (sociālas - autora piezīme) uzvedības novirzē kā noziedzības veids; šādu parādību raksturo apzināta rīcība, kas izpaužas pretsabiedrisku veidojumu izveidē, nolūkā gūt nelegālu peļņu ilgstošākā laika periodā, tas ir tādā, kas nav neierobežots atkarībā no (apvienības indivīdu – autora piezīme) dalības šādā apvienībā, ar nosacījumu, ka apvienības darbības mērķa sasniegšana tiek panākta piespiedu raksturā, savukārt, šādas darbības drošība tiek panākta, veidojot saikni ar varas institūciju pārstāvjiem.*

Atšķirībā no *grupas pēc iepriekšējās vienošanās, organizēta grupa* arī ir noziedzīgs grupējums pēc iepriekšējās vienošanās, bet atšķiras ar lielāku skaitlisko sastāvu - vairāk nekā divu personu izveidota apvienība jeb (iepriekš minētās) Konvencijas apzīmējumā - no trim vai vairāk personām, kā arī tai piemīt lielāka organizētības pakāpe. Grupējuma organizētības pakāpi var noteikt vairāki faktori, piemēram, grupējums var tikt izveidots vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai, tam piemīt noteikta hierarhija un lomu sadale, grupējumam var būt raksturīga rūpīga noziedzīgā nodarījuma izplānošana u.tml., vai Konvencijas izpratnē, ar organizētības pazīmi jāsaprot, ka grupa nav nejauši izveidota tūlītējai kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, un tai nav obligāti jābūt formāli noteiktām lomām tās dalībniekiem, pastāvīgiem dalībniekiem vai izstrādātai struktūrai. Tomēr arī Konvencijas izpratnē ir pieļāvums, ka tādas pazīmes kā lomu sadale, grupas noteikta struktūra var pastāvēt. Konvencijā šādas pazīmes netiek pieprasītas kā obligātas. Tāpēc arī tāda organizētas grupas pazīme kā *stabilitāte* var pastāvēt, bet saskaņā ar 2002.gada 25.aprīļa likumu „Grozījumi Krimināllikumā”³⁸⁷ minētā pazīme tika izslēgta no organizētās grupas apzīmējuma un tā netiek prasīta kā obligāta.

Kriminālatbildība par KL 195.panta trešajā daļā paredzētā nozieguma izdarīšanu organizētā grupā iestājās grupējuma dalībniekiem par tādām darbībām kā šā noziedzīguma sagatavošana, plānošana un izdarīšana, neatkarīgi no grupējuma dalībnieku lomas tajā. Noteicošā jeb vadošā loma organizētā grupā, kura nodarbojas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, pieder personai, kura nodrošina visu grupējuma dalībnieku saskaņotu rīcību. Ar organizētās grupas vadītāju jāsaprot personu, kura izveidojusi noziedzīgo grupējumu un to vadījusi tā pastāvēšanas laikā, sākot ar sagatavošanos noziegumiem. Tomēr jāpiebilst, ka atsevišķos gadījumos ir grūti identificēt tieši konkrētu personu, kura ir vadījusi (organizējusi) grupas noziedzīgās darbības, proti, var pastāvēt gadījumi, kad viena konkrēta šāda persona nepastāv, šādu lomu (vadītāja) ir uzņēmušas vairākas

³⁸⁶ Топильская Е.В. Организованная преступность. Санкт - Петербург: издательство „Юридический центр Пресс”, 1999, с.94.

³⁸⁷ Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2002.gada 25.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 9.maijs, Nr.69 (2644).

personas, kas tad veido organizētās grupas kodolu, tās ir personas, kuras ģenerē noziedzīgo darbību plānu, nodrošina lomu sadali grupā vai arī kontrolē grupas dalībnieku funkciju izpildi. Būtiski atzīmēt, ka ar faktoriem, kas *var* norādīt uz grupējuma spējām pretdarboties grupas dezorganizēšanas iemesliem, jāsaprot: grupējuma sastāva stabilitāte, ciešas grupējuma dalībnieku (līdzizdarītāju) savstarpējas attiecības, dalībnieku centralizēta pakļautības kārtība, vienoti uzvedības noteikumi grupējuma dalībniekiem, noziedzīgās rīcības plāna esamība, noteikta grupējuma dalībnieku funkciju norobežošana un sadalīšana u.tml. Noziedzīgā plāna esamība norāda uz grupējuma dalībnieku iepriekš panākto vienošanos par viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Šāda iepriekšēja vienošanās norāda uz grupas dalībnieku rīcības veselumu, kas vērsts uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu subjektīvo un objektīvo pazīmju kopuma realizēšanu. Persona, kura izveidoja vai vadīja organizētu grupu, atbild par visiem šās grupas izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas tiek aptverti ar tās nodomu. Papildu kvalifikācija ar atsauci uz KL Vispārīgo daļu, šādos gadījumos, nav nepieciešama. Pārējie organizētās grupas dalībnieki atbild par nodarījumiem, kuros viņi piedalījušies.³⁸⁸

Kā vēl vienu būtisku apstākli, lai nodarījumu kvalificētu kā izdarītu organizētā grupā, ir jānorāda Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta³⁸⁹ atziņu, saskaņā ar kuru, nodarījuma atzīšanu par izdarītu organizētā grupā nevar ietekmēt apstākļi, ka visi grupas dalībnieki nebija tieši savstarpējā sarunā vienojušies par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, kā arī tas, ka nav izdevies noskaidrot precīzas ziņas par ārzemēs esošo grupas dalībnieku personību un saukt tos pie kriminālatbildības.

Analizējot tiesu praksi, var identificēt vēl vienu problēmjautājumu, kas saistīts ar organizētās grupas nošķiršanu no personu grupas pēc iepriekšējas vienošanās, jo abiem grupējumu veidojumiem konkrētajos apstākļos var būt kopīga pazīme – grupu veido vairāk kā divas personas. Šādos gadījumos, lai nošķirtu šķietamu abu jēdzienu sakritību šādā aspektā, jāņem vērā arī citas organizētās grupas pazīmes, uz kurām likumdevējs ir norādījis KL 21.pantā. Šādu atziņu var atrast arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmumā³⁹⁰, kurā norādīts, ka KL 154.¹panta otrajā daļā ir paredzēta atbildība par cilvēku tirdzniecību, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās. Tomēr, gadījumos, kad grupas dalībnieki ne tikai vienojušies par šāda nozieguma izdarīšanu, bet ir KL 21.pantā paredzētās organizētās grupas pazīmes, noziedzīgais nodarījums kvalificējams kā izdarīts organizētā grupā – atbilstoši KL 154.¹panta trešajā daļai.

Kā jau tika atzīmēts iepriekš, abu noziedzīgu grupu kopīgā pazīme ir iepriekšējā vienošanās pastāvēšana, uz kuras nepieciešamības konstatēšanu konkrētajā krimināllietā tika norādīts jau

³⁸⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 238.lpp.

³⁸⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 18.jūnija lēmums lietā Nr.SKK-333/2007, krimināllietā Nr.11810011003.

³⁹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmums lietā Nr.SKK-4/2007, krimināllietā Nr.11810007505.

iepriekš minētajā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmumā, proti, šajā lēmumā tika norādīts, ka būtiski ir konstatēt starp lietā apsūdzētajām personām (arī personām, pret kurām lieta izdalīta atsevišķā lietvedībā – *autora piezīme*) pastāvošu iepriekšējo vienošanos par kopīgi izdarāmo noziedzīgo nodarījumu, kā arī katra grupas dalībnieka noteiktu pienākumu pildīšanu. Personu lomai un darbībai šādā grupā ir jābūt vērstai uz kopīga mērķa sasniegšanu. Uz minētajām pazīmēm, kā secina Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments, **var** norādīt pierādāmie apstākļi par to, ka grupas dalībnieki ir bijuši informēti viens par otra esamību un zinājuši kādus pienākumus veic pārējie grupas dalībnieki un visi darbojušies kopīga mērķa sasniegšanai. Jāpiezīmē, ka atbilstoši lomu sadalei ne visi organizētās grupas dalībnieki tieši piedalās noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvas puses realizēšanā.³⁹¹ Tas nozīmē, ka bez tiešajiem nodarījuma izdarītājiem vēl var būt personas, kuru loma izpaužas tikai kopīgi izdarāmā nodarījuma organizēšanā, vadīšanā vai atbalstīšanā, tomēr organizētā grupā viņi visi ir līdzizdarītāji.

Pienākumu sadalījums iepriekšējās vienošanās laikā organizētā grupā, kā to pamatoti norāda U.Krastiņš³⁹², ir viena no noteicošākajām organizētās grupas pazīmēm, jo neatkarīgi no grupējuma likumā noteiktā minimālā skaitliskā sastāva esamības, ja tāda uzdevumu sadale nav notikusi, tad nav pamata arī atzīt, ka tā ir organizēta grupa. Kā norādīja Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments 2006.gada 12.janvāra lēmumā³⁹³, par pienākumu sadales faktu organizētā grupā var liecināt ne tikai personas liecības, bet arī konkrētā saskaņotā rīcība.

Kopumā jāsecina, ka organizētā grupa veidojas tikai tad, ja tā sastāv no trim un vairāk personām (vairāk nekā divu personu izveidota apvienība), grupa darbojas kādu noteiktu laika posmu un personas šajā grupā, atbilstoši iepriekšējai vienošanai sadalījušas pienākumus, nolūkā kopīgi izdarīt vienu vai vairākus noziegumus, par kuru izdarīšanu atbildība paredzēta KL Sevišķās daļas normā.

³⁹¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 238.lpp.

³⁹² Krastiņš U. Organizētās grupas pazīmes. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009,145.lpp.

³⁹³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.SKK-01-0020/06, krimināllietā Nr.1814002803.

4.nodaļa

Atsevišķu ārvalstu pieredze, nosakot kriminālatbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, kā tika norādīts iepriekš, ir viens no relatīvi jaunajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, par kura izdarīšanu pēdējos piecpadsmit – divdesmit gados gandrīz visās pasaules valstīs tika nostiprināta kriminālatbildība. Faktiskie valstu starptautiskie centieni noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminalizēšanā savus pirmsākumus atrod narkotisko un psihotropo vielu nelegālajā apkaršanā un novēršanā, par ko darbā tika runāts iepriekš. Vairums valstu atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu nosaka nacionālajos krimināllikumos, bet atsevišķas valstīs, piemēram, Bangladeša, Brazīlija, Izraēla, Indija, Indonēzija, Pakistāna, kā arī atsevišķas citas valstis, šādu atbildību ir paredzējušas speciālajos likumos³⁹⁴. Minētā noziedzīgā nodarījuma nosaukums visās valstīs nav vienāds, taču gandrīz vienmēr nosaukums satur atsauci uz jēdzieniem – *atmazgāšana* vai *legalizēšana*, vai arī vienlaikus paredz lietot apzīmējumā abus jēdzienus, tā, piemēram:

- Argentīnā – noziedzīgā kārtā iegūtas naudas atmazgāšana;
- Andorā – naudas vai dārglietu atmazgāšana;
- Austrijā, Vjetnamā, Kubā, Moldovā, Paragvajā, Šveicē – naudas atmazgāšana;
- Armēnijā – noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu legalizēšana;
- Kirgizstānā un Turkmenistānā – noziedzīgā kārtā iegūtu naudas līdzekļu vai mantas legalizēšana;
- Lietuvā – noziedzīgā kārtā iegūtu naudas līdzekļu vai īpašuma legalizēšana;
- Baltkrievijā – noziedzīgā kārtā iegūtu materiālo labumu legalizēšana („atmazgāšana”);
- Krievijā un Tadžikistānā – noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu vai citas mantas legalizēšana (atmazgāšana);
- Igaunijā – naudas legalizēšana (atmazgāšana).³⁹⁵

Daudzās Eiropas valstīs, un ne tikai tajās, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas problemātika ir atradusi risinājumu gan normatīvo aktu ietvaros, gan arī tiesu praksē noteikti agrākā laika periodā, ne kā šie procesi ir risinājušies Latvijā. Kā jau tika minēts iepriekš, tad Latvijā tiesu praksi šajā jomā var vērtēt kā relatīvi neilgu un vēl nenostabilizētu, par ko liecina tās nevienveidība, tomēr vienlaikus jāatzīst, ka vairāk kā desmit gadi ir pilnīgi pietiekams laiks, lai normatīvo aktu regulējums tiktu sakārtots tādējādi, ka praksē nerastos duāla situācijas, piemērojot attiecīgās normas. Iemeslu, kāpēc citās valstīs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkaršanas jautājumi ir risināti efektīvāk nekā Latvijā, var izskaidrot šādi: *pirmkārt*, piemēram, ASV tiesību aizsardzības iestādes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā organizētās noziedzības aktivitātes identificēja

³⁹⁴ Додонов В.Н., Капинус О.С., Щерба С.П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть: Монография. Москва: Юрлитинформ, 2010, с.258.

³⁹⁵ Ibid, с.256.

jau trīsdesmitajos gados, tādēļ pilnīgi saprotams, ka ASV šobrīd ir apkopojusi lielu praksi šajā jautājumā. Līdzīgi arī daudzas Eiropas valstis, neskatoties uz to, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā noziegumu kriminalizēja tikai astoņdesmitajos gados, tomēr jau ir paguvušas apkopot tiesu praksi un virzīt savu valstu nacionālo likumdošanas procesu optimālajā virzienā cīņai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu; *otrkārt*, šīm valstīm ir liela pieredze, kura ir gūta starptautiskā tiesiskā regulējuma izstrādē. Šajā aspektā var minēt daudzās rekomendācijas un konvencijas, kas sekmē cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Kā piemēru var minēt tā sauktās “Bāzeles komitejas” izstrādātās rekomendācijas par bankas operācijām. Šīs Komitejas sastāvā ietilpa tādas valstis kā ASV, Kanāda, Japāna, Francija, Vācija, Lielbritānija, Itālija, Beļģija, Šveice un Zviedrija.

Ņemot vērā ārvalstu lielo pieredzi, izstrādājot tiesību aktus, kas vērsti uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, un tos piemērojot praksē, šajā darba nodaļā tiek piedāvāts ieskatš vairāku valstu - Apvienotās Karalistes, ASV, Itālijas, Vācijas Federatīvas Republikas, Šveices un Krievijas Federācijas nacionālajos likumos, kā arī tiesu praksē šajā jomā. Kā pirmo valstu normatīvais regulējums noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā, tiks aplūkots Krievijas Federācijas un Ukrainas, jo minētās valstis ir pieskaitāmas pie tā dēvētām postpadomju tiesību sistēmas valstīm, kuru tiesiskais regulējums šajā jomā ir relatīvi līdzīgs ar Latvijas. Kā nākamās tiks analizēts Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) un Apvienotās Karalistes tiesiskais regulējums, jo minēto valstu tiesiskais regulējums tradicionāli tiek aplūkots kā atšķirīgs no Romāņu - ģermāņu tiesību sistēmai piederošajām valstīm. Turklāt, tieši ASV tiesiskais regulējums tiek minēts kā viens no pirmajiem pasaulē, kurā tika ielikti pamati naudas atmazgāšanas novēršanai un apkarošanai. Tāpat šajā nodaļā tiks aplūkots arī tādu valstu kā Itālijas, Vācijas Federatīvajā Republikas un Šveices tiesiskais regulējums minētajā jomā. Minēto valstu kā Romāņu – ģermāņu tiesību sistēmai piederošais tiesiskais regulējums iezīmē tieši Eiropas valstu dominējošos priekšstatus par normatīvā regulējuma attīstības pakāpi šajā jomā. Šajās valstīs tiesību norma ir kodifikācijas pamats, savukārt „kodeksi” nav orientēti uz to, lai atrisinātu katru konkrētu jautājumu, bet to uzdevums ir dot vispārējus, sistēmā saistītus, viegli pieejamus un saprotamus noteikumus, pamatojoties uz kuriem, indivīds ar minimālām pūlēm, varētu noteikt, kādā veidā risināt to vai citu problēmu.

4.1. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Krievijas Federācijā un Ukrainā

Līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, arī Krievijas Federācijā (turpmāk - KF) tiesību norma, kas paredz atbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ir uzskatāma par relatīvu jaunu tiesību normu Krievijas Federācijas kriminālkodeksā³⁹⁶ (turpmāk - KF KK). Arī KF KK, līdzīgi kā Krimināllikums Latvijā, ir piedzīvojis vairākus būtiskus konkrētās normas grozījumus. Tomēr jau sākotnēji KF likumdevējs, paredzot kriminālatbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu

³⁹⁶ Уголовный кодекс Российской Федерации. Москва: Проспект, 2011.

(atmazgāšanu), ir izvēlēties konstruēt tiesību normu tādā veidā, lai pēc iespējas plašāk ierobežotu ar kriminālkodeksa spēku visa veida nelikumīgo aktivitāšu (likumpārkāpumu) rezultātā iegūto līdzekļu legalizācijas procesus. Par atskaites punktu šādas speciālās normas ieviešanai KF jāmin 1996.gads, kad KF KK tika ietverta jauna norma – „**174.pants. Nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu vai citas mantas legalizēšana (atmazgāšana)**”³⁹⁷, kuras panta pirmās daļas dispozīcija paredzēja atbildību par: „*finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iepriekš iegūta nelikumīgā veidā, kā arī par šādu līdzekļu vai citas mantas izmantošanu, lai nodrošinātu komercdarbību vai citu ekonomisku darbību.*”³⁹⁸.

Panta otrajā daļā tika noteikta **paaugstināta atbildība** par panta pirmajā daļā paredzēto darbību izdarīšanu: *personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, vairākkārtīgi (atkārtoti), vai ja to izdarījusi persona, izmantojot savu dienesta stāvokli,* savukārt, panta trešajā daļā tika paredzēti naudas atmazgāšanas kvalificēti sastāvi: *organizēta grupa un lieli apmēri.*

Lai izprastu minētās normas juridisko konstrukciju, tiek piedāvāts aplūkot sastāva objektīvo un subjektīvo pazīmju kopumu. Analizējamā panta izpratnē ar **darījumiem** saprot - „*fizisko un juridisko personu darbību nolūkā dibināt, izmainīt vai pārtraukt civiltiesiskās attiecības (tiesības un pienākumus).*”³⁹⁹

Pēc savas saturiskās jēgas minētais darījuma definējums nav krasi atšķirīgs no citu valstu normatīvajos aktos definētā darījuma jēdziena. Tā mūsu valsts Civillikuma Ceturtajā nodaļā, Saistību tiesības 1403.pants nosaka, ka - „*Tiesisks darījums ir atļautā kārtā izdarīta darbība tiesisku attiecību nodibināšanai, pārgrozīšanai vai izbeigšanai.*”⁴⁰⁰

Noziedzīgā nodarījuma *grupas objektu* veido ekonomiskās intereses, bet ar *galveno tiešo noziedzīgā nodarījuma objektu* saprot ekonomikas intereses finanšu jomā, normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību, kas faktiski sakrīt ar KL definētā 195.panta grupas objektu (tautsaimniecības intereses) un galveno tiešo noziedzīgā nodarījuma objektu.

Objektīvo pusi raksturo finanšu operāciju un citu darījumu veikšana ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas *iepriekš* iegūta *nelikumīgā veidā*, kā arī šādu līdzekļu vai citas mantas izmantošana, *lai* nodrošinātu komercdarbību vai citu ekonomisku darbību. Noziedzīgajam nodarījumam ir *formāls sastāvs* un tas skaitās pabeigts ar finanšu vai citu darījumu veikšanas atzīšanas brīdi vai ar minēto darījumu noslēgšanas brīdi (naudas līdzekļu pārskaitījums, valūtas pirkšana u.c.). Savukārt, ar *nelikumīgu* naudas līdzekļu vai citas mantas iegūšanu, panta kontekstā jāsaprot naudas līdzekļu

³⁹⁷ Skat. pielikumu Nr.3.

³⁹⁸ Жалинский А.Э. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией С.И. Никулина. Москва: Издательство „Менеджер”, 2000, с.524.; Уголовный кодекс Российской Федерации. Москва: Проспект, 2011.

³⁹⁹ Ibid, с. 524.

⁴⁰⁰ Civillikums. Ceturtā nodaļa. Saistību tiesības. Ziņotājs, 1992., Nr.4.

vai citas mantas, vai tiesību uz šādiem līdzekļiem vai mantu iegūšanu bez nepieciešamā tiesiska pamata, bet ar jēdzienu *citi darījumi* jāsaprot - fizisko un juridisko personu darījumi nolūkā dibināt, izmainīt vai pārtraukt civiltiesiskās attiecības (tiesības un pienākumus). Šā panta ietvaros par finanšu darījumu netiek uzskatīta valsts vai pašvaldību institūciju izdotā rīkojuma izpildīšana.⁴⁰¹ Saskaņā ar normas dispozīciju, līdzekļu vai citas mantas izmantošana, lai nodrošinātu komercdarbību vai citu ekonomisku darbību, var izpausties kā finanšu līdzekļu ieguldīšana vai mantas nodošana citai personai nolūkā gūt peļņu, pakalpojumu sniegšana, pasūtījumu izpildīšana u.c. Būtiska atšķirība no KL 195.pantā paredzēta noziedzīga nodarījuma sastāva bija apstākļi, ka konkrētā KF KK norma pieļāva saukt pie kriminālatbildības arī tādas personas, kuras finanšu līdzekļus vai citu mantu ieguvušas ne tikai noziedzīgā nodarījuma rezultātā un veikušas ar šo mantu dispozīcijā paredzētās darbības, bet arī personas, kuras izdarījušas KF KK 174.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu ar finanšu līdzekļiem vai mantu, kas iegūta administratīvā pārkāpuma rezultātā. Minētā KF likuma norma tika asi kritizēta juridiskajā literatūrā un sākotnējie tās piemērošanas gadījumi atklāja situāciju, ka divas trešdaļas personu, kuras tika sauktas pie kriminālatbildības saskaņā ar šo pantu, ir rīkojušās dispozīcijā aprakstītā veidā ar finanšu līdzekļiem un citu mantu, kas iegūta nevis noziedzīgā nodarījuma rezultātā, bet gan cita likumpārkāpuma gadījumā, piemēram, administratīvā pārkāpuma rezultātā.⁴⁰² 2002.gada 1.februārī, stājoties spēkā 2001.gada 7.augusta KF likumam „Par pretdarbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai (atmazgāšanai) un terorisma finansēšanai”,⁴⁰³ KF KK tika veikti grozījumi, kuru rezultātā tika grozīts KF KK 174.pants⁴⁰⁴, pieņemot to jaunā redakcijā, kā arī KF KK tika papildināts ar vēl vienu jaunu sastāvu – KF KK 174¹.pantu⁴⁰⁵. KF KK 174. un 174¹.pants turpmāk tika grozīti divas reizes: 2003.gada 8.decembrī un 2004.gada 21.jūlijā.⁴⁰⁶ Salīdzinot spēkā esošās normas, proti, KF KK 174.

⁴⁰¹ Жалинский А.Э. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией С.И. Никулина. Москва: Издательство „Менеджер”, 2000, с. 525.

⁴⁰² Якимов О.Ю. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С. Бениций, Б.Г. Розовский, О.Ю. Якимов. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.390.

⁴⁰³ О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма: Федеральный закон Российской Федерации от 7 августа 2001 года № 115 – ФЗ. Pieejams: <http://www.icbe.ru/docs/zakon115fz.doc> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴⁰⁴ О внесении изменений и дополнений в законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона "О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем": Федеральный закон Российской Федерации от 7 августа 2001 года № 121 – ФЗ. Pieejams: <http://base.garant.ru/12123861.htm> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴⁰⁵ О внесении изменений и дополнений в законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона "О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем": Федеральный закон Российской Федерации от 7 августа 2001 года № 121 – ФЗ. Pieejams: <http://base.garant.ru/12123861.htm> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴⁰⁶ О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации: Федеральный закон Российской Федерации от 8 декабря 2003 года № 162 – ФЗ. Pieejams: <http://www.rg.ru/2003/12/16/kodeks.html> [aplūkots 2010.gada 1.februārī]; О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации: Федеральный закон Российской Федерации от 21 июля 2004 года № 73 – ФЗ. Pieejams: <http://www.rg.ru/2004/07/28/nakazanie-doc.html> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

un 174¹.pantu dispozīcijas (skatīt pielikumu Nr.3, Nr.4 un Nr.5), ar sākotnējo KF KK 174.panta redakciju, kas bija spēkā līdz 2002.gada 1.februārim, jāsecina, ka dispozīcijās ietvertais *noziedzīgā nodarījuma priekšmets* ir atšķirīgs. Tā, konkrēti, spēkā esošā 174.panta noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir finanšu līdzekļi vai cita manta, lielā apmērā, kas iegūti citu personu iepriekš izdarītās noziedzīgās rīcības rezultātā⁴⁰⁷, un kas nodoti personai, kura tos legalizē (atmazgā), izņemot tādas finanšu līdzekļus vai citu mantu, kas iegūta ar citu personu noziedzīgo rīcību, kas kvalificējama atbilstoši KF KK 193.pantam "Līdzekļu un valūtas neatgriešana no ārvalstīm", 194.pantam "Organizāciju vai fizisko personu izvairīšanās no muitas maksājumiem", 198.pantam "Fiziskās personas izvairīšanās no nodokļiem un (vai) tiem pielīdzinātiem maksājumiem", 199.pantam "Organizācijas izvairīšanās no nodokļiem un (vai) tiem pielīdzinātiem maksājumiem", 199¹.pantam "Nodokļu aģenta (inspektora) pieprasījuma neizpilde" un 199².pantam „Organizācijas vai individuālā komersanta naudas līdzekļu vai mantas noslēpšana nolūkā izvairīties no nodokļiem un (vai) tiem pielīdzinātiem maksājumiem". Savukārt, spēkā esošā 174¹.pantā ietvertais *noziedzīgā nodarījuma priekšmets* ir finanšu līdzekļi vai cita manta, kas iegūti lielā apmērā personas iepriekš izdarītās noziedzīgās rīcības rezultātā, un kurus tā pati legalizē (atmazgā), tāpat izņemot tādas finanšu līdzekļus vai citu mantu, kas iegūti KF KK 193., 194., 198., 199., 199¹ un 199².pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā. Ar 2003.gada 8.decembra likumu kvalificējošā pazīme - lieli apmēri, no KK 174. un 174¹.panta pirmās daļas tika izslēgta, iekļaujot to kā kvalificējošo pazīmi pantu otrajā daļā, vienlaikus likumdevējam nosakot, ka ar lieliem apmēriem jāsaprot naudas līdzekļi vai cita manta, kuras vērtība pārsniedz vienu miljonu rubļu.⁴⁰⁸

Tādējādi secināms, ka, atšķirībā no KL 195.panta, minētajās KF KK normās noziedzīgā nodarījuma priekšmets tiek savstarpēji norobežots, pirmkārt, ar tā piesaisti (izcelsmes) pie predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarītāja, otrkārt, ar tā piesaisti pie tiesību pārkāpuma, tas ir, sākotnējā redakcijā noziedzīgā nodarījuma priekšmets varēja tikt iegūts jebkurā *nelikumīgā veidā* (piemēram, administratīvā pārkāpuma rezultātā)⁴⁰⁹, bet spēkā esošās redakcijas paredz kriminālatbildību tikai par *noziedzīgā nodarījuma* rezultātā iegūtu finanšu līdzekļu vai mantas legalizēšanu.

⁴⁰⁷ Кругликов Л.Л. Уголовное право России. Часть особенная. Учебник. 4-е издание. Москва: „Проспект”, 2012, с.267.; Борисов А.Б. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание. Москва: „Книжный мир”, 2012, с.488.; Уголовный кодекс Российской Федерации. Pieejams: <http://www.uk-rf.com/glava22.html> [aplūkots 2013.gada 1.martā].

⁴⁰⁸ О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации: Федеральный закон Российской Федерации от 21 июля 2004 года № 73 – ФЗ. Pieejams: <http://www.rg.ru/2004/07/28/nakazanie-doc.html> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴⁰⁹ Зубков В.А., Осипов С.К. Российская Федерация в международной системе противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию терроризма. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Спецкнига, 2007, с.401.

KF KK spēkā esošo normu – 174.panta un 174¹.pantā paredzēto noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi raksturo - finanšu operāciju un citu darījumu veikšana ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta, pirmkārt, KF KK 174.panta dispozīcijas izpratnē - citas personas, otrkārt, KF KK 174¹.panta dispozīcijas izpratnē - tās pašas personas iepriekš noziedzīgās rīcības rezultātā (noziedzīgā veidā) (izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti KF KK 193, 194, 198, 199, 199¹ un 199².pantā), nolūkā:

- 1) KF KK 174.panta dispozīcijas izpratnē - radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu,
- 2) KF KK 174¹.panta dispozīcijas izpratnē - radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, izdarot šādas darbības lielā apmērā.

Atšķirībā no KL 195.pantā paredzētā sastāva, KF likumdevējs KK attiecīgajā normā norāda speciālu nolūku, kurš strikti nosaka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas (atmazgāšanas) kā kriminālsodāmas darbības mērķi, proti, gadījumā, ja persona pati nav izdarījusi kādu no predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tad legalizēšana izpaužas šīs personas darbību īstenošanā, kuru rezultātā trešās personas (noziedzīgos nodarījumos neiesaistītās personas) rod maldīgu priekšstatu par finanšu līdzekļu un (vai) mantas patieso valdījumu, tā izmantošanas un rīcības mērķi un izcelsmi. Turpretī, gadījumā, ja persona pati izdarījusi kādu no predikatīvajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tad legalizēšana izpaužas nolūkā radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, izdarot šādas darbības lielā apmērā. Te gan jāpiebilst, ka šāda redakcija ir spēkā no 2012.gada, jo iepriekšējā šā panta redakcija paredzēja citādu nolūka veidu - nolūkā nodrošināt komercdarbību vai citu ekonomisku darbību. Faktiski, secināms, ka analizējamo KF KK normu objektīvās puses nošķiršanai kā kritērijs, šobrīd ir kvalificējošā pazīme – lielā apmērā. Iepriekš normu objektīvās puses nošķiršanai bija vairāk deklaratīvs raksturs nekā paties, jo apšaubāms ir nolūks legalizēt noziedzīgi iegūtus finanšu līdzekļus un (vai) citu mantu, nemēģinot noziedzīgā nodarījuma izdarītājam sasniegt trešo personu maldīgo priekšstatu par šo līdzekļu un mantas valdījuma, izmantošanas un rīcības tiesiskumu. Jebkurā gadījumā, persona, kura veic noziedzīgi iegūtu līdzekļu un (vai) mantas legalizēšanu, cenšas sasniegt vienotu mērķi (nolūku) – radīt nepatiesu priekšstatu citām personām par līdzekļu un mantas patieso dabu. Līdz ar to secināms, ka KF KK 174¹.panta dispozīcijā iepriekš ietvertais nolūks - nodrošināt komercdarbību vai citu ekonomisku darbību, pēc būtības varēja tikt īstenots tikai tādā veidā, kas tas radīja šķietamību trešajām personām par valdījuma, tā izmantošanas un rīcības ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu tiesisko raksturu (veidu), kas, savukārt, jau bija (kā arī ir) norādīts KF KK 174.panta dispozīcijā.

Jautājumā par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma pierādīšanas nepieciešamību, pirms lemt jautājumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu un (vai) citas mantas legalizēšanu (atmazgāšanu), KF Augstākās tiesas plēnums 2004.gada 18.novembra lēmumā Nr.23 „Par tiesu praksi lietās par nelikumīgu uzņēmējdarbību un noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas

mantas legalizēšanu (atmazgāšanu)” skaidroja, ka, taisot notiesājošu spriedumu saskaņā ar KK KF 174. un 174¹. pantu, tiesai ir jākonstatē, ka persona finanšu līdzekļus un (vai) citu mantu ir ieguvusi pati noziedzīgā nodarījuma rezultātā vai šos līdzekļus un (vai) mantu ir ieguvušas citas personas noziedzīgā nodarījuma rezultātā.⁴¹⁰ Tādējādi KF AT plēnums secināja, ka sākotnējā noziedzīgā nodarījuma (predikatīvā noziedzīgā nodarījuma) izdarīšanas fakts ir konstatējams, nevis iztiesājot lietas par sākotnējo noziedzīgo nodarījumu, bet iztiesājot lietu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (atmazgāšanu), jeb tiesas uzdevums, iztiesājot doto kategoriju lietas, sākotnēji ir konstatēt predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, bet pēc tam finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, nolūka legalizēt (atmazgāt) finanšu līdzekļus un (vai) citu mantu, kas iegūta noziedzīgā nodarījuma rezultātā. Tāpat no KF AT plēnuma lēmuma secināms, ka gadījumā, ja iztiesāšanas laikā netiks konstatēts fakts, ka finanšu līdzekļi un (vai) cita manta iegūta noziedzīgā nodarījuma rezultātā, tad šāds fakts ir par pamatu attaisnojoša sprieduma taisīšanai par naudas „atmazgāšanu”. Šajā sakarībā Krievijas Federācijas juridiskajā literatūrā tiek pausti divi pretēji uzskati attiecībā uz izpratni par nepieciešamību pirms notiesājoša sprieduma pasludināšanas par naudas „atmazgāšanu” konstatēt predikatīvā noziedzīgā nodarījuma faktu ar tiesas nolēmumu. Piemēram, tādi autori kā V. Aļijevs (*В.М.Алиев*) un I. Tretjakovs (*И.Л.Третьяков*)⁴¹¹, V. Verins (*В.П.Верин*)⁴¹² un A. Vasiļjevs (*А.Васильев*)⁴¹³ uzskata, ka nepieciešams sākotnēji ar tiesas notiesājošu spriedumu konstatēt personas vainu noziedzīgu līdzekļu un (vai) mantas iegūšanā, tas ir, jākonstatē predikatīvais noziedzīgais nodarījums. Savukārt, citi autori, piemēram, I. Kļepickis (*И.А.Клепичкий*)⁴¹⁴, T. Ustinova (*Т.Д.Устинова*)⁴¹⁵, P. Jani (*П.Яни*)⁴¹⁶ un A. Čekaļins (*А.А.Чекалин*)⁴¹⁷ atbalsta pozīciju, kuru ir izteicis KF AT plēnums, proti, ka līdzekļu un (vai) citas mantas noziedzīgo izcelsmi ir jākonstatē lietā, kas tiek iztiesāta par noziedzīgi iegūtu līdzekļu un (vai) citas mantas legalizēšanu (atmazgāšanu). *P. Jani*, sniedzot ziņojumu iepriekš minētajā AT plēnumā, norādīja, ka tiesām, pieņemot spriedumu lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai mantas legalizēšanu, ir jāizvērtē finanšu līdzekļu vai mantas

⁴¹⁰ Якимов О.Ю. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениций, Б.Г.Розовский, О.Ю.Якимов. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.396.

⁴¹¹ Алиев В.М., Третьяков И.Л. Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Российский следователь. 2002, № 8, с.28.

⁴¹² Верин В.П. О некоторых вопросах судебной практики по делам о незаконном предпринимательстве и легализации (отмывании) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации, 2005, №2, с.125.

⁴¹³ Васильев А. Уголовная ответственность за отмывание грязных денег: проблемы правоприменения. Современное право, 2004, № 11, с.37.

⁴¹⁴ Клепичкий И.А. „Отмывание” денег в современном уголовном праве. Государство и право, 2002, № 8, с.46.

⁴¹⁵ Устинова Т.Д. Новая конструкция ответственности за легализацию денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Современное право, 2002, № 12, с.18.

⁴¹⁶ Яни П. Незаконное предпринимательство и легализация преступно приобретенного имущества. Законность, 2005, № 3, с.59.

⁴¹⁷ Чекалин А.А. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией А.А.Чекалина. Москва: Юрайт - Издат, 2004, с.462.

noziedzīgo iegūšanu (izcelsmi). Izvērtēšanas pamatā var arī nebūt spriedums par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.⁴¹⁸

Darba autors par pareizāku atzīst viedokli, ko ir pauduši E.Dahs (*Э.Дах.*) un H.-H.Kerners (*Х.-Х.Кернер*), proti, ka stājies spēkā notiesājošs spriedums par pamatnoziedzīgo nodarījumu (predikatīvo noziedzīgo nodarījumu) nepārprotami atvieglo pierādīšanu lietā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (atmazgāšanu), tomēr tiesa personu var atzīt par vainīgu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanā (atmazgāšanā) arī bez iepriekšējā tiesas notiesājošā sprieduma par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, tas ir, pārbaudot abus faktus vienlaikus lietā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (atmazgāšanu).⁴¹⁹

Jautājumā par analizējamo noziedzīgo nodarījumu subjektu krievu tiesību pētnieku viedokļi atšķiras. Tā, pēc atsevišķu autoru, piemēram: S.Maksimova (*С.В.Максимов*),⁴²⁰ V.Nikuļinas (*В.А.Никулина*),⁴²¹ V.Zubkova (*В.А.Зубков*) un S.Osipova (*С.К.Осипов*)⁴²², kā arī N.Ivanova (*Н.Г.Иванов*)⁴²³ domām noziedzīgā nodarījuma subjekts ir speciālais. Minētie autori uzskata, ka noziedzīgā nodarījuma subjektam ir jābūt apveltītam ar tiesībbspēju, tas ir, personai jāpiemīt iespējai ar savu rīcību iesaistīties finanšu operācijās un veikt citus darījumus. Turpretī citi autori, piemēram: A.Beņicijs (*А.С.Бениций*), B.Rozovskis (*Б.Г.Розовский*) un O.Jakimovs (*О.Ю.Якимов*)⁴²⁴, N.Lopašenko (*Н.А.Лопашенко*)⁴²⁵ un M.Lapuņins (*М.М.Лапунин*),⁴²⁶ kuriem pievienojas arī šā darba autors, uzskata, ka par noziedzīgā nodarījuma subjektu atzīstama fiziska, pieskaitāma persona, kura sasniegusi kriminālatbildības vecumu, proti, sešpadsmit gadus un veikusi finanšu operācijas un citus darījumus ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta: KF KK 174.panta dispozīcijas izpratnē - citas personas, KF KK 174¹.panta dispozīcijas izpratnē - tās pašas personas iepriekš izdarītās noziedzīgās rīcības rezultātā (noziedzīgā veidā), izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti KF KK 193, 194, 198, 199, 199¹ un 199².pantā. Savukārt, KF KK

⁴¹⁸ Васильева Я.Ю. Проблемы квалификации легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: сб. материалов третьей Международной научно – практической конференции. Москва: „ТК Велди”, 2006, с.217.

⁴¹⁹ Кернер Х.-Х., Дах. Э. Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике. Москва: Международные отношения, 1996, с.43-44.

⁴²⁰ Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации. Под науч. ред. Н.А.Лопашенко. Москва: Волтерс Клувер, 2006, с.137.

⁴²¹ Никулина В.А. Отмывание „грязных” денег. Уголовно - правовая характеристика и проблемы соучастия. Москва: Юрлитинформ, 2001, с.81.

⁴²² Зубков В.А., Осипов С.К. Российская Федерация в международной системе противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию терроризма. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Спецкнига, 2007, с.411 - 412.

⁴²³ Иванов Н.Г. Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенных другими лицами преступным путем. Российская юстиция, 2002, № 3, с.53-54.

⁴²⁴ Якимов О.Ю. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С. Бениций, Б.Г. Розовский, О.Ю. Якимов. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.417 - 418.

⁴²⁵ Якимов О.Ю. Легализация (отмывание) доходов приобретенных преступным путем. Под науч. ред. Н.А.Лопашенко. Санкт - Петербург: издательство Р.Асланова „Юридический центр Пресс”, 2005, с.127 - 128.

⁴²⁶ Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации. Под науч. ред. Н.А.Лопашенко. Москва: Волтерс Клувер, 2006, с.137-138.

174.panta un 174¹.panta otrās daļas b) punktā ir paredzēts speciālais noziedzīgā nodarījuma subjekts persona, kura izmantojusi savu dienesta stāvokli. Tādējādi, par minēto noziedzīgo nodarījumu speciālajiem subjektiem atzīstami:

- 1) personas, kuras uz laiku, pastāvīgi vai pēc noteikta rīkojuma izpilda valsts vai pašvaldības, kā arī valsts vai pašvaldību uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) pārvaldes funkcijas, vai izpilda organizatoriskas, administratīvi saimnieciskās funkcijas;
- 2) personas, kuras ieņem KF Konstitūcijā, Federālajos konstitucionālajos likumos, Federālajos likumos noteiktos valsts varas amatus;
- 3) personas, kuras izpilda rīkotāja (vadītāja) funkcijas komercsabiedrībās vai citāda veida organizācijās, vai personas, kuras uz laiku izpilda pārvaldes funkcijas, vai izpilda organizatoriskas, administratīvi saimnieciskās funkcijas, u.c.⁴²⁷

Ar noziedzīgo nodarījumu *subjektīvo pusi* analizējamo pantu ietvaros jāsaprot tāda personas ārējā psihiskā attieksme pret noziedzīgajiem nodarījumiem, kas norāda uz personas apzināšanos, ka viņa veic finanšu operācijas un (vai) citus darījumus ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta noziedzīgā kārtā, un tā vēlās:

- 1) KF KK 174.panta dispozīcijas izpratnē - radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, ko tā ir saņēmusi no noziedzīgā nodarījuma izdarītāja;
- 2) KF KK 174¹.panta dispozīcijas izpratnē - nodrošināt komercdarbību vai citu ekonomisku darbību ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, ko tā pati ir ieguvusi predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā.

Izdarot noziedzīgi iegūtu līdzekļu un (vai) citas mantas legalizēšanu (atmazgāšanu), persona apzinās savas rīcības kaitīgumu un prettiesisko dabu, kā arī paredz kaitīgo seku iestāšanos un vēlas tās. KF AT plēnums vērsa tiesu uzmanību apstāklim, ka, iztiesājot minētās lietas, kas kvalificētas atbilstoši KF KK 174.pantam, par pamatu notiesājošam spriedumam jākālpā pierādījumiem lietā, ka personai, kura veikusi finanšu operācijas un citus darījumus, bija nepārprotami zināms par finanšu līdzekļu un citas mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī persona rīkojusies nolūkā radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu. Pretējā gadījumā, nekonstatējot speciālo nolūku, kas paredzēts panta dispozīcijā, noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanas sastāvs neveidojas.⁴²⁸

⁴²⁷ Лопашенко Н.А. Преступления в сфере экономической деятельности. Комментарий к главе 22 УК РФ. Серия „Закон и общество”. Ростов - на - Дону: Феникс, 1999, с.84.

⁴²⁸ О некоторых вопросах судебной практики по делам о незаконном предпринимательстве и легализации (отмывании) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем: постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 18 ноября 2004 года № 23. Сборник постановлений пленумов Верховного суда РФ (РСФСР) и Верховного суда СССР по уголовным делам. Москва: Проспект, 2010, с.201.

Kā piemērs no tiesu prakses, kur iztiesājamās lietas ietvaros netika konstatēts *speciāls nolūks*, tiks aplūkots šāds gadījums:

Tiesa konstatēja, ka 2005.gada 29.decembrī A., izmantojot naudas līdzekļus RUB 1200,- apmērā, kas tika iegūti narkotisko vielu tirdzniecības rezultātā, iegādājās juvelierveikalā zelta gredzenu. Šādas apsūdzētā darbības tika kvalificētas atbilstoši KF KK 174.¹panta pirmajai daļai, tas ir, kā finanšu operāciju un citu darījumu veikšana ar naudas līdzekļiem, kurus persona ieguvusi noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā. A. darbības bija vērstas uz īpašuma (mantas) iegūšanu, taču personai nebija nolūka piešķirt noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem valdījuma tiesisku raksturu. Līdz ar to personas rīcībā nav konstatējams KF KK 174.¹panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs. Ņemot vērā iepriekš minēto pamatojumu, Augstākās tiesas instance minēto spriedumu atcēla - attaisnojot A. apsūdzībā saskaņā ar KF KK 174.¹panta pirmo daļu.⁴²⁹

Saskaņā ar KF likumu „Par pretdarbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai (atmazgāšanai) un terorisma finansēšanai” ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu un citas mantas legalizēšanu (atmazgāšanu) saprot: *tiesiska rakstura (veida) piešķiršanu valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti KF KK 193, 194, 198, 199, 199¹ un 199².pantā.*⁴³⁰ Līdz ar to, nekonstatējot šādu speciālo nolūku, analizējamo pantu sastāvs neveidojas.

Autors piedāvā aplūkot vēl dažus KF tiesu nolēmumus šajā daļā:

1. Tā, piemēram, ar pirmās instances tiesas spriedumu S. tika atzīts par vainīgu saskaņā ar KF KK 174.¹panta pirmo daļu, jo 2006.gada 12.janvārī tirdzniecības kioskā, kas piederēja personai K, legalizēja daļu naudas līdzekļu, kurus viņš bija ieguvis, izdarot narkotisko vielu – heroīna tirdzniecību, proti, persona S. iegādājās priekšapmaksas telefona karti par RUB 160. Pie tam, S. veica maksājumu par pirkumu ar naudas zīmi nominālvērtībā RUB 500. Tādējādi tika atzīts, ka no RUB 400, kas bija iegūti nelikumīgās narkotiskās vielas realizācijas rezultātā, S. iztērēja RUB 160 telefona priekšapmaksas kartes iegādei. Tomēr KF AT krimināllietu tiesas kolēģija, pareizi izvērtējot lietas apstākļus, nonāca pie secinājuma, ka S. darbībās nav saskatāms KF KK 174.¹panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs, jo netika konstatēts *speciāls nolūks*.⁴³¹ Pirmās instances tiesas nolēmumā šāds nolūks arī netika norādīts.

2. Pirmās instances tiesa konstatēja, ka I. 2004.gada aprīļa mēneša sākumā atrada vīstokli, kurā atradās tabakas un narkotiskās vielas – kanabisa eļļas sajaukums - 15,78 gramu. Noskaidrojot, ka

⁴²⁹ Гарбатович Д.А. Ошибки при квалификации легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества в связи с неправильным установлением субъективной стороны совершенного состава преступления. Pieejams: http://oblsud.hmao.sudrf.ru/userimages/oshibki_pri_kvallifikacii_legalizacii. [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴³⁰ О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма: Федеральный закон Российской Федерации от 7 августа 2001 года № 115 – ФЗ (ст.3). Pieejams: <http://www.icbe.ru/docs/zakon115fz.doc> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴³¹ Определение Судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда РФ от 15 марта 2007 года. И 83-Д06-20. Pieejams: http://www.supourt.ru/vscourt_detale.php?id=5200 [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

vīstoklī atrodas narkotiskā viela un apzinoties šīs vielas turpmākās glabāšanas noziedzīgumu, I. minēto vielu uzglabāja savā dzīvesvietā, nolūkā to realizēt. Pēc dažām dienām I. neatļauti realizēja minēto narkotisko vielu 7,9 g apmērā par RUB 400, bet atlikušo daļu piedāvāja tai pašai personai iegādāties, samainot to pret motociklu. Pēc nedēļas persona, kura sākotnēji bija iegādājusies daļu no narkotiskajām vielām (operatīvu darbību rezultātā), atbrauca uz tikšanos pie I. ar motociklu, lai to varētu iemainīt pret atlikušo narkotisko vielu daļu, kas arī tika izdarīts, un kā rezultātā I. tika aizturēts, bet narkotiskās vielas izņemtas no personas rīcības. Pirmstiesas izmeklēšanas laikā tika noskaidrots, ka I. par saņemto naudu no narkotisko vielu neatļautas realizācijas iegādājās telefona priekšapmaksas karti un pārtikas produktus. Tiesas sēdes laikā apsūdzētais atzina savu vainu viņam inkriminētajos noziegumos pilnīgi. Tomēr tiesa nosprieda, ka I. saskaņā ar KF KK 174.¹panta pirmo daļu pie kriminālatbildības tika saukts nepamatoti, tāpēc to attaisnoja šajā daļā, norādot, ka naudas līdzekļi, kurus saņēma I., realizējot narkotiskās vielas, bija iztērēti personiskajām vajadzībām, nevis laisti apgrozībā, I. nav veicis nekādus darījumus un nav nodarbojies ar komercdarbību vai citu ekonomisku darbību.⁴³²

3. Kurganas apgabala Krimināllietu tiesas kolēģija, izskatot lietu, kuras ietvaros V. tika apsūdzēts par krāpšanas izdarīšanu un par noziedzīgi iegūtas mantas legalizēšanu (atmazgāšanu), konstatēja, ka V. krāpšanas rezultātā iegūto mantu – datora detaļas realizēja P. par RUB 29 760, savukārt iegūtos naudas līdzekļus izlietoja, iegādājoties automašīnu personīgai lietošanai. Tiesa, izskatot kasācijas protestu, norādīja, ka KF KK 174.¹pantā ietvertais noziedzīgais nodarījums izpaužas finanšu operāciju un citu darījumu veikšanā ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kuru persona ieguvusi, izdarot noziedzīgu nodarījumu, vai arī minēto līdzekļu vai citas mantas izmantošanā nolūkā nodrošināt komercdarbību vai citu ekonomisku darbību. Turklāt, šādu darbību veikšanas mērķis ir radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta noziedzīgā kārtā, un, tādējādi, raksturojas ar darbībām, kas vērstas uz tiesiskā rakstura piešķiršanu vainīgās personas rīcībai. Tiesa norādīja, ka šāda nolūka pierādīšana ir pamatojama ar KF likuma „Par pret darbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai (atmazgāšanai) un terorisma finansēšanai” 3.pantu, kas nosaka, ka ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu un citas mantas legalizēšanu (atmazgāšanu) saprot tiesiska rakstura (veida) piešķiršanu valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti KF KK 193, 194, 198, 199, 199¹ un

⁴³² Приговор Белогорского районного суда Амурской области от 14 декабря 2004 года по уголовное делу в отношении И. Архив Белогорского районного суда Амурской области. 2004 г. Pieejams: http://ugur.ru/arhiv/7_izul_2005_g806/proizvodstvo_v_sude809/obvinitelnyy_prigovor_kak_priznak_subjekta_prestupleniya [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

199². pantā. Ņemot vērā apstākli, ka iepriekšējās instances tiesa šādu nolūku nav konstatējusi, spriedums tika atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai.⁴³³

Aplūkojot KF veiktos pētījumus⁴³⁴ un analizējot KF tiesu praksi jautājumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, var izdarīt vairākus secinājumus.

1) Līdzīgi kā Latvijas, tā arī KF tiesu praksē ir vērojama negatīva tendence attiecībā uz kļūdainas kvalifikācijas noteikšanu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tā laika posmā no 2004. – 2006.gadam, izanalizētajos 163 spriedumos,⁴³⁵ tiesas nevērtēja KF KK 174. un 174¹.panta dispozīcijā ietverto speciālo *nolūku*, proti:

1) KK 174.panta dispozīcijā - *radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu,*

2) KK 174¹.panta dispozīcijā - *nodrošināt komercdarbību vai citu ekonomisku darbību.*

Tomēr jāatzīst, ka KF augstākās instances tiesas ir labojušas zemāko instanču tiesu spriedumos pieļautās kvalifikācijas kļūdas, norādot, ka KF KK 174. un 174¹.pantā ietvertie noziedzīgie nodarījumi izpaužas dispozīcijās aprakstīto darbību izdarīšanā ar *speciālu nolūku*, par ko liecina ar iepriekš minētie augstākās instances tiesas nolēmumi.

2) Noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu investēšana turpmākajās noziedzīgajās aktivitātēs, neizslēdz KF KK 174. un 174¹.pantā paredzētos noziedzīgo nodarījumu sastāvus.

3) Aptuveni 70% gadījumu, par laika periodu no 2004. – 2006.gadam, ar tiesas nolēmumu kā predikatīvie noziedzīgie nodarījumi tika konstatēti mantas nolaupīšanas veidi, kā arī atsevišķi gadījumi, kad par predikatīvo noziedzīgo nodarījumu tiesas atzina narkotisko un psihotropo vielu neatļautu realizāciju.⁴³⁶

Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Ukrainā

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas reglamentēšanas tiesiskie procesi Ukrainā ir tik pat relatīvi jauni kā Latvijā. Faktiski visus šajā sakarībā pieņemtos normatīvos aktus var aplūkot divos blokos. Pirmais raksturo normatīvo aktu kopumu, kas tiešā veidā neattiecas uz

⁴³³ Приговор Курганского областного суда от 8 августа 2006 года по уголовному делу в отношении В. Архив Курганского областного суда. 2006 г. Pieejams: http://oblsud.kurgan.ru/doc_sud/public66.doc [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

⁴³⁴ Спирин И.Н. Судебная практика по делам о легализации денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Противодействие преступности: Уголовно – правовые, криминологические и уголовно – исполнительные аспекты. Материалы III Российского конгресса уголовного права. Москва: Проспект, 2008, с.297.; Васильева Я.Ю. Проблемы квалификации легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: сб. материалов третьей Международной научно – практической конференции. Москва: „ТК Велди”, 2006, с.217.

⁴³⁵ Спирин И.Н. Судебная практика по делам о легализации денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Противодействие преступности: Уголовно – правовые, криминологические и уголовно – исполнительные аспекты. Материалы III Российского конгресса уголовного права. Москва: Проспект, 2008, с.297.

⁴³⁶ Ibid.

noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, bet pamato nepieciešamību izstrādāt turpmākos normatīvos aktus, kas paredz (nosaka) cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju - otrais bloks.

Tā, pie pirmā bloka jānorāda 1995.gada 15.februārī pieņemtais likums „Par narkotisko, psihotropo vielu un to analoģu un prekursoru aprīti Ukrainā” un likums „Par pret darbību narkotisko un psihotropo vielu, kā arī prekursoru nelegālajam apgrozījumam un to lietošanai”,⁴³⁷ kas tika balstīti uz 1991.gadā Ukrainā ratificēto ANO Konvenciju pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apgrozījumu. Pēc speciālo likumu pieņemšanas tika izdarīti grozījumi 1960.gada Ukrainas kriminālkodeksā (turpmāk - Ukrainas KK), iekļaujot jaunu normu – 229-12.pants (līdzekļu izmantošana, kas gūti no narkotisko un psihotropo vielu, kā arī prekursoru nelegālā apgrozījuma). Tiešā veidā minētā norma neparedzēja atbildību par visa veida noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, bet tikai par atsevišķa noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā gūto ienākumu realizēšanu. 2001.gadā tika pieņemta jauna norma – 306.pants (līdzekļu izmantošana, kas gūti no narkotisko, psihotropo un to analoģo vielu, kā arī prekursoru nelegālā apgrozījuma), kas pēc būtības satur līdzīgu regulējumu.⁴³⁸

Otrā normatīvo aktu bloka veidošanas sākums ir datējams, sākot ar 1997.gadu, kad Ukrainā tika ratificēta Eiropas Padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju. Balstoties uz minēto Konvenciju, 1998.gada 21.jūlijā Ukrainas prezidents izdeva Rīkojumu „Par atsevišķiem jautājumiem, kas attiecas uz bankas noslēpuma aizsardzību”⁴³⁹. Minētais Rīkojums aizliedza bankām atvērt anonīmus valūtas rēķinus bankā. Turpinot attīstīt speciālo normatīvo aktu bāzi, 2000.gada 22.jūnijā Ukrainas prezidents izdeva Rīkojumu „Par papildus pasākumiem cīņai ar izvairīšanos no neapliktajiem nodokļu ienākumiem, kā arī ienākumu atmazgāšanu, kas gūti noziedzīgā kārtā”⁴⁴⁰. Kā nākamais būtiskais normatīvais akts minams 2000.gada 7.decembra likums „Par bankām un to darbību”⁴⁴¹, saskaņā ar kuru bankām bija uzlikts par pienākumu novērst bankas klientu iespēju legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus ar banku starpniecību. Vienlaikus bankām tika uzdots izpildīt tādu pazīstamu principu kā „pazīsti savu

⁴³⁷ О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Украины в связи с принятием Закона Украины "Об обороте в Украине наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров" и Закона Украины "О мерах противодействия незаконному обороту наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и злоупотреблению ими". Закон Украины от 15 февраля 1995 года №64/95-ВР. Верховная Рада Украины. Pieejams: <http://zakon.nau.ua/rus/doc/?uid=2055.43.0> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

⁴³⁸ Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.231.

⁴³⁹ О некоторых вопросах защиты банковской тайны. Указ Президента Украины от 21 июля 1998 года №805/98. Pieejams: <http://zakon.nau.ua/rus/print/doc/doc/doc/?uid=2052.1203.1> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

⁴⁴⁰ О дополнительных мерах по усилению борьбы с сокрытием не обложенных налогом доходов, а также отмытием доходов, полученных незаконным путем. Указ Президента Украины от 22 июня 2000 года №813/2000 Pieejams: <http://zakon.nau.ua/rus/print/doc/doc/doc/?uid=2051.755.1> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

⁴⁴¹ Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.232.

klientu”, saskaņā ar kuru Ukrainas bankām, līdzīgi kā citām Eiropas Savienības bankām, ir pienākums identificēt savu klientu un veikt pasākumus par aizdomīgo darījumu konstatēšanu un ziņošanu par tiem. 2002.gada 28.novembrī tika pieņemts jauns *speciāls likums* „Par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) novēršanu un pretdarbību tai”⁴⁴². Minētā likuma darbība galvenokārt ir vērsta divos virzienos, pirmais – noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) novēršana un pretdarbībai tai, otrais – terorisma finansēšanas iespēju novēršana.

2001.gadā tika pieņemts jaunais Ukrainas kriminālkodekss (turpmāk – Ukrainas KK), kurā tika ietverta norma, kas paredz atbildību par naudas „atmazgāšanu” - 209.pants, 2003.gadā minētā norma tika grozīta⁴⁴³, kā arī Ukrainas KK papildus tika ieviesta jauna norma - 209-1.pants (Par tīšu likumdevēja prasību pārkāpšanu attiecībā uz noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) novēršanu un pretdarbību tai). Spēkā esošā Ukrainas KK⁴⁴⁴ 209.panta „Noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizācija (atmazgāšana)” (skat. pielikumu Nr.6.) pirmā daļa paredz atbildību: *Par finanšu operāciju vai darījumu veikšanu ar līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta sabiedriski bīstamas prettiesiskas rīcības rezultātā pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas), kā arī par darbību izdarīšanu, kas vērstas uz šādu ienākumu vai citas mantas nelikumīgas izcelsmes vai valdījuma ar šādiem ienākumiem, tiesībām uz šādiem līdzekļiem vai citu mantu, līdzekļu vai mantas izcelsmes avota, atrašanās vietas vai pārvietošanas, slēpšanu vai maskēšanu, kā arī par līdzekļu vai citas mantas, kas iegūta sabiedriski bīstamas prettiesiskas rīcības rezultātā pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) iegādāšanos, valdījumu vai izmantošanu.*

Panta otrajā daļā tika noteikta **paaugstināta atbildība** par panta pirmajā daļā paredzēto darbību izdarīšanu: *atkārtoti, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, lielos apmēros, savukārt, panta trešajā daļā tika paredzēti naudas atmazgāšanas sevišķi kvalificēti sastāvi: organizēta grupa un sevišķi lieli apmēri.* Lai sekmīgi analizētu minēto normu, sākumā jāizprot atsevišķi tajā paredzētie jēdzieni, proti, analizējamā panta ietvaros ar sabiedriski bīstamu prettiesisku rīcību, kas bijusi pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) jāsaprot *tāda noziedzīga rīcība, par kuras izdarīšanu saskaņā ar Ukrainas KK ir paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par diviem gadiem, izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti Ukrainas KK 207. un 212.pantā, vai arī tādi noziedzīgie nodarījumi, kas paredzēti ārvalstu krimināllikumos, ja par tiem paredzēta atbildība saskaņā ar Ukrainas KK, un kuru izdarīšanas rezultātā iegūti nelikumīgi ienākumi.* Savukārt, ar

⁴⁴² Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.237.

⁴⁴³ Борисов В.И. Соответствие уголовной ответственность за легализацию (отмывание) доходов, полученных преступным путем, международным договорам, стороной которых является Украина. Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: сб. материалов третьей Международной научно – практической конференции. Москва: „ТК Велби”, 2006, с.333.

⁴⁴⁴ Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php>. ст.209 [aplūkots 2010.gada 10.februārī]; Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php> [aplūkots 2013.gada 1.martā].

noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizāciju (atmazgāšanu) lielā apmērā saprot – ja par nozieguma priekšmetu kalpojuši līdzekļi vai cita manta, kuras vērtība pārsniedz sešus tūkstošus neapliekamos personas ienākumu minimumus. Bet par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizāciju (atmazgāšanu) sevišķi lielā apmērā atzīst gadījumus, kad nozieguma priekšmeta - līdzekļu vai citas mantas, vērtība pārsniedz astoņpadsmit tūkstošus neapliekamos personas ienākumu minimumus.⁴⁴⁵

Jautājumā par noziedzīgā nodarījuma priekšmetu jāatzīmē, ka analizējamā panta ietvaros ar to jāsaprot ne tikai tādi ienākumi (līdzekļi) un cita manta, kas iegūta tieši predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, bet arī ienākumi (līdzekļi) vai cita manta, kas ir mainījuši sākotnējo būtību, tas ir, modificēti vai pārveidoti ienākumi (līdzekļi) vai arī cita manta. Līdzīgi kā citu valstu krimināllikumos ietverti, arī Ukrainas KK 207.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma viens no kvalifikācijas problēmjautājumiem ir saistīts ar izpratni par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma pierādīšanas nepieciešamību pirms kriminālprocesa iztiesāšanas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Šajā sakarībā tiek pieņemts, ka par pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (naudas atmazgāšanu), kriminālprocesā nepieciešams savākt pietiekamus pierādījumus par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Problēma rodas izpratnē par to, kādu pierādījumu apjomu uzskatīt par pietiekamu, kādas ziņas par faktiem ir attiecināmas uz šo apstākļu kopuma noskaidrošanu. No Ukrainas KK 207.panta dispozīcijas ir secināms, ka personai reāli ir jāpieļauj, ka tā veic darbības ar ienākumiem vai citu mantu, kas gūta predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā. Ukrainas tiesu praksē bija divējāda pieeja šajā jautājumā - no vienas puses, tiesas ar savu nolēmumu (spriedumu) apstiprināja viedokli, ka predikatīvajam noziedzīgajam nodarījumam ir jābūt iepriekš fiksētam ar tiesas spriedumu, bet citos gadījumos tiesas šādas prasības attiecībā uz apsūdzības uzturēšanu tiesā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (naudas atmazgāšanu) neuzturēja.⁴⁴⁶ Savu skaidrojumu pastāvošajai problēmai 2005.gada 15.aprīlī sniedza Ukrainas Augstākās tiesas plēnums lēmumā Nr.5 „Par tiesu praksi, piemērojot likumdošanu par kriminālatbildību par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizēšanu (atmazgāšanu)”.⁴⁴⁷ Tā Augstākā tiesa plēnuma lēmumā skaidro, ka personas saukšana pie kriminālatbildības saskaņā ar Ukrainas KK 207.pantu ir iespējama, ja:

1) ienākumu vai citas mantas iegūšana no predikatīvā noziedzīgā nodarījuma ir konstatēta iztiesāšanas laikā lietas procesuālajos dokumentos (spriedumā vai lēmumā, nolēmumos par personas atbrīvošanu no kriminālatbildības, krimināllietas izbeigšanā uz nereabilitējošu apstākļu pamata);

⁴⁴⁵ Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php>, ст.209 [aplūkots 2010.gada 10.februārī].; Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php> [aplūkots 2013.gada 1.martā].

⁴⁴⁶ Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.261-262.

⁴⁴⁷ Ibid, с.262-263.

2) persona iepriekš netika saukta pie kriminālatbildības par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Šajā gadījumā lieta tiek iztiesāta gan par predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, gan arī par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (atmazgāšanu) vienlaikus.

Noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi raksturo vairākas darbības:

- 1) *Finanšu operāciju vai darījumu veikšana* ar līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta sabiedriski bīstamas prettiesiskas rīcības rezultātā pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas);
- 2) ienākumu vai citas mantas nelikumīgas izcelsmes vai valdījuma ar šādiem ienākumiem, tiesībām uz šādiem līdzekļiem vai citu mantu, līdzekļu vai mantas izcelsmes avota, atrašanās vietas vai pārvietošanas *slēpšana vai maskēšana*;
- 3) līdzekļu vai citas mantas, kas iegūta sabiedriski bīstamas prettiesiskas rīcības rezultātā pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) *iegādāšanās, valdījums vai izmantošana*.

Ukrainas KK 207.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektu var raksturot divējādi, kas pēc būtības neatšķiras no mūsu valsts Krimināllikumā nostiprinātās pieejas, proti, *pirmkārt*, personas, kuras ņēmušas dalību predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, bet vēlāk izdarījušas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, *otrkārt*, personas, kuras nav ņēmušas dalību predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, bet vēlāk izdarījušas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Ukrainas Augstākās tiesas plēnuma 2005.gada 15.aprīļa lēmums Nr.5 „Par tiesu praksi, piemērojot likumdošanu par kriminālatbildību par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizēšanu (atmazgāšanu)” dod skaidrojumu attiecībā uz noziedzīgā nodarījuma subjektu, norādot, ka Ukrainas KK 207.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir persona, kura saņēmusi ienākumus vai citu mantu noziedzīgā kārtā, kā arī persona, kura iepriekš apsolījusi veikt pantā paredzētās darbības nolūkā legalizēt līdzekļus vai īpašumu, kas iegūti predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā. Šāds formulējums var radīt neizpratni attiecībā uz norādi [..persona, kura iepriekš apsolījusi veikt pantā paredzētās darbības..], proti, diskutējams jautājums ir par laika momentu, sākot no kura persona ir apsolījusi legalizēt (atmazgāt) ienākumus vai citu mantu. Tulkojot minēto Augstākās tiesas plēnuma skaidrojumu būtu jāņem vērā, ka solījums legalizēt līdzekļus ir izteikts attiecībā uz tādiem ienākumiem vai citu mantu, kas jau [..iegūti predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā..]. Analizējot aplūkojamā sastāva subjektu jāatzīmē, ka saskaņā ar iepriekš minētā Augstākās tiesas plēnuma lēmumā noteikto, par noziedzīgā nodarījuma subjektu atzīstama persona, kas sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, un ir apveltīta ar rīcībspēju. Tādējādi, ir secināms, ka minētā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir persona, kas tiesīga patstāvīgi slēgt civiltiesiska rakstura darījumus.

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturo nodoms. Neskatoties uz to, ka Ukrainas KK 207.pantā konkrēti nav norādes uz vainas formu, līdzīgi kā tas ir spēkā esošajā mūsu valsts Krimināllikuma 195.pantā un pretēji Krimināllikuma 195.pantā redakcijai, kas bija spēkā līdz

2005.gada 1.jūnijam, un ietvēra atrunu (norādi) uz vainas formu - [.. apzinoties šo līdzekļu vai mantas iegūšanas noziedzīgumu..], tiek uzskatīts, ka noziedzīgo nodarījumu var izdarīt tikai ar tiešu nodomu. Iepriekšējā (līdz 2001.gadam) Ukrainas KK 207.panta redakcijā bija ietverts formulējums „zināmi (jeb apzināti) iegūti noziedzīgā kārtā”. 2003.gadā minētais formulējums no Ukrainas KK 207.panta redakcijas tika izslēgts, taču, neskatoties uz normas dispozīcijas sašaurināšanu, izpratne par subjektīvo pusi netika mainīta. To apliecina Ukrainas Augstākās tiesas plēnuma 2005.gada 15.aprīļa lēmums Nr.5 „Par tiesu praksi, piemērojot likumdošanu par kriminālatbildību par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizēšanu (atmazgāšanu)”⁴⁴⁸ kurā noteikts, ka persona, kura ņēmusi dalību predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un tā rezultātā iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanā (atmazgāšanā), ir saucama pie kriminālatbildības pēc minēto noziedzīgo nodarījumu kopības, ja persona *apzinās*, ka legalizē minētos līdzekļus (īpašumu).

Tā, piemēram, A.Benicijs (*Бениций А.С.*) uzskata, ka gadījumos, ja persona pēc labākās sirdsapziņas, rīkojoties ar līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta noziedzīgā kārtā (predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā), tomēr ir kļūdījusies par to likumīgo raksturu, kriminālatbildība saskaņā ar Ukrainas KK 207.pantu neiestājas.⁴⁴⁹ Tādējādi, pēc minētā autora domām, pastāvot nepareizam priekšstatam par juridiskajām pazīmēm vai predikatīvā noziedzīgā nodarījuma būtību, persona izdara pieļaujamu kļūdu (*error juris*) attiecībā uz noziedzīgas rīcības neesamību.

Analizējot minētās normas juridisko konstrukciju, ir jāņem vērā arī *speciālā likuma* „Par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) novēršanu un pretdarbību tai” 2.pantā paredzētais, proti, minētā norma pēc būtības definē noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju līdzīgi kā Ukrainas KK 207.panta dispozīcija, tomēr arī precīzē subjektīvās puses izpausmi – legalizācija (atmazgāšana) būs uzskatāma par tādu, ja persona *apzinājās* ienākumu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Līdzīgi kā citās NVS (*Neatkarīgo Valstu Savienība*) valstīs, piemēram, Armēnijā⁴⁵⁰, Kazahstānā⁴⁵¹, Tadžikistānā⁴⁵² u.c., arī tā dēvētajās pēcpadomju bloka valstīs, pie kurām pieskaitāma arī Latvija, vērojama līdzīga pieeja subjektīvās puses noteikšanai noziedzīgi iegūtu līdzekļu

⁴⁴⁸ Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.262-263.

⁴⁴⁹ Ibid, с.301.

⁴⁵⁰ Уголовный кодекс Республики Армения, 2003. Pieejams: <http://ugolovnykodeks.ru/category/ugolovnyj-kodeks-armenij/> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

⁴⁵¹ Уголовный кодекс Республики Казахстан. Санкт - Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.; Уголовный кодекс Республики Казахстан, 1997. Pieejams: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032 [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

⁴⁵² Уголовный кодекс Республики Таджикистан. Санкт - Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.; Уголовный кодекс Республики Таджикистан, 1998. Pieejams: <http://legislationonline.org/ru/documents/section/criminal-codes> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

legalizēšanas gadījumā. Šī līdzība izpaužas apstākļi, ka persona, kura legalizē (atmazgā) noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļus vai citu mantu, pilnībā var nepārzināt visus predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus, tas ir, precīzu laiku, vietu, izdarīšanas paņēmieni un pielietotos rīkus u.c. Faktiski persona, kura legalizē (atmazgā) līdzekļus vai citu mantu, var aprobežoties ar informāciju, kas tikai kopumā ļauj viņai izdarīt priekšstatu par līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Jāatzīmē, ka Ukrainas likumdevējs aplūkojamo normu juridiski konstruējis tādējādi, ka *speciālais nolūks* - darbību izdarīšana, kas *vērstas uz šādu ienākumu* vai citas mantas nelikumīgas izcelsmes vai valdījuma ar šādiem ienākumiem, tiesībām uz šādiem līdzekļiem vai citu mantu, līdzekļu vai mantas izcelsmes avota, atrašanās vietas vai pārvietošanas *slēpšanu vai maskēšanu*, ir konstatējams tikai panta pirmās daļas dispozīcijas aprakstā konkrētajā palīgteikumā. Tas var radīt neprecīzu priekšstatu par normā ietvertu *nolūku*, proti, *speciālais nolūks* maldīgi var tikt attiecināts tikai uz noteiktu dispozīcijā paredzēto teikuma daļu un līdz ar to, tikai uz konkrētām objektīvās puses darbībām. Taču jau minētais Ukrainas Augstākās tiesas plēnuma 2005.gada 15.aprīļa lēmums Nr.5 „Par tiesu praksi, piemērojot likumdošanu par kriminālatbildību par noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizēšanu (atmazgāšanu)” dod skaidrojumu *speciālā nolūka* konstatēšanas nepieciešamībai kā panta subjektīvās puses neatņemamai sastāvdaļai, proti, Augstākās tiesas Plēnums norāda, ka Ukrainas KK 207.pantā paredzēto darbību izdarīšanai ir jākonstatē mērķis jeb nolūks - piešķirt ienākumiem vai citai mantai legālās izcelsmes statusu. Līdzīga nostāja ir fiksēta arī Krievijas Federācijas KK 174. un 174¹. pantā, tomēr jāatzīmē, ka Krievijas Federācijas likumdevējs iepriekš minētās normas konstruējis veiksmīgāk, tas ir, tādējādi, ka *speciālā nolūka* konstatēšanas nepieciešamību nevar apšaubīt no normu dispozīcijā ietvertā satura.

Šā Augstākās tiesas plēnuma lēmuma 9.punkts nosaka, ka predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā iegūtu ienākumu vai citas mantas *iegādāšanās un to valdījuma (vai izmantošanas)* gadījumā ir nepieciešams konstatēt, ka persona apzinājās, ka šie ienākumi vai cita manta iegūti citu personu noziedzīgās darbības rezultātā.⁴⁵³

Kopumā jāsecina, ka Ukrainas KK 207.panta paredzētais noziedzīgais nodarījums ir ar formālu sastāvu, līdz ar to personas ārējās psihiskās izpausmes forma attiecināma tikai uz viņas uzvedības aktu, nevis uz iespējamajām sekām. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanas intelektuālās pazīmes ir attiecināmas vienīgi uz prettiesiskas un kaitīgas rīcības apzināšanos. Līdz ar to, kvalificējot minēto nodarījumu saskaņā ar normu, netiek prasīts personas rīcībā konstatēt seku paredzēšanu. Tiesā nodoma konstatēšanu var raksturot divējādi, pirmkārt, konstatējot (noskaidrojot) personas apzināšanos attiecībā uz iepriekš izdarīto predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, ko izdarījusi pati persona vai kāda cita, otrkārt, konstatējot (noskaidrojot) personas apzināšanos attiecībā uz darbību izdarīšanu, kas paredzētas Ukrainas KK 207.panta dispozīcijā.

⁴⁵³ Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, с.301.

4.2. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Amerikas Savienotajās Valstīs un Apvienotajā Karalistē

Pamatoti var uzskatīt, ka Amerikas Savienotās Valstis (turpmāk – ASV) ir viena no tām valstīm, kas pirmā ne tikai saskārās ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu masveida ietekmi uz valsts tautsaimniecību, bet kura arī pirmā apzinājās nepieciešamību normatīvo aktu līmenī izstrādāt adekvātus šķēršļus naudas „atmazgātājiem”. Līdz ar to ir arī pamatoti apgalvot, ka ASV ir viena no lielākajām pieredzēm noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā un apkarošanā. Lai izprastu būtiskākos normatīvos aktus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un apkarošanas jomā, nepieciešams izprast arī ASV normatīvo aktu jaunrades procesus šajā jomā. Izstrādājot normatīvo aktu bāzi, pirmajā posmā tika pievērsta lielāka uzmanība tieši speciālo normu izstrādei un to nostiprināšanai speciālajos likumos, savukārt, otrajā posmā tika izstrādātas un nostiprinātas procesuālās normas cīņā ar naudas „atmazgāšanu” un reglamentēts kriminālatbildības pamats, kaut gan jāatzīmē, ka samērā precīzs kriminālatbildības regulējums ir paredzēts ASV likumu krājumā (*U.S. Code*). Kriminālatbildība ASV var tikt pamatota ne tikai ar likuma un vispārējām tiesību normām, bet arī ar likuma pakārtoto aktu pārkāpumiem. Attiecībā uz ASV princips „*Nullum crimen, nulla poena sine lege*” skan sekojoši: „Nav nozieguma, nav soda bez norādes uz likumu, vispārīgajām tiesību normām un likuma pakārtotajiem aktiem”.⁴⁵⁴

Normatīvo aktu jaunrades procesa pirmsākumi ir meklējami jau 1970.gadā, bet termins – „atmazgāšana” tiek saistīts jau ar 20-to gadu beigām (XX gadsimts).⁴⁵⁵ Par pirmsākumu mēģinājumiem noreglamentēt skaidrās naudas plūsmas caurspīdīgumu un „netīrās” naudas konfiskācijas mehānismu jāmin 1970.gadā pieņemtais tā sauktais „**Banku noslēpumu likums**” (*The Currency and foreign Transaction Reporting Act vai Bank Secrecy Act*)⁴⁵⁶. Tāpat šis likums pazīstams ar nosaukumu „Finanšu uzskaites un pārskatu par valūtas un ārvalstu darījumiem akts (likums)”. Par likuma ideju kalpoja centieni iegūt no dažādām iestādēm dokumentus, uz kuru pamata varētu izdarīt secinājums par noteiktu finanšu darījumu patieso dabu.

Likuma mērķis ir noteikt procedūras, kuru rezultātā tiek pieprasīts no finanšu iestādēm uzturēt spēkā attiecīgus ierakstus un failus par dažādiem ziņojumiem, ko var izmantot gan nodokļu, gan arī kriminālajā tiesvedībā. Likumam ir divas daļas: pirmā ir veltīta jautājumiem par finanšu uzskaiti, bet otra - ziņojumu procedūrām par darījumiem ar valūtu. Par likuma subjektiem jeb personām, kurām uzlikts par pienākumu ziņot par finanšu darījumiem, tiek uzskatītas: visas finanšu

⁴⁵⁴ Козочкин И.Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. Санкт - Петербург: Издательство Р.Асланова. „Юридический центр Пресс”, 2007, с.472.

⁴⁵⁵ Par minēto jēdzienu un tā rašanos autors minēs turpmāk šajā nodaļā.

⁴⁵⁶ The Currency and foreign Transaction Reporting Act - Bank Secrecy Act., 1970. Pieejams: <http://www.uhuh.com/laws/31usc1051.htm> [aplūkots 2010.gada 20.februārī]; The Currency and foreign Transaction Reporting Act, 1970. Pieejams: http://www.fincen.gov/statutes_regs/bsa/ [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

institūcijas, ieskaitot depozitārija institūcijas (bankas un citas krāj institūcijas), brokeru un dīleru biroji, apdrošināšanas kompānijas vai kompānijas, kas sniedz naudas pārskaitījuma un valūtas maiņas pakalpojumus, kā arī operācijas ar dārgmetāliem un dārgakmeņiem, juveliera izstrādājumiem un kazino.

Likums iezīmē piecu veidu pārskatus par:

- 1) valūtas operācijām – CTR (*Currency Transaction Report* – ziņojums par valūtas operācijām). FinCEN (*Financial Crimes Enforcement Network* – tīkls (grupa) cīņai ar finanšu noziegumiem) tiek iesniegti ziņojumi par katru depozīta atvēršanas gadījumu, naudas izņemšanu no depozīta, valūtas maiņu vai citādiem maksājumiem, ja darījuma summa ir lielāka par 10 000 dolāru. Vairākas savstarpējas operācijas tiek uzskatītas par vienu veselu, ja ir iegūtas ziņas, ka tās veic viena un tā pati persona vai arī darījumu kopsumma pārsniedz USD 10 000;
- 2) valūtas un finanšu dokumentu starptautisko pārvešanu (*Report of International Transportation of Currency or Monetary Instruments* (CMIR) - ziņojums par valūtas un finanšu dokumentu starptautisko pārvešanu). Ziņojumu FinCEN iesniedz persona (arī kredītiestāde) par valūtas un/vai finanšu dokumentu starptautisko pārvadāšanu un/vai pārsūtīšanu, ja darījuma summa ir lielāka par 10 000 dolāru;
- 3) ārvalstu banku un finanšu rēķiniem (*Report of Foreign Bank and Financial Accounts* (FBAR) - ziņojums par ārvalstu banku un finanšu rēķiniem). Ziņojumu FinCEN iesniedz persona (arī kredītiestāde), kas ir ASV rezidents, un kam ir paraksta tiesības, kā arī tiesības rīkoties ar vienu vai vairākiem bankas, depozīta un cita veida rēķiniem (kontiem) ārvalstīs, ja darījuma summa pārsniedz 5 000 dolāru (jebkurā kalendārā gada periodā);
- 4) aizdomīgiem darījumiem (rīcību) – (*Suspicious Activity Report* (SAR) - ziņojums par aizdomīgiem darījumiem (rīcību)). Ziņojumu sniedz par jebkuru gadījumu, kas izraisa aizdomas sakarā ar iespējamo normatīvo aktu pārkāpumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā;
- 5) personām, uz kurām nav attiecināma CTR prasību izpilde – (*Designation of Exempt Person* (DEP) – apliecinājums izņēmuma personai). Kredītiestādēm ir jāziņo par personām, kuras nav pakļautas Banku noslēpumu likuma prasībām, kā arī par tām neiesniedz CTR.⁴⁵⁷

Apkopojot likuma prasības, var secināt, ka tas nosaka noteiktu dokumentu aizpildīšanu, lai noskaidrotu pārbaudāmo personu darījumu vēsturi un analizētu pastāvošos riskus naudas atmazgāšanā. Minētās ziņas ir par klienta identitāti (identifikācijas dokumenti, dokumentu kopijas, kurām ir tiešs sakars ar klienta darījumiem) un īss raksturojums par klientu (klienta dalība finansiāla

⁴⁵⁷ Местников В. Борьба с легализацией преступных доходов: „идеальная модель” США. Pieejams: <http://ord-ua.com/2009/05/01/borba-s-legalizaciej-prestupnyh-dohodov-idealnaya-model-ssha/?lpage=> [aplūkots 2012.gada 20.februārī]; The Currency and foreign Transaction Reporting Act, 1970. Pieejams: http://www.fincen.gov/statutes_regs/bsa/ [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

rakstura darījumos par noteiktu laika periodu). Likums paredz, ka finanšu iestādēm ir pienākums šāda veida materiālus glabāt piecus gadus. Šādu priekšrakstu var izskaidrot divējādi. Pirmkārt, šāda nepieciešamība saistīta ar tiesību aizsardzības iestāžu profesionālo darbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas izmeklēšanā un pierādījumu savākšanā un to nostiprināšanā. Šī tiesību norma rada iespēju tiesību sargājošajām institūcijām konkrētajā pirmstiesas izmeklēšanā vākt pierādījumus par noteiktas personas pārkāpumiem neatkarīgi no tā, cik ilgā laika posmā veikti šāda veida finansiāla rakstura pārkāpumi. Vienīgais laika ierobežojums ir likumā noteiktie pieci gadi. Tas vēl pilnībā neizslēdz iespēju konstatēt konkrētās personas pārkāpumu arī pēc šā noteiktā laika posmā. Otrkārt, likuma normas piemērošana var atvieglot personai, kura tiek turēta aizdomās vai ir apsūdzēta par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, pierādījumu vākšanas procesu un tā rezultātā iegūto pierādījumu iesniegšanu tiesību sargājošajām institūcijām sava godīgumu apliecināšanā (pierādījuma nastas pārlikšanas princips).

Par Banku noslēpumu likuma prasību neizpildi ir paredzētas sankcijas: naudas sods un brīvības atņemšana. Naudas soda sankcijas tiek paredzētas arī gadījumos, kad kredītiestāde vai cita institūcija informējusi klientu, ka iesniegusi attiecīgajai institūcijai ziņojumu par klienta veiktajiem aizdomīgajiem darījumiem.

Kā nākamais tiesību akts, kas veicināja speciālās normatīvās aktu bāzes radīšanu un tās pilnveidošanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā, jāmin 1970.gada **Organizētās noziedzības kontroles likums** (*Organized Crime Control Act of 1970*) jeb, kā to mēdz saukt, Likums par organizācijām, kas atrodas reketieru un korumpētu iestāžu (amatpersonu) ietekmē (**RACKETEER INFLUENCED AND CORRUPT ORGANIZATIONS ACT**)⁴⁵⁸. Minētais likums paplašināja Federālo banku iestāžu pilnvaras, sadarboties ar ārvalstu banku regulatoriem saistībā ar izmeklēšanu vai pārbaudēm par iespējamajiem banku vai valūtu operāciju pārkāpumiem. Tāpat ir jāatzīmē, ka minētais likums piešķīra tiesības personai, kuras mantai vai biznesam ir radīti zaudējumi reketa gadījumā, civilprocesuālajā kārtībā griezties ar prasību atlīdzināt radītos zaudējumus trīskāršā apmērā. Saskaņā ar minēto likumu pie „reketa darbībām” pieskaitāma arī naudas atmazgāšana.⁴⁵⁹

Turpinot pilnveidot speciālo normatīvo aktu bāzi, 1986.gada tika pieņemts **Naudas atmazgāšanas kontroles likums** (*Money Laundering Control Act of 1986 (MLCA)*).⁴⁶⁰ Šis likums detalizētāki reglamentēja pasākumu kopumu, kas vērsts uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas

⁴⁵⁸ RACKETEER INFLUENCED AND CORRUPT ORGANIZATIONS ACT. CHAPTER 96., TITLE 18-CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE. Pieejams: http://graham.main.nc.us/~bhammel/_INS/RICO.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].; 18 USC Chapter 96 - Racketeer Influenced and Corrupt Organizations Act. Enacted 15.10.1970. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-96> [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

⁴⁵⁹ Ibid.

⁴⁶⁰ Money Laundering Control Act of 1986. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Control_1986.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

novēršanu. Minētais likums veidoja tiesisko bāzi izmaiņām Banku noslēpumu likumā. Šādi Banku noslēpuma likuma grozījumi bija nepieciešami, lai paplašinātu tiesību aizsardzības iestāžu un citu specializēto institūciju pilnvaras noteikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju kā federālo noziegumu. Vienlaikus Banku noslēpumu likums atzina par kriminālsodāmu nodarījumu darbības, kas liecināja par darījumu strukturēšanu (slēpšanu), lai izvairītos no ziņojumu iesniegšanas, kā to paredz Banku noslēpumu likums. 1986.gada Naudas atmazgāšanas kontroles likumā nav sniegta tieša noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas definīcija, taču tajā ir norādīts uz objektīvās puses darbībām, kas var tikt kvalificētas kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana.

Saskaņā ar likumu par *noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu* uzskatāmas finanšu operācijas, ja persona, kas veic šāda veida operācijas, apzinās, ka izmantojamie finanšu līdzekļi konkrētajā finanšu operācijā ir iegūti no nelikumīgiem avotiem, un persona īsteno šo finanšu darbību vai arī:

- 1) apzināti atbalsta šāda veida nelikumīgu darbību,
- 2) apzinās, ka finanšu operācija tiek īstenota, lai slēptu vai maskētu patieso šo finanšu līdzekļu izcelsmes raksturu, avotu, atrašanās vietu, to valdījuma tiesību piederību vai izmantošanu,
- 3) apzinās, ka finanšu operācijas īstenošana ir nepieciešama, lai izvairītos no likuma prasībām, kas attiecināmas uz pārskatu par finanšu operācijām. Šādā nolūkā veiktā finanšu līdzekļu pārskaitīšana, transportēšana (pārvešana) vai arī maksājuma dokumentu pārsūtīšana tiek atzīta arī par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Tātad ASV tiesību normas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu uzskata arī fizisko un juridisko personu izvairīšanos no finanšu pārskatu iesniegšanas, ja šādas rīcības mērķis ir nepieļaut aizdomīgus vai neparastus finanšu darījumus. Domājams, ka šāda prakse arī Latvijā pozitīvi veicinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, līdz ar to arī konkrētu kriminālprocesu izmeklēšanu. Saskaņā ar minēto likumu par noziedzīgu nodarījumu ir uzskatāma finanšu līdzekļu pārskaitīšana ar nosacījumu, ka persona nelikumīgi pārskaita naudas kredīta dokumentus no vienas valsts uz otru vai:

- 1) apzināti atbalsta šādu nelikumīgu darbību,
- 2) apzinās, ka šāda veida dokumenti nodrošina nelikumīgu ienākumu gūšanas iespēju,
- 3) apzinās, ka šāda veida pārskaitīšana ir nepieciešama, lai slēptu vai maskētu patieso šo finanšu līdzekļu izcelsmes raksturu, avotu, atrašanās vietu vai to valdījuma tiesību piederību, vai arī izmantošanu,
- 4) apzinās, ka pārskaitīšana tiek īstenota, lai izvairītos no likuma prasībām, kas attiecināmas uz pārskatu par finanšu operācijām iesniegšanu.

Minētajā likumā nebija tiešas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas definīcijas, taču tā tika sniegta neilgi pirms likuma pieņemšanas. 1984.gadā Organizētās noziedzības novēršanas komisijas prezidents savā ziņojumā jautājumos par ienākumiem no narkotiku biznesa piedāvāja noziedzīgi

iegūtu līdzekļu legalizācijas definīciju, saskaņā ar kuru **noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir process, kurā tiek slēpti vai maskēti nelikumīgi ienākumi un šo līdzekļu nelikumīga izmantošana, lai piešķirtu tiem likumīgu izcelsmi.**⁴⁶¹

ASV normatīvajos aktos iestrādāts tā dēvētais *pierādījumu nastas pārņemšanas princips*, kas nosaka, ka personām pašām jānodrošina pierādījumi savai aizstāvībai.⁴⁶² Šāds princips būtiski atvieglo ASV tiesībsargājošo institūciju darbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietu izmeklēšanā – pierādījumu vākšanā. ASV, risinot jautājumu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu, īpaša uzmanība tiek pievērsta konfiskācijas mehānismam. Šajā sakarībā ASV likumdevējs ir labojis minēto Naudas atmazgāšanas kontroles likumu, lai padarītu par noziegumu nelikumīgi iegūtu finanšu līdzekļu apriti, ja šī aprīte notiek, lai slēptu finanšu līdzekļu avotus, vai ja ir nolūks turpināt to nelikumīgo darbību, no kuras ir nākuši šie finanšu līdzekļi.⁴⁶³

ASV juristu vidū tiek pausts viedoklis, ka būtu lietderīgi veikt konfiskāciju visos gadījumos, kad konkrēts īpašums ir iesaistīts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas procesā. Par svarīgu uzskatāma likumā norādītā iespēja apķīlāt un konfiscēt no krimināla rakstura aktivitātēm gūtos noziedzīgā kārtā legalizētos ienākumus. ASV normatīvie akti pazīst divu veidu konfiskācija, proti, civilo un kriminālo konfiskāciju. Tā dēvētā *civilā konfiskācija* (jeb konfiskācija civilprocesa ietvaros) pretstatā kriminālai konfiskācijai (konfiskācija kriminālprocesa ietvaros) ir korektīva sankcija, kas tiek uzlikta tam īpašumam, kas saistīts ar zināmu kriminālu aktivitāti. Civilajā konfiskācijā ir sastopams tā sauktais *samazinātais (atvieglotais) pierādījumu pienākums*, kas ir cieši saistīts ar prasību *in rem* procesā. Šādos procesos īpašnieka notiesāšana nav nepieciešama, tādējādi, tas ir lietderīgs un efektīvs veids, kā aizkavēt krimināla rakstura pamatdarbību, līdz ar to tiek apdraudēta krimināla rakstura darbības organizatoriskā puse.

Naudas atmazgāšanas kontroles likums paredz gan īpašuma civilo, gan arī kriminālo konfiskāciju, ja tiek konstatēts, ka šis īpašums ir iesaistīts ar likumu aizliegtajos finansiāla rakstura darījumos. Lai izprastu termina “**iesaistītais**” īpašums aizdomīgajā finanšu darījumā jēgu un būtību, ir nepieciešams dot šā termina skaidrojumu. **Plašākā nozīmē** ar to saprot - *visus finanšu līdzekļus vai citu noziedzīgā kārtā legalizētu īpašumu (CORPUS), vai arī jebkādu atlīdzību, vai nodevas, kas maksātas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizētājiem, un jebkāda veida īpašumu, ar kura palīdzību veicināts noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas process.*⁴⁶⁴

⁴⁶¹ Interim Report to the President “The cash connection - Organized Crime. Financial Institutions and Money Laundering”. Washington, 1986.

⁴⁶² Krievāns I.P. U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE OFFICE OF OVERSEAS PROSECUTORIAL DEVELOPMENT, ASSISTANCE AND TRAINING. Resident Legal Advisor of Baltics.

⁴⁶³ Money Laundering Control Act of 1986. Pub.L.99-570.(XIII pants), 1352(a), 1986. 27.oktobris. 100 Stat. 3207-18.

⁴⁶⁴ ASV pret Zināmiem kontiem (U.S.v. Certain Accounts). 981.(a)(1)(A). Nod., 134 Cong.Rec. S173565 (1988.g.10.nov.). 795 F. Supp. 391 (S.D. Fla. 1992).

Vienlaikus šis likums paredz tāda īpašuma konfiskāciju, kuru var uzskatīt kā noteikta veida daļu no pretlikumīgā finanšu darījuma.⁴⁶⁵ Par pretlikumīgiem jeb aizliegtiem finanšu darījumiem, kuru novēršanai veic konfiskāciju, jāuzskata darījumi, kas pārkāpj zināmus Bankas slepenības likuma noteikumus.⁴⁶⁶ ASV tiesu praksē civilās konfiskācijas noteikumus var tulkot tik plaši, ka nepieciešamības gadījumā šos noteikumus ir iespējams izmantot, lai konfiskācijai pakļautu pat veselu uzņēmumu, kura darbība bijusi saistīta ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Šāds gadījums konstatēts konkrētā lietā.⁴⁶⁷

Tāpat šos noteikumus var tulkot par labu gadījumiem, kad tiesību aizsardzības iestādēm ir nepieciešams konfiscēt finanšu līdzekļus, kas atrodas konkrētās kredītiestādes norēķinu rēķinā, ja konstatēts, ka finanšu līdzekļi gūti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas gadījumā. Šie noteikumi atļauj arī konfiscēt visus norēķinu rēķinā esošos līdzekļus, neraugoties uz to, ka tikai daļa no tiem saņemti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas gadījumā. Tā, piemēram, kā liecina kādas konkrētas lietas materiāli, vienā gadījumā tika apķīlāti un konfiscēti 500 000 dolāru. Tomēr pirmstiesas izmeklēšanas laikā tika noskaidrots, ka tikai viena daļa no šiem naudas līdzekļiem, tas ir, 250 000, dolāru varēja būt saņemti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas ceļā. Havajas apgabaltiesa nosprieda, ka konkrētais norēķinu rēķins, kurā atradās arī naudas līdzekļi, kas netika saņemti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas rezultātā, kopumā veicināja no narkotisko vielu tirdzniecības iegūtu noziedzīgu līdzekļu legalizēšanu, tāpēc atbilstoši Naudas atmazgāšanas kontroles likumam šie naudas līdzekļi ir konfiscējami.⁴⁶⁸

Naudas atmazgāšanas kontroles likums nosaka tiesību aizsardzības iestāžu institūciju pilnvaras apķīlāt un konfiscēt jebkura uzņēmuma īpašumu, kas saistīts ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Atsevišķas konfiskācijas metodes cīņā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kas ir paredzētas ASV, vajadzētu iekļaut arī Latvijas normatīvajos aktos. Līdzīga rakstura nostādnes paredzētas arī Eiropas Padomes Konvencijā “Par noziedzīgā ceļā gūtu ienākumu iepludināšanu finanšu sistēmā, kratīšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju”. Diemžēl, atzīstams, ka Latvijā pašlaik šāda veida pieredze ir tikai legītīmā izpratnē un praksē sevi nav pierādījusi.

Latvijā spēkā esošie normatīvie akti neļauj sekmīgi apķīlāt noziedzīgi iegūtus līdzekļus jau agrīnā lietas izmeklēšanas stadijā, jo nav mehānisma, kas ļauj konkretizēt apstākļus par īpašuma tiesību piederību kādai konkrētai personai. Joprojām savai aizstāvībai var izmantot argumentus, ka īpašums pieder, piemēram, laulātajam, tas ir iegūts no uzkrājumiem, kas tika izveidoti padomju laikā utt. Domājams, ka viens no risinājumiem sākuma stadijā šādas situācijas sakārtošanai ir

⁴⁶⁵ Money Laundering Control Act of 1986. (MLCA), 1986. 27.oktobris. USC 18.nod. 981., 982.pants. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/981> [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

⁴⁶⁶ Federal Criminal Code and Rules, West Publishing Company. 1993 Edition, USC 18.nod. 1956., 1957.pants.; USC 18.nod. 1956., 1957.pants. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-I/chapter-95> [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

⁴⁶⁷ ASV pret Svarka akciju sabiedrību (U.S.v. Swark Corp). 797 F.Supp. 497 (E.D.Va. 1992): ASV pret vienpadsmit braucamrīkiem, supra; ASV pret 4643 W.Kennedy Blvd. (U.S.v. 4643 W.Kennedy Blvd.), Nr.90-46-Civ-T-13. (M.D.Fla.1990.gada12.februāris).

⁴⁶⁸ ASV pret 448.342,85 USD (U.S.v. \$448,342.85). 969 F.2d 474(7.apg. 1992).

īpašuma sākotnējā deklarēšana, kas tika ieviesta 2011.gada 1.decembrī, pieņemot Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likumu⁴⁶⁹. 2012.gada 1.jūnijā, kad bija fizisko personu mantiskā stāvokļa deklarāciju iesniegšanas pēdējais termiņš, kopumā Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – VID) bija reģistrējis 91 415 fizisko personu mantiskā stāvokļa deklarācijas. Tajā skaitā 35 personas iesniegtajās mantiskā stāvokļa deklarācijās ir uzrādījušas līdz šim nedeklarētos ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamos ienākumus 938 416,28 latu apmērā, no kuriem aprēķinātais valsts budžetā maksājamais iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir 140 902,49 lati. Tāpat VID norāda, ka valsts budžetā ir iemaksāti 125 250,23 lati.⁴⁷⁰ Minētais likums var sekmēt ienākumu kontroli un nodokļu piedziņu. Tomēr minētajam likumam vēl ir nepieciešams aprobācijas laiks.

1988.gadā tika pieņemts *Likums par cīņu ar narkotisko vielu ļaunprātīgu izmantošanu (Anti Drug Abuse Act)*.⁴⁷¹ Likums pastiprināja prasības par darījumu identifikāciju un to dokumentēšanu sakarā ar skaidras naudas līdzekļu iegūšanu no dažādiem naudas līdzekļu vai kredītlīdzekļu instrumentiem. Turpmākajos gados tika pieņemti vēl trīs speciālie likumi, kas tieši vērsti uz pret darbību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai.

1. 1992.gadā tika pieņemts *Likums par pret darbību naudas atmazgāšanai (Anti Money Laundering Act)*.⁴⁷² Likums pastiprināja atbildību par naudas atmazgāšanu attiecībā uz depozitārijiem, kā arī papildināja Banku noslēpumu likuma prasības ar ziņojumu par aizdomīgajiem darījumiem. Saskaņā ar likuma prasībām par noziedzīgu rīcību tiek atzīta komercdarbība, kas saistīta ar nelikumīgu naudas līdzekļu pārskaitīšanu, kā arī vienlaikus tiek anulēti depozīta noguldījumi, par kuriem ir izvirzītas apsūdzības (aizdomas) naudas atmazgāšanā.

2. 1994.gadā pieņemts *Naudas atmazgāšanas novēršanas likums (Money Laundering Suppression Act)*.⁴⁷³ Likums uzliek par pienākumu regulatoriem pilnveidot procedūras, kurās tiek identificētas naudas atmazgāšanas shēmas, kā arī nosaka darbinieku apmācīšanu šajā jomā.

3. 1998.gadā pieņemts *Naudas atmazgāšanas un finanšu noziegumu novēršanas stratēģijas likums (Money Laundering and Financial Crimes Strategy Act)*⁴⁷⁴. Tas nodrošina iespēju vairākām

⁴⁶⁹ Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2011.14.decembris, Nr.196 (4594).

⁴⁷⁰ VID aktuālie dati par mantiskā stāvokļa deklarāciju skaitu, 2012. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=7&id=15&oid=79209> [aplūkots: 2012.gada 14.jūnijā].

⁴⁷¹ Anti Drug Abuse Act. ASV. 1988. Pieejams: <http://www.unodc.org/doc/enl/1986-30-E.pdf> [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁷² Anti Money Laundering Act. ASV. Annunzio – Wylie, FFIEC, 1992. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/Annunzio_Wylie.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁷³ Money Laundering Suppression Act. FFIEC, 1994. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Suppression_1994.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁷⁴ Financial Crimes Enforcement Network U.S. Department of the Treasury Washington, DC. Money Laundering Prevention. Pieejams: http://www.fincen.gov/financial_institutions/msb/materials/en/prevention_guide.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

institūcijām, piemēram, Tieslietu ministrijai un Finanšu ministrijai, veikt kopīgus pasākumus vienotās stratēģijas izstrādei noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā.

Kā vēl viens būtisks normatīvais akts cīņā ar naudas atmazgāšanu ir jāmin t.s. ASV Patriota likums (*USA Patriot Act*⁴⁷⁵). Tas tika pieņemts 2001.gada 26.oktobrī, tas ir, tikai nedaudz vēlāk pēc ASV notikušajiem 2001.gada 11.septembra terora aktiem. Pēc būtības minētais likums, pirmkārt, vēršas pret terorisma apkarošanu, paredzot likumā noteikumus, kas ļauj tiesību aizsardzības iestādēm kontrolēt un analizēt no dažādām iestādēm saņemto informāciju par iespējamajiem apdraudējumiem ASV. Otrkārt, likums paredz mehānismus, kas ļauj sekmīgāk identificēt līdzekļus, kuri var tikt izmantoti terorisma finansēšanā. 2001.gadā ASV prezidents Dž.Bušs, parakstot minēto likumu, teica: „Valsts izmantos minēto likumu ar pilnu apņemšanos, kā jau pienākas valstij, kas atrodas kara stāvoklī. Likums palīdzēs tiesību aizsardzības iestādēm atklāt, atmāskot, atbrūnot un sodīt teroristus, pirms tie izdarīs savu triecienu..”⁴⁷⁶.

Minētā likuma normas piešķir būtiskas tiesības tiesību aizsardzības iestādēm terorisma un tā finansēšanas draudu novēršanā. Līdz ar to likums paplašināja tiesību aizsardzības iestādēm iespējas kontrolēt finanšu darījumus, īpaši gadījumos, ja ir aizdomas, ka tie saistīti ar terorisma finansēšanu, vienlaikus ASV Patriota likums piešķir papildus iespējas uzraudzīt ārvalstniekus ASV teritorijā un tos izsūtīt, ja rodas tāda nepieciešamība sakarā ar iespējamo apdraudējumu. Likuma darbība bija paredzēta četriem gadiem, vēlāk, 2006.gadā, lielākā daļa normu pēc plašām diskusijām ASV Senātā tika apstiprinātas vēlreiz. Normatīvais akts piešķir tiesību aizsardzības iestādēm iespējas reaģēt arī uz draudiem sakarā ar iespējamo terorisma finansējumu vai naudas atmazgāšanu citās valstīs. Kā piemēru var minēt 2005.gada 26.aprīļa ASV Valsts kases paziņojumu par attiecību pārtraukšanu ar divām Latvijas bankām – Multibanku un VEF banku.⁴⁷⁷ Par pamatu šim paziņojumam bija aizdomas par minēto banku piedalīšanos naudas atmazgāšanā, turklāt aizdomas par VEF bankas darbību bija vēl lielākas, tas ir, tika pieļauts, ka bankas darbība ir saistīta ar noziedzīgām struktūrām. Saistībā ar VEF banku tika piemērots minētā likuma 311.pants, kas ne tikai definē konta un korespondējoša konta jēdzienus, bet arī nosaka kritērijus tādu klientu identifikācijai, kuri izmanto korespondējošus kontus, kā arī aizliegumu veidot tā sauktās *čaulas bankas* (arī kontus).⁴⁷⁸ Pieminēšanas vērtas ir atsevišķas šā likuma normas, kas vērstas uz naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas ierobežošanu. Bez jau iepriekš norādītā 311.panta, jāatzīmē šā likuma arī 313.pants, kas bankām un brokeru tirgotājiem aizliedz turēt korespondentkontus ārvalstu bankā, kura fiziski (faktiski) neatrodas nevienā valstī. 314.pants piešķir tiesībaizsardzības iestādēm tiesības identificēt un novērst terora aktus un naudas atmazgāšanu, veicinot pilnvērtīgu sadarbību starp tiesībaizsardzības

⁴⁷⁵ USA Patriot Act. Electronic Privacy Information Center. 2001. Pieejams: http://epic.org/privacy/terrorism/hr_3162.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁷⁶ Козочкин И.Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. Санкт - Петербург: издательство Р.Асланова. „Юридический центр Пресс”, 2007, с.459.

⁴⁷⁷ FinCEN. Withdraws Finding on Latvia's Multibanka and Issues Final Rule Against Latvia's VEF Banka. Pieejams: http://www.fincen.gov/news_room/nr/html/20060712.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁷⁸ FinCEN. USA PATRIOT Act. Pieejams: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=107_cong_public_laws&docid=f:publ056.107.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

iestādēm, regulatoriem un finanšu iestādēm, lai apmainītos ar iestāžu rīcībā esošo informāciju (aizdomām) par noteiktu personu iesaistīšanos terorismā vai naudas atmazgāšanā.⁴⁷⁹

Veicot ASV normatīvo aktu sistēmisku analīzi un akcentējot tajā ietvertu kriminālatbildības pamatu un sodu par šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir jāatzīmē vairākas tiesību normas šajā jomā, kas paredz kriminālatbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, tā, piemēram, šā nodarījuma pamatsastāvs ir paredzēts ASV likumu krājuma 18.nodaļas 1956.pantā (18 U.S.C. 1956)⁴⁸⁰. Vienlaikus jāatzīmē, ka atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir paredzēta arī ASV likumu krājuma 18.nodaļas 1957.pantā.⁴⁸¹

Tā, piemēram, ASV likumu krājuma 18.nodaļas 1956.pants nosaka, ka

1) par apzinātu ieņēmuma avota slēpšanu, ja ieņēmumi saistīti ar nelikumīga darījuma noslēgšanu (95.nodaļa, 18.sadaļa, ASV likumu krājums, 1956. (a), (1), (A)), -

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz divdesmit gadiem un (vai) ar naudas sodu no 500 000 dolāru vai ar naudas sodu, kas pielīdzināms divkārtējai īpašuma vērtībai, kas iekļauts darījumā, atkarībā no tā, kāda summa uzskatāma par lielāku;

2) par apzinātu ieņēmuma avota slēpšanu, ja ieņēmumi saistīti ar nelikumīga darījuma noslēgšanu (95.nodaļa, 18.sadaļa, ASV likumu krājums, 1956. (a), (1), (A)), -

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz divdesmit gadiem un (vai) ar naudas sodu no 500 000 dolāru vai ar naudas sodu, kas pielīdzināms divkārtējai īpašuma vērtībai, kas iekļauts darījumā, atkarībā no tā, kāda summa uzskatāma par lielāku;

3) par apzinātu izvairīšanos no federālā vai štata likuma prasību izpildes, kas nosaka darījuma reģistrācijas kārtību (95.nodaļa, 18.sadaļa, ASV likumu krājums, 1956. (a), (1), (B)), -

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz divdesmit gadiem un (vai) ar naudas sodu no 500 000 dolāru vai ar naudas sodu, kas pielīdzināms divkārtējai īpašuma vērtībai, kas iekļauts darījumā, atkarībā no tā, kāda summa uzskatāma par lielāku;

Kopumā jāatzīmē, ka ASV likumu krājuma 18.nodaļas 1956.(a)(1) pants kriminalizē *finanšu darījumus* ar predikatīvo nodarījumu rezultātā gūtiem līdzekļiem, ja tie ir veikti vai tos mēģināts veikt: 1) nolūkā veicināt turpmāku predikatīvo nodarījumu izdarīšanu; 2) nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas; 3) zinot, ka darījums ir iecerēts, lai slēptu vai maskētu noziedzīgi iegūtu

⁴⁷⁹ FinCEN. USA PATRIOT Act. Pieejams: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=107_cong_public_laws&docid=f:publ056.107.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁸⁰ 18 U.S.C. § 1956 - Laundering of monetary instruments. Published: 2000 ed. and Supp. II. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1956>. [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

⁴⁸¹ 18 U.S.C. § 1957 - Engaging in monetary transactions in property derived from specified unlawful activity. Published: 2000 ed. and Supp. II. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1957>. [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

līdzekļu raksturu, izvietojumu, izcelsmi, piederību vai kontroli pār to, kā arī 4) zinot, ka darījums iecerēts, lai izvairītos no pretlegalizēšanas ziņošanas prasībām.⁴⁸²

Savienoto Valstu likumu krājuma 18.nodaļas 1956.(a)(2) pants kriminalizē monetāro vai naudas līdzekļu starptautisko pārvadāšanu vai pārskaitīšanu: 1) nolūkā veicināt predikatīva noziedzīga nodarījuma izdarīšanu; 2) zinot, ka darbību mērķis ir slēpt vai maskēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu raksturu, izvietojumu, izcelsmi, piederību vai kontroli pār to; 3) zinot, ka darbību nolūks ir izvairīties no pretlegalizēšanas ziņošanas prasībām un zinot, ka līdzekļi ir iegūti predikatīva nodarījuma rezultātā.

Tā, piemēram, 95.nodaļas, 18.sadaļas, ASV likumu krājuma, 1956. (a), (2) nosaka, ka par apzinātu līdzdalību nelikumīgas darbības turpināšanā, kas saistīta ar finanšu līdzekļu pārskaitīšanu (pārvešanu) vai šādu mēģinājumu, ar mērķi pārskaitīt finanšu līdzekļus no ASV apdzīvotās vietas uz punktu, kas atrodas ārpus ASV apdzīvotās vietas, caur to vai arī otrādi,-

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz divdesmit gadiem un (vai) ar naudas sodu no 500 000 dolāru vai ar naudas sodu, kas pielīdzināms divkārtējai īpašuma vērtībai, kas iekļauts darījumā, atkarībā no tā, kāda summa uzskatāma par lielāku.⁴⁸³

ASV speciālo likumu normu pieeja jautājumā par līdzdalības institūtu ir atšķirīga no Latvijas prakses. Tā, piemēram (saskaņā ar *Title 18 U.S.C. § 2. Principal*):

(A) jebkurš, kurš izdara pārkāpumu pret ASV vai palīdz, atbalsta, iesaka (dod), pavēl, piespiež, gādā par tā izdarīšanu, ir sodāms kā principāls (kā tiešais nozieguma izdarītājs).

(B) jebkurš, kurš tīši izraisa darbību, kas, ja to tieši veic viņš pats vai kāds cits, būtu pārkāpums pret ASV, ir sodāms kā principāls (kā tiešais nozieguma izdarītājs).⁴⁸⁴

Savukārt Savienoto Valstu likumu krājuma 18.nodaļas 1956.(a)(3) pants aptver operatīvos eksperimentus. Saskaņā ar to tiek kriminālizēts finanšu darījums (arī mēģinājums) operatīvā eksperimenta ietvaros, ja persona, pret kuru vērsts operatīvais eksperiments, tic, ka iesaistītie līdzekļi ir gūti predikatīvā nodarījuma rezultātā vai izmantoti, lai atvieglotu vai izdarītu noziegumu, un transakcija ir iecerēta, 1) lai veicinātu predikatīvā nodarījuma izdarīšanu; 2) slēptu vai maskētu noziedzīgi iegūtu līdzekļu raksturu, izvietojumu, izcelsmi, piederību vai kontroli pār to vai 3) izvairītos no pretlegalizēšanas ziņošanas prasībām⁴⁸⁵.

Jebkuri ieņēmumi, kas iegūti no noteiktam nelikumīgām darbībām (*Specified unlawful activity* (SUA)), un pēc tam tiek izmantoti šo pašu noteikto nelikumīgo darbību veicināšanai vai arī, lai slēptu vai maskētu šo ieņēmumu avotu, īpašuma tiesības, dislokācijas vietu vai to raksturu, tiek

⁴⁸² Money Laundering Control Act of 1986. Pieejams: http://www.law.cornell.edu/uscode/18/usc_sec_18_00001956---000-.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī]; 18 USC § 1956 - Laundering of monetary instruments. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1956> [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

⁴⁸³ Money Laundering Control Act of 1986. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Control_1986.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁸⁴ Title 18. U.S.C. §2.Principal. U.S. Code collection. Cornell University Law School. Pieejams: http://www.law.cornell.edu/uscode/18/usc_sec_18_00000002----000-.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁴⁸⁵ 18 U.S.C. § 1956 - Laundering of monetary instruments. Published: 2000 ed. and Supp. II. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1956> [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

atzīti par tādiem, kas gūti noziedzīgā kārtā. Likuma apakšnodaļās noteiktie likumpārkāpumi, kas saistīti ar finanšu līdzekļu pārvešanu starp ASV un kādu ārvalsti, §1956 paredz, ka pierādījumu vākšanas nolūkā ir nepieciešams konstatēt, ka apsūdzētais (vainīgā persona) ir apzinājies, ka finansiāla rakstura darījumā iesaistītais īpašums ir noziedzīgā kārtā iegūti ienākumi un ka vainīgais veicis konkrēto darījumu ar šiem ieņēmumiem nolūkā:

- izdarīt krāpšanu pret nodokļu administrēšanas institūciju;
- slēpt vai maskēt ienākumus;
- turpināt noziedzīgu darbību;
- izvairīties no Štata vai Federālajām atskaišu un deklarēšanas prasībām.⁴⁸⁶

Analizējot ASV likumu krājuma 18.nodaļas 1956.panta saturu, var secināt, ka tas kriminalizē četru veidu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu atkarībā no tās mērķa: 1) noziedzīgās darbības **veicināšana**; 2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu rakstura, izvietojuma, izcelsmes, piederības un kontroles **slēpšana**; 3) **ziņošanas pienākuma apiešana** un 4) **izvairšanās no nodokļu nomaksas**.

Šīs darbības atzīstamas par legalizēšanu, ja tās ietver kādu no trijiem likumā definētiem objektīviem apstākļiem: 1) veicot finanšu transakciju; 2) izmantojot starptautisko transportēšanu vai pārskaitīšanu vai 3) operatīvā eksperimenta ietvaros.

ASV pilsoņi, kuri atrodas ārpus ASV, kā arī jebkura persona ASV teritorijā, kura apzināti piedalās finanšu operācijās ar īpašumu virs 10 000 dolāru, kas gūti noziedzīgā kārtā, tiek sodīti ar naudas sodu vai brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem vai ar abiem sodiem vienlaikus. Tāpat tiesa var noteikt alternatīvu naudas sodu, kas līdzvērtīgs ne vairāk kā divkārtšam to līdzekļu apmēram, kas tika izmantoti finanšu darījumā.⁴⁸⁷

Kopumā jāsecina, ka ASV ir pirmā no valstīm, kas definēja naudas atmazgāšanu kā kriminālsodāmu darbību, un tās uzkrātā prakse Eiropas valstīm, īpaši Latvijai, var būt noderīga tieši izpratnē par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju. Latvijā, kā jau tika minēts iepriekš, spēkā esošie normatīvie akti neļauj sekmīgi apķīlāt noziedzīgi iegūtus līdzekļus jau agrīnā lietas izmeklēšanas stadijā, jo nav mehānisma, kas ļauj konkretizēt apstākļus par īpašuma tiesību piederību kādai konkrētai personai.

Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Apvienotajā Karalistē

Apvienotā Karaliste bija pirmā no Eiropas valstīm, kas ratificēja Eiropas Padomes Konvenciju „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju”. Līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, arī Apvienotajā Karalistē par pamatu normatīvo aktu izstrādei naudas atmazgāšanas apkarošanā un novēršanā pieņēma Eiropas Savienības Direktīvu „Par

⁴⁸⁶ Naudas atmazgāšanas apkopošana. Konsultāciju sesija, ASV Tieslietu ministrija un Latvijas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests. Rīga, 1999. [nepublicēts].

⁴⁸⁷ Engaging in monetary transactions in property derived from specified unlawful activity. U.S. Code collection. Cornell University Law School. Title 18 U.S.C. §1957. Pieejams: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1957> [aplūkots 2013.gada 26.februārī].

to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai (naudas atmazgāšanai)” (EKP Direktīva 91/308/EEC - šobrīd spēkā neesoša)⁴⁸⁸. Tomēr kā pirmsākumu noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu legalizēšanas (realizēšanas) novēršanai ir jāmin vairāki likumi, kuri kriminalizēja rīcību ar noziedzīgiem līdzekļiem (arī mantu), kas gūti konkrētu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas rezultātā. Šo normatīvo aktu kopumu mēdz dēvēt par primārajiem tiesību aktiem⁴⁸⁹. Pieminēsim tikai atsevišķus primāros tiesību aktus:

1. 1968.gada Likums par zādzībām (*Theft Act 1968*). Atbilstoši tam rīcība ar zagtu mantu uzskatāma par prettiesisku, ja persona rīkojās ar zagtu mantu, zinot vai domājot, ka tā ir zagta, viņa negodīgi saņem preces vai negodīgi uzņemas vai palīdz tās saglabāt, pārvietot, rīkoties vai realizēt savā vai kādas citas personas labā vai arī viņa to organizē.⁴⁹⁰ Faktiski minētā norma kriminalizē ne tikai rīcību ar zagtu mantu, bet arī ar ienākumus no rīcības ar zagtu mantu.

2. 1971.gada pieņemtais Likums par narkotiskajām vielām (*Misuse of Drugs Act 1971*). Tas par noziedzīgu atzīst rīcību ar līdzekļiem, kas gūti no nelikumīgām darbībām ar narkotiskajām un psihotropajām vielām. Likuma 27.panta 1.punkts noteica: „ja persona tiesas priekšā tiek atzīta par vainīgu saskaņā ar šo likumu [...] jebko, kas tiesā uzrādīts attiecībā uz noziegumu, likt atsavināt vai iznīcināt vai rīkoties jebkādā citā veidā, kā tiesa lems.”⁴⁹¹ Tādējādi tiesa var likt atsavināt īpašumu, naudas līdzekļus, narkotiskās un/vai psihotropās vielas, ieročus, transportlīdzekļus un citu mantu, kas pieder apsūdzētajai personai.

3. 1986.gada Likums par narkotiku tirdzniecību (*Drug Trafficking Offences Act 1986 (DTOA)*).⁴⁹² Likuma nozīmīgums ir apstākļi, ka tā normas pirmo reizi Anglijas vēsturē naudas atmazgāšanu traktēja kā kriminālnoziedzumu. Minētais likums šobrīd ir izbeidzis savu darbību, un normas, kas attiecas uz līdzekļu legalizēšanu no narkotiku tirdzniecības, ir iekļautas citā likumā – *Drug Trafficking Act 1994 (DTA 94)*. Tas dod policijai arī iespēju pastiprināt kontroli pār finanšu iestāžu darbību, kas, pēc policijas domām, veic aizdomīgus finansiāla rakstura darījumus.

4. 1987.gada Krimināltiesību likums (Skotija) (*Criminal Justice (Scotland) Act 1987*), kas noteica pirmo konfiskācijas mehānismu Skotijas normatīvajos aktos. Likums vēlāk tika atcelts un tika pieņemti vairāki citi tiesību akti. Tā, piemēram, 1993.gada Krimināltiesību likums (*Criminal Justice Act 1993 (CJA 93)*), kas tika izstrādāts, ņemot vērā 1991.gada ES Direktīvu 91/308/EEC, kurai par

⁴⁸⁸ Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienu Padomes Direktīva (91/308/EEC), 1991. 10.jūnijs, Oficiālais Vēstnesis L 166, 1991. 28.jūnijs, 6.lpp. 0077 – 0083. Pieejams: <http://eur-lex.eiropa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

⁴⁸⁹ Mark Pieth and Gemma Aiolfi. A comparative guide to anti – money laundering: a critical analysis of systems in Singapore, Swizerland, the UK and USA. Typeset by Cambrian Typesetters, Frimley, Surrey. Printed and bound in Great Britain by MPG Books ltd., Bodmin, Cornwall, p. 277-278.

⁴⁹⁰ Theft Act 1968, article 22. Pieejams: <http://www.lawteacher.net/PDF/TA%201968.pdf> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

⁴⁹¹ Mark Pieth and Gemma Aiolfi. A comparative guide to anti – money laundering: a critical analysis of systems in Singapore, Swizerland, the UK and USA. Typeset by Cambrian Typesetters, Frimley, Surrey. Printed and bound in Great Britain by MPG Books ltd., Bodmin, Cornwall, p. 289.

⁴⁹² Drug Trafficking Offences Act 1986 (DTOA). Pieejams: <http://www.statutelaw.gov.uk> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

pamatu kalpoja 1988.gada ANO konvencija pret narkotiku un psihotropo vielu nelegālu apgrozījumu (Latvijas Republikā spēkā no 1994.gada 25.maija). Likums definēja noziedzīgus nodarījumus, kas attiecas uz naudas atmazgāšanu, tas ir, pēc būtības paplašinot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu klāstu, tādējādi, par noziedzīgiem ienākumiem atzīstot ne tikai tādus, kas gūti narkotisku un psihotropo vielu tirdzniecības rezultātā vai terorisma rezultātā. Vienlaikus likumā tika nostiprināts princips, ka kriminālprocesu Apvienotajā Karalistē var uzsākt arī gadījumos, ja pamatnoziedzīgums izdarīts ārvalstīs. 1995.gadā tika pieņemts jauns Krimināltiesību likums (*Criminal Law (Consolidation) (Scotland) Act 1995*), kurš pēc būtības ietvēra gan jau minētās direktīvas, gan arī 1993.gada likuma normu principus, kā arī pilnveidoja Skotijas normatīvo aktu bāzi atbilstoši jau iepriekš pieminētai direktīvai 91/308/EEC.⁴⁹³

5. 1988.gada Krimināltiesību likums (*Criminal Justice Act 1987 (CJA 88)*), kas arī pieskaitāms pie primāriem tiesību aktiem un kas tika grozīts 1993.gadā. 1988.gada Krimināljustīcijas akta 93.A sadaļā noteica:

- (1) "... Ja persona noslēdz vienošanos vai ir citādi saistīta ar vienošanos, kuras rezultātā:
- (a) tiek veicināta noziedzīgā ceļā iegūtās peļņas saglabāšana vai kontrole savā vai kāda cita (A) vārdā (noslēpjot, aizvedot to prom no jurisdikcijas, pārvedot uz citu personu vārdiem vai arī kādā citā veidā), vai arī
- (b) A peļņa no noziedzīgās darbības:
- (i) tiek izmantota, lai nodrošinātu līdzekļu nodošanu A rīcībā; vai
- (ii) tiek izmantota A labā, lai investīciju ceļā iegūtu īpašumu, zinot/ vai ja pastāv aizdomas, ka A ir persona, kura ir vai arī bijusi iesaistīta noziedzīgā darbībā, vai guvusi labumu no noziedzīgas darbības, tā ir vainīga šajā pārkāpumā.⁴⁹⁴

1993.gada likums vērsts uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas apkarošanu divos aspektos, pirmkārt, paplašinot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu loku, tādējādi, nodrošinot pēc iespējas lielāku atmazgāto ienākumu kriminalizāciju un to konfiskāciju, otrkārt, ieviešot jaunus sastāvus, kas saistīti ar naudas atmazgāšanu:

- naudas atmazgāšanā aizdomās turēto personu brīdināšana, ka informācija par viņām ir sniegta tiesību aizsardzības iestādēm, vai arī par to, ka pret viņām tiek veikta izmeklēšana;
- informācijas slēpšana (neatklāšana) par faktiem un aizdomām, ka kāda persona iesaistīta tādas naudas atmazgāšanā, kas gūta narkotiku tirdzniecības vai terorisma rezultātā, neraugoties uz to, kāda veida tirdzniecība, bizness vai nodarbinātība tiek veikta;

⁴⁹³ Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai. Eiropas Kopienu Padomes Direktīva (91/308/EEC), 1991. 10.jūnijs, Oficiālais Vēstnesis L 166, 1991. 28.jūnijs, 6.lpp. 0077 – 0083. Pieejams: <http://eur-lex.eiropa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

⁴⁹⁴ Martins J.Bridžess. Saistība starp izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un naudas atmazgāšanu. Deloitte & Touche, Londona, referāts. [nepublicēts].

- atmazgāto līdzekļu iegūšana, turēšana īpašumā vai to izmantošana.⁴⁹⁵

6. 2002.gada likums par ieņēmumiem no nozieguma (*The Proceeds of Crime Act 2002*).⁴⁹⁶ Likums nosaka ne tikai noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas sastāva objektīvo pusi, bet arī konfiskācijas mehānismu. Tā, piemēram, likuma 327. - 329.pantā kā noziedzīga darbība minēta rīcība ar noziedzīgas izcelsmes mantu (īpašumu): iegūšana, slēpšana, maskēšana, konvertēšana un nodošana citām personām, kā arī personas rīcība ar šo mantu (īpašumu), ja tā zina vai var nojaust (ir aizdomas), ka tiek atvieglots šādas noziedzīgas mantas (īpašuma) iegūšana, saglabāšana, izmantošana vai noziedzīgās mantas (īpašuma) kontrole. Saskaņā ar minēto likumu par noziedzīgu mantu (īpašumu) atzīst tādu, kas gūta noziedzīgās rīcības rezultātā vai tiek uzdots kā gūtais labums (pilnībā vai daļēji, tieši vai netieši) un likumpārkāpējs zina vai nojauš (ir aizdomas) mantas patieso dabu.⁴⁹⁷ Minēto normatīvo aktu darbība nebūtu iespējama bez attiecīga tiesiska regulējuma arī speciālajos likumos – banku darbības jomā. Kā būtiskākais jautājums šajā sakarā ir aplūkojama banku darbības noslēpuma atklāšanas iespēja. Saskaņā ar Apvienotās Karalistes banku darbību regulējošajiem tiesību aktiem, klienta noslēpuma saglabāšanas pienākums ir uzlikts uz bankām un tiesības uz noslēpumu tiek uzskatītas par klienta tiesībām.⁴⁹⁸ Šādas tiesību prakses pirmsākumi meklējami iztiesāšanas procesā *Tournier v National provincial and Union Bank of England*). Spriedumā tika atzīts, ka ir četri gadījumi, kuros bankai ir tiesības vai pienākums atklāt klienta noslēpumu:

- 1) klienta izteiktā piekrišana;
- 2) bankas intereses;
- 3) bankai ar likumu tiek uzlikts šāds pienākums;
- 4) gadījums, kad paredzēts informācijas publiskais atklāšanas pienākums.⁴⁹⁹

Pašlaik spēkā ir vairāki tiesību akti, kas reglamentē nosacījumus, kad bankas noslēpums ir atklājams. Kā piemēru var minēt 2000.gada likumu par finanšu pakalpojumiem un tirgiem (*Financial Services and Markets Act 2000*) un jau iepriekš norādīto 2002.gada likumu par ieņēmumiem no nozieguma (*The Proceeds of Crime Act 2002*).

Kopumā secināms, ka Apvienotā Karaliste bija pirmā no Eiropas valstīm, kas ratificēja Eiropas Padomes Konvenciju „Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju” un ieviesa to normatīvajā regulējumā, tomēr par pamatu, izmantojot jau iepriekš izstrādātos tiesību aktus, kas tika pielāgoti jaunajām prasībās naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā.

⁴⁹⁵ CRIMINAL JUSTICE ACT. UK, 1993., Office of Public Sector Information. Pieejams: http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1993/ukpga_19930036_en_1 [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

⁴⁹⁶ Proceeds of Crime Act. UK, 2002. Office of Public Sector Information. Pieejams: http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_1 [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

⁴⁹⁷ Mark Pieth and Gemma Aiolfi. A comparative guide to anti – money laundering: a critical analysis of systems in Singapore, Swizerland, the UK and USA. Typeset by Cambrian Typesetters, Frimley, Surrey. Printed and bound in Great Britain by MPG Books Ltd., Bodmin, Cornwall, p. 280-281.

⁴⁹⁸ Чупрова Е.В. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии. Москва: Волтерс Клувер, 2007, с.129.

⁴⁹⁹ Ibid, c.130.

4.3. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Itālijā, Vācijas Federatīvajā Republikā un Šveicē

Kā pirmsākumi Itālijas likumdevēja gribai noteikt normatīvajos aktos mehānismus, kas vērsti pret noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu izmantošanu tautsaimniecībā, var minēt 1982.gadā pieņemto likumu Nr.646 „Par cīņu pret mafiju”. Likums pavēra iespējas tiesību aizsardzības iestādēm pārbaudīt tādu personu banku rēķinus un darījumus ar nekustamajiem īpašumiem, kuras tika turētas aizdomās par piederību noziedzīgajiem grupējumiem. Faktiski likums piešķīra tiesību aizsardzības iestādēm iespējas novērot (kontrolēt) to personu dzīves veidu, mantisko stāvokli un ienākumu avotus, kuras tika turētas aizdomās par piederību noziedzīgajiem grupējumiem, sindikātiem, tāpat likums nodrošināja iespēju kontrolēt arī minēto personu ģimenes locekļu mantiskā stāvokļa izmaiņas.⁵⁰⁰ 1982.gadā likumā Nr.646 pirmo reizi tiek nostiprināts mafiozu organizāciju jēdziens, kā arī sniegta norāde uz nelikumīgu ienākumu gūšanu. **Organizācija tiek uzskatīta par mafiozu - ja tās dalībnieki savā darbībā izmanto draudus, personu iebiedēšanu, izmanto “aļļa galvojumu” un tādējādi izdara noziegumus, kas, piemēram, dod iespēju kontrolēt koncesiju, darba uzņēmuma līgumus, vai panāk kaut kādas privilēģijas sev un citiem šīs organizācijas dalībniekiem.**

Ar jēdzienu **koncesija** šīs tiesību normas izpratnē saprotams *-(lat. concessio atļauja, piekāpšanās) līgums, ko kāda valsts noslēdz ar privātuzņēmējiem, ārzemju firmām, par šai valstij piederošo rūpniecības uzņēmumu, zemes vai ūdens platību u.c. nodošanu ekspluatācijā ar konkrētiem nosacījumiem. Koncesijas mērķis var būt: palielināt resursu izmantošanas efektivitāti, samazināt bezdarbu, papildināt valsts budžeta ieņēmumus u.c.*⁵⁰¹

1965.gada 31.maija likuma Nr.575 „Pret cīņu ar mafiju” pirmā daļa un sestā daļa (ar labojumiem 1982.gada 13.septembrī, likums Nr.936 un 1990.gada 19.martā likums Nr.55) paredzēja, ka *“prokurors vai policijas komisārs [...] ar finanšu vai policijas iestāžu palīdzību izmeklē personu finanšu un īpašuma ieguldījumu, ja šo personu ekonomiskā darbība var norādīt uz viņu saistību ar mafiozu vai analogu organizāciju”*. Prokurors vai policijas komisārs no jebkuras finanšu iestādes var pieprasīt informāciju un dokumentu kopijas, kas var būt noderīgas konkrētās krimināllietas izmeklēšanā, kā arī nepieciešamības gadījumā ar prokurora atļauju var tikt piemērots arests personu finanšu un īpašuma ieguldījumiem.⁵⁰²

⁵⁰⁰ Ревенков П.В., Воронин А.Н. Международные банковские операции. Противодействие легализации преступных доходов в Европе. Методический журнал. Pieejams: http://www.reglament.net/bank/mbo/2009_5_article.htm [aplūkots 2010.gada 11.februārī].

⁵⁰¹ Akadēmiskā terminu datubāze AkadTerm. LZA Terminoloģijas komisija. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=koncesija&list=koncesija&lang=LV> [aplūkots 2010.gada 11.februārī].

⁵⁰² Legge 31-05-1965, n.575 - Disposizioni contro la mafia. Pieejams: http://www.studio-avvocato-penale.it/Misure_antimafia.pdf [aplūkots 2013.gada 26.februārī].; Bruno Frattasi. Considerations about Antimafia controls in Italian law in relation to public contracts: the role of the prefect in prevention activities and controlling attempts at mafia infiltration with particular regard to the system of monitoring Major Works. UNICRI – Seminar in Tirana, 2007. Page: 176-177. Pieejams: http://www.unicri.it/wwwd/justice/docs/LegalMeasures%5BAlbania Manual%5D_Screen.pdf [aplūkots 2010.gada 11.februārī].

1990.gadā tika pieņemts likums Nr.55 „Par finanšu - kredītiestāžu darbību”. Likuma normas paredzēja reģistrēt finanšu darījumus, kuru summas pārsniedza 20 miljonus liru. Vienlaikus likums ieviesa starptautisko organizāciju izdoto dokumentu priekšrakstus cīņā ar naudas atmazgāšanu.

1991.gadā pieņemtais likums Nr.197 ieviesa jaunu kontroles sistēmu Itālijā, saskaņā ar kuru tika aizliegts uzrādītāju vērtspapīru apgrozījums, ieviests pienākums norādīts beneficiāru lielos darījumos, kā arī ierobežotas naudas summas kontos uz uzrādītāju (ne vairāk kā 20 miljonu liru).

Itālijas finanšu institūcijām ir pienākums ziņot Itālijas Bankas institūcijai (*Ufficio Italiano dei Cambi – UIC*).⁵⁰³ Itālijas tiesību aktos ir paredzēti divi virzieni, kādos var darboties tiesību sargājošās institūcijas, lai noskaidrotu, vai konkrētais īpašums un finanšu līdzekļi gūti nelegālu finanšu operāciju rezultātā. Pirmo virzienu nosacīti var iedalīt trīs posmos, no kuriem **pirmais posms** sākas ar ienākuma avota likumības pārbaudi, **otraajā** – notiek darbības, lai iegūtu iespējamus pierādījumus, kas norāda uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bet **trešajā posmā** notiek pāreja uz tiesvedību kriminālprocesā.

Otrais virziens ir domāts, lai noskaidrotu konkrētā īpašuma likumīgo izcelsmi. Uz nelegālu īpašuma izcelsmi var norādīt vairāki faktori, kas var arī viens otru neizslēgt. Piemēram, šādi faktori var būt: konkrētais īpašums gūts īsā laika posmā, īpašuma tirgus vērtība ir ļoti liela, īpašuma valdītājs ir saistīts ar organizēto noziedzību u.c. Pēc īpašuma novērtēšanas un nepieciešamo pierādījumu savākšanas tiesību sargājošajām institūcijām ir tiesības pieprasīt no konkrētā īpašuma valdītāja, lai tas pierāda īpašuma vai finanšu līdzekļu legālo izcelsmi. Tiesību sargājošās institūcijas ir tiesīgas pārbaudīt laulāto, bērnu, radnieku, kā arī citu personu, kuras dzīvo kopā ar aizdomās turēto pēdējos piecus gadus, finansiālo stāvokli. Likums uzliek par pienākumu šīm personām pierādīt konkrētā īpašuma vai finanšu līdzekļu legālo izcelsmi. Personām nevar piemērot krimināla rakstura sankcijas, bet tikai uz noteiktu laiku aizliegt veikt darbības ar noteiktiem finanšu līdzekļiem un īpašumu.⁵⁰⁴ Tādējādi, pēc Itālijas likumdevēja domām, netiek pārkāpta nevainīguma prezumpcija, jo likumā nav paredzētas krimināla rakstura sankcijas, kā arī rīcību ar īpašumu vai finanšu līdzekļiem var “iesaldēt” tikai uz laiku, kamēr notiek konkrētā īpašuma un finanšu līdzekļu izcelsmes noskaidrošana (legālās prezumpcijas principa paveids).

Itālijas Kriminālkodeksā sadaļā „Noziegumi pret īpašumu” tika ieviestas vairākas normas, kas paredzēja kriminālatbildību par noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu atmazgāšanu. Tā, saskaņā ar

⁵⁰³ Ревенков П.В., Воронин А.Н. Международные банковские операции. Противодействие легализации преступных доходов в Европе. Методический журнал. Pieejams: http://www.reglament.net/bank/mbo/2009_5_article.htm [aplūkots 2010.gada 11.februārī].; Alberto Cisterna. Seizure and confiscation in anti-laundering legislation. UNICRI – Seminar in Tirana, 2007, p. 192-193. Pieejams: http://www.unicri.it/wwd/justice/docs/Legal_Measures%5BAlbania_Manual%5D_Screen.pdf [aplūkots 2010.gada 11.februārī].

⁵⁰⁴ Абрамова Е.А. “Грязные” деньги и закон. Правовые основы борьбы с легализацией преступных доходов. Сборник материалов под общей редакцией первого заместителя министра внутренних дел Российской Федерации генерал-полковника внутренней службы Е.А.Абрамова. Москва: Министерство внутренних дел Российской Федерации. Инфра - М, 1995, с.95.

Itālijas kriminālkodeksa 648.pantu (Pieņemšana), par noziedzīgi nodarījumu ir atzīstama darbība, kuru persona ir veikusi ar mērķi gūt labumu sev vai citiem, iegūstot, saņemot vai slēpjot noziedzīgi iegūtu naudu vai citas vērtības vai ja tā ir iesaistīta šādā naudas vai citu līdzekļu nelegālā iegūšanā, saņemšanā vai slēpšanā.

Šāda noziedzīga nodarījuma izdarīšana var tikt sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku no diviem līdz astoņiem gadiem un naudas sodu no 516 līdz 10.329, 00 eiro. Soda apmērs samazināts, ja noziedzīgā nodarījuma apmērs ir nenozīmīgs (neliels).

Savukārt 648.1.pantā (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija) ir paredzēta atbildība personai, ja tā aizstāj vai nodod naudu, mantu vai citas vērtības, kas iegūtas bez iepriekšēja nodoma veikta noziedzīga nodarījuma rezultātā, vai arī veic citas darbības ar šiem līdzekļiem, tādējādi, slēpjot to noziedzīgo izcelsmi.

Šāds noziedzīgs nodarījums var tikt sodīts ar brīvības atņemšanu uz laiku no četriem līdz četrpadsmit gadiem un naudas sodu no 1.032,00 līdz 15.493,00 eiro. Soda apmērs palielinās, ja noziegums veikts profesionālo pienākumu izpildes laikā.

Vienlaikus, Itālijas kriminālkodeksā ir paredzēta atbildība arī par naudas, mantas vai citu labumu, kuriem ir noziedzīga izcelsme, iepludināšanu finanšu sistēmā, proti, saskaņā ar Itālijas Kriminālkodeksa 648.2.pantu (Naudas, mantas vai citu labumu noziedzīgā izcelsme), kriminālatbildība personai iestājas, ja nauda vai citas vērtības, kas iegūtas noziedzīgā nodarījuma rezultātā, tā izmanto ekonomiskās vai finanšu darbībās.

Šāds noziedzīgs nodarījums tiek sodīts ar brīvības atņemšanu uz laiku no četriem līdz divpadsmit gadiem un naudas sodu no 1.032,00 līdz 15.493,00 eiro. Soda apmērs palielinās, ja noziedzīgais nodarījums veikts profesionālo pienākumu izpildes laikā⁵⁰⁵.

Kopumā jāsecina, ka Itālijas normatīvais regulējums naudas atmazgāšanas novēršanā un apkarošanā, primāri tika vērsts uz mafiozo struktūru apkarošanu, atņemot tām iespēju izmantot nelegāli iegūtus līdzekļus. Kā veiksmīgu var atzīt arī likumdevēja pieeju, nosakot, ka naudas atmazgāšanā aizdomās turētām personām, kā arī to laulātajam, bērniem, radniekiem, kā arī citām personām, kuras dzīvo kopā ar aizdomās turēto pēdējos piecus gadus, ir pienākums pierādīt konkrētā īpašuma vai finanšu līdzekļu legālo izcelsmi.

Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Vācijas Federatīvajā Republikā

Kaut arī Vācijas Federatīvā Republika (turpmāk – Vācija) ir uzskatāma par vienu no Eiropas lielvalstīm, Vācijas likumdevējs 1988.gada 20.decembra Vīnes Konvenciju pret narkotiku un

⁵⁰⁵ Codice penale. 2011/2012. Pieejams: http://www.doccity.com/it-docs/Codice_penale_pdf_2011_2012 [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

psihotropo vielu nelegālu apgrozījumu ratificēja tikai 1993.gada 22.jūlijā. 1992.gada 15.jūlijā Vācijā tika pieņemts speciāls likums, kas noteica cīņu ar narkotisko un psihotropo vielu nelegālo apriti un organizēto noziedzību - "Par cīņu ar nelegālo narkotisko vielu apriti un citām organizētās noziedzības izpausmēm". Turpinoties tiesību aktu jaunrades procesiem, kuri savu pamatu atrada starptautisko organizāciju izdoto dokumentu priekšrakstos, 1988.gadā Vācijas Federatīvas Republikas kriminālkodeksā⁵⁰⁶ (turpmāk - Vācijas KK) (*vācu valodā* - "Strafgesetzbuch") tika iekļauts 261.§ Naudas atmazgāšana; nelikumīgi iegūtu mantisku labumu slēpšana. (*vācu valodā* - *Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte Geldwäsche*). Minētās normas piemērošanas brīdī radās situācija, ka Vācijas likumdevējs nebija pieņēmis *speciālu likumu* cīņai ar naudas „atmazgāšanu”, kas apgrūtināja Vācijas KK paredzētās normas praktisku piemērošanu, jo nacionālajā līmenī vienkopus nebija definēti jautājumi, kas sekmēja cīņu ar naudas atmazgāšanu. Novēršot šāda veida nepilnību, tikai 1993.gada 25.oktobrī Vācijā tika pieņemts *speciāls likums* "Par ienākumu apzināšanu, kas iegūti smagu noziegumu rezultātā" jeb naudas „atmazgāšanas” novēršanas likums⁵⁰⁷. Tādējādi Vācijā tika radīts vienots regulējums speciālajā likumā, kas sekmēja cīņu ar naudas atmazgāšanu. *Speciālais likums*, līdzīgi kā citās valstīs, noregulēja jautājumus, kas saistīti ar likuma subjektu pienākumu ziņot Finanšu izlūkošanas vienībai (turpmāk - FIV) par aizdomīgiem darījumiem. Darbojoties ciešā saskarē ar kriminālpoliciju, FIV saskaņā ar *speciālā likuma* piešķirtajām pilnvarām turpināja ievākt nepieciešamo informāciju no trešajām personām par veiktajiem aizdomīgajiem darījumiem. Līdzīgi kā citu valstu *speciālajiem likumiem*, Vācijas *speciālajam likumam* ir preventīvs raksturs un tā (likuma) darbības subjekti tika noteikti: *kredītiestādes, finanšu iestādes, azartspēļu nami, apdrošināšanas kompānijas, kā arī citi subjekti, kā, piemēram, advokāti, nodokļu konsultanti un notāri*.

Pastarpināti likuma darbība skāra arī fiziskas personas, piemēram, kredītiestādei ir pienākums identificēt klientu, kurš ar kredītiestādes starpniecību veic konkrētu finanšu operāciju. Savukārt, klientam ir pienākums sniegt kredītiestādei par sevi un vēlamu finanšu operāciju pieprasītās ziņas, pretējā gadījumā kredītiestāde nepiedalīsies finanšu operācijas veikšanā.

Lai īstenotu klienta identifikācijas prasības, *speciālais likums* formulēja klienta identifikācijas pienākumu, kas likuma sākotnējā redakcijā noteica naudas līdzekļu summu, sākot ar kuru persona, kas veic (mēģina veikt) operāciju ar skaidro naudu un darījumu, ir identificējama atbilstoši speciālā likuma prasībām, tajā laikā – sākot ar summu, kas pārsniedz 20 000 vācu marku. Klienta identifikācija bija noteikta kā nepieciešama arī gadījumos, ja saskaņā ar noteiktām pazīmēm šo darījumu varēja uzskatīt par aizdomīgu, kaut gan skaidrās naudas summa, kas tika izmantota

⁵⁰⁶ Strafgesetzbuch § 261, 29. Deutscher Taschenbuch Verlag, dtv. Auflage, Stand 15.December 1994.; Krauss D., Kristians Pastile Jenss. Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, 146.lpp.

⁵⁰⁷ Krauss D., Kristians Pastile Jenss. Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, 146.lpp.

darījumā, nepārsniedza 20 000 vācu marku.⁵⁰⁸ Identifikācija ietvēra ziņas par fiziskas personas veicamo darījumu un fizisko personu, kura veicot darījumu, ir guvusi labumu. Ziņas, kas gūtas identifikācijas rezultātā, izmantojamas tikai stingri noteiktos gadījumos, piemēram, ja šī informācija ir nepieciešama, lai sauktu konkrētu personu pie kriminālatbildības, pamatojoties uz Vācijas kriminālkodeksa 261.§ (kas tiks analizēts turpmāk), vai arī šī informācija nepieciešama, veicot nodokļu pārbaudi.

Speciālā likuma subjektiem (adresātiem) uzlikts par pienākumu veikt iekšējos profilakses pasākumus, kas vērsti uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu. Finanšu un kredītiestādēs tika paredzētas atbildīgās personas, kuras sadarbojas ar pilnvarotām tiesību sargājošām institūcijām, kas apkaro noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

2008.gada 13.augustā Vācijas normatīvo aktu sistēmā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas jomā tika izdarīti būtiski jauninājumi, pieņemot *speciālo likumu* – „Par peļņas/ ienākumu no smagiem noziegumiem atklāšanu” (saīsinātais šā likuma nosaukums ir “Naudas atmazgāšanas novēršanas likums”⁵⁰⁹). Tas faktiski papildināja un precizēja iepriekšējā likuma darbību. Būtībā likuma pamatdarbība ir balstīta uz tiem pašiem principiem, kā iepriekšējais *speciālais likums*, papildinot to ar terorisma finansēšanas novēršanas procedūrām un jauninājumiem attiecībā uz klienta identifikācijas prasībām. *Speciālā likuma* regulējums pavēra plašākas iespējas personu saukšanai pie kriminālatbildības saskaņā ar Vācijas KK 261.§. Laika gaitā Vācijas KK esošā norma tika grozīta, un, sākot ar 2009.gada 29.jūliju, spēkā stājās izmaiņas minētajā normā, kuras juridiskā konstrukcija pēc būtības palika nemanīga līdz pat šim brīdim.

Atbilstoši spēkā esošajai Vācijas KK 261.§⁵¹⁰ (skat. pielikumu Nr.7) pirmajai daļai, par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu pie kriminālatbildības sauca tādu personu, kura:

- 1) *slēpj priekšmetu, kas iegūts nozieguma vai kriminālpārkāpuma rezultātā,*
- 2) *slēpj priekšmeta izcelsmi vai liek šķēršļus tā izcelšanās, atrašanās vietas noskaidrošanai,*
- 3) *liek šķēršļus priekšmeta konfiskācijai, izņemšanai vai saglabāšanai vai draud izdarīt tādas darbības.*

Analizējamā panta pirmās daļas juridiskā konstrukcija ir visnotaļ sarežģīta, jo kopā satur virkni punktu uzskaitījumu ar tiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kuri var tikt atzīti par predikatīvajiem, jeb kuru rezultātā var iegūt noziedzīgā nodarījuma priekšmetu. Saskaņā ar analizējamo pantu par legalizācijas *priekšmetu* tiek atzīta nauda, dārglietas un citi līdzekļi vai manta, kas iegūta:

- 1) noziegumu,

⁵⁰⁸ Кернер Х. – Х., Дах Э. Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике. Москва: Международные отношения, 1996, с.13.

⁵⁰⁹ Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten (Geldwäschegesetz - GwG), 2008. Pieejams: http://bundesrecht.juris.de/gwg_2008/BJNR169010008.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].

⁵¹⁰ Strafgesetzbuch. § 261 Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte. Pieejams: <http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

2) kriminālpārskāpumu gadījumos, turklāt kriminālpārskāpumi var tikt noteikti gan Kriminālkodeksā (piemēram; 334.§ - kukuļošana, 246.§ – piesavināšanās, 263.§ – krāpšana u.c.), gan speciālajos likumos, piemēram, likumā par narkotiskajiem līdzekļiem.

Saskaņā ar panta astoto daļu, par noziedzīgā nodarījuma *priekšmetu* var kalpot arī tādi finanšu līdzekļi un cita manta, kas iegūta ārvalstīs, un gadījumos, ja pats nodarījums ir sodāms arī tā izdarīšanas vietā. Tāpat secināms, ka atbildība, līdzīgi kā analizējamās normas pirmajā (sākotnējā)⁵¹¹ redakcijā, nav paredzēta par jebkuru prettiesisku līdzekļu iegūšanu un to legalizēšanu, kas ir atšķirīgi no mūsu valsts Krimināllikumā paredzētās pieejas.

Ja personas rīcībai ir *nodarbošanās raksturs* vai viņa darbojusies kā tādas *bandas locekle*, kas organizēta pastāvīgai naudas atmazgāšanai, saskaņā ar panta ceturto daļu šāda rīcība tiek kvalificēta kā *īpaši smags gadījums* un par šādu darbību izdarīšanu, salīdzinājumā ar panta pirmajā daļā paredzēto darbību izdarīšanu, ir pastiprināta atbildība un attiecīgi sankcija noteikta kā brīvības atņemšana uz laiku no *sešiem mēnešiem līdz desmit gadiem*, savukārt, panta pirmajā daļā sankcija paredzēta brīvības atņemšanas veidā uz laiku *līdz pieciem gadiem vai ar naudas sodu*.

Faktiski *īpaši smagu* nodarījumu konstatēšanai ir izvirzīti divi nosacījumi:

- 1) par tiem ir jābūt paredzētai brīvības atņemšanai uz laiku no sešiem mēnešiem līdz desmit gadiem;
- 2) vainīgās personas darbības ir kļuvušas par viņas nodarbošanās veidu, tā ir tādas organizācijas (apvienības) locekle, kas izveidota, lai ilgstoši nodarbotos ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu⁵¹².

Vācijas KK 261.§ ceturtajā daļā paredzētais noziedzīgā nodarījuma kvalificējošais sastāvs nav mainījies salīdzinājumā ar sākotnējo normas redakciju. *Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse* izpaužas:

- noziedzīgā nodarījuma priekšmeta un tā izcelsmes slēpšanā,
- šķēršļu likšanā noziedzīgā nodarījuma priekšmeta izcelšanās, atrašanās vietas noskaidrošanai,
- šķēršļu likšanā noziedzīgā nodarījuma priekšmeta konfiskācijai, izņemšanai vai saglabāšanai vai draudu izteikšanā izdarīt tādas darbības.

Visās noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas situācijās ir saskatāmi divi savstarpēji saistīti kriminālsodāmi nodarījumi:

- a) pirmais (sākotnējais), kā rezultātā ir gūti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas priekšmeti;
- b) otrais - kriminālsodāma noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, ietverot sevī dažādus “legalizēto” līdzekļu izcelsmes avotu maskēšanas paņēmienus, pretdarbību izcelsmes avota

⁵¹¹ Strafgesetzbuch § 261, 29. Deutscher Taschenbuch Verlag, dtv. Auflage, Stand 15.December 1994.

⁵¹² Strafgesetzbuch. § 261 Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte. Pieejams: <http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

noskaidrošanai, arestam, konfiskācijai, kā arī glabāšana, izmantošana savam vai trešo personu nolūkam.⁵¹³

Kriminālkodeksa 261.§ normas mērķis ir nepieļaut līdzekļu (plašā nozīmē) patiesā izcelsmes avota, īpašuma objektu aprites vai tiesību maskēšanu vai slēpšanu, un nepieļaut iepriekš minēto darbību izdarītāju maskēšanu vai slēpšanu, kā arī nepieļaut nelikumīgi iegūtas peļņas ieplūšanu legālā finanšu apgrozījumā. Šādu nosacījumu ievērošana, pēc Vācijas likumdevēju domām, ļaus novērst organizētās noziedzības un teroristisko organizāciju nelikumīgi gūtu līdzekļu ieplūšanu valsts finanšu sistēmā, tādējādi, pasargājot normālu valsts tautsaimniecības attīstību. Šo mērķu sasniegšanai ir nepieciešams izolēt gan pašu personu, kas veic šāda veida nelikumīgas darbības, gan arī šīs personas kriminālo aktivitāšu rezultātā gūto “netīro” naudu.

Ar *noziedzīgā nodarījuma subjektu* minētās normas ietvaros jāsaprot vispārīgais noziedzīgā nodarījuma subjekts.

Vācijas likumdevējs īpaši uzsvēris kriminālatbildības iestāšanos par naudas „atmazgāšanu” personām, kuras darbojušās kā bandas locekļi.

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi nosaka tiešs nodoms. Ja persona izdarījusi aplūkojamā panta pirmajā vai otrajā daļā norādītos nodarījumus aiz vieglprātības (noziedzīgā nevērība - atbilstoši mūsu valsts Krimināllikuma 10.panta pirmajai daļai) - neatpazīst, ka priekšmets iegūts pirmajā daļā norādītā prettiesiskā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, tā sodāma ar vieglāku sodu - brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar naudas sodu. Atšķirībā no mūsu valsts Krimināllikuma 195.panta redakcijas, Vācijas KK 261.§ paredz arī atbrīvošanas no kriminālatbildības institūtu, proti, persona nav sodāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ja tā:

- 1) labprātīgi paziņo kompetentām institūcijām par nodarījumu vai
- 2) labprātīgi dod iemeslu tādām paziņojumam, ar nosacījumu:
 - a) ja uz to brīdi nodarījums nav atklāts pilnībā vai arī kaut tikai daļēji, bet nodarījumu izdarījusi persona zinājusi par to vai, saprātīgi novērtējot stāvokli, tas bija jāņem vērā, un
 - b) nosauktie nosacījumi veicina priekšmeta saglabāšanu, ar kuru saistīts izdarītais prettiesiskais nodarījums.

Domājams, ka līdzīga rakstura regulējums mūsu valsts Krimināllikuma 195.pantā būtu kā viens no priekšnosacījumiem sekmīgākai cīņai ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un tās tiesiskais regulējums Šveicē

Šveices normatīvo aktu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jomā pamatā bija vairāki starptautisko organizāciju dokumenti. Līdzīgi kā citās valstīs, arī Šveice savus centienus

⁵¹³ *Strafgesetzbuch*. § 261 Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte. Pieejams: <http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

naudas atmazgāšanas apkarošanā pamatoja ar FATF izstrādātajām 40 rekomendācijām un Eiropas Kopienas Padomes Direktīvu Nr.91/308/EEC „Par aizliegumu lietot finanšu sistēmu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai”.

1991.gadā Šveices Banku federālā komisija (*The Swiss Federal Banking Commission*) ieviesa minētās 40 rekomendācijas naudas atmazgāšanas vadlīnijās, kas vēlāk tika iekļautas Naudas atmazgāšanas novēršanas likumā (1998.gadā). Vadlīnijas Banku federālā komisija uzlaboja un 2003.gadā aizstāja ar Naudas atmazgāšanas novēršanas rīkojumu.⁵¹⁴ Kā atzīmē vairāki eksperti, Šveicē bankas darbinieku līdzdalība noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanā bija vērtējama kā nepietiekoša. Kredītiestāžu pienākums sniegt ziņas vai izdot dokumentus bija noteikts tikai gadījumā, ja to pieprasa tiesu institūcija. Dokumentu vai ziņu pieprasīšana bija pamatojama ar konkrētās liecības apstiprināšanas nepieciešamību tiesā. Tāpat šīs ziņas vai dokumenti varēja nonākt tiesas rīcībā, izpildot izņemšanas vai dokumentu iesniegšanas lēmumu. Pēdējais attiecas uz gadījumu, ja persona savai aizstāvībai iesniedz atbilstošus kredītiestādes dokumentus tiesu institūcijai. Saskaņā ar iepriekš norādītajiem normatīvajiem aktiem, kredītiestādēm ir uzlikts par pienākumu nodrošināt tiesu institūcijas ar tām nepieciešamo, kredītiestāžu rīcībā esošo informāciju, kā arī jāsniedz palīdzība krimināllietās, kas ir saistītas gan ar iekšējām, gan arī ar starptautiskām procedūrām. (Ar “procedūrām” jāsaprot visdažādākās operācijas, kas notiek ar bankas starpniecību). Šis pienākums ir jāpilda ne tikai visām bankām, kuru darbību pārtrauga likums “Par bankām”, bet arī to nodaļām Šveicē, ieskaitot ārvalstu banku filiāles Šveicē, kā arī Šveices banku ārvalstu filiālēm un kompāniju grupām, kurās tās ietilpst.⁵¹⁵ Šie principi attiecināti arī uz pārējo finanšu sektoru, ieskaitot nebanku iestādes: dažādi fondi, kuru mērķis ir līdzekļu izvietošana, apdrošināšanas kompānijas, finanšu kompānijas, valūtas maiņas punkti u.c. Līdzīga satura normas ietver arī federālais likums “Par cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu finanšu sektorā”.

Sakarā ar pasākumiem, kas veikti, lai integrētos vienotā Eiropas ekonomiskajā telpā (EEE), Federālā finanšu departamenta (DFF), kā arī tieslietu un policijas (DFJP) vadība 1991.gada jūlijā pieņēma lēmumu uzticēt DFF izstrādāt likuma projektu, lai iekļautu Šveices normatīvo aktu bāzē Eiropas Savienības Direktīvas (Direktīva Nr.91/308/EEC) prasības.

Šāds likuma projekts tika publicēts 1994.gada janvārī. Likumprojekta 1.pantā tika norādīts tā mērķis: “*Likuma mērķis ir cīņa visā finanšu jomā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu tādā*

⁵¹⁴ Villiger Kaspar. Combating Money Laundering: an Important Task for the Swiss Federal Banking Commission. Combating Money Laundering in Switzerland. Pieejams: http://www.ejpd.admin.ch/etc/medialib/data/kriminalitaet/geldwaescherei.Par.0015.File.tmp/Spec_bericht_e.pdf [aplūkots 2010.gada 25.februārī].

⁵¹⁵ Абрамова Е.А. “Грязные” деньги и закон. Правовые основы борьбы с легализацией преступных доходов. Сборник материалов под общей редакцией первого заместителя министра внутренних дел Российской Федерации генерал - полковника внутренней службы Е.А.Абрамова. Москва: Министерство внутренних дел Российской Федерации. Инфра - М, 1995, с.104.

tās izpausmē, kāda ir paredzēta Šveices krimināllikuma 305.pantā.”⁵¹⁶ Likumprojekta darbība, galvenokārt, vērsta uz:

- a) bankām, saskaņā ar Federālo likumu par bankām un krājkasēm;
- b) kompāniju vadību, saskaņā ar 1966.gada 1.jūlija Federālo likumu par kompāniju investīcijām;
- c) apdrošināšanas kompānijām, saskaņā ar 1978.gada 23.jūnija likumu „Par apdrošināšanas iestāžu kontroli (LSA)”, kas nodarbojas ar dzīvības apdrošināšanu;
- d) sakaru dienestu, saskaņā ar 1960.gada 6.oktobra likumu „Par sakaru dienesta organizāciju”.⁵¹⁷

Likuma darbībai bija jāaptver visas juridiskās un fiziskās personas, kas privātā kārtā:

- izsniedz kredītus vai finanšu līzingu, galvojumu vai cita veida garantijas;
- sniedz pakalpojumus maksājumu operāciju jomā, tajā skaitā emisija un tādu maksājumu līdzekļu pārvalde kā kredīta kartes, ceļojuma un banku čeki;
- nodarbojas savā vai trešo personu vārdā ar banku biļešu un monētu, naudas tirgus instrumentu, valūtas, dārgmetālu, vērtspapīru un īpašuma tiesību tirdzniecību;
- praktizē īpašuma pārvaldi un konsultē īpašuma pārvaldes jautājumos;
- piedalās darījumos starp bankām kā starpnieki;
- konsultē uzņēmumus kapitāla struktūras un ražošanas stratēģijas jautājumos, kā arī sniedz savus pakalpojumus uzņēmumu “saplūšanas” un pirkšanas gadījumos;
- glabā vai pārvalda vērtspapīrus;
- iznomā seifus vērtīgu priekšmetu uzglabāšanai.

Spēkā esošais Šveices Federālais likums: “Par cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu finanšu sektorā” nosaka, ka tas regulē naudas atmazgāšanas apkarošanu tai ziņā, kas attiecas uz Kriminālkodeksa 305.pantu un finanšu darījumu rūpīguma konstatāciju/noteikšanu. Ar likuma subjektu jāsaprot finanšu starpnieks (intermediars, no angļu valodas *intermediaries*)⁵¹⁸. Minētā likuma 2.pants atklāj finanšu starpnieka būtību, proti;

„ 2. Finanšu starpnieki ir:

- a) bankas pēc Banku likuma;
- b) fondu vadīšana, pēc 1994.gada 18.marta Ieguldījumu fondu likuma, ja tiem ir dalības konti vai piedāvā vai pārdod paši daļas ieguldījumu fondos;
- c) apdrošināšanas iestādes pēc Apdrošināšanas pārraudzības likuma, kuras pārdod tieši dzīvības apdrošināšanu vai piedāvā vai pārdod daļas/dalību;
- d) tirgotāji ar vērtspapīriem, pēc 1995.gada 24.marta Biržas likuma.

3. Finanšu starpnieki ir arī personas, kuras saistībā ar savu profesiju pieņem svešas vērtības/īpašumu vai uzglabā, vai palīdz tās ieguldīt vai pārvest, īpaši personas, kuras:

⁵¹⁶ Par cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu finanšu sektorā: Šveices Federālā likuma projekts, 1994., 1.pants [nepublicēts].

⁵¹⁷ Turpat, 2.pants [nepublicēts].

⁵¹⁸ Vācu valodā – die Finanzintermediäre.

- a) nodarbojas ar kredīta darījumiem (patēriņa - vai hipotekārie kredīti, faktoringi, tirgošanās finansēšana vai finanšu līzings);
- b) uzņemas pakalpojumus maksājumu apgrozījumam, un tiešus elektroniskus pārvedumus trešajai personai vai maksājumu līdzekļu kredītkaršu un ceļojuma čeku izdošanu vai pārvaldīšanu;
- c) sev vai sveša labā darbojas norēķinos ar banknotēm, monētām, naudas tirgus instrumentiem, maksāšanas līdzekļiem ārzemju valūtā (devīzes), dārgmetāliem, izejvielām un efektiem (vērtspapīri), kā arī ar to derivātiem;
- d) ir iekšzemes un ārzemju ieguldījumu fonda pārdošanas/realizācijas nesēji saskaņā ar 1994.gada 18.marta ieguldījumu fonda likumu, ārzemju ieguldījumu fonda pārstāvis piedāvā vai realizē ieguldījumu fonda daļas, ciktāl tas nav pakļauts speciālai likumiskai uzraudzībai;
- e) pārvalda īpašumu;
- f) kā ieguldījumu konsultants darbojas ar ieguldījumiem;
- g) efektus uzglabā vai pārvalda.”⁵¹⁹

Vienlaikus likums uzliek par pienākumu finanšu starpniekam ziņot par aizdomīgiem darījumiem jeb aizdomām par naudas atmazgāšanu: „2.nodaļa. Pienākumi pie aizdomām par naudas atmazgāšanu. 9.paragrāfs. Pienākums ziņot.

1. Finanšu starpniekam, kurš zina vai viņam ir pamatotas aizdomas, ka darījuma attiecībās iegūtās vērtības saistās ar sodāmu darbību saskaņā ar Kriminālkodeksa 305.pantu, ka vērtības saistītas ar noziegumu vai ir pakļautas kriminālas organizācijas ietekmei (Kriminālkodeksa pirmās apakšnodaļas 260.pants), jāpaziņo attiecīgai (ziņojuma vietai) instancei par naudas atmazgāšanu.

2. Pienākumam ziņot nav pakļauti advokāti un advokātes, notāri un notāres, ja viņu darbība saistīta ar noslēpuma neizpaušanu.”⁵²⁰ Finanšu starpnieka pienākumos ietilpst viņam uzticēto līdzekļu/īpašuma bloķēšana (iesaldēšana) gadījumos, kad tiek konstatēts aizdomīgs darījums. Minētais aizliegums darbojas, kamēr rīcību ar bloķētajiem vai iesaldētajiem līdzekļiem/īpašumu pārņem kriminālvajāšanas institūcija, kas turpmāk rīkojas saskaņā ar izmeklēšanas interesēm. Laikā, kad atbildība par rīcību ar iesaldētajiem līdzekļiem/īpašumu uzņemas finanšu starpnieks, viņš nedrīkst izpaust šo informāciju, nedz līguma pusei, nedz arī trešajām personām.

1990.gada 1.augustā Šveicē stājās spēkā Kriminālkodeksa⁵²¹ 305.bis un 305.ter pants, definējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā noziedzīgu nodarījumu. Atbilstoši spēkā esošajai (skatīt pielikumu Nr.8 un Nr.9) Šveices KK 305.bis panta pirmajai daļai, par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu pie kriminālatbildības saucama tāda persona, kura veic darbības, kas vērstas uz to,

⁵¹⁹ Stephen V.Berti, Christoph Graber. Das Schweizerische Geldwäschereigesetz. Schulthess polygraphischer Verlag Zürich, 1999, S.16-17.

⁵²⁰ Ibid, S.49.

⁵²¹ Šveices kriminālkodeks. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 405.lpp.

pirmkārt, lai **slēptu** mantisko vērtību, kuras, kā viņš zina vai viņam jāparedz, ir radušās nozieguma izdarīšanas rezultātā, otrkārt, lai **slēptu** tās izcelsmi, atrašanos vai konfiskāciju.

Panta otrajā daļā ir **paaugstināta atbildība** par panta pirmajā daļā paredzēto darbību izdarīšanu, ja persona:

- a) darbojas kā noziedzīgās organizācijas locekle;
- b) darbojas kā bandas locekle, kura izveidota pastāvīgai naudas atmazgāšanai;
- c) naudas atmazgāšanas rezultātā, kam ir nodarbošanās raksturs, ieguvusi lielu apgrozījumu vai ievērojamu peļņu.

Minētās normas izpratnē, paredzētie naudas atmazgāšanas kvalificēti sastāvi tiek dēvēti par *īpaši smagu nodarījumu (normas kontekstā – īpaši smagu gadījumu)*, līdzīgi, kā tas ir paredzēts Vācijas KK 261.§. Šveices KK 305.bis panta kontekstā, *smaga* nodarījuma konstatēšanai ir kritērijs: par to jābūt paredzētam sodam – *brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai naudas sods, ar brīvības atņemšanas sodu tiek saistīts naudas sods līdz 500 dienu izpeļņai.*⁵²²

(Saskaņā ar Vācijas KK 261.§, ar īpaši smagu nodarījumu jāsaprot tāds noziedzīgs nodarījums, par kura izdarīšanu sankcija ir paredzēta brīvības atņemšanas veidā uz laiku no *sešiem mēnešiem līdz desmit gadiem.*)

Līdzīgi kā Vācijas KK 261.§ astotajā daļā, arī Šveices KK 305.bis panta trešajā daļā ir atrunāta iespēja saukt personu pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu gadījumos, ja predikatīvais noziedzīgais nodarījums ir izdarīts ārvalstīs. Mūsu valsts Krimināllikums to neparedz, bet līdzīgu regulējumu nosaka speciālā likuma - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 5.panta otrā daļa, saskaņā ar kuru, *noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija par tādu atzīstama arī tad, ja Krimināllikumā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kura rezultātā tieši vai netieši ir iegūti šādi līdzekļi, ticis izdarīts ārpus Latvijas Republikas teritorijas un noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietā par to ir paredzēta kriminālatbildība.*

305.bis pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma *priekšmets* ir mantiska rakstura vērtības (arī manta, īpašums), kas tieši vai netieši gūta noziedzīgā nodarījuma rezultātā. Analizējamā panta noziedzīgā nodarījuma *objektīvo pusi* raksturo darbības, kas vērstas uz noziedzīgās mantas vai īpašuma izcelsmes, tās atrašanās un vērtības slēpšanu, kā arī šķēršļu radīšana, lai varētu identificēt mantu/ īpašumu, kurai uzliedams arests. Ar noziedzīgajām darbībām saprot jebkuras operācijas (finanšu operācijas, darījumus, personas rīcību), kuras (abstrakti) noderīgas, lai „izjauktu” noziedzīgi iegūto vērtību izcelsmi.⁵²³

⁵²²Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2013), Art. 305bis. Pieejams: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

⁵²³ Stephen V.Berti, Christoph Graber. Das Schweizerische Geldwäschereigesetz. Schulthess polygraphischer Verlag Zürich, 1999, S.2.

Kā atzīmē Šveices tiesību eksperti Stefans V.Berti un Kristops Grabers (*Stephen V.Berti, Christoph Graber*), līdzšinējā tiesu prakse par noziedzīgām darbībām ļāva atzīt arī no narkotisko vielu tirdzniecības iegūtu līdzekļu slēpšanu, piemēram, finanšu līdzekļu fizisku slēpšanu puķu podos un citās vietās, vienlaikus par noziedzīgām darbībām tiek atzīta finanšu līdzekļu ieguldīšana dažādās finanšu shēmās. Par šādām darbībām var liecināt noziedzīgo līdzekļu izvietošana finanšu tirgos (instrumentos) un atmazgātās vērtības saņemšana, izmantojot saimniecisko darbību. Minētie tiesību eksperti piedāvā iedalīt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu divos posmos:

- a) noziedzīgo līdzekļu/ mantas/ īpašuma sākotnējās izcelsmes noslēpšanas process – nelegāli iegūto līdzekļu/ mantas/ īpašuma iepludināšana legālajā kapitāla apritē un
- b) turpmākās darbības ar noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem, izmantojot visu veidu investīciju iespējas.⁵²⁴

Objektīvo pusi veidojošo darbību veikšanai ir nepieciešams nodoms – persona zina vai arī tai vajadzēja paredzēt prettiesisko darbību nolūku.

Savukārt, Šveices KK 305.ter pants (Nepietiekama godprātība finanšu darījumos) paredz kriminālatbildību par nepietiekamu profesionālo pienākumu pildīšanu. KK 305.ter pants nosaka, ka, personai, pildot savus profesionālos pienākumus finanšu darījumos, ir jārīkojas tādā veidā, lai, *pieņemot svešas mantiskas vērtības, glabājot tās, palīdzot ieguldīt vai nodot tās, varētu noteikt cilvēka, kurš ir tiesīgs saimnieciskajās attiecībās, personību*. Minētais pienākums, saskaņā ar KK 305.ter panta pirmo daļu ir pildāms, *parādot apstākļiem atbilstošu godprātību*, pretējā gadījumā persona ir saucama pie kriminālatbildības un sodāma *ar ieslodzījumu cietumā uz laiku līdz vienam gadam, vai ar naudas sodu*.

Panta otrā daļa nosaka personas, kura saskaņā ar savu profesionālo darbību piedalās svešas mantiskas vērtības *glabāšanā, palīdz ieguldīt vai nodot tās*, tiesības *sniegt atbilstošajai institūcijai ziņas, uz kuru pamata var izdarīt secinājumu, ka mantiskās vērtības ir radušās nozieguma izdarīšanas rezultātā.*⁵²⁵

Kopumā jāsecina, ka šāda pieeja, nosakot tiesību apjomu kriminālkodeksā, nav vērojama citu valstu krimināllikumos, piemēram, Krievijas Federācijas KK, Ukrainas KK, Vācijas KK, Itālijas KK, mūsu valsts Krimināllikumā u.c. Domājams, ka profesionālo darbību regulējošo normu kopumam ir jābūt ietvertam speciālajos likumos, kas sekmētu normu pārskatāmību un savstarpējo harmonizāciju.

⁵²⁴ Stephen V.Berti, Christoph Graber. Das Schweizerische Geldwäschereigesetz. Schulthess polygraphischer Verlag Zürich, 1999, S.2.

⁵²⁵ Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2013), Art. 305ter. Pieejams: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

Kopsavilkums

Izstrādājot promocijas darbu “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana”, tika veikta virkne pētījumu (tajā skaitā arī tiesu prakses apkopojums), kas atspoguļo kā tiesību zinātnieku, tā arī praktiķu viedokli noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas jautājumos. Darbs atklāj un sniedz priekšstatu par doktrīnā un tiesu praksē diskutējamo jautājumu loku, kas saistīti ar kriminālatbildību par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, vienlaikus, atspoguļojot secinājumus, kā arī darba gaitā izvirzītos priekšlikumus konstatēto problēmju jautājumu risināšanai.

Promocijas darba rezultātā darba ievadā izvirzītā hipotēze, ņemot vērā tālāk norādītos secinājumus un priekšlikumus, tajā skaitā, normatīvo aktu pilnveidei, ir apstiprināta.

Promocijas darba izstrādes rezultātā ir sasniegts darba mērķis un izvirzītie uzdevumi.

[1] Naudas atmazgāšanas jēdziens (*secinājums*)

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana kā relatīvi jauns noziedzīgs nodarījums nerod vienveidīgu šā nodarījuma jēdziena izpratni, neskatoties uz to, ka doktrīnā nepastāv šaubu par šā noziedzīgā nodarījuma starptautisko raksturu un tā piedēvēšanu pie konvencionālajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, par kādu to uzskata arī darba autors. Īpaši šā jēdziena izpratnes polārās pieejas ir konstatējamas valstu nacionālajos likumos, kaut gan, rezumējot dažādu valstu doktrīnā pastāvošo pieeju šā jēdziena noteikšanai, jāsecina, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var raksturot kā - *jebkuru darbību vai mēģinājumu noslēpt vai izmainīt noziedzīgi iegūtas mantas identitāti, lai piešķirtu tai legālu ieguves avotu statusu.*

1.priekšlikums Analizējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziena saturu, ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vispārinātā izpratnē jāsaprot – *noziedzīgi iegūtas mantas konversiju nolūkā radīt trešajām personām maldīgu priekšstatu par mantas izcelsmi, tādējādi, slēpjot vai maskējot izcelsmes avotu.*

1.1.priekšlikums Savukārt, apkopojot un iztīrējot starptautiski tiesisko regulējumu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas un apkarošanas jomā, darba autors ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdzienu, atbilstoši mūsu valsts krimināltiesību doktrīnas pamatnostādņem, piedāvā saprast – *noziedzīga kārtā iegūta īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu konversija, pārvēršana vai nodošana, zinot šāda īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu izcelsmi, nolūkā slēpt vai maskēt to noziedzīgo izcelsmi, vai arī palīdzība citai personai, kura iesaistīta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, kā arī ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgās izcelsmes, atrašanās vietas, pārvietošanas vai izvietojuma, slēpšana un maskēšana, zinot šāda īpašuma, īpašuma tiesību vai ieņēmumu noziedzīgo izcelsmi, nolūkā panākt, lai ieņēmumi, īpašums vai tiesības uz to tiktu atzīti kā tādi, kas ir gūti tiesiskā kārtā jeb legāli, kā arī, zinot saņemšanas brīdi ieņēmumu, īpašuma vai*

īpašuma tiesību noziedzīgo izcelsmi, to iegūšana vai valdījums, **nolūkā slēpt vai maskēt ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību noziedzīgo izcelsmi.**

Tātad, kopumā var secināt, ka persona vēlas panākt noziedzīgi iegūtu ieņēmumu, īpašuma vai īpašuma tiesību legālās izmantošanas iespēju (apriti).

[2] Naudas atmazgāšanas stadijas (secinājums)

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas struktūras noskaidrošanas pietiekamība, līdzīgi kā legalizācijas jēdziena un legalizācijas modeļu un stadiju izzināšana, dod nepieciešamās zināšanas pareizai konkrētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas jēdziena, kā arī legalizācijas struktūras pareiza izpratne ir arī priekšnosacījums praksē, lai laicīgi un precīzi identificētu naudas atmazgāšanas gadījumus, kā arī ir viens no kritērijiem, kas ļauj norobežot šo noziedzīgo nodarījumu no citiem, piemēram, tādiem kā noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās un realizēšanas. Jāatzīmē, ka tieši legalizēšanas nodarījuma jēdziena neizpratne un struktūras nepārzināšana ir viens no kavēkļiem vienveidīgas un pareizas prakses veidošanā Latvijā.

Priekšlikums Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas procesā, kurš bieži sastāv no sarežģītas operāciju secības, kopumā jāreducē trīs pamatdarbības: izvietojumu (angļu valodā - *placement*), noslāņošanu (angļu valodā - *layering*) un integrāciju (angļu valodā - *integration*).

[3] Naudas atmazgāšanas starptautiskā normatīvā regulējuma aspekti (secinājums)

Primāri starptautisko organizāciju centieni naudas atmazgāšanas novēršanā un apkarošanā bija vērsti uz finanšu sistēmas aizsardzību no „netīrās” naudas, kas iegūta narkotisko un psihotropo vielu nelegālās aprites rezultātā. Savukārt turpmākie starptautisko organizāciju centieni naudas atmazgāšanas novēršanā un apkarošanā radīja arī normatīvo regulējumu vairākās citās jomās, piemēram:

- finanšu un kredītiestāžu darbības reglamentēšanā naudas atmazgāšanas novēršanā, kur kā viena no galvenajām prasībām tika izvirzīta klientu un aizdomīgu darījumu identifikācija,
- ziņošanas kārtības izstrādē Finanšu izlūkošanas vienībām,
- noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas mehānisma noteikšanā valstu nacionālajos likumos, kā arī
- legalizēšanas objekta, subjekta, objektīvās un subjektīvās puses konkretizēšanā.

Priekšlikums Darba autors ieskata par pareizu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu uzskatīt par konvenciālu nodarījumu.

[4] Noziedzīgā nodarījuma objekts (secinājums)

Ne tikai Latvijas juridiskajā literatūrā pastāv viedokļu dažādība attiecībā par noziedzīgā nodarījuma - noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas objektu, bet arī ārvalstu juridiskā literatūra atspoguļo atšķirīgas pieejas noziedzīgā nodarījuma objekta izpratnē. Tā, piemēram, Vācijas

juridisko zinātņu pētnieki E.Dahs (*E.Dach*) un H. - H.Kerners (*H.H.Kerner*) un citi dažādi ir definējuši šā noziedzīgā nodarījuma tiešo objektu, vieni ar to saprot aizskartās intereses *tautsaimniecības un preču apgrozījumā* vai *jurisdikcijas intereses un intereses, kas aizskartas ar pirmatnējā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu*, citi *universālos labumus iekšējā drošībā*.

Savukārt, Krievijas Federācijas juridisko zinātņu pētnieki ar tiešo noziedzīgā nodarījuma objektu saprot:

- (1) *sabiedrībā dibinātās konkrētās ekonomiskās attiecībās, kas pamatojas uz kriminālo formu uzvedības aizlieguma principiem, kurus ietekmē negatīvas izmaiņas izskatāmā noziedzīgā nodarījuma rezultātā,*
- (2) *sabiedriskās attiecības, kas veidojas uz normatīvo aktu pamata uzņēmējdarbības (komercdarbības) vai citas saimnieciskās darbības jomā, papildu objekts – jurisdikcijas intereses, savukārt fakultatīvais objekts (intereses, kas var tikt apdraudētas, vēršoties pret galveno tiešo objektu) – cietušo (fizisko personu) un civilprasības iesniedzēju (kompensācijas pieteicēju) intereses,*
- (3) *sabiedriskās attiecības, kas ekonomiskajā darbībā pamatojas uz kriminālo formu uzvedības aizlieguma principu.*
- (4) *u.c.*

Latvijas juridiskajā literatūrā rodami viedokļi, ka ar KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektu jāsaprot *tautsaimniecības intereses finanšu - kredīta sfērā* (A.Niedre), *tautsaimniecības intereses finanšu kredīta jomā, normatīvajos aktos noteiktās finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtības*, kā arī *jurisdikcijas intereses, proti, noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses* (A.Judins), *finanšu un kredīta joma, ekonomiskās darbības un jurisdikcijas intereses* (A.Lieljuksis).

Pakļaujot analīzei starptautisko organizāciju izdotos dokumentus jautājumā par noziedzīgā nodarījuma objektu, jāsecina, ka tiek atzīts, ka ar naudas atmazgāšanu apdraudētas tādas normatīvajos aktos aizsargātās intereses, kā, piemēram, *sabiedrības morāle, finanšu – kredīta intereses, valstu ekonomika, stabilitāte, drošība un suverenitāte, finanšu un biznesa struktūru stabilitāte un valsts dienestu normāla darbība, kā arī papildu tiek apdraudētas personas tiesības un likumīgās intereses, noziegumu apkarošana (novēršana) sabiedrības interešu nodrošināšanā - jurisdikcijas intereses, proti, noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses u.c.*

Priekšlikums Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā sekundāro noziedzīgo nodarījumu būtu jāpieskaita pie tā sauktajiem vairākobjektu noziedzīgajiem nodarījumiem. Šā darba autors ar *noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu* piedāvā saprast *tautsaimniecības intereses finanšu kredīta jomā, normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību*.

Vienlaikus, skaidrojot noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu, autors vērš uzmanību uz lietoto jēdzienu saturu, proti: ar *tautsaimniecības interesēm* jāsaprot gan starptautiskās, gan arī Latvijas intereses *finanšu kredīta jomā*. Tāpat jāsaprot, ka šīs intereses vērstas uz *finanšu sistēmas stabilitātes un uzticamības aizsardzību*, ar *normatīvajos aktos noteikto finanšu līdzekļu un citas mantas aprites kārtību* jāsaprot arī *brīva kapitāla aprites aizsardzības intereses*. Savukārt, noziedzīgā nodarījuma *papildu tiešais objekts* ir *jurisdikcijas intereses, proti, noziedzīgu nodarījumu atklāšanas un sodīšanas intereses*.

[5] Noziedzīgā nodarījuma priekšmets (1.secinājums)

Vairāki starptautisko organizāciju izdotie dokumenti, piemēram, „Strasbūras Konvencija”, „Varšavas Konvencija”, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību, Direktīva 2001/97/EK, Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI, kā arī spēkā neesošā Eiropas Kopienas Padomes Direktīva 91/308/EEK, ietver norādi uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas priekšmetu, kā arī noziedzīgā nodarījuma rīkiem.

Atbilstoši starptautiskajam un Latvijas normatīvajam regulējumam, noziedzīgi iegūtu līdzekļu izcelsme ir saistāma ar noziedzīgu nodarījumu, kura rezultātā tieši vai netieši šādi līdzekļi iegūti.

Analizējot Latvijas normatīvo regulējumu šajā jomā, jāatzīst, ka tas samērā pretrunīgi definē noziedzīgi iegūtus līdzekļus, ka arī termina „*noziedzīgi iegūti līdzekļi*” satura elementu „**tieši**” un „**netieši**” skaidrojums nav atklāts normatīvajos aktos. Tas var radīt neizpratni par spēkā esošā Novēršanas likuma termina „*noziedzīgi iegūti līdzekļi*” satura izpratni un tā praktisko pielietojumu.

Priekšlikums Starptautisko dokumentu ietvaros ar noziedzīgā nodarījuma priekšmetu (*noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem*) jāsaprot *jebkuru ekonomisku ieguvumu no kriminālnoziedzīgiem* vai arī *jebkuru īpašumu*, kas atbilst sekojošai izpratnei - "*īpašums*" nozīmē jebkura veida mantu, ķermenisku vai bezķermenisku, kustamu vai nekustamu, kā arī juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas apliecina īpašumtiesības vai cita veida tiesības uz šādu mantu. Turklāt jāņem vērā, ka jēdziens "*īpašums*" attiecībā uz juridiskajiem dokumentiem neaprobežojas tikai ar „papīra formātā” izdotajiem, bet ietver sevī arī tādus juridiskus dokumentus vai instrumentus, kas ir elektroniskā vai digitālā veidā.

Savukārt ar *rīkiem* jāsaprot - jebkuru mantu, ko lieto vai kas ir domāta lietošanai - jebkurā veidā, pilnīgi vai daļēji, - lai izdarītu vienu vai vairākus noziegumus.

Novēršanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punktā iekļautās normas, saskaņā ar kuru *līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem, ja personas īpašumā vai valdījumā tie tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā*, jēga ir jāsaprot tādā veidā, ka attiecībā uz personu, kura tiek vainota legalizēšanā, nav izšķirošas nozīmes, kādā veidā (tieši vai netieši – personai pašai piedaloties vai arī nepiedaloties predikatīvā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā) manta „nonāca” šīs

personas īpašumā vai valdījumā. Kriminālatbildības noteikšanai svarīgs ir priekšnosacījums, ka persona apzinās mantas noziedzīgo izcelsmi un vēlas šo mantu legalizēt (slēpt vai maskēt).

2.secinājums Pētot jautājumu par *fakta legālās prezumpcijas principa* izpratni, jāsecina, ka KPL 355.pantā reglamentētā izpratne par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, ir nepilnīga, jo:

- 1) ne KPL 355.pantā, nedz arī citos pantos nav norādes uz kriminālprocesā iesaistītās personas pienākumu norādīt uz pierādījumiem par KPL 355.panta otrajā daļā minēto faktu neatbilstību īstenībai;
- 2) KPL 125.panta otrā daļa nesatur atsauci uz KPL 355.panta otrajā daļā minētajiem apstākļiem.

Priekšlikums Nepieciešami grozījumi Kriminālprocesa likumā, kas attiecināmi uz definējumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu.

Pirmkārt, ir iespējams izteikt **KPL 355.panta trešo daļu** jaunā redakcijā, nosakot, ka:

„(3)Ja persona uzskata, ka 355.panta otrās daļas 1.-7.punktā minētie gadījumi nav attiecināmi uz viņu, pienākums norādīt uz pierādījumiem ir tai kriminālprocesā iesaistītajai personai, kura to apgalvo.”

Savukārt, līdzšinējo KPL 355.panta trešo daļu, būtu jāuzskata par šā panta ceturto daļu.

Otrkārt, ir iespējams papildināt **KPL 125.pantu ar trešo daļu**, izsakot to sekojošā redakcijā:

„(3)Ir uzskatāms par pierādītu, ka manta ir iegūta noziedzīgi, ja tā pieder personai, kura norādīta 355.panta otrās daļas 1.-7.punktā minētajos gadījumos un, ja vien persona nespēj ticami izskaidrot vai pamatot mantas vai tiesību uz to likumisko iegūšanu un izcelsmi. Personas tiesības pierādīt mantas izcelsmes un iegūšanas likumību rodas ar brīdi, kad persona ir iesaistīta kriminālprocesā kā aizdomās turētā vai apsūdzētā.”

Analizējot piedāvātos variantus, jāatzīst, ka otrais būtu atbilstošāks, jo, izvērtējot KPL 355.panta otrās daļas konstrukciju, jāņem vērā, ka norma konstruēta tādējādi, ka mantas izcelsme ir cieši saistīta ar noziedzīgo nodarījumu uzskaitījumu un šajā sakarā būtu rosināms lietot jēdzienu *piesaiste*.

2.1.secinājums Piedāvājot minēto eventuālo redakciju, jāņem vērā, ka KPL 355.panta otrās daļas 1. - 7.punktos minētie nodarījumi nebūt nesatur šobrīd pietiekošu uzskaitījumu. Kā jau darba iztīrējuma daļā tika minēts, tad **daļēji** šāds papildinājums tiek piedāvāts arī LR Tieslietu ministrijas darba grupā, bet šā darba autors ir izteicis arī savu redzējumu Prokuratūras pārstāvim TM darba grupā, kas ietverts sekojošā priekšlikumā.

Priekšlikums Šādu nodarījumu uzskaitījumu vajadzētu paplašināt ar vairākiem sastāviem, tādiem kā sutenerisms, un personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai, amatnoziegumiem (kukuļošana, pilnvaru pārsniegšana, pilnvaru vai dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, valsts amatpersonas bezdarbība), neatļautas darbības ar muitošanai pakļautām precēm un citām vērtībām, izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, noziedzīgi iegūtu līdzekļu

legalizēšana, vienlaikus, apsverot iespēju arī papildināt Krimināllikuma Vispārīgo daļu ar speciālo konfiskācijas veidu – noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija, kā tas šobrīd tiek piedāvāts TM darba grupā.

2.2.secinājums Kā vēl viena problēma, kas prasa steidzīgu risinājumu saistībā ar mantas atzīšanu par noziedzīgu, ir attiecināma uz personas pienākumu, proti, līdz kuram **brīdim** viņai rodas šāds pienākums norādīt uz mantas izcelsmes likumību.

Priekšlikums Nepieciešams KPL 125.pantā noteikt, ka personai šāds pienākums ir izpildāms līdz pirmstiesas kriminālprocesa pabeigšanai.

3.secinājums Analizējot KL 195.panta pirmās daļas dispozīciju, secināms, ka likumdevējs, definējot noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, noteica to kā noziedzīgi iegūtus finanšu līdzekļus vai citu mantu. Šajā sakarībā rodas divi retoriski jautājumi: Cik pamatoti ir atsevišķi izdalīt kā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu finanšu līdzekļus? Vai termins *manta* neietver sevī arī terminu *finanšu līdzekļi*?

Iedziļinoties normas juridiskajā konstrukcijā, secināms, ka, pirmkārt, pats likumdevējs dispozīcijas aprakstā norāda, ka *finanšu līdzekļi*, kaut gan atzīstami par „*citu*”, bet tomēr par *mantu*. Otrkārt, gan virknē normatīvo aktu, gan arī judikatūrā, ar mantu saprot arī finanšu līdzekļus.

Analizējamās normas ietvaros termins „*manta*” ietver terminu „*finanšu līdzekļi*”, un īpaši izcelt normas dispozīcijā atsevišķi noziedzīgā nodarījuma priekšmetu – *finanšu līdzekļi*, nav nepieciešams.

Priekšlikums Ievērojot vienveidīgas izpratnes veidošanas nepieciešamību par Krimināllikuma normu juridiskām konstrukcijām, domājams, ka jāseko jau esošajām nostādnēm Krimināllikuma Sevišķās daļas atsevišķu dispozīciju veidošanā, proti, KL 314.pants neparedz atsevišķa noziedzīgā nodarījuma priekšmeta – finanšu līdzekļi, izdalīšanu, līdzīgi ir konstruētas arī citas KL normas, piemēram, KL 175., 176., 177.pants un citi, kas neparedz atsevišķa noziedzīgā nodarījuma priekšmeta – finanšu līdzekļi, izdalīšanu. Šajā sakarībā autors piedāvā grozīt KL 195.panta pirmās daļas dispozīciju, izslēdzot no tās īpaši izceltu noziedzīgā nodarījuma priekšmetu – *finanšu līdzekļi*.

[6] Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse (1.secinājums)

Noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas legalizēšanas objektīvā puse var izpausties, *pirmkārt*, noziedzīgi iegūtas mantas (ķermeniskas vai bezķermeniskas, kustamas vai nekustamas, kā arī juridisku dokumentu vai instrumentu, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai cita veida tiesības uz to) „iepludināšanā” legālajā biznesā (noziedzīgā nodarījuma izdarītājs darbojies nolūkā gūt peļņu), *otrkārt*, kā noziedzīgo darbību turpināšana (noziedzīgā nodarījuma izdarītājs darbojies nolūkā sekmēt tālākas kriminālas darbības izdarīšanu).

2.secinājums Legalizēšanas process var būt samērā komplicēts, iekļaujot gan dažādu finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iepriekš iegūta

noziedzīgā veidā, gan arī līdzekļu vai citas mantas izmantošanu, lai nodrošinātu komercdarbību vai citu ekonomisku darbību. Nodarījuma objektīvā puse var izpausties kā darījumu veikšana ar kustamu vai nekustamu mantu, piemēram: monētu vai banknošu ar mazu nominālu apmaiņa pret banknotēm ar lielāku nominālu (vai otrādi) vai pret citām banknotēm ar tādu pašu nominālu, ārvalstu valūtas pirkšana vai pārdošana, akciju (balsstiesīgas, bezbalsstiesībām, prioritārās, rezerves u.c.) iegāde vai pārdošana, finanšu līdzekļu ieguldīšana fondos (ieguldījumu, nekustamā īpašuma u.c. fondos), trastos, nodibinājumos, nekustamo īpašumu, transportlīdzekļu tirdzniecība, dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu tirdzniecība u.c.

3.secinājums Attiecībā uz personas darbību jāsecina, ka, legalizējot noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai citu mantu, persona veic tiesisku attiecību nodibināšanu, pārgrozīšanu vai izbeigšanu, bet ar noteiktu **nolūku**, tas ir, slēpt vai maskēt finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Piezīme: Noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas mantas legalizēšana, izpaūzoties kā tiesisks darījums, var arī nesaturēt, Civillikuma izpratnē, visas tiesiska darījuma pazīmes.

Priekšlikums Būtiski ir konstatēt, ka šādā veidā veikto tiesisko darījumu *nolūks* ir radīt šķietamību ar noziedzīgo nodarījumu nesaistītajām personām par darījuma un tajā izmantoto līdzekļu legalitāti.

4.secinājums Noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citas manta legalizēšana visbiežāk izpaūžas kā komplicēts process, kura ietvaros var tikt tieši iesaistītas divas vai vairākas personas (līdzizdarītāji), turklāt, minēto personu rīcība izpaūžas kā apzināta, kopīga noziedzīga darbība, ar nolūku slēpt vai maskēt mantas noziedzīgo izcelsmi, raksturu un piederību, tāpat, noziedzīgu nodarījumu var izdarīt persona (līdzdalībnieks) kopīgi ar citu personu (izdarītāju), piedaloties tīšās darbības, kuru rezultātā cita persona var panākt mantas noziedzīgās izcelsmes, rakstura un piederības slēpšanu vai maskēšanu, bet pašai neesot tiešajam izdarītājam. Šāda persona atzīstama par uzskūditāju vai atbalstītāju.

5.secinājums Tiesu nolēmumos par laika periodu no 2003. - 2012.gadam pārsvarā tikai atsevišķi KL Sevišķajā daļā ietvertie noziedzīgo nodarījumu sastāvi tika atzīti par predikatīvajiem, piemēram, krāpšana (KL 177.pants vai Latvijas KK 142.pants), izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas (KL 218.pants), kukuļošana (KL 320., 321. un 322.pantā), zādzība (KL 175.pantā), piesavināšanās (KL 179.pants vai Latvijas KK 144.pants) un KL 149., 190. un 207.pantā paredzētie noziedzīgie nodarījumi.

5.1.secinājums Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 218.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, jāsecina, ka atsevišķos gadījumos apsūdzētajiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana tika inkriminēta nepamatoti,

vienas un tās pašas personas darbības norādot gan KL 218.pantā, gan arī KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses aprakstā.

Aplūkojot minētos tiesas spriedumus, var izdarīt vairākus secinājumus.

Pirmkārt, tiesa kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu ir atzinusi tās pašas darbības, kuras personai bija inkriminētas kā izvairīšanās no nodokļu nomaksas. Gadījumos, kad persona ir izmantojusi nedeklarētos kontus, lai veiktu darījumus, kurus izmantoja par pamatu, lai VID iesniegtu faktiskajiem apstākļiem neatbilstošas PVN deklarācijas, tādējādi, izdarot KL 218.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, tiesa minētās darbības kļūdaini kvalificēja arī kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tāpat tiesas kļūdaini atzina, ka līdzekļu saņemšana valdījumā, kuru izmantošana darījumos bija primārais nosacījums, lai realizētu KL 218.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, ir uzskatāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, proti, šo līdzekļu izmantošana (pārskaitīšana) bija kā priekšnosacījums, lai realizētu KL 218.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu.

Otrkārt, atsevišķos gadījumos tiesa, neraugoties uz to, ka konkrētās personas darbībās ir saskatījusi atbilstību Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1.punktā un 3.punktā noteiktajam, taču minētā likuma normas spriedumā nav atklājusi, vai ir nonākusi pie nepareiza secinājuma, jo, kaut gan Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 1.punkts (redakcijā pirms pēdējiem grozījumiem) noteica, ka par legalizāciju jāuzskata finanšu līdzekļu vai mantas pārvēršana citās vērtībās, to **atrašanās vietas** vai **piederības mainīšana**, bet 3.punkts - finanšu līdzekļu vai citas mantas iegūšana īpašumā, **valdījumā** vai **lietošanā**, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi vai manta ir noziedzīgi iegūta, tiesa nav ņēmusi vērā **obligātu** nosacījumu, kas bija noteikts Novēršanas likuma 5.panta pirmajā daļā, tas ir, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir 5.panta attiecīgajā daļā noteiktās darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Līdz ar to tiesas atziņa, ka līdzekļu iztērēšana savām personiskajām vajadzībām ir uzskatāma par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas sastāvdaļu, ir nepareiza.

Priekšlikums Ja konkrētās darbības nav izdarītas ar mērķi radīt iespaidu (priekšstatu) citām personām, ka legalizējamie līdzekļi ir iegūti likumīgi, tad šādas darbības neveido KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Turklāt jāņem vērā, ka KL 195. pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir manta, kas tieši vai netieši iegūta KL paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā, līdz ar to mantas iegūšanu, izvairoties no nodokļu nomaksas, vienlaikus nevar atzīt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu.

Piezīme: nedeklarēto kontu turpmāka izmantošana vispār var būt saistīta ar legalizēšanu, ja vien minētie konti pēc līdzekļu iegūšanas savā valdījumā vai īpašumā, zinot, ka tie iegūti noziedzīgā kārtā, konkrētajā gadījumā - pēc izvairīšanās no nodokļu nomaksas, tiek izmantoti **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu noziedzīgo izcelsmi.

Līdzīgos gadījumos būtu secināms, ka **vieni un tie paši deklarētie, kā arī nedeklarētie konti var tikt izmantoti gan nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas, gan arī nolūkā legalizēt finanšu līdzekļus**, tomēr šīs darbības **savstarpēji norobežo laika intervāls**, proti, sākotnēji predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā tiek iegūti finanšu līdzekļi, bet vēlākā laika posmā minētie finanšu līdzekļi tiek legalizēti, izmantojot šos kontus.

5.2.secinājums Atsevišķos tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 177.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, tiesas tāpat vienas un tās pašas personas darbības ir atzinušas gan kā KL 177.pantā, gan arī kā KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi.

Priekšlikums Šādos gadījumos ir pamatoti secināt, ka līdzekļu patērēšana savām vajadzībām, kas nav izdarīta ar mērķi radīt iespaidu, ka legalizējamie līdzekļi iegūti tiesiski, neveido KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāvu.

Tāpat jāņem vērā, ka mantas iegūšanu, izdarot krāpšanu, nevar vienlaikus atzīt arī par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jo KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir manta, kas tieši vai netieši iegūta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā.

5.3.secinājums Tiesas spriedumos, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika norādīta krāpšana, vairākos gadījumos netika atrunāts, kā tieši izpaudās Novēršanas likuma 5.pantā norādītais speciālais nolūks - **slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi. Tiesas spriedumā norādītās darbības - izveidojošās PVN pārmaksas novirzīšana citu nodokļu, nodevu vai obligāto maksājumu segšanai (bez speciālā nolūka) - kļūdaini atzina par KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvo pusi.

5.4.secinājums Tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 320.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, jāsecina, ka atsevišķos gadījumos apsūdzības uzturēšanā ir konstatējamas līdzīgas kļūdas, kādas ir pieļāvušas tiesas, iztiesājot kriminālprocesus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums apsūdzētajai personai tika inkriminēts KL 218. vai 177. pantā ietvertais noziedzīgais nodarījums.

Priekšlikums Jāņem vērā, ka saskaņā ar Strasbūras Konvenciju un Varšavas Konvenciju ar **noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem** jāsaprot jebkurš ekonomisks **ieguvums no noziegumiem**.

Attiecībā uz **predikatīvā nozieguma** jēdzienu konvencijas satur identisku skaidrojumu, norādot, ka tas ir jebkurš kriminālnoziegums, **kura rezultātā ir gūti ienākumi**, kas var kļūt par konvenciju attiecīgajos pantos definētā kriminālsodāmā nodarījuma priekšmetu. Tādējādi līdzīgos gadījumos būtu jāsecina, ka **legalizēt ir iespējams tikai tādu mantu, kas jau iegūta predikatīvā noziedzīgā nodarījuma rezultātā**, bet ne mantu, kas vēl nav iegūta, jo predikatīvais noziedzīgais nodarījums vēl nav izdarīts.

5.5.secinājums Analizējot tiesas nolēmumus, kuros kā predikatīvais noziedzīgais nodarījums tika inkriminēts KL 175.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, secināms, ka arī šajos gadījumos atsevišķas tiesas nepareizi izprata Novēršanas likuma 5.panta prasības, konkrēti, tiesas nav ņēmušas vērā nosacījumu, ka ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju bija jāsaprot Novēršanas likuma 5.panta attiecīgajā daļā noteiktās darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Priekšlikums Turpmāk, tiesām, iztiesājot minēto kategoriju lietas, būtu jāņem vērā, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana var izpausties mantas iegūšanā savā **lietošanā** un **valdīšanā**, kā arī tās **iztērēšanā savām vajadzībām**, tomēr, minētās darbības, kaut arī dažreiz var būt visai komplicētas, atzīstamas par legalizēšanu tikai gadījumos, ja persona tās izdarījusi **nolūkā slēpt** vai **maskēt** finanšu līdzekļu vai citas mantas noziedzīgo izcelsmi.

Piezīme: praksē var būt gadījumi, kad manta tiek legalizēta vienkāršotā veidā, piemēram, iegādājoties kustamo vai nekustamo mantu, tomēr nemainīgs un paliekošs ir personas nolūks, proti, **slēpt** vai **maskēt** mantas noziedzīgo izcelsmi, uz ko gan relatīvi vienkāršotajos, gan arī komplicētajos legalizācijas gadījumos norāda konkrētās personas rīcība, liekot šķēršļus citām personām gūt priekšstatu par mantas noziedzīgo izcelsmi. Šādu šķēršļu likšana var izpausties gan kā patiesībai neatbilstošu darījumu veikšana, izmantojot ārvalstu (arī ofšoru) kompānijas un kredītiestādes vai finanšu iestādes - komplicētākos gadījumos, gan arī kā mantas piederības mainīšana, izmantojot noziedzīgo vienošanos par mantas iegādāšanos uz citu personu vārda, tomēr nebūs lieki atkārtoti uzsvērt, ka personas rīcība izpaužas **speciālajā nolūkā**.

5.6.secinājums Izanalizējot tiesas nolēmumus krimināllietās, kuru ietvaros personas tika sauktas pie kriminālatbildības par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, par laika periodu no 2003.gada līdz 2012.gadam, jāsecina, ka minētajos procesos iztiesāšanā dominēja vainas atzīšana.

Līdzšinējā tiesu prakse objektīvās puses konkretizējumu saskatīja Novēršanas likuma 5.panta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2011.gada 29.aprīlim, kad spēkā stājās likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā", kas ienesa būtiskas izmaiņas Novēršanas likuma 5.pantā. Faktiski, spēkā esošā Novēršanas likuma 5.panta redakcija radīja ne tikai teorētisku diskusiju, vismaz tās izstrādāšanas gaitā Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas darba grupā, kurā arī piedalījās šā darba autors, norādot uz iespējamajiem problēmjaudājumiem jaunās redakcijas piemērošanā, bet arī negatīvi var ietekmēt turpmāko tiesu praksi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kvalificēšanā.

Grūtības praksē var sagādāt tieši spēkā esošā 5.panta trešā punkta redakcija, kas pēc grozījumiem Novēršanas likumā nesatur atsauci uz speciālo nolūku.

[7] Noziedzīgā nodarījuma subjekts (1.secinājums)

Krimināltiesību teorijā (ārvalstīs) šajā jautājumā pastāv atšķirīgi viedokļi, proti, vieni tiesību pētnieki uzskata, ka par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nodarījuma subjektu nevar būt jebkura persona, bet citi - pretēji. Savukārt, attiecībā uz KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā

nodarījuma subjekta izpratni jāsecina, ka tā kopumā ir vienveidīga, proti, no brīža, kad likumdevējs pieņēma Novēršanas likumu jaunajā redakcijā, Latvijas tiesību eksperti ir vienisprāt, ka minētajā pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt ikviena fiziska, pieskaitāma un kriminālatbildības vecumu sasniegusi persona, kas izdara noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

2.secinājums Veicot pētījumu par tiesu praksi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas lietās, par laika periodu no 2003.gada līdz 2012.gadam, attiecībā uz KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu, secināms, ka tiesas pieņemtajos nolēmumos par KL 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektu konsekventi atzina fizisku, pieskaitāmu personu, kas līdz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu (vispārīgais subjekts).

3.secinājums Analizējot KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekta izpratni, pieminams vienprātības trūkums jautājumā par to, vai pie kriminālatbildības var saukt personu, kura legalizē noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, ko pati ieguvusi, izdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu. Atsevišķi pētnieki, piemēram, A.Judins pauž viedokli, ka neskatoties uz to, ka mūsu valsts Krimināllikumā saistībā ar KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjektu nav paredzētas nekādas īpatnības, kuras pieļauj vairāki starptautisko organizāciju dokumenti, kas veltīti cīņai ar naudas atmazgāšanu, tomēr šādu pieeju, saskaņā ar kuru pie kriminālatbildības par legalizēšanu saucama arī tā persona, kura pati izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, viņaprāt, ir grūti atzīt par konsekventu. Līdz ar to A.Judins piedāvā precizēt likumu, skaidri norādot, ka par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu sodāmas arī personas, kuras pašas izdarījušas predikatīvos noziedzīgos nodarījumus. Arī tiesu praksē ir gadījumi, kad tiesa, attaisnojot personu, atzina, ka tā nav KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts, jo pati ir izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.

Priekšlikums Oponējot A.Judina paustajam viedoklim un atsevišķai tiesas konstatācijai nolēmumos par to, ka KL 195.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt tikai persona, kura pati nav izdarījusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu, darba autors uzskata, ka šādai nostādnei nav pamata, jo, pirmkārt, atbilstoši Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 6.panta otrā punkta „b” apakšpunktā, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību 6.panta otrā punkta „e” apakšpunktā un Eiropas Padomes Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju 9.panta otrā punkta „b” apakšpunktā noteiktajam, proti, ka ikviena Konvencijas dalībvalsts var atrunāt, ka attiecīgajos punktos norādītie nodarījumi neattiecas uz tām personām, kas ir izdarījušas predikatīvo nodarījumu, jāatzīmē, ka Latvijas valsts ar *īpašiem likumiem*, pieņemot un apstiprinot Konvencijas, nav izdarījusi atrunas, ka kriminālatbildība par

noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu neattiecas uz tām personām, kuras ir izdarījušas predikatīvo nodarījumu.

Otrkārt, ņemot vērā Novēršanas likuma un KL 195.panta normas „*ratio legis*” būtību, secināms, ka KL 195.panta juridiskā konstrukcija ir veidota tā, lai tā atbilstu starptautisko organizāciju izdoto dokumentu naudas atmazgāšanas novēršanas jomā jēgai, gan arī, lai veidotu saskaņotību ar Novēršanas likuma normām.

Piezīme: skaidrības labad jāatzīmē, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu var izdarīt gan persona, kura šos noziedzīgos līdzekļus pati ieguvusi predikatīvo noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas rezultātā, gan persona, kura, zinot līdzekļu noziedzīgo izcelsmi, tos legalizējusi, pati neizdarot predikatīvo noziedzīgo nodarījumu.

[8] Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse (*1.secinājums*)

Jautājumā par sekundāro noziedzīgo nodarījumu subjektīvo pusi teorijā var atrast dažādas pieejas. Vieni uzskata, ka sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarītāja rīcības apzināšanās pakāpes (nodoma) noskaidrošanai ir jākonstatē, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir **precīzi zinājis** par predikatīvā nodarījuma apstākļiem – par izdarīšanas laiku, vietu un noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas paņēmieni, bet citi, ka šādu nodoma izzināšanas pakāpe sekundārajos noziedzīgajos nodarījumos nav nepieciešama, pieturoties pie viedokļa, ka sekundārā noziedzīgā nodarījuma izdarītājam nav jāzina par nodarījuma izdarīšanas vietu un laiku, kā arī par visiem tā dalībniekiem.

Priekšlikums Jāatzīst, ka subjektīvās puses noskaidrošanai nav nepieciešams precīzi konstatēt, ka noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir zinājis, kādā tieši veidā (zādzības, krāpšanas, kontrabandas u.tml.) bija iegūta noziedzīgā manta, pietiekami noskaidrot, ka persona zināja, ka manta iegūta noziedzīgā kārtā.

2.secinājums Zinātniskajās publikācijās tiek pausts viedoklis, ka sekundāros noziedzīgos nodarījumus var izdarīt ne tikai ar tiešu nodomu, bet pieļaujams arī netiešs nodoms un pat neuzmanība. Tāpat šajā sakarībā tiek atzīmēts, ka atsevišķās valstīs, piemēram, Vācija un Šveice, likumdevējs esot norādījis uz neuzmanīgu vainas formu.

Analizējot Strasbūras konvenciju, kā arī Šveices un Vācijas likumdevēja gribu, kas izteikta šo valstu krimināllikumos, jāsecina, ka aplūkotās normas runā **par personas attieksmi pret līdzekļu izcelsmi**.

Gan Strasbūras konvencija, gan arī Vācijas un Šveices likumdevējs attiecīgajās tiesību normās norāda arī uz rīcības ar šiem līdzekļiem nolūku (mērķi) – un tas ir slēpt, vai maskēt. Šādos gadījumos vainīgā psihiskā attieksme var izpausties tikai tieša nodoma veidā.

2.1.secinājums Tāpat ir secināms, ka par dažādu psihisko attieksmi pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm tiek diskutēts arī citu noziedzīgu nodarījumu sakarībā, un šajā

sakarībā jāpiekrīt to autoru domām, kas uzskata, ka tā ir pieļaujama un kopumā nemaina noziedzīgā nodarījuma subjektīvas puses izvērtējumu – tīšs nodarījums, ko raksturo tiešs nodoms.

Analizējot mūsu valsts Krimināllikuma 8.panta otro daļu, un Novēršanas likuma 5.pantu, jāsecina, ka vainīgās personas psihiskā attieksme jākonstatē kā pret līdzekļu izcelsmi, tā arī pret turpmāko rīcību ar šiem līdzekļiem.

Aplūkojot spēkā esošā Novēršanas likuma 5.panta pirmās daļas 3.punktu, secināms, ka tā redakcija satur norādi uz personas psihisko attieksmi pret izcelsmi. Saskaņā ar mūsu valsts doktrīnu, šāda norāde uz konkrētu fakta zināšanu kā psihiskā attieksme ir jākonstatē. Vienlaikus, pilnībā jāpiekrīt U.Krastiņa paustajai atziņai, ka prasība par noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses kādas pazīmes zināšanu norāda uz tiešu nodomu.

Tādējādi jāsecina, ka mūsu valsts likumdevējs izvirza prasību par tieša nodoma konstatēšanu gan attieksmē pret līdzekļiem, kas ir legalizēšanas priekšmets, gan arī pret pašu legalizēšanas faktu, jo noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana ir noziedzīgs nodarījums ar formālu sastāvu, kas pilnībā atbilst krimināltiesību doktrīnā nostiprinātajam, ka „**personas psihiskā attieksme pret viņas darbību vai bezdarbību, kas noziedzīgo nodarījumu formālajos sastāvos ir nodarījuma objektīvās puses pazīme, var izpausties vienīgi tieša nodoma veidā, jo nav iespējams, ka persona apzināti izdara kādu darbību, nevēloties to darīt.**”

2.2.secinājums Kvalifikācijas jautājumi par personas saukšanu pie kriminālatbildības par darbībām, kas veiktas ar noziedzīgā kārtā iegūtu mantu, taču neapzinoties tās noziedzīgo izcelsmi un nevēloties panākt šīs mantas izcelsmes šķietamo legalitāti, ir risināmi ārpus KL 195.panta sastāva.

Viss iepriekš minētais ļauj izdarīt secinājumu, ka **KL 195.pantā ietvertā nozieguma subjektīvo pusi** raksturo tiešs nodoms.

3.secinājums KL 195.panta nozieguma subjektīvo pusi raksturo tiešs nodoms. KL 195.panta nozieguma subjektīvo pusi krimināllietas ietvaros ir iespējams pierādīt ar objektīvās puses darbībām, jeb objektīviem faktiskajiem apstākļiem.

4.secinājums Izdarot grozījumus Novēršanas likumā, likumdevējs 5.panta pirmās daļas trešo punktu izteica redakcijā, kas nosaka, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti. Līdz ar to *speciālais nolūks* - slēpt vai maskēt līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības, minēto darbību atzīšanai par mantas legalizēšanu, netiek prasīts.

4.1.secinājums Šā darba autors uzskata, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana kā definīcija ietver vairākas būtiskas pazīmes, kurām izpildoties var izdarīt secinājumu par legalizēšanas nolūku. Legalizācija ir process, kas var būt vienkāršāks vai komplicētāks, taču

nemainīgi šajā procesā pastāv mērķis, pirmkārt, slēpt šo ienākumu kriminālo izcelsmi un otrkārt, atbrīvoties no tiesību sargājošo institūciju uzmanības. Tātad, pats jēdziens legalizācija jau norāda uz personas vēlmi – nolūku radīt maldīgu priekšstatu par legalizējamo līdzekļu izcelsmi jeb padarīt legalizējamus līdzekļus par šķietami legāliem.

Tieši šā mērķa esamība ļauj norobežot analizējamo noziegumu no noziedzīgā kārtā iegūtā patērēšanas un Krimināllikuma 314.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma (noziedzīgā kārtā iegūtās mantas iegādāšanās un realizēšana). Nozieguma nosaukums un panta dispozīcijā lietotais vārds "legalizācija" skaidri norāda uz personas mērķi panākt, lai nelikumīgais kļūtu par likumīgu (legālu).

Priekšlikums Lai atrisinātu minēto problēmu, ko ir radījuši, autorptāt, nepietiekami izsvērtie Novēršanas likuma grozījumi, būtu jāizdara grozījumi gan Krimināllikumā, gan arī Novēršanas likumā. Pirmkārt, būtu nepieciešams grozīt KL 314.pantu, izsakot to jaunā redakcijā:

„314.pants. Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās

(1) Par mantas iegūšanu īpašumā, valdījumā, lietojumā vai tās realizēšanu, ja šo tiesību rašanās brīdī zināms, ka manta ir noziedzīgi iegūta.

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas lielā apmērā, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarījusi organizēta grupa, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.”

Otrkārt, grozot Novēršanas likuma 5.pantu, izteikt to iepriekšējā redakcijā, bet papildinot Novēršanas likumu ar jaunu 5¹.pantu, proti:

„5.pants. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija un terorisma finansēšana

*(1) Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija ir šādas darbības, ja tās izdarītas **nolūkā slēpt vai maskēt** līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības:*

1) noziedzīgi iegūtu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās, to atrašanās vietas vai piederības mainīšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;

2) noziedzīgi iegūtu līdzekļu patiesā rakstura, izcelsmes, atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, piederības slēpšana vai maskēšana, zinot, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;

3) noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietojumā, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti;

4) līdzdalība kādā no šā panta pirmās daļas 1., 2. un 3.punktā minētajām darbībām.

(2) Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija par tādu atzīstama arī tad, ja Krimināllikumā paredzētais noziedzīgais nodarījums, kura rezultātā tieši vai netieši ir iegūti šādi līdzekļi, ticis izdarīts ārpus Latvijas Republikas teritorijas un noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vietā par to ir paredzēta kriminālatbildība.

(3) Terorisma finansēšana ir darbības, kas par tādām noteiktas Krimināllikumā.”

„5¹.pants. Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās

Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās un realizēšana ir šādas darbības, ja tās izdarītas **bez nolūka slēpt vai maskēt** līdzekļu noziedzīgo izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura iesaistīta noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, izvairīties no juridiskās atbildības: mantas iegūšana īpašumā, valdījumā, lietojumā vai tās realizēšana, ja šo tiesību rašanās brīdī ir zināms, ka manta ir noziedzīgi iegūta.”

Autors aizstāv viedokli par tāda varianta lietderīgumu, kura rezultātā tiktu grozīts ne vien KL 314.pants, izsakot to jaunā redakcijā, bet arī grozīts Novēršanas likuma 5.pants un likums papildināts ar **5¹.pantu** – „**Noziedzīgā kārtā iegūtas mantas iegādāšanās**”. Tādējādi tiktu nodrošināta starptautisko organizāciju izdoto dokumentu īstenošana, kā arī tiktu ņemta vērā to piemērošanai paredzētā atruna, kas nosaka, ka dalībvalstīm ir tiesības kriminalizēt saskaņā ar konkrētās valsts konstitucionālajiem principiem un tiesiskās sistēmas pamatnostādnēm tādas darbības kā *īpašuma iegūšanu, valdīšanu vai lietošanu, īpašuma saņemšanas brīdī zinot, ka šis īpašums ir noziedzīgi iegūti līdzekļi*. Turklāt, šāda veida grozījumi ļautu skaidri norobežot KL 195.pantā un KL 314.pantā ietvertos noziedzīgos nodarījumus, kas, savukārt, arī sekmētu vienveidīgas tiesu prakses izveidi.

ANOTĀCIJA

Promocijas darbs „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana” ir Latvijā pirmais šāda apjoma komplekss teorētiski praktisks pētījums par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas kriminālatbildības problēmjautājumiem. Darba centrālā ideja ir noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas (KL 195.pants) sastāva objektīvo un subjektīvo pazīmju analīze, veicot darba ietvaros pētījumu gan teorētiskajā, gan arī praktiskajā līmenī, kas atspoguļo kā zinātnieku, tā arī praktiķu viedokli šajos jautājumos.

Promocijas darba ietvaros ir apkopota plaša spektra *zinātniskā literatūra* – krimināltiesībās, kriminālprocesa tiesībās, kriminālistikā, kriminoloģijā, starptautiskās tiesībās, psiholoģijā un filosofijā.

Pētījums aplūko starptautisko organizāciju izdoto dokumentu būtiskākos priekšnosacījumus naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā, kā arī izvērtē Latvijas tiesiskās bāzes atbilstību starptautisko organizāciju izvirzītajām prasībām šajā aspektā. Pētījumā analizēts atsevišķu ārvalstu tiesiskais regulējums naudas atmazgāšanas novēršanas un apkarošanas jomā, vienlaikus promocijas darba ietvaros tika veikts plašs tiesu prakses pētījums. Promocijas darba rezultātā ir izdarīti secinājumi un izvirzīti priekšlikumi.

ANNOTATION

The study 'Laundering of proceeds derived from criminal activity' is the first integrated research in Latvia about criminal liability problematic issues on laundering of proceeds derived from criminal activity. The main idea of the study is to analyse objective and subjective indication structure of laundering of proceeds derived from criminal activity (Criminal law, 195). Research covers both theory and practise showing scientists' and practitioners' viewpoint.

In the framework of the study wide spectrum of scientific literature in criminal liability, criminal procedure liability, forensics, criminology, international law, psychology and philosophy is gathered.

The research examines essential preconditions in documents issued by international organisations about money laundering prevention and combatting, also evaluates Latvia's legal basis compliance to international requirements. Several foreign legal regulations on money laundering prevention and combatting were analysed, also detailed research on jurisprudence was performed. In the result conclusions were drawn and proposals made.

ANNOTATION

Promotionsarbeit „Legalisierung der verbrecherisch erworbenen Mittel“ ist in Lettland die erste komplexe theoretisch - praktische Forschung der Problemfragen der strafrechtlichen Verantwortlichkeit für die Legalisierung der verbrecherisch erworbenen Mittel.

Die zentrale Idee der Arbeit ist die Analyse der objektiven und subjektiven Merkmale des Tatbestandes der Legalisierung der verbrecherisch erworbenen Mittel (Str.G.Artikel 195), und die Forschung auf dem theoretischen und praktischen Niveau, die den Standpunkt sowohl der Theoretiker als auch der Praktiker in diesen Fragen widerspiegelt.

Im Rahmen der Promotionsarbeit wurde breites Spektrum der wissenschaftlichen Literatur zusammengefasst- Strafrecht, Recht des Strafverfahrens, Kriminalistik, Kriminologie, Internationales Recht, Psychologie, und Philosophie.

Die Forschung behandelt die wesentlichen Vorbedingungen von internationalen Organisationen herausgegebenen Dokumente im Bereich der Vorbeugung der Legalisierung der verbrecherisch erworbenen Mittel und Bekämpfung der Geldwäsche, als auch beurteilt die Entsprechung der rechtlichen Basis Lettlands den Anforderungen der internationalen Organisationen in diesem Aspekt. In der Forschung wird die rechtliche Regulierung der einzelnen ausländischen Staaten in der Vorbeugung und Bekämpfung der Geldwäsche analysiert. Gleichzeitig wurde auch umfangreiche Forschung der Gerichtspraxis durchgeführt.

Das Forschungsergebnis sind Schlussfolgerungen und die eingebrachten Vorschläge

Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts

Izmantotā literatūra

1. Akadēmiskā terminu datubāze. LZA Terminoloģijas komisija. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=koncesija&list=koncesija&lang=LV> [aplūkots 2010.gada 11.februārī].
2. Analītisks pārskats par ienākumu gūšanas kontroles pilnveidošanu Latvijā. KNAB, 2004. Pieejams: http://www.knab.gov.lv/uploads/free/parskati/parskats_ienakumi.pdf [aplūkots 2010.gada 4.janvārī].
3. Atzinums par tematu Baltā grāmata par finanšu pakalpojumu politiku no 2005.–2010.gadam. COM(2005) 629 galīgā redakcija. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja. Briselē, 2006. 5.jūlijs. Pieejams: <http://eur-law.eu/LV/Eiropas-Ekonomikas-socialo-lietu-komitejas-Atzinums-tematu-Balta,371441,d> [aplūkots 2010.gada 5.oktobrī].
4. Baldunčiks Juris. Anglicismi Latviešu valodā. Rīga: “ZINĀTNE”, 1989, ISBN 5796600788.
5. Beļska A. Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse. ASV un Latvijas krimināltiesības. Jurista Vārds, 2008. 9.septembris, Nr.34.
6. Bridžess J.Martins. Saistība starp izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un naudas atmazgāšanu. Naudas atmazgāšana un korupcija: jautājumi, problēmas un apkarošanas metodes. „Eiropa 2000” konference, 1998.
7. Burkāns V. Nepublicētais KD mācību līdzeklis, 1999.
8. Dako P. Psiholoģijas brīnumainās uzvaras. Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 1999, ISBN 9984-17-171-X.
9. Dārziņa L. Ekonomika ēnā starp skaitļiem un emocijām, 2010. Pieejams: <http://darbsvienam.lw.lv/109-enu-ekonomika/> [aplūkots 2010.gada 5.janvārī].
10. Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Zinātne, 2000. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=benefici%C4%81rs&list=&lang=LV> [aplūkots 2011.gada 10.februārī].
11. Ētikas vārdnīca. Rīga: Avots, 1987.
12. Garanča B. Terminoloģijas Jaunumi. Vārds - apakškomisijai. Ekonomikas terminoloģijas apakškomisija (ETAK), 2004. Pieejams: <http://termini.lza.lv/article.php?id=142> [aplūkots 2010.gada 15.februārī].
13. HEUNI Matti Joutsen. Institūta direktors. Nelegālo imigrantu transportēšana. Konference “Organizētā noziedzība Baltijas reģionā”, Zviedrija, 1997. Organizētā noziedzība Baltijas reģionā, rakstu krājums. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997.
14. Jakubaņecs V. Tiesību jēdziens, struktūra un formas. Rīga: P&Ko, 2002, ISBN 9984-689-63-8.
15. Jēgere S. Latvijas likumdošanas sistēmas un struktūras tiesisko pamatu uzlabošanas konceptuālais raksturojums cīņā pret nelikumīgā ceļā iegūto ieņēmumu legalizāciju. Konceptija

“Par nelikumīgā ceļā iegūto naudas līdzekļu un citu ieņēmumu legalizācijas novēršanu Latvijas Republikā. Rīga, [B.g.].

16. Judins A. Kriminālbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Jurista Vārds, 2008. 22.janvāris, Nr.3 (507).

17. Juriss J. Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās. II. Starptautiskā zinātniski praktiskā konference: „Kriminālprocesuālo tiesību un kriminālistikas attīstības perspektīvas”. Maskava, 2012.

18. Juriss J. Naudas atmazgāšanas objekta noteikšanas problemātika. Administratīvā un krimināla justīcija, 2012, Nr.1 (58).

19. Juriss J. Krimināllikumā 195.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objekta noteikšanas problēmas. Starptautiski zinātniskā konference „Valsts un tiesību aktuālās problēmas. Daugavpils Universitāte: Akadēmiskais apgāds „Saule”, 2011.

20. Juriss J. Par tiesu praksi naudas atmazgāšanas lietās. Jurista Vārds, 2011. 19.aprīlis, Nr.16 (663).

21. Juriss J. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tiesiskais regulējums Francijā, Vācijā un Šveicē, Jurista Vārds, 2010. 7.septembris, Nr.36 (631).

22. Juriss J. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Tiesiskais regulējums ASV, Apvienotajā Karalistē un Itālijā. Jurista Vārds, 2010. 31.augusts, Nr.35 (630).

23. Juriss J. Atbildība par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, Tiesiskais regulējums Krievijā un Ukrainā. Jurista Vārds, 2010. 24.augusts, Nr.34 (629).

24. Juriss J. Kā atšķirt divus šķietami līdzīgus noziedzīgus nodarījumus. Latvijas Vēstnesis, pielikums „Jurista vārds”, 2002. 26.marts, Nr.6 (239).

25. Juriss J. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija. Maģistra darbs, Latvijas Policijas akadēmija, 2002.

26. Kalnmeiers Ē. Ģenerālprokurora pārskats par prokuratūras darbu 2012.gadā. Pieejams: <http://prokuratura.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots: 2013.gada 20.februārī].

27. Kalnmeiers Ē. Ģenerālprokurora pārskats par prokuratūras darbu 2011.gadā. Pieejams: <http://prokuratura.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots 2012.gada 29.februārī].

28. Krauss D., Kristians Pastile Jenss. Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, ISBN 998473109X.

29. Krastiņš U. Non bis in idem vai ne bis in idem. Jurista Vārds, 2012. 21.februāris, Nr.8 (707). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=244222> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].

30. Krastiņš U. Noziedzīgu nodarījumu atkārtotības un kopības teorētiski praktiskie risinājumi. Jurista Vārds, 2010. 30.novembris, Nr.48 (643). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=221831> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].

31. Krastiņš U. Dalības un līdzdalības jēdzieni. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Krimināltiesību teorijas un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, ISBN 978-9984-840-07-9.
32. Krastiņš U. Dalības formas. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Krimināltiesību teorija un prakse: Viedokļi, problēmas, risinājumi 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, ISBN 978-9984-840-07-9.
33. Krastiņš U. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Jurista Vārds, 2005. 19.aprīlis, Nr.14. Pieejams:<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=106082> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].
34. Krastiņš U. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Jurista Vārds, 2005. 12.aprīlis, Nr.13. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=105541>; [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].
35. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, ISBN 9984-671-05-4.
36. Krastiņš U. Mācība par nozieguma sastāvu. Rīga: Zvaigzne ABC, [B.g.].
37. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, ISBN 9789984790572.
38. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Beļģija, Dānija, Nīderlande. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008, ISBN 978-9984-802-92-3.
39. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, ISBN 978-9984-790-54-1.
40. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, ISBN 9984-7900-8-8.
41. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2004, ISBN 9984671712.
42. Krastiņš U. Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski - praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 3. Rīga: „AFS”, 2003, ISBN 9984-658-73-2.
43. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Vispārīgā un Sevišķā daļa: Mācību grāmata. Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001, ISBN 9984-671-27-5.
44. Krastiņš U., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. 5.grāmata. Sevišķā daļa. Rīga: Firma “AFS”, 1999, ISBN 9984-658-40-6.
45. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma komentāri. 1.grāmata. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma “AFS”, 1999, ISBN 9984-658-27-9.
46. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999, ISBN 9984-93097-1.

47. Lase I. Cīņu ar naudas atmazgāšanu eksperti vērtēs 2000.gadā. Diena, 1999. 24.oktobris.
48. Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.latvianforyou.com/cgi-bin/l.pl> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].
49. Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].
50. Latvijas Padomju Enciklopēdija. 51.sējums. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija,1984.
51. Latvijas Kriminālkodekss un komentāri par atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem. A.Niedres redakcijā. Rīga: VSIA "Tiesiskās informācijas centrs", 1997, ISBN 9789984541037.
52. Latvijas Kriminālkodekss. Komentāri pie atsevišķiem Kriminālkodeksa pantiem. A.Niedres redakcijā. Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Tiesiskās informācijas centrs, 1995, ISBN 9984-541-49-5.
53. Latvijas PSR Kriminālkodeksa komentāri. J.Dzenīša un A.Niedres vispārīgā redakcijā. Rīga: Avots, 1982.
54. Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Interpola biroja ziņojums. Interpola Ģenerālā sekretariāta vērtējums jautājumā par nelegālā ceļā iegūto finanšu līdzekļu legalizēšanu Latvijā, 1996.
55. Liede A. Krimināltiesības: mācības grāmata juridiskiem institūtiem un fakultātēm. 2 d. Rīga: VAPP, 1946 - 1947.
56. Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, ISBN 9984-689-67-0.
57. Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 2.daļa. Rīga: SIA P&Ko, 2002, ISBN 9984-689-40-9.
58. Lieljuksis A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. 1.daļa. Institucionālā sistēma. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2001, ISBN 9984-655-20-2.
59. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas problēmas. Lekciju materiāli kursam. 2009. Pieejams: <http://flriga.lu.lv/KTK/Liholaja/kvalifikacija5.pdf> [aplūkots 2010.gada 2.jūnijā].
60. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, ISBN 998479016-9.
61. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, ISBN 9984-671-60-7.
62. Liholaja V. Starptautiskās krimināltiesības. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, ISBN 9984-671-57-7.
63. Liholaja V. Kriminālatbildība Latvijā un Spānijā. Spānijas Kriminālkodekss. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, ISBN 9984-731-14-6.

64. Liholaja V. Noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijas teorētiskie pamati un prakse. Rīga: Firma "AFS", 2001, ISBN 9984-658-43-0.
65. Loskutovs A., Judins A. Krimināllikums neformālā skatījumā. Rīga: „P&K”, 2000, ISBN 9984-19-194-X.
66. Ludoviks Aigrots. Cīņa pret naudas atmazgāšanu. Naudas atmazgāšana un korupcija: jautājumi, problēmas un apkarošanas metodes, "Eiropa 2000" Konference, 1998.
67. Maizītis J. Ģenerālprokurora ziņojums par prokuratūras darba rezultātiem. Pieejams: [http://www.prokuratūra.gov.lv/? sadala=174](http://www.prokuratūra.gov.lv/?sadala=174) [aplūkots 2009.gada 10.aprīlī].
68. Mālderis G. Tiesu grāmatvedība. Rīga: LPA, 1996, ISBN 9984-545-52-0.
69. Meikališa Ā., Strada - Rozenberga K. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010. Pieejams: [http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/imateriali/ MantKonf.pdf](http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/imateriali/MantKonf.pdf) [aplūkots 2011.gada 20.oktobrī].
70. Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, ISBN 9948-776-83-7.
71. Monica den Boer. Organizētās noziedzības definīcija. Organizētā noziedzība Baltijas reģionā, rakstu krājums. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997.
72. Niedre A. Kā norobežot Krimināllikuma 195. un 314.pantā paredzētos noziedzīgos nodarījumus. Latvijas Vēstnesis, pielikums „Jurista vārds”, 2002. 9.aprīlis, Nr.7 (240). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=60967> [aplūkots 2010.gada 9.jūnijā].
73. Nikiforovs O. Psiholoģija - pedagogam. Rīga: SIA „Izglītības soļi”, 2007, ISBN 9984-617-91-2.
74. Naudas atmazgāšanas apkopošana. Konsultāciju sesija, ASV Tieslietu ministrija un Latvijas Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests. Rīga, 1999.
75. Noziedzība neatmaksājas: noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Eiropas Komisija, 2012. Pieejams: <http://ec.europa.eu/cgi-bin/etal.pl> [aplūkots 2012.gada 14.jūnijā].
76. Plamše K. Latviju saista ar krievu mafiju Šveicē. Diena, 1999, Nr.28 (2338).
77. Podprigora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: „Biznesa augstskola Turība” SIA, 2006, ISBN 9984-766-85-3.
78. Rozenfelds J. Lietu tiesības. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, a/s „Poligrāfists”, 2002, ISBN 9984-22-465-1.
79. Skrastiņš J. Likumi un noteikumi pret naudas atmazgāšanu, trūkumi un prasības. Naudas atmazgāšana un korupcija: jautājumi, problēmas un apkarošanas metodes. Konference „Eiropa 2000”, 1998.

80. Šellija Lūiza I. Postpadomju organizētā noziedzība un tās ietekme uz bijušo Padomju republiku attīstību un ārvalstīm. Organizētā noziedzība un ekonomiskā attīstība. Organizētā noziedzība un korupcija pēcpadomju Krievijā. Rīga, LPA, 1995.
81. VID aktuālie dati par mantiskā stāvokļa deklarāciju skaitu, 2012. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=7&id=15&oid=79209> [aplūkots 2012.gada 14.jūnijā].
82. Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu (841. – 926., 1130.-1400.p.). Rīga: Mans īpašums, 1998. ISBN 9984-574-13-X.
83. Ziņojums. Kontroles dienests, 2012. Pieejams: http://prokuratura.gov.lv/upload_file/Faili/Kontroles_dienests/KD%202012g.ataskaite.pdf [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
84. Ziņojums. Kontroles dienests, 2011. Pieejams: http://prokuratura.gov.lv/upload_file/Faili/Kontroles_dienests/KD_zinojums_2011.pdf [aplūkots 2012.gada 6.martā].
85. Ziņojumi par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests, Ziņojums. 2010. Pieejams: http://www.lrp.gov.lv/doc_upl/NILLND_2010g_zinojums%282%29.pdf [aplūkots 2011.gada 10.augustā].
86. A brief history of money laundering. Pieejams: <http://www.coustermoneylaundering.com/p08.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].
87. Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Report on Fourth Assessment Visit: Moneyvall, 2012. Pieejams: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LTV4_MER_MONEYVAL\(2012\)_16_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Evaluations/round4/LTV4_MER_MONEYVAL(2012)_16_en.pdf) [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
88. Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism. Third round Detailed assessment report on Latvia. Moneyvall, 2006. Pieejams: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Latvia_en.asp [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
89. Alberto Cisterna. Seizure and confiscation in anti-laundering legislation. UNICRI – Seminar in Tirana, 2007. Pieejams: http://www.unicri.it/wwd/justice/docs/Legal_Measures%5BAlbaniaManual%5D_Screen.pdf [aplūkots 2010.gada 11.februārī].
90. Black's Law Dictionary. United States of America: Thomson business, 2007, ISBN 0-314-15199-0.
91. Bruno Frattasi. Considerations about Antimafia controls in Italian law in relation to public contracts: the role of the prefect in prevention activities and controlling attempts at mafia infiltration with particular regard to the system of monitoring Major Works. UNICRI – Seminar in Tirana, 2007. Pieejams: http://www.unicri.it/wwd/justice/docs/LegalMeasures%5BAlbaniaManual%5D_Screen.pdf [aplūkots 2010.gada 11.februārī].
92. Financial Action Task Force. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org> [aplūkots 2007.gada 11.februārī].

93. Mark Pieth and Gemma Aiolfi. A comparative guide to anti – money laundering: a critical analysis of systems in Singapore, Swizerland, the UK and USA. Typeset by Cambrian Typesetters, Frimley, Surrey. Printed and bound in Great Britain by MPG Books Ltd., Bodmin, Cornwall, Edward Elgar Publishers Cheltenham (UK) and Northampton (USA), 2004, ISBN-10: 1843766736, ISBN-13: 978-1843766735.
94. Money Laundering Prevention. Pieejams:http://www.fincen.gov/financial_institutions/msb/materials/en/prevention_guide.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
95. Offshore Financial Centers IMF Background Paper. Pieejams: <http://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].
96. The cash connection - Organized Crime. Financial Institutions and Money Laundering. Interim Report to the President, Washington, 1986.
97. Villiger Kaspar. Combating Money Laundering: an Important Tasks for the Swiss Federal Banking Commission. Combating Money Laundering in Switzerland. Pieejams: http://www.ejpd.admin.ch/etc/medialib/data/kriminalitaet/geldwaescherei.Par.0015.File.tmp/Spez_bericht_e.pdf [aplūkots 2010.gada 25.februārī].
98. Withdraws Finding on Latvia's Multibanka and Issues Final Rule Against Latvia's VEF Banka. FinCEN. Pieejams: http://www.fincen.gov/news_room/nr/html/20060712.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
99. Second round Evaluation report on Latvia. Summary, Moneyvall, 2004. Pieejams: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Latvia_en.asp [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
100. Stephen V.Berti, Christoph Graber. Das Schweizerische Geldwäschereigesetz. Schulthess polygraphischer Verlag AG, Zürich, 1999. ISBN 3 7255 3839 5.
101. Абрамова. Е.А. “Грязные” деньги и закон. Правовые основы борьбы с легализацией преступных доходов. Сборник материалов под общей редакцией первого заместителя министра внутренних дел Российской Федерации генерал - полковника внутренней службы Министерства внутренних дел Российской Федерации. Москва: Инфра, 1995, ISBN 5-86225-119-7.
102. Алиев В.М., Третьяков И.Л. Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Российский следователь, Москва: Юрист, № 5, 2002.
103. Афанасьев Н.Н. Глава IX. Преступления в сфере экономической деятельности. Уголовное право. Особенная часть: Учебник под ред. Н.И. Ветрова, Ю.И. Ляпунова. Москва: Новый Юрист, 1998, ISBN 5-7969-0020-X.

- 104.Бениций А.С. Ответственность за легализацию преступно приобретенных доходов в уголовном законодательстве Украины и Российской Федерации. Под общей редакцией: А.С.Бениция, Б.Г.Розовского, О.Ю.Якимова. Луганск: „РИО ЛГУВД ИМ. Э.А. ДИДОРЕНКО”, 2008, ISBN 978-966-2905-41-0.
- 105.Борисов А.Б. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. 6-е издание. Москва: „Книжный мир”, 2012, ISBN 978-5-8041-0585-4.
- 106.Борисов В.И. Соответствие уголовной ответственности за легализацию (отмывание) доходов, полученных преступным путем, международным договорам, стороной которых является Украина. Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: сб. материалов третьей Международной научно – практической конференции. Москва: „ТК Велби”, 2006, ISBN 5-482-00711-1.
- 107.Васильев А. Уголовная ответственность за отмывание грязных денег: проблемы правоприменения. Современное право № 11, 2004.
- 108.Васильев А. К вопросу об объекте преступления при легализации (отмывании) денег. Pееjams: <http://www.advoc.biz/k5objekt.html> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
- 109.Васильева Я.Ю. Проблемы квалификации легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: сб. материалов третьей Международной научно – практической конференции. Москва, 2006, ISBN 5-482-00711-1.
- 110.Васин Ю. Г., Аминов Д. И., Бобылев О. В., и др. Алгоритмы 121 - 122. Уголовное право: Общая и особенная части. Интенсивный полный курс. 2 – е изд. Под ред. Л.Д. Гаухмана, А.А.Энгельгардта. Москва: Центр ЮрИн-фоР, 2002, ISBN 5-89158-080-2.
- 111.Ветров Н.И. Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов. Юнити - Дана, Закон и право, 2000, ISBN 5-9512-0206-X.
- 112.Верин В.П. О некоторых вопросах судебной практики по делам о незаконном предпринимательстве и легализации (отмывании) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации №2, 2005.
- 113.Гарбатович Д.А. Ошибки при квалификации легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества в связи с неправильным установлением субъективной стороны совершенного состава преступления. Pееjams: http://oblsud.hmao.sudrf.ru/userimages/oshibki_pri_kvallifikacii_legalizacii. [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
- 114.Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: Закон, Теория, Практика. Москва: АО „Центр ЮрИнфоР”, 2010, ISBN 978-5-89158-179-1.
- 115.Гришаев П.И., Кригер Г.А. Соучастие по уголовному праву. Москва: Госюриздат, 1959.

116. Дагель П. Содержание, форма и сущность вины в советском уголовном праве. Правоведение, 1969, №1, с.78.
117. Демидов Ю. Социальная ценность и оценка в уголовном праве. Москва, 1975.
118. Додонов В.Н., Капинус О.С., Щерба С.П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть: Монография. Москва: Юрлитинформ, 2010, ISBN 978-5-93295-617-5.
119. Жалинский А.Э. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией С.И. Никулина. Москва: Издательство „Менеджер”, 2001, ISBN 5-8346-0095-6.
120. Жубрин Р.В., Лариков А.Н. Профилактика легализации преступных доходов. Москва: Юрлитинформ, 2012, ISBN 978-5-4396-0067-0.
121. Зубов В.А., Осипов С.К. Российская Федерация в международной системе противодействия легализации (отмыванию) преступных доходов и финансированию терроризма. 2.изд. Москва: Спецкнига, 2007, ISBN 9785985370317.
122. Иванов Н.Г. Легализация денежных средств или иного имущества, приобретенных другими лицами преступным путем. Российская юстиция, № 3, 2002.
123. Иванов Э.А. Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним. Москва: Российский Юридический Издательский Дом, 1999, ISBN 5-88635-030-6.
124. Игнатова М. А. Уголовное право Италии: Основные институты: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Piceejams: <http://www.law.edu.ru/book/book.asp?bookID=128867> [aplūkots 2010.gada 11.februārī].
125. Институты по предупреждению коррупции. Специализированные институты по борьбе с коррупцией: обзор моделей. Организация экономического сотрудничества и развития Сеть по борьбе с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии, 2006. Piceejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/9/39972100.pdf> [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
126. Кернер Х.-Х., Дах Э., Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике. Москва: Международные отношения, 1996, ISBN 5-7133-0886-3.
127. Киселев И.А. Борьба с отмыванием преступных доходов. Москва: Юриспруденция, 2010, ISBN 978-5-9516-0438-5.
128. Клепицкий И.А. „Отмывание” денег в современном уголовном праве. Государство и право, № 8, 2002.
129. Козлов А.П. Соучастие: традиции и реальность. Санкт - Петербург: издательство „Юридический центр Пресс”, 2001, ISBN 5-94201-049-8.

130. Козочкин И.Д. Уголовное право США: успехи и проблемы реформирования. Санкт - Петербург: издательство Р.Асланова „Юридический центр Пресс”, 2007, ISBN 978-5-94201-501-7.
131. Комиссаров В.С. Раздел „Преступления в сфере экономической деятельности”. Борзенков Г.Н., Комиссаров В.С., Кузнецова Н.Ф., Тяжкова И.М. Уголовное право в вопросах и ответах. Учебное пособие. Отв. ред. В.С. Комиссаров. Москва: „Проспект”, 2002, ISBN 5-902171-09-1.
132. Красиков А.Ф. Теневая экономика и экономическая преступность: Электронный учебник УЦИ Омского государственного университета, 4 глава. Picejams: <http://newasp.omskreg.ru/bekryash/ch4p1.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].
133. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. Москва: Юридическая литература, 1972.
134. Кругликов Л.Л. Уголовное право России. Часть особенная. Учебник. 4-е издание. Москва: „Проспект”, 2012, ISBN 978-5-392-04442-9.
135. Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации. Науч. ред. Лопашенко Н.А. Москва: Волтерс Клувер, 2006, ISBN 5-466- 00183-X.
136. Лопашенко Н.А. Преступления в сфере экономической деятельности. Комментарий к главе 22 УК РФ. Серия „Закон и общество”. Ростов- на- Дону: Феникс, 1999, ISBN 5-222-00731-6.
137. Мамулян А.С., Кашкин С.Ю. Англо-русский полный юридический словарь. Москва: Эксмо, 2006, ISBN 5-699-15371-3.
138. Международное сотрудничество в борьбе с отмыванием денег и использованием доходов от преступной деятельности: Экспресс-информация (Зарубежный опыт). - Вып. 4. Москва: ГИЦ МВД России, 1994.
139. МЕСТНИКОВ В. Борьба с легализацией преступных доходов: «идеальная модель» США. Picejams: <http://ord-ua.com/2009/05/01/borba-s-legalizaciej-prestupnyh-dohod-ov-idealnaya-model-ssha/?lpage=> [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
140. Немов Р. Общая психология. Санкт - Петербург: Питер, 2006, ISBN 5-469-00944-0.
141. Никулина В.А. Отмывание „грязных” денег. Уголовно - правовая характеристика и проблемы соучастия. Москва: Юрлитинформ, 2001, ISBN 5932950307.
142. Папанов В. П. Международное уголовное право, учебное пособие. Москва: Инфра-М, 1997, ISBN 5-86225-350-5.

- 143.Петросян О.Ш., Трунцевский Ю.В., Барикаев Е.Н., Саркисян А.Ж. Экономические и финансовые преступления. Москва: ЮНИТИ – ДАНА: Закон и право, 2011, ISBN 978-5-238-01740-2.
- 144.Ревенков П.В., Воронин А.Н. Международные банковские операции. Противодействие легализации преступных доходов в Европе. Методический журнал. Pieejams: http://www.reglament.net/bank/mbo/2009_5_article.htm [aplūkots 2010.gada 11.februārī].
- 145.Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. 2-е издание. Москва: Проспект, 2009, ISBN 978-5-392-00610-6.
- 146.Спирин И.Н. Легализация преступных доходов: некоторые теоретические проблемы состава. Pieejams: <http://lawstudents.net/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=231> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
- 147.Спирин И.Н. Судебная практика по делам о легализации денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Противодействие преступности: Уголовно – правовые, криминологические и уголовно – исполнительные аспекты. Материалы III Российского конгресса уголовного права. Москва: Проспект, 2008, ISBN 978-5-392-00279-5.
- 148.Тарбагаева А.Н. Уголовное право. Общая часть: учебник. Под ред. А.Н.Тарбагаевой. Москва: Проспект, 2012, ISBN 978-5-392-02567-1.
- 149.Топильская Е.В. Организованная преступность. Санкт - Петербург: издательство „Юридический центр Пресс”, 1999, ISBN 5-93292-005-X.
- 150.Устинова Т.Д. Новая конструкция ответственности за легализацию денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем. Современное право, № 12, 2002.
151. Фентон Бреслер. Тайны службы мира. Москва: Интерпол, Центрполиграф, 1996, ISBN 5-218-00284-4.
- 152.Хабибуллин М.Х. Ответственность за укрывательство преступлений и недоносительство по советскому уголовному праву. Казань: Издательство Казанского университета, 1984.
- 153.Чекалин А.А. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Отв. ред. А.А. Чекалин; Под ред. д.ю.н., проф. В.Т. Томина, д.ю.н., проф. В.С. Устинова, к.ю.н., доц. В.В. Сверчкова. Москва: Юрайт - Издат, 2004, ISBN 5-94879-119-X.
- 154.Чупрова Е.В. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии. Москва: Волтерс Клувер, 2007, ISBN 5-466-00228-3.
- 155.Энциклопедия налогов. Pieejams: <http://taxnalog.km.ru/view/a1DAC3F1F77C4C7887AB279BE7CD1860.htm> [aplūkots 2009.gada 1.martā].
- 156.Якимов О.Ю. Легализация (отмывание) доходов, приобретенных преступным путем: уголовно – правовые и уголовно – политические проблемы/ науч. ред. Лопашенко Н.А.

Санкт - Петербург: издательство Р.Асланова „Юридический центр Пресс”, 2005, ISBN 5-94201-430-2.

157. Яни П. Незаконное предпринимательство и легализация преступно приобретенного имущества. Законность, № 3, 2005.

Normatīvie akti

1. Pretkorupcijas Konvencija: Apvienoto Nāciju Organizācijas 2003.gada 31.oktobra konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr.191.
2. Pret transnacionālo organizēto noziedzību: Apvienoto Nāciju Organizācijas 2000.gada 15.novembra konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87.
3. Pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti: Apvienoto Nāciju Organizācijas 1988.gada 20.decembra konvencija. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1993, Nr.20., 21., publicēts ar grozījumiem Latvijas Vēstnesī 2003. 26.septembrī, Nr.133.
4. Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes 2005.gada 16.maija konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, Nr.205.
5. Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija: Eiropas Padomes 1999.gada 27.janvāra konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2000. 20.decembris, Nr.460/464.
6. Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju: Eiropas Padomes 1990.gada 8.novembra konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1998. 23.oktobris, Nr.308.
7. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Eiropas Padomes 1950.gada 4.novembra konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūnijs, Nr.143/144. (858/859).
8. Par skaidras naudas kontroli, kuru ievēd Kopienas teritorijā vai izved no tās: Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 26.oktobra Regula (EK) Nr.1889/2005. Eiropas Savienības oficiālais Vēstnesis, 2005.gada 25.novembris. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0009:0012:LV:PDF> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
9. Ar ko nosaka īstenošanas pasākumus Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai (2005/60/EK) attiecībā uz “politiski ietekmējamās personas” definīciju un tehniskajiem kritērijiem vienkāršotām klienta uzticamības pārbaudes procedūrām un atbrīvojumam sakarā ar finanšu darbību, kuru veic reti vai ļoti ierobežotos apjomos: Eiropas Savienības Komisijas 2006.gada 1.augusta direktīva. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2006. 4.augusts, L 214/32 LV. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006: 214:0029: 0034: LV:PDF> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
10. Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai: Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 26.oktobra direktīva Nr.2005/60/EK. Oficiālais Vēstnesis L309, 2005. 25.novembris. Pieejams: <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:LV:PDF [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

11. Eiropas Parlamenta 2001.gada 4.decembra direktīva (2001/97/EK), ar ko groza Padomes Direktīvu (91/308/EEK) „Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai”. Pieejams: http://www.ttc.lv/advantagecms/docs/STA/Tulkojumi_no_anglju_val/Direktiivas/32001L0097.rtf [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

12. Eiropas Parlamenta un Padomes 1995.gada 18.jūlija direktīva Nr.95/26/EK. Oficiālais Vēstnesis L 168. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0026:LV:HTML> [aplūkots 2011.gada 5.janvārī].

13. Par to, kā novērst finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtas naudas legalizēšanai: Eiropas Kopienų Padomes 1991.gada 10.jūnija direktīva Nr.91/308/EEK. Oficiālais Vēstnesis L 166, 28/06/1991. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0308:LV:HTML> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].

14. Eiropas Savienības Padomes 1989.gada 15.decembra direktīva Nr.89/646/EEK. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&numdoc=389L0646&model=guichett&lg=en [aplūkots 2011.gada 5.janvārī].

15. Eiropas Padomes 1977.gada 12.decembra direktīva Nr.77/780/EEK. Pieejams: http://folk.uio.no/olavt/direktiver/en_377L0780.shtml [aplūkots 2011.gada 5.janvārī].

16. Pamatlēmums 2005/212/TI: Eiropas Savienības Padomes 2005.gada 24.decembra Pamatlēmums. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

17. Ar ko paredz minimuma noteikumus par noziedzīgu darbību pazīmēm un sodiem narkotisko vielu nelikumīgas tirdzniecības jomā: Eiropas Savienības Padomes 2004.gada 25.oktobra Pamatlēmums 2004/757/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 335, 2004. 11.novembris.

18. Par krimināltiesiskās sistēmas stiprināšanu, lai novērstu neatļautas ieceļošanas, tranzīta un uzturēšanās atbalstīšanu: Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 28.novembra Pamatlēmums 2002/946/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 328, 2002. 5.decembris.

19. Par bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu: Eiropas Savienības Padomes 2003.gada 22.decembra Pamatlēmums 2004/68/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 13, 2004. 20.janvāris.

20. Par cilvēku tirdzniecības apkarošanu: Eiropas Savienības Padomes 2002.gada 19.jūnija Pamatlēmums 2002/629/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 203, 2002. 1.augusts.

21. Par terorisma apkarošanu: Eiropas Savienības Padomes 2002.gada 13.jūnija Pamatlēmums 2002/475/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 164, 2002. 22.jūnijs.

22. Par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, identifikāciju, meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju: Eiropas Savienības Padomes 2001.gada 26.jūnija Pamatlēmums 2001/500/TI. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:182:0001:0002:EN:PDF> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].
23. Par pastiprinātu aizsardzību, izmantojot kriminālsodus un citas sankcijas, pret naudas viltošanu saistībā ar euro ieviešanu: Eiropas Savienības Padomes 2000.gada 29.maija Pamatlēmums 2000/383/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 140, 2000. 14.jūnijs.
24. Par dalības kriminālās organizācijās uzskaitīšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs par noziedzīgu nodarījumu: Eiropas Savienības Padomes 1998.gada 21.decembra Pamatlēmums 98/733/TI. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, OV L 351, 1998. 29.decembris.
25. Vienotā Rīcība (98/733/TI): Eiropas Savienības Padome, 1998. 21.decembris. Pieejams: <http://www.eur-lex.europa.eu> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].
26. The FATF Recommendations, 2012. Pieejams: [http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20\(approved%20February%202012\)%20reprint%20May%202012%20web%20version.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%20(approved%20February%202012)%20reprint%20May%202012%20web%20version.pdf) [aplūkots 2013.gada 20.februāris].
27. The FATF Recommendations, 2003. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%202003.pdf> [aplūkots 2013.gada 20.februārī].
28. The FATF Recommendations, 1996. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201996.pdf> [aplūkots 2013.gada 20.februārī].
29. The FATF Recommendations, 1990. Pieejams: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations%201990.pdf> [aplūkots 2013.gada 20.februārī].
30. Pasākumi, kas vērsti pret noziedzīgas izcelsmes līdzekļu pārvedumiem un uzglabāšanu. Rekomendācija (R (80) 101) un Skaidrojošais memorands. Strasbūra: Eiropas Padome, 1980. 27.jūnijs.
31. Par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses: Eiropas 1995.gada 12.jūnija līgums. Pieejams: http://www.l2d.lv/l.php?doc_id=36721 [aplūkots 2010.gada 5.janvārī].
32. Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money - laundering. Deklaration of Basle Committee on Banking Supervision. December of 1988. Pieejams: <http://www.imolin.org/pdf/imolin/basle98.pdf> [aplūkots 2010.gada 16.novembrī].
33. Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43.
34. Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas 2005.gada 21.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74 (3232).
35. Krimināllikums: Latvijas Republikas 1998.gada 17.jūnija likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.

36. Latvijas Republikas Kriminālkodekss. Rīga: NAIS, 1995.
37. Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Ziņotājs, 1992. 30.janvāris, Nr.4.
38. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Rīga: Avots, 1984.
39. Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2012.gada 13.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2012. 27.decembris, Nr.202 (4805).
40. Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeklarēto ienākumu deklarēšanas likums: Latvijas Republikas 2011.gada 12.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2011.14.decembris, Nr.196 (4594).
41. Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2011.gada 31.marta likums. Latvijas Vēstnesis, 2011. 15.aprīlis, Nr.60 (4458).
42. Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā: Latvijas Republikas 2009.gada 10.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 30.decembris, Nr.205(4191).
43. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums: Latvijas Republikas 2008.gada 17.jūlija likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30.jūlijs, Nr.116 (3900).
44. Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2007.gada 13.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 29.decembris, Nr.208.
45. Grozījumi likumā "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu": Latvijas Republikas 2005.gada 26.maija likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 10.jūnijs, Nr.92 (3250).
46. Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2005.gada 28.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 18.maijs, Nr.78.
47. Grozījumi likumā "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu": Latvijas Republikas 2003.gada 18.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 2004. 7.janvāris, Nr.2 (2950).
48. Grozījumi likumā "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu": Latvijas Republikas 2002.gada 20.jūnija likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 5.jūlijs, Nr.101 (2676).
49. Grozījumi likumā "Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu": Latvijas Republikas 2000.gada 8.jūnija likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 27.jūnijs, Nr.240/241 (2151/2152).
50. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: Latvijas Republikas 1998.gada 15.oktobra likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 4.novembris, Nr.331/332 (1392/1393).
51. Grozījumi Kredītiestāžu likumā: Latvijas Republikas 1998.gada 21.maija likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 9.jūnijs, Nr.167/169 (1228/1230).
52. Grozījumi Latvijas Kriminālkodeksā: Latvijas Republikas 1998.gada 2.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 16.aprīlis, Nr.100/101 (1161/1162).
53. Grozījumi Prokuratūras likumā: Latvijas Republikas 1998.gada 2.aprīļa likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 15.aprīlis, Nr.99 (1160).

54. Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu: Latvijas Republikas 1997.gada 18.decembra likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 6.janvāris, Nr.3.
55. Kredītiestāžu likums: Latvijas Republikas 1995.gada 5.oktobra likums. Latvijas Vēstnesis, 1995. 24.oktobris, Nr.163.
56. Grozījumi Latvijas Kriminālkodeksā: Latvijas Republikas 1993.gada 1.jūnija likums. Saeimas un MK Ziņotājs, 1993., Nr.24./25.
57. Par Latvijas Banku: Latvijas Republikas 1992.gada 19.maija likums, Ziņotājs, 1992. 4.jūnijs, Nr.22/23.
58. Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi: Ministru kabineta 2010.gada 30.novembra noteikumi Nr.1096. Latvijas Vēstnesis, 2010. 7.decembris, Nr.193 (4385).
59. Par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem: MK 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1071. Latvijas Vēstnesis, 2008. 29.decembris, Nr.201 (3985).
60. Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi: Ministru kabineta 2008.gada 23.septembra noteikumi Nr.791. Latvijas Vēstnesis, 2008. 26.septembris, Nr.150 (3934).
61. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas padomes nolikums: MK 2004.gada 25.novembra noteikumi Nr.55. Latvijas Vēstnesis, 2005. 27.janvāris, Nr.15 (3173).
62. Par neparasta finanšu darījuma pazīmēm: MK 1998.gada 07.jūlija noteikumi Nr.246. Latvijas Vēstnesis, 1998. 10.jūlijs, Nr.205/207 (1266/1268).
63. Federal Criminal Code and Rules, West Publishing Company, 1993 Edition.
64. The Act on the Prevention of Money Laundering and Financing of Terrorism. (Wet ter voorkoming van Witwassen en Financiering van Terrorisme), of 15th July 2008. Pieejams: <http://english.minfin.nl/dsresource?objectid=74175&type=org> [aplūkots 2011.gada 10.janvārī].
65. Proceeds of Crime Act. UK, 2002. Office of Public Sector Information. Pieejams: http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020029_en_1 [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
66. FinCEN. USA PATRIOT Act. U.S., 2001. Pieejams: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=107_cong_public_laws&docid=f:publ056.107.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
67. Money Laundering Suppression Act. ASV. FFIEC, 1994. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Suppression_1994.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
68. Act on the Disclosure of Unusual Transactions. Dutch Wet Melding Ongebruikelijke Transacties, of 16 December 1993. International Money Laundering Information Network.

- Pieejams: <https://www.imolin.org/amlid2/showLaw.do?law=6024&language=ENG&country =NET> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].
69. CRIMINAL JUSTICE ACT. Office of Public Sector Information. UK, 1993. Pieejams: http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1993/ukpga_19930036_en_1 [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
70. Anti Money Laundering Act. U.S. Annunzio – Wylie, FFIEC, 1992. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/Annunzio_Wylie.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
71. Anti Drug Abuse Act. ASV. 1988. Pieejams: <http://www.unodc.org/doc/enl/1986-30-E.pdf> [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
72. Money Laundering Control Act of 1986. Pieejams: http://www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/documents/regulations/ML_Control_1986.pdf [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
73. Drug Trafficking Offences Act (DTOA). UK, 1986. Pieejams: <http://www.statutelaw.gov.uk> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
74. The Currency and foreign Transaction Reporting Act - Bank Secrecy Act., 1970. Pieejams: http://www.fincen.gov/statutes_regs/bsa/ [aplūkots 2013.gada 26.februārī].
75. Theft Act 1968, article 22. Pieejams: <http://www.lawteacher.net/PDF/TA%201968.pdf> [aplūkots 2010.gada 9.februārī].
76. Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2013) Pieejams: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
77. Strafgesetzbuch, 2012. Pieejams: <http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
78. Strafgesetzbuch. Deutscher Taschenbuch Verlag, dtv. Ausflüge, Stand 15.December 1994.
79. Gesetz über das Aufspüren von Gewinnen aus schweren Straftaten (Geldwäschegesetz - GwG), 2008. Pieejams: http://bundesrecht.juris.de/gwg_2008/BJNR169010008.html [aplūkots 2010.gada 20.februārī].
80. Codice penale. 2011/2012. Pieejams: http://www.docsity.com/it-docs/Codice_penale_pdf_2011_2012 [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
81. Legge 31-05-1965, Nr.575 - Disposizioni contro la mafia. Pieejams: http://www.studio-avvocato-penale.it/Misure_antimafia.pdf [aplūkots 2013.gada 26.februārī].
82. Уголовный кодекс Голландии, 1881. Pieejams: http://law.edu.ru/norm/norm.asp?norm_ID=1242430 [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
83. Уголовный кодекс Республики Армения, 2003. Pieejams: <http://ugolovnykodeks.ru/category/ugolovnyj-kodeks-armenii/> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

84. Уголовный кодекс Республики Беларусь, 1999. Национальный центр правовой информации Республики Беларусь. Pieejams: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk9900275&p2={NRPA}> [aplūkots 2012.gada 6.novembrī].
85. Уголовный кодекс Республики Казахстан, 1997. Pieejams: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032 [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
86. Уголовный кодекс Республики Казахстан, 1997. Санкт - Петербург: Юридический центр Пресс, 2001, ISBN 5-94201-022-6.
87. Уголовный кодекс Республики Таджикистан, 1998. Санкт - Петербург: Юридический центр Пресс, 2001, ISBN 5-94201-040-4.
88. Уголовный кодекс Республики Таджикистан, 1998. Pieejams: <http://legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].
89. Уголовный кодекс Российской Федерации, 1996. Pieejams: <http://www.uk-rf.com/glava22.html> [aplūkots 2013.gada 1.martā].
90. Уголовный кодекс Российской Федерации, 1996. Москва: Проспект, 2006, ISBN 5-482-00809-6.
91. Уголовный кодекс Украины, 2001. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php> [aplūkots 2013.gada 27.febrārī].
92. О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации: Федеральный закон Российской Федерации от 21 июля 2004 года № 73 – ФЗ. Pieejams: <http://www.rg.ru/2004/07/28/nakazanie-doc.html> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
93. О внесении изменений и дополнений в Уголовный кодекс Российской Федерации: Федеральный закон Российской Федерации от 8 декабря 2003 года № 162 – ФЗ. Pieejams: <http://www.rg.ru/2003/12/16/kodeks.html> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
94. О внесении изменений и дополнений в законодательные акты Российской Федерации в связи с принятием Федерального закона "О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем": Федеральный закон Российской Федерации от 7 августа 2001 года № 121 – ФЗ. Pieejams: <http://base.garant.ru/12123861.htm> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
95. О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма: Федеральный закон Российской Федерации от 7 августа 2001 года № 115 – ФЗ. Pieejams: <http://www.icbe.ru/docs/zakon115fz.doc> [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
96. О дополнительных мерах по усилению борьбы с сокрытием не обложенных налогом доходов, а также отмыванием доходов, полученных незаконным путем. Указ Президента

Украины от 22 июня 2000 года №813/2000 Pieejams: <http://zakon.nau.ua/rus/print/doc/doc/doc/?uid=2051.755.1> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

97. О некоторых вопросах защиты банковской тайны. Указ Президента Украины от 21 июля 1998 года №805/98. Pieejams: <http://zakon.nau.ua/rus/print/doc/doc/doc/?uid=2052.1203.1> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

98. О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Украины в связи с принятием Закона Украины "Об обороте в Украине наркотических средств, психотропных веществ, их аналогов и прекурсоров" и Закона Украины "О мерах противодействия незаконному обороту наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров и злоупотреблению ими". Закон Украины от 15 февраля 1995 года №64/95-ВР. Верховная Рада Украины. Pieejams: <http://zakon.nau.ua/rus/doc/?uid=2055.43.0> [aplūkots 2010.gada 10.februārī].

Tiesu prakse

1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009.gada 28.maija spriedums: Par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 32.panta trešās daļas vārdu "ne vēlāk kā 60 dienu laikā" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam, lietā Nr.2008-47-01. Latvijas Vēstnesis, 2009. 2.jūnijs, nr.85 (4071).
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 20.decembra lēmumā lietā Nr.SKK-446/2012, krimināllietā Nr.11518007106.
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 31.maija lēmums lietā Nr.SKK 55/12, krimināllietā Nr.15830113805.
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 28.oktobra lēmums lietā Nr.SKK 455/09, krimināllietā Nr.1815005102.
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 7.septembra lēmums lietā Nr.SKK-310/2009, krimināllietā Nr.13870001704.
6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 18.jūnija lēmums lietā Nr.SKK-333/2007, krimināllietā Nr.11810011003.
7. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 23.marta lēmums lietā Nr.SKK-153/2007, krimināllietā Nr.11390037705.
8. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmums lietā Nr.SKK-4/2007, krimināllietā Nr.11810007505.
9. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.SKK-01-0020/06, krimināllietā Nr.1814002803.
10. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2012.gada 8.marta spriedums lietā Nr.PAK-67, krimināllietā Nr.11518007106.

11. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2009.gada 13.februāra spriedums lietā Nr.PAK-119/2009, krimināllietā Nr.13870001704.
12. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2004.gada 25.marta spriedums lietā Nr.PAK - 49, krimināllietā Nr.140003302.
13. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2011.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.15830113805, krimināllietā Nr. KA04-0888-11/17.
14. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 13.augusta spriedums lietā Nr.KA04-395-08/27, krimināllietā Nr.11810016907.
15. Latvijas Republikas Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.KA 05-36/07-13, krimināllietā Nr.11300046606/ 11300061606.
16. Latvijas Republikas Rīgas Apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 24.novembra spriedums lietā Nr.K04-0019-09/8, krimināllietā Nr.12507004106.
17. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 9.janvāra spriedums lietā Nr.K04-80-09/18, krimināllietā Nr.15830113306.
18. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2008.gada 29.augusta spriedums lietā Nr.K04-120-08/23, krimināllietā Nr.11350005905/ 82502003905.
19. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 12.aprīļa spriedums lietā Nr.K04-159/07-3, krimināllietā Nr.12507004406.
20. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 11.decembra spriedums lietā Nr.K04-322-07/18, krimināllietā Nr.15830110604/ 15830106205.
21. Latvijas Republikas Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2007.gada 1.novembra spriedums lietā Nr.K04-318/07-2, krimināllietā Nr.15830035900.
22. Latvijas Republikas Gulbenes rajona tiesas 2006.gada 8.decembra spriedums lietā Nr.K 14-141/06/3, krimināllietā Nr.1117001805.
23. Latvijas Republikas Jūrmalas pilsētas tiesas 2008. gada 3.aprīļa spriedums lietā Nr.K 17-0105-08, krimināllietā Nr.15830111505.
24. Latvijas Republikas Madonas rajona tiesas 2006.gada 7.decembra spriedums lietā Nr.K 23-127/06-2, krimināllietā Nr.11300046606/ 11300061606.
25. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2010.gada 1.februāra spriedums lietā Nr.K 28-15/10-7, krimināllietā Nr.15830104006.
26. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2011.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.K29-1540/11, krimināllietā Nr.16870002609.
27. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 29.februāra spriedums lietā Nr.K 29-186-08/7, krimināllietā Nr.5830201203.

28. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2009.gada 30.aprīļa spriedums lietā Nr.K 30-486/18-2009, krimināllietā Nr.15830104508.
29. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2008.gada 30.maija spriedums lietā Nr.K 30-351/7/2008, krimināllietā Nr.15830110905.
30. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2008.gada 5.marta spriedums lietā Nr.K 30-093/11-2008, krimināllietā Nr.12507000307/ 158301108904.
31. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2007.gada 15.augusta spriedums lietā Nr.K 30-648/7/2007, krimināllietā Nr.15830101607.
32. Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 3.aprīļa spriedums lietā Nr.K 31-210/08, krimināllietā Nr.15830104405.
33. Latvijas Republikas Valkas rajona tiesas 2007.gada 7.maija spriedums lietā Nr.K 38-62/07, krimināllietā Nr.11140008307.
34. Latvijas Republikas Valmieras rajona tiesas 2012.gada 4.janvāra spriedums lietā Nr.K39-0063/12, krimināllietā Nr.12130000211.
35. Vācijas Federālās Augstākās tiesas 2007.gada 18.jūlija spriedums lietā 2 StR 69/07. Pieejams: <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/2/07/2-69-07.php?referer=db> [aplūkots 2012.gada 22.augustā].
36. Austrijas Augstākās tiesas 1980.gada 19.jūnija spriedums lietā 13Os50/80. Pieejams: http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19800619_OGH0002_0130OS00050_8000000_000 [aplūkots 2012.gada 22.augustā].
37. ASV tiesas spriedums lietā: ASV pret Vienpadsmit braucamrīkiem (U.S.v. Eleven Vehicles). F.Supp. WL 4273763 (E.D.Pa.), 1993.
38. ASV tiesas spriedums lietā: ASV pret Zināmiem kontiem (U.S.v. Certain Accounts). 981.(a)(1)(A). Nod., 134 Cong.Rec. S173565 (1988.g.10.nov.). 795 F. Supp. 391 (S.D. Fla. 1992).
39. ASV tiesas spriedums lietā: ASV pret Svarka akciju sabiedrību (U.S.v. Swark Corp). 797 F.Supp. 497 (E.D.Va. 1992).
40. ASV tiesas spriedums lietā: ASV pret 448.342,85 USD (U.S.v. \$448,342.85). 969 F.2d 474(7.apg. 1992).
41. ASV tiesas spriedums lietā: ASV pret vienpadsmit braucamrīkiem, supra; ASV pret 4643 W.Kennedy Blvd. (U.S.v. 4643 W.Kennedy Blvd.), Nr.90-46-Civ-T-13. (M.D.Fla.1990.gada12.februāris).
42. Определение Судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда РФ от 15 марта 2007 года. И 83-Д06-20. Pieejams: http://www.supourt.ru/vscourt_detale.php?id=5200 [aplūkots 2010.gada 1.februārī].

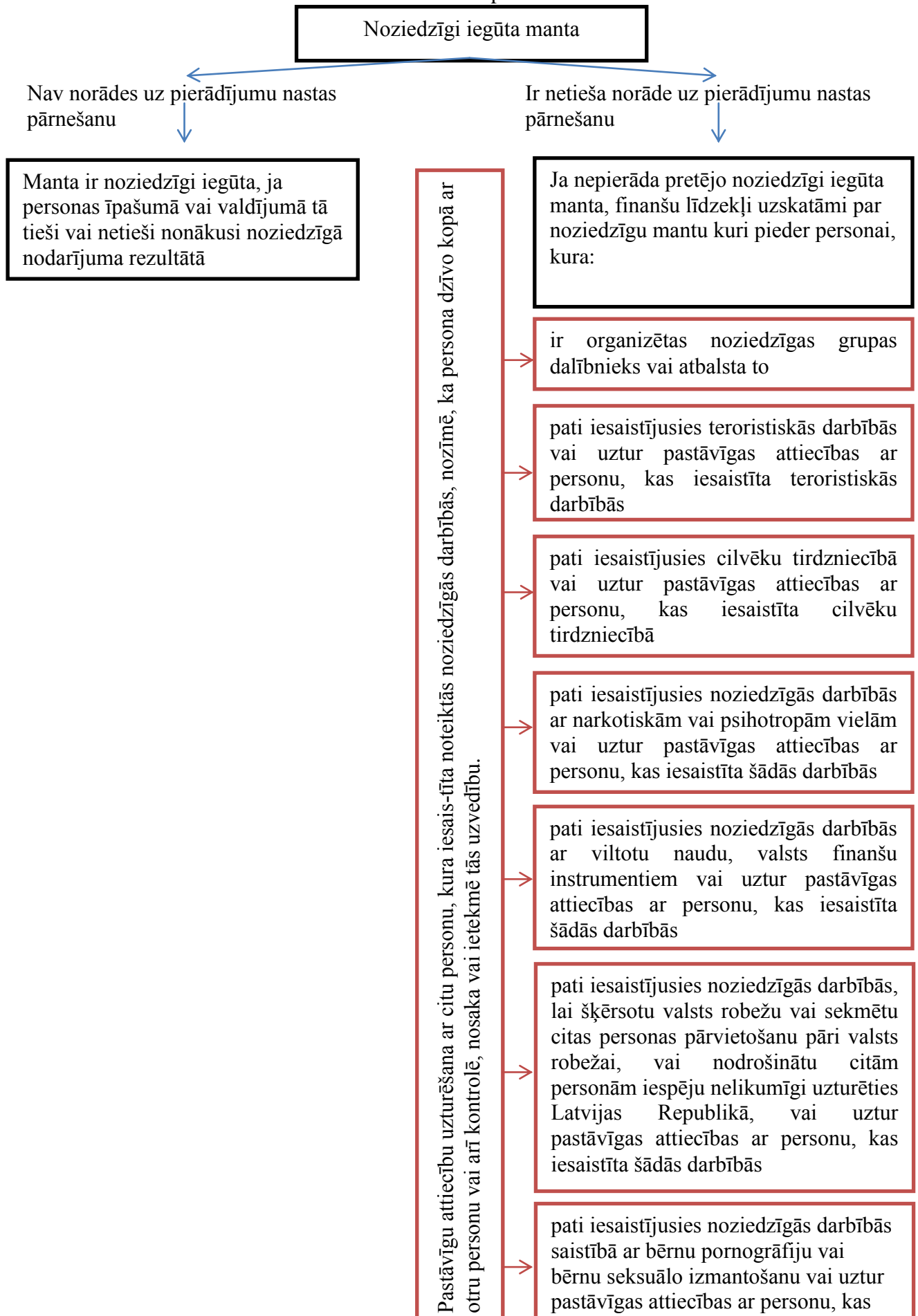
43. Приговор Курганского областного суда от 8 августа 2006 года по уголовному делу в отношении В. Архив Курганского областного суда. 2006 г. Pieejams: http://oblsud.kurgan.ru/doc_sud/public66.doc [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
44. Приговор Белогорского районного суда Амурской области от 14 декабря 2004 года по уголовному делу в отношении И. Архив Белогорского районного суда Амурской области. 2004 г. Pieejams: http://ugur.ru/arhiv/7_iyul_2005_g806/proizvodstvo_v_sude809/obvinitelnyy_prigovor_kak_priznak_subjekta_prestupleniya [aplūkots 2010.gada 1.februārī].
45. Par tiesu praksi, piemērojot likumus, kas nosaka kriminālatbildību par dzimumnoziegumiem. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1992.gada 19.oktobra lēmums Nr.6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums. 1991.-1992. Rīga: P&K”, 2002.
46. Par krimināllikuma piemērošanu lietās par tīšām slepkavībām. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1992.gada 24.februāra lēmums Nr.1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums. 1991.-1992. Rīga: P&K”, 2002.
47. О некоторых вопросах судебной практики по делам о незаконном предпринимательстве и легализации (отмывании) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем: постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 18 ноября 2004 года № 23. Сборник постановлений пленумов Верховного суда РФ (РСФСР) и Верховного суда СССР по уголовным делам. Москва: Проспект, 2010, ISBN 978-5-392-01026-4.

Likumprojekti

1. Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas 2012. gada 4.oktobra likumprojekts Nr.9/Lp11. Pieejams:<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/DDB4339B4D6CEF0CC2257A8E00285577?OpenDocument> [aplūkots 2012.gada 10.novembrī].
2. Grozījumi Krimināllikumā: Likumprojekta anotācija, 2012. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument#b> [aplūkots 2012.gada 1.septembrī].
3. Grozījumi Kriminālprocesa likumā: Likumprojekts, TMLik_260911_NIM. Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2011 [nepublicēts].
4. Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu finanšu sistēmā: Latvijas Bankas likumprojekts, 1996 [nepublicēts].
5. Par cīņu ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu finanšu sektorā: Šveices Federālā likuma projekts, 1994 [nepublicēts].

Pielikums Nr.1 (noziedzīgi iegūta manta)

KPL 355.pants

Pielikums Nr.2 (MK noteikumu salīdzinošā shēma)

NOVĒRŠANAS LIKUMA SUBJEKTI/ DARĪJUMI	MK NOTEIKUMI NR.246	MK NOTEIKUMI NR.437	MK NOTEIKUMI NR.127	MK NOTEIKUMI NR.1071
Darījumos:				Attiecībā uz kredītiestādēm:
1)(visu veidu darījumos) ar skaidru naudu vai summu;	50 000 latu un vairāk	40 000 latu un vairāk	40 000 latu un vairāk	40 000 latu un vairāk
2) kuros monētas vai banknotes ar mazu nominālu apmainītas pret banknotēm ar lielāku nominālu (vai otrādi) vai pret citām banknotēm ar tādu pašu nominālu;	10 000 latu apmērā un vairāk	1 000 latu apmērā un vairāk	1 000 latu apmērā un vairāk	1 000 latu apmērā un vairāk
3) čeku, ceļojuma čeku vai līdzīgu maksāšanas līdzekļu pirkšana vai pārdošana par skaidru naudu;	10 000 latu apmērā un vairāk	10 000 latu apmērā un vairāk	10 000 latu apmērā un vairāk	
4)klients, izmantojot kredītkartes vai citas norēķinu kartes, mēneša laikā izņem skaidrā naudā	50 000 latu apmērā un vairāk	40 000 latu apmērā un vairāk	40 000 latu apmērā un vairāk	40 000 latu apmērā un vairāk
5) izmantojot pārskaitījumus, neatverot kontu, (pārskaitījums - naudas pārskaitījums, ko veic klients, izmantojot pasta, telegrafa vai elektroniskā pasta pakalpojumus, ieskaitot Internet tīklu, un kas neietver starpbanku telegrafa pārskaitījumu, kurā bankas ir klients - nosūtītājs un gala beneficiārs);	50 000 latu apmērā un vairāk	40 000 latu apmērā un vairāk	40 000 latu apmērā un vairāk	
6) valūtas maiņa valūtas maiņas punktā;	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu, kuras ekvivalents ir 5 000 latu un vairāk	par summu, kuras ekvivalents ir 5 000 latu un vairāk
7) darījums, kurā piedalās klients, kas tiek turēts aizdomās par terora akta izdarīšanu vai līdzdalību tajā un ir iekļauts personu sarakstā, par kuru kredītiestādes un finanšu iestādes informējis Kontroles dienests.	nav paredzēts	nav paredzēts	ir paredzēts	ir paredzēts
Attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kas nodarbojas ar ārvalstu valūtas skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu:				
pērk vai pārdod ārvalstu valūtu	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	5 000 latu un vairāk
Attiecībā uz naudas pārvedumu un pārskaitījumu pakalpojumu sniedzēju, kuram ir tiesības sniegt šādus pakalpojumus (izņemot kredītiestādes):				
veicot pārskaitījumu vai pārvedumu:	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	25 000 latu un vairāk
Attiecībā uz zvērinātiem revidentiem, zvērinātu revidentu komercsabiedrībām, nodokļu konsultantiem,				

ārpakalpojumu grāmatvežiem:				
klienta (no fiziskām personām, tajā skaitā no kapitālsabiedrības īpašnieka) saņemtais skaidras naudas aizņēmums pārskata periodā	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	40 000 latu vai vairāk
kapitālsabiedrības īpašniekam – kapitālsabiedrībai sniegtais skaidras naudas aizdevums dividendēs pārsniedz izmaksāto summu	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par 40 000 latu vai vairāk
Attiecībā uz zvērinātiem notāriem:				
1)klients nodod glabājumā skaidru naudu;	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu 10 000 latu un vairāk
2)pildot Notariāta likumā noteiktos amata pienākumus, sniegta konsultācija vai veikts apliecinājums darījumam, kura pazīmes atbilst vismaz vienai no šajos noteikumos minētajām neparasta darījuma pazīmēm un kurš attiecas uz likuma 3.panta pirmās daļas 4.punktā minētajām darbībām.	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	summa nav noteikta
Attiecībā uz zvērinātiem advokātiem un citiem neatkarīgiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem:				
1)klients nodod vai saņem skaidru naudu, pilnvarojot veikt finanšu starpniecību;	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu 10 000 latu un vairāk
2)sniegta konsultācija par darījumu, kura pazīmes atbilst vismaz vienai no šajos noteikumos minētajām neparasta darījuma pazīmēm un kurš attiecas uz likuma 3.panta pirmās daļas 4.punktā minētajām darbībām;	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	Summa netiek prasīta
Attiecībā uz komersantiem, kas nodarbojas ar nekustamo īpašumu tirdzniecību vai tās starpniecību:				
1)klients, iegādājoties nekustamo īpašumu, slēdz līgumu, kas paredz samaksu vienā vai vairākās reizēs skaidrā naudā;	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu 15 000 latu un vairāk
2)klients, slēdzot sadarbības līgumu par nekustamā īpašuma iegādi, veic skaidras naudas iemaksu komersanta kasē.	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu 20 000 latu un vairāk
Attiecībā uz komersantiem, kas nodarbojas ar transportlīdzekļu tirdzniecību vai tās starpniecību:				
klients, iegādājoties transportlīdzekli, vienā vai vairākās reizēs norēķinās skaidrā naudā.	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu 20 000 latu un vairāk

Attiecībā uz komersantiem, kas nodarbojas ar dārgmetālu, dārgakmeņu un to izstrādājumu tirdzniecību:				
1)klients, pērkot dārgmetālus, dārgakmeņus vai to izstrādājumus, norēķinās skaidrā naudā;	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	par summu 10 000 latu un vairāk
2)klients pārdod vai piedāvā iegādāties dārgmetālus, dārgakmeņus vai to izstrādājumus par cenu, kas nepārsniedz 50 % no to tirgus vērtības, kura nosakāma pēc Latvijas Bankas noteiktā kursa.	nav paredzēts	nav paredzēts	nav paredzēts	nav noteiktas summas
Azartspēlēs:				
1)laimests vienā vai vairākās reizēs kopā;	10 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk
2)klients, mainot spēles dalības līdzekļus (žetonus u.c.), izņem čeku vai maina valūtu.	10 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk
3)klients, iegādājas spēles dalības līdzekļus (žetonus u.c.).	nav paredzēts	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk
4) klients, mainot spēles dalības līdzekļus (piemēram, žetonus), izdara bezskaidras naudas pārskaitījumu;	nav paredzēts	5 000 latu apmērā un vairāk	5 000 latu apmērā un vairāk	nav paredzēts
Ieguldījumu vērtspapīros (īstermiņa naudas tirgus instrumentos, ilgtermiņa vērtspapīros - akcijās, obligācijās un fondu ieguldījumu aplicībās):				
1)kreditīstādes vai brokeru sabiedrības klients par veiktajiem pakalpojumiem un darījumiem ar vērtspapīriem norēķinās, izdarot vienreizēju maksājumu skaidrā naudā;	10 000 latu apmērā un vairāk	10 000 latu apmērā un vairāk	10 000 latu apmērā un vairāk	10 000 latu apmērā un vairāk
2)kreditīstādes vai brokeru sabiedrības klients izdara ieguldījumus vērtspapīros, maksājot skaidrā naudā (darījumu apjoms mēnesī);	50 000 latu un vairāk	25 000 latu un vairāk	nav paredzēts	
3)tirdzniecības starpnieks (arī fiziskā persona) savā vārdā uzpērk privatizācijas sertifikātus vai tās īpašumā kontos ir sertifikāti	par summu 25 000 latu apmērā un vairāk; 50 000 latu apmērā un vairāk	par summu 10 000 latu un vairāk; 25 000 latu apmērā un vairāk	par summu 10 000 latu un vairāk; 25 000 latu apmērā un vairāk	
Starpnieksabiedrību (brokeru sabiedrību) dibināšana un darbība, ja:				
1)starpnieksabiedrības dibinātāji nepārstāv nevienu finanšu institūciju vai uzņēmumu (uzņēmumsabiedrību) un <u>naudas līdzekļu ieguldījumi vērtspapīros sasniedz noteiktu summu</u> vai netiek piesaistīti klienti un tirgū	25 000 latu apmērā un vairāk	25 000 latu apmērā un vairāk	25 000 latu apmērā un vairāk	

neparādās informācija par šīs sabiedrības pakalpojumiem;				
2)klientu skaits ir neliels (līdz pieciem klientiem) un tie pārstāv institūcijas, kas reģistrētas beznodokļu vai zemu nodokļu valstīs un zonās, kas minētas Ministru kabineta noteikumos - "Noteikumi par beznodokļu vai zemu nodokļu valstīm un zonām";	nav summa	nav summa	nav summa	
4)pārskatos par darījumiem nepamatoti paaugstinātas darījumu izmaksas, komisijas maksa vai gūtā peļņa.	nav summa	nav summa	nav summa	
Apdrošināšanā:				
1)pirmā (vai vienīgā) prēmija par dzīvības apdrošināšanas līgumu iemaksāta skaidrā naudā vai arī šī iemaksa izmantota par garantiju aizņēmumiem;	25 000 latu apmērā un vairāk	25 000 latu apmērā un vairāk	25 000 latu apmērā un vairāk	
2)apdrošināšanas obligāciju realizēšana, kuru veicot klients saņem čeku	par summu 25 000 latu apmērā un vairāk;	nav paredzēts	nav paredzēts	
3)apdrošināšanas obligācijas, uz kurām parakstījies apdrošināšanas sabiedrības klients, uzņēmums (uzņēmējsabiedrība) ārvalstī pieprasa pārvērst naudā;	attiecīgā summa ir 25 000 latu un vairāk;	nav paredzēts	nav paredzēts	
Apdrošināšanas līguma (polises) noslēgšana, jebkurā no šādiem gadījumiem:	prēmija ir 25 000 latu un vairāk			
1)apdrošināšanas prēmijas iemaksa izdarīta skaidrā naudā un apdrošinājumaņēmējs izbeidz apdrošināšanas līgumu līdz tā termiņa beigām;		prēmija ir 10 000 latu un vairāk	prēmija ir 10 000 latu un vairāk	
2)apdrošināšanas prēmijas iemaksa izdarīta no beznodokļu vai zemu nodokļu valstīm un zonām, kuras minētas Ministru kabineta noteikumos "Noteikumi par beznodokļu vai zemu nodokļu valstīm un zonām";		prēmija ir 25 000 latu un vairāk	prēmija ir 25 000 latu un vairāk	prēmija ir 25 000 latu un vairāk (citā redakcijā atbilstoši Novēršanas likuma subjektu uzskaitījumam)
3)apdrošinātā persona nomainīta ar citu personu, kurai nav radniecības ar apdrošinājumaņēmēju, un nav noslēgts pirkuma līgums;		nav paredzēts	nav paredzēts	
4)personai, kura pieprasa apdrošināšanas atlīdzības izmaksu skaidrā naudā vai ar čeku, nav radniecības ar apdrošinājumaņēmēju;		nav paredzēts	nav paredzēts	
5)apdrošinājumaņēmējs neizrāda bažas par ievērojamiem nodokļiem vai citām sankcijām, kas saistītas ar apdrošinājuma līguma priekšlaicīgu izbeigšanu.		nav paredzēts	nav paredzēts	

6) dzīvības apdrošināšanas polise tiek izmantota par garantiju aizņēmumam, un apdrošināšanas līgumā paredzētā apdrošināšanas prēmija sasniedz noteiktu summu.	nav paredzēts	25 000 latu un vairāk	25 000 latu un vairāk	
7) tiek noslēgts īpašuma apdrošināšanas līgums par apdrošinājuma summu 200 000 latu un vairāk, un apdrošinājumaņēmējs ir fiziskā persona vai juridiskā persona, kas reģistrēta beznodokļu vai zemu nodokļu valstīs un zonās, kuras noteiktas Ministru kabineta noteikumos "Noteikumi par beznodokļu vai zemu nodokļu valstīm un zonām";	nav paredzēts	200 000 latu un vairāk	200 000 latu un vairāk	
8) tiek apdrošināts transportlīdzeklis (gaisa, ūdens vai sauszemes transportlīdzeklis) par apdrošinājuma summu 40 000 latu un vairāk, un apdrošinājumaņēmējs ir fiziskā vai juridiskā persona, kas reģistrēta beznodokļu vai zemu nodokļu valstīs un zonās, kuras noteiktas Ministru kabineta noteikumos "Noteikumi par beznodokļu vai zemu nodokļu valstīm un zonām".	nav paredzēts	40 000 latu un vairāk	40 000 latu un vairāk	

Pielikums Nr.3 (sākotnējā KF KK 174.panta redakcija)

„174.pants. Nelikumīgi iegūtu naudas līdzekļu vai citas mantas legalizēšana (atmazgāšana).

1. Par finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iepriekš iegūta nelikumīgā veidā, kā arī par šādu līdzekļu vai citas mantas izmantošanu, lai nodrošinātu komercdarbību vai citu ekonomisku darbību,-

soda ar naudas sodu no piecsimt līdz septiņsimt minimālajām mēnešalgām vai amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu persona saņēmusi par laika periodu no pieciem līdz septiņiem mēnešiem, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem un ar naudas sodu līdz simt minimālajām mēnešalgām vai personas amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu tā saņēmusi par laika periodu līdz vienam mēnesim vai bez tā.

2. Par tām pašām darbībām, kas izdarītas:

1) personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās;

2) vairākkārtīgi (atkārtoti);

3) vai to izdarījusi persona, izmantojot savu dienesta stāvokli,-

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no četriem līdz astoņiem gadiem ar mantas konfiskāciju vai bez tās.

3. Par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajiem nodarījumiem, kas izdarīti organizētā grupā vai lielā apmērā,-

*soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no septiņiem līdz desmit gadiem ar mantas konfiskāciju vai bez tās.*⁵²⁶

⁵²⁶ Жалинский А.Э. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации под общей редакцией Никулина С.И. Москва: Издательство „Менеджер”, 2000.- с.524.

Pielikums Nr.4 (spēkā esošā KF KK 174.panta redakcija)

„174.pants. Noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu vai citas mantas, kas iegūta citas personas noziedzīgās rīcības rezultātā (noziedzīgā veidā), legalizēšana (atmazgāšana).

1. Par finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta citas personas iepriekš noziedzīgās rīcības rezultātā (noziedzīgā veidā), (izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti KF KK 193., 194., 198., 199.¹ un 199². pantā), nolūkā radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu,-

soda ar naudas sodu līdz simt divdesmit tūkstošiem rubļu vai amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu persona saņēmusi par laika periodu līdz vienam gadam.

2. Par tām pašām darbībām, ja tās izdarītas lielā apmērā,-

soda ar naudas sodu no simt tūkstošiem līdz trīssimt tūkstošiem rubļu vai amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu persona saņēmusi par laika periodu no viena līdz diviem gadiem, vai ar piespiedu darbu uz laiku līdz četriem gadiem, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem un ar naudas sodu līdz simt tūkstošiem rubļu vai amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu persona saņēmusi par laika periodu līdz sešiem mēnešiem vai bez tā un ar brīvības ierobežošanu līdz vienam gadam vai bez tās.

3. Par šā panta otrajā daļā paredzētajiem nodarījumiem, kas izdarīti:

a) personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās;

b) to izdarījusi persona, izmantojot savu dienesta stāvokli,-

soda ar piespiedu darbu līdz pieciem gadiem un ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tās, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem ar naudas sodu līdz piecsimt tūkstošu rubļu vai personas amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu tā saņēmusi par laika periodu līdz trīs gadiem vai bez tā un ar brīvības ierobežošanu uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tās.

4. Par šā panta otrajā vai trešajā daļā paredzētajiem nodarījumiem, kas izdarīti organizētā grupā,-

soda ar piespiedu darbu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz septiņiem gadiem un ar naudas sodu līdz vienam miljonam rubļu vai personas amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu tā saņēmusi par laika periodu līdz pieciem gadiem vai bez tā un ar brīvības ierobežošanu uz laiku līdz diviem gadiem vai bez tās.⁵²⁷

⁵²⁷ Верин В.П. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации под общей редакцией Лебедева В.М. Москва: Издательство „ЮРАЙТ”, 2004.- с. 452 - 453; Рагога А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации с постатейным приложением материалов. Москва: Издательство „Проспект”, 2010.- с. 278 - 279; Уголовный кодекс Российской Федерации. Pieejams: <http://www.uk-rf.com/glava22.html> [aplūkots 2013.gada 1.martā].

Pielikums Nr.5 (spēkā esošā KF KK 174¹.panta redakcija)

„174¹.pants. Noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu vai citas mantas, kas iegūta personas noziedzīgās rīcības rezultātā (noziedzīgā veidā) legalizēšana, (atmazgāšana).

1. Par finanšu operāciju un citu darījumu veikšanu ar naudas līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta personas iepriekš noziedzīgās rīcības rezultātā (noziedzīgā veidā), (izņemot noziedzīgos nodarījumus, kas paredzēti KF KK 193., 194., 198., 199., 199¹. un 199². pantā), nolūkā radīt tiesisku raksturu (veidu) valdījumam, tā izmantošanai un rīcībai ar finanšu līdzekļiem vai citu mantu, izdarot šādas darbības lielā apmērā,-

soda ar naudas sodu no simt tūkstošiem rubļu līdz trīssimt tūkstošiem rubļu vai amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu persona saņēmusi par laika periodu no viena gada līdz diviem gadiem, vai ar piespiedu darbu uz laiku līdz trīs gadiem, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trīs gadiem un ar naudas sodu līdz simt tūkstošiem rubļu vai arī amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu persona saņēmusi par laika periodu līdz sešiem mēnešiem vai bez tā.

2. Par šā panta pirmajā daļā paredzētajiem nodarījumiem, kas izdarīti:

a) personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās;

b) to izdarījusi persona, izmantojot savu dienesta stāvokli,-

soda ar piespiedu darbu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem un ar naudas sodu līdz piecsimt tūkstošiem rubļu vai personas amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu tā saņēmusi par laika periodu līdz trīs gadiem vai bez tā.

3. Par šā panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajiem nodarījumiem, kas izdarīti organizētā grupā,-

soda ar piespiedu darbu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz septiņiem gadiem un ar naudas sodu līdz vienam miljonam rubļu vai personas amatalgas apmērā, vai cita ienākuma apmērā, kādu tā saņēmusi par laika periodu līdz pieciem gadiem vai bez tā.”⁵²⁸

⁵²⁸ Верин В.П. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации под общей редакцией Лебедева В.М. Москва: Издательство „ЮРАЙТ”, 2004.- с. 452 - 453; Рагога А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации с постатейным приложением материалов. Москва: Издательство „Проспект”, 2010.- с. 278 - 279; Уголовный кодекс Российской Федерации. Pieejams: <http://www.uk-rf.com/glava22.html> [aplūkots 2013.gada 1.martā].

Pielikums Nr.6 (spēkā esošā Ukrainas KK 209.panta redakcija)

Ukrainas KK 209.pants. Noziedzīgā kārtā iegūtu ienākumu legalizācija (atmazgāšana).

(1)Par finanšu operāciju vai darījumu veikšanu ar līdzekļiem vai citu mantu, kas iegūta sabiedriski bīstamas prettiesiskas rīcības rezultātā pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas), kā arī par darbību izdarīšanu, kas vērstas uz šādu ienākumu vai citas mantas nelikumīgas izcelsmes vai valdījuma ar šādiem ienākumiem, tiesībām uz šādiem līdzekļiem vai citu mantu, līdzekļu vai mantas izcelsmes avota, atrašanās vietas vai pārvietošanas, slēpšanu vai maskēšanu, kā arī par līdzekļu vai citas mantas, kas iegūta sabiedriski bīstamas prettiesiskas rīcības rezultātā pirms ienākumu legalizācijas (atmazgāšanas) iegādāšanos, valdījumu vai izmantošanu, -

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz sešiem gadiem ar tiesību atņemšanu ieņemt noteiktu amatu vai nodarboties ar noteiktu darbību uz laiku līdz diviem gadiem un ar noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu vai citas mantas konfiskāciju, un ar mantas konfiskāciju.

(2)Par pirmajā daļā paredzētajām darbībām, kas izdarītas atkārtoti vai personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, vai lielā apmērā, -

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no septiņiem līdz divpadsmit gadiem ar tiesību atņemšanu ieņemt noteiktu amatu vai nodarboties ar noteiktu darbību uz laiku līdz trim gadiem un ar noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu vai citas mantas konfiskāciju, un ar mantas konfiskāciju.

(3)Par pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, kas izdarītas organizētā grupā vai sevišķi lielā apmērā, -

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no astoņiem līdz piecpadsmit gadiem ar tiesību atņemšanu ieņemt noteiktu amatu vai nodarboties ar noteiktu darbību uz laiku līdz trim gadiem un ar noziedzīgā kārtā iegūtu līdzekļu vai citas mantas konfiskāciju, un ar mantas konfiskāciju.⁵²⁹

⁵²⁹ Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php>. ст.209 [aplūkots 2010.gada 10.februārī].; Уголовный кодекс Украины. Юридические услуги Online. Pieejams: <http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/kodeks/013/215.php> [aplūkots 2013.gada 1.martā].

Pielikums Nr.7 (spēkā esošā Vācijas KK 261.§ redakcija)

Vācijas KK 261.§ pirmajā daļā nosaka:

(1) Kurš slēpj priekšmetu, kas iegūts kāda no 2.teikumā minētā prettiesiska nodarījuma izdarīšanas rezultātā, slēpj tā izcelsmi vai liek šķēršļus šā priekšmeta izcelšanās, atrašanās vietas noskaidrošanai, tāda priekšmeta konfiskācijai, izņemšanai vai saglabāšanai vai draud izdarīt tādas darbības, sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar naudas sodu. Par prettiesiskiem nodarījumiem 1.teikuma izpratnē atzīstami

1. Noziegumi,

2. Pārkāpumi saskaņā ar likuma par narkotiskajiem līdzekļiem 29.§ pirmās daļas 1.vai 11.punktu,

3. Pārkāpumi saskaņā ar 246., 263., 264., 266., 267.,332.§ 1. rindkopu, arī saistībā ar 3.rindkopu, vai pēc 334. §, ko izdarījis bandas loceklis, ja izdarītāja rīcībai bijis nodarbošanās raksturs, kā arī

4. kriminālā grupējuma locekļa pastrādāts pārkāpums/noziegums (129. §).

(2) Tāpat sodāms tas, kurš pirmajā daļā minēto priekšmetu

1. Iegūst sev vai trešajai personai vai

2. Glabā to vai izmanto sev vai citai personai, ja viņam bijusi zināma priekšmeta izcelšanās tajā laikā, kad viņš to iegādājies.

(3) Mēģinājums ir sodāms.

(4) Īpaši smagos gadījumos sods ir brīvības atņemšana uz laiku no sešiem mēnešiem līdz desmit gadiem. Īpaši smags gadījums parasti ir tad, ja personas rīcībai ir nodarbošanās raksturs vai viņa darbojusies kā tādas bandas locekle, kas organizēta pastāvīgai naudas atmazgāšanai.

(5) Kurš pirmajā vai otrajā daļā norādītajos gadījumos aiz vieglprātības neatpazīst, ka priekšmets iegūts pirmajā daļā norādītā prettiesiskā nodarījuma izdarīšanas rezultātā, sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar naudas sodu.

(6) Nodarījums nav sodāms saskaņā ar otro daļu, ja pirms tam trešā persona ieguvusi priekšmetu, neizdarot pie tam prettiesisku nodarījumu.

(7) Ar noziedzīgo nodarījumu saistītie priekšmeti var tikt konfiscēti. 74.a.§ tiek piemērots. 43.a,73.d.§ tiek piemēroti, ja persona darbojas kā tādas bandas locekle, kas izveidota pastāvīgai naudas atmazgāšanai. 73.d.§ piemērojams arī tad, ja personas rīcībai ir nodarbošanās raksturs.

(8) Pirmajā, otrajā un piektajā daļā norādītajiem priekšmetiem tiek pielīdzināti tādi, kas iegūti ārvalstīs izdarītu pirmajā daļā norādīto nodarījumu rezultātā, ja nodarījums ir sodāms arī tā izdarīšanas vietā.

(9) Naudas atmazgāšanas dēļ nav sodāms tas, kurš

1) labprātīgi paziņo kompetentām institūcijām par nodarījumu vai kurš labprātīgi dod iemeslu tādām paziņojumam, ja uz to brīdi nodarījums nav atklāts pilnībā vai arī kaut tikai daļēji, un nodarījumu izdarījusī persona zinājusi par to vai, saprātīgi novērtējot stāvokli, tas bija jāņem vērā, un

2) pirmajā vai otrajā daļā minētajos gadījumos, ja 1.punktā nosauktie nosacījumi, veicina priekšmeta saglabāšanu, ar kuru saistīts izdarītais prettiesiskais nodarījums.

(10)Saskaņā ar pirmo – piekto daļu bez tam tiesa var sodu mazināt (49. §,2.daļa) vai no soda atbrīvot, ja vainīgais nāk klajā ar brīvprātīgu atzīšanos un ar to būtiski palīdz, lai nodarījums, kurā viņš iesaistīts, vai 1.daļā nosaukts nodarījums, ko paveicis cits, tiktu atklāts.⁵³⁰

⁵³⁰ [Strafgesetzbuch](http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm). § 261 Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte. Pieejams: <http://www.gesetze.2me.net/stgb/stgb0397.htm> [aplūkots 2013.gada 27.februārī].

Pielikums Nr.8 (spēkā esošā Šveices KK 305.bis panta redakcija)

„305.bis pants *Naudas atmazgāšana*

1. Kurš veic darbības, kas vērstas uz to, lai slēptu mantisko vērtību, kuras, kā viņš zina vai viņam jāparedz, ir radušās nozieguma izdarīšanas rezultātā, izcelsmi, atrašanos vai konfiskāciju, sodāms ar cietumsodu līdz 3 gadiem vai ar naudas sodu.

2. Smagos gadījumos sods ir cietumsods uz laiku līdz pieciem gadiem vai naudas sods. Ar brīvības atņemšanas sodu tiek saistīts naudas sods līdz 500 dienu izpeļņai.

Gadījums uzskatāms par smagu it īpaši, ja persona:

d) darbojas kā noziedzīgās organizācijas locekle;

e) darbojas kā tādas bandas locekle, kura izveidota pastāvīgai naudas atmazgāšanai;

f) naudas atmazgāšanas rezultātā, kam ir nodarbošanās raksturs, ieguvusi lielu apgrozījumu vai ievērojamu peļņu.

3. Persona sodāma tāpat, ja predikatīvais nodarījums ir bijis izdarīts ārvalstīs un ir sodāms arī tā izdarīšanas vietā.”⁵³¹

Pielikums Nr.9 (spēkā esošā Šveices KK 305.ter panta redakcija)

„305.ter pants *Nepietiekama godprātība finanšu darījumos*

1. Kurš profesionāli pieņem svešas mantiskas vērtības, glabā tās, palīdz ieguldīt vai nodot un, parādot apstākļiem atbilstošu godprātību, varētu noteikt cilvēka, kurš ir tiesīgs saimnieciskajās attiecībās, personību, sodāms ar ieslodzījumu cietumā uz laiku līdz vienam gadam, vai ar naudas sodu.

2. Pirmajā rindkopā paredzētās personas ir tiesīgas sniegt Federālā policijas biroja pieteikšanās punktā ziņas, uz kuru pamata var izdarīt secinājumu par to, ka mantiskās vērtības ir radušās nozieguma izdarīšanas rezultātā.”⁵³²

⁵³¹ Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2013), Art. 305bis. Pieejams: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf> [aplūkots 2013. gada 27. februārī].

⁵³² Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2013), Art. 305ter. Pieejams: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/3/311.0.de.pdf> [aplūkots 2013. gada 27. februārī].